

5434

№ 27 80

№ 27 80
№ 27 80

 FRANCISCI
VALLESII COVARRV-
BIANI, PROFESSORIS COM-
plutensis, in Aphorismos, &
libellum de Alimento
Hippocratis, Com-
mentaria.

53
9

 Cum priuilegio Regis ad
decennium.

Compluti,
Ex officina Andreae ab Angulo.
1561.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

DON Phelippe por la gracia de dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorcias, de Seuilla, de Cerdania, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iacn, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Islas y tierra firme del mar Oceano, Conde de Flandes y de Tirol, &c. Por quanto por parte de vos el doctor Francisco de Valles, Cathedratico de prima de medicina en la vniuersidad de Alcalá de Henares, nos ha sido hecha relacion, diziendo que vos teniades, y auia des compuesto vn libro en Latin sobre los Aphorismos de Hippocrates: el qual era muy vtil y prouechoso en la facultad de medicina, y que de mas del trabajo que auia des puesto, auia des hecho gasto en el: y para que los estudiantes de la dicha facultad fuessen aprouechados, nos suplicastes vos diessemos licencia y facultad para lo poder imprimir y vender por tiempo de diez años, y que otra persona durante el dicho tiempo no lo pudiesse imprimir ni vender, o como la nuestra fuessse: lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos agora nueuamente hecha dispone, fue acordado q̄ deuiamos mandar esta nuestra carta en la dicha

razon: y nos touimos lo por bien, y por la presente damos licencia y facultad, para que qualquiera impressor destos nuestros reynos, pueda imprimir el dicho libro, sin q̄ por ello cayan & incurran en pena alguna. Y mandamos que despues de impresso no se pueda vender, ni véda sin que primero se trayga al nuestro consejo juntamente con el original que en el nuestro consejo fue visto, que va rubricado y firmado al fin del de Domingo de çauala escriuano de camara de los que residen en el nuestro cõsejo: para que se vea si la dicha impressiõ esta conforme al original, y se de licencia para le poder vender y tassar se el precio que ouiere de vender cada volumen: so pena de caer & incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmática, y leyes de nuestros reynos, y no hagades ende al. Dada en Toledo a treynta dias del mes de Mayo, De mil y quiniétos y sesenta y vn años.

El Marques. El licenciado Vaca

de Castro.

El licenciado El licenciado

Arrieta. Viruiesca.

El licenciado El licenciado

Morillas. Aggreda.

Yo Domingo de çauala escriuano de camara de su Magestad, la hize escriuir por su mandado cõ acuerdo de los del su consejo.

I L L V

ILLVSTRIS

SIMO VIRO, DOMINO

Petro Bonadilla & Cabrera, Comiti

Chinchonij, & Aragonij Thesaura

rio maximo, & domus regia præ

fecto, suus Franc. Vallesius.

S. P. D.

Um mihi huic editio
ni commentariorum
quam paro in duos
Hippoc. libros, alte-
rum Aphorismorū,

alterum de Alimento, ex more o-
mnium nostri seculi scriptorū, quæ
rendus sit patronus in cuius nomi-
ne appareant, nullus est, Illustrissi-
me Comes, qui meliùs quàm tu præ

A 3

stare

stare possit patrociniū, neque cui
ego munusculum hoc, quodcunque
est, magis debeam: alterum propter
amplissimam tuam dignitatem, al-
terum propter multa beneficia qui-
bus à te affectus sum. Nam præter
autoritatem summam, quam tibi
cum prudentia quadam rara com-
iuncta potentia conciliat, gratia
etiam ob singulares & corporis &
animi dotes plurimum apud o-
mnes vales: maximè apud regē, cui
te tuorum maiorum, quibus nulli
in Hispaniæ reges rebus turbatis
fuerunt magis officiosi, egregia fa-
cta commendant: & tua, qui eorum
uestigijs insistis strenuè. Quod in
te agnosces Rex benignissimus, pri-
mi Thesaurarij Aragonij dignitatē
tuis

tuis titulis adiecit, & suæ regię domus nuper fecit præfectum. Sed & omnes homines cuiusvis fortunæ, qui te tantum nouerint, omne genus virtutis & clementiæ in te admirantur & amant. Usque adeò, ut qui tuę ditioni subditi sunt, quibus imperium solet esse graue, te vnicè ament, & nihil videantur habere potius, quàm se suaq; tuis obsequijs cõsecrare. Quod dico, sæpe consideraui non sine admiratione, cùm superiori autumno Illustrissimæ Comitis coniugis tuæ curationi interessem. Mirabar quas effundebant laudes nõ fictas, omnes qui ad te de negotijs acturi veniebant. Mirari verò desinebam, videns tam facilem negotiorum omnium expeditio-

nem, tam prudentem, tam iocundam, vt semper videreris. curare illud, neminem tristem recedere. Videbam rursus te semper de multorum miserijs subleuandis, de beneficijs in tuos cōferendis cogitantē. Iam verò quantum ingenij acumē ipsa tibi natura præstiterit, & quanto amore literarum studia prosequaris, facilè intelliget qui te vel semel conuenerit. Nunquam enim libentiùs loqueris, quàm cum de re aliqua ad naturam pertinēte incidit quæstio: & quæcunque incidat, nō minùs acriter disputas, quàm si nulla alia in re vnquam versatus esses. Meritò ergo tibi his virtutibus magnam apud omnes mortales gratiã comparasti. Quare apparebit meus
liber,

liber, tua autoritate & gratia liber
 ab omni iniuria & inuidia: exta-
 bitque mihi beneficiorum quæ à te
 semper accipio, apud posterita-
 tem memoris animi pignus. Mu-
 nusculum quidem meum exiguum
 esse agnosco: tamen primus liber,
 quorum hoc volumen continebit
 Commentaria, est omnium qui
 ab Hippocrate scripti extant opti-
 mus, & eruditione refertissimus:
 vsque adeò vt sententiarum liber
 ab omnibus vocitetur: Alter, cui
 de Alimento est titulus, Hippo-
 crate etiam est dignissimus, quan-
 quam Hippocratis esse aliquando
 Galenus negat. Ego quidem mea
 in eos libros commentaria curavi
 vt satis elaborata prodirent, at-

qui vel hac ratione magis quòd
tuo nomini dicanda pararentur.
Tu ergo, Illustrissime Comes, tu-
um hoc opus, & tui Vallesij
animum benignè ex-
cipe. Vale.

APHORISMORVM
HIPPOCRATIS, SECTIO
prima.

VITAE brevis, ars longa, oc-
casio praeceps, experimentum
periculosum, iudicium diffici-
le. Oportet autem non solum seipsum pra-
estare facientem quae expedit, sed & agro-
rum, & qui ei adsunt, & externa.

HIPPOCRATES varijs o-
peribus varias Medicinae partes
scripsit. Totam vero complexus est
vnicuique hoc opere, nullam particu-
lam omittens, quam non attigerit:
idque fecit methodo aphoristica, quia ea me-
thodus est maxime idonea, ad docendum mul-
ta breui, & ad tenendum memoria facile. Nam
aphorismi sunt sententiae concissae, breues, &
separatae, & quae nullum habent perpetuum du-
ctum, sed continent distincte omnes rei arti-
culos. Itaque haec est ratio aphoristica docendi:
qua qui utuntur, non curant ordinem dicen-
dorum, ut qui utuntur ordine compositionis,
aut diuisionis, aut definitionis: sed curant, ut
optimi

Aphorismorum Hipp.

optimi quique articuli disciplina illius, quam maximè fieri possit, breui & apertè dicantur. Nā hæc omnia significat Græcis verbū ἀφορίζω, separo, & distinguo, & distinctè eloquor. Vt Latinis verbum distinguere est separare, & analogia quadam, est apertè dicere. Hæc ambo quadrant maximè huic operi: nam omnes illius sententiæ continent brevissimis verbis magna sensa. Esse verò separatè cōscriptas, passim patebit legenti. Nam etsi nonnulli aphorismi alicubi videntur fortè fortuna in eadem sententiā persistere, tamen plerumque sine omni nexu proximi aphorismi ad diuersas Medicinæ partes referuntur. Itaq; frustra sese excruciant neotericorum quidam disputantes, an aphorismus dictus sit quasi separata, an quasi brevis & dilucida sententiā: certè ratio aphoristica scribendi vtrunque horum habere debet, & nomen significat vtrunq;. Multi cum in medicina, tum etiam in alijs artibus conati sunt hanc scribendi rationem imitari, tamen nullus est affecutus hunc aphorismorum nitorem: summam hanc breuitatem, & sententiarum gravitatem. Quātum ego intelligo, Hipp. toto vitæ tempore dū alia multa opera scriberet, sententias, quæ occurrebant, dignæ vt in omnium studiosorū ore essent, vrpote verissimæ, & cum ratione, tum etiam experimento confirmatissimæ, in quacunq;

cun que medicinæ parte essent, excipiebat, excepta que omnes in hoc opus aphorismorū congesti: quas ego proinde memoriter discere discipulis meis suadeo. Nam ita nulla in parte præceptorū Medicinæ erunt inopes. Scripsit Hipp. in initio huius operis præmium hoc, cū alioqui soleat à præmijs abstinere, ut hac ratione illud nobis commendaret. Differuit verò de tota arte in præmio, quia liber hic totam artem continet. Vita (inquit) brevis est, ars longa. Hic non erat quòd Hippoc. deploraret vitæ breuitatem, sed illam cum arte conferens dicit esse breuem. Quasi dicat, brevis est vita præ artis longitudine. Occasio, ut alijs omnibus in rebus est præceps, & momentanea, atque facillimè elabatur, ita vel maximè in usu medicinaliū auxiliiorū: quia occasio est in nostri corporis dispositione, quæ nunquam non fluit. Experimentum omne est periculosum. Nam experiri, est id quod nondum constat opere tentare, quod nō potest carere ambiguitate euentus, & periculo. Hinc orta est Latinis phrasis, periculum facere, pro experiri aliquid. Auget verò periculum dignitas materiæ. Quare cū medici circa hominum vitam experimenta captent, non minus quàm mortis periculum sæpe est in experimento. Vbi Hipp. dicit iudicium difficile, Gal. intelligit nomine iudicij rationem, quasi velit Hipp. quod

Aphorismorum Hipp.

quod in initio dixerat, artem esse longam præ
vita & difficilem, confirmare, dicens. Nam aut
experimento constat, aut ratione, vtrunq; verò
horum est difficile, experimentum enim est pe
riculo plenum, & ratio difficilis. Itaq; dicit dif
ficile esse, artem medicam ratione & methodo
comparare. Quod verum esse apertè intelliges,
considerans, ex tam multis scriptoribus quos
longa sæcula tulerunt, quàm pauci sint, qui ma
gnum operæ precium fecerint: & ex tam multis
qui studio medicæ artis incumbunt, quàm pau
ci euadant satis periti, etiamsi Compluti & sub
optimis præceptoribus id agant. Verùm ego
aliud ab Hipp. hoc loco dici intelligo, quanquã
id Galeno placet minùs. Puta, iudicium ferre de
rebus difficile est. Nam cùm dixisset, periculo
sum est experiri aliquid, addidit, & cùm exper
tus sis, est difficile iudicium ferre. Iudicium fer
re est, cùm aliquid ægrotanti euenerit, qua ex
causa euenerit iudicare: vt si sanguis missus est
ægrotanti, & tubleuatus est paulò pòst, dicere
verè, an subleuatus sit quia sanguis est missus,
an quia ita contigit. Itaque ad iudicium perti
net cognitio causarum, & præsensio futurorum
circa ægrotantem: hæc omnia difficillima sunt,
& eruditis videntur difficiliora. Quia imperiti
facilè enunciant. Mirum est quam facilè, quàm
incunctanter vulgares medici de causa valetu
dinis

dinis rogati, etiam si annua aut etiam longior
 sit, respondeat, hinc hoc, illinc illud initium ce-
 pit. Certè faciliùs affirmat quæ nesciunt, quàm
 quæ sciunt. Eruditi verò cunctanter & multa
 rogantes ab ægrotantibus, tandem respondent
 multò pauciora: quia sciunt iudicium esse dif-
 ficile. Acquiesco magis in hac explicatione quã
 in priori, inter cætera quia nomen hoc *κρίσις*
 quo Hippo. vitur, iudiciũ significat: ratio enim
λόγος dicitur. Sequentia verba huius aphorif-
 mi multi enarratorum separabant à prioribus,
 censentes duos esse aphorismos, quia videntur
 de re alia esse. Videtur enim hæctenus difficulta-
 tem artis edixisse, deinceps ita consulere: Opor-
 tet non solùm medicum ipsum agere quæ ex-
 pediat, sed & ægrotum ipsum, & ministros, &
 res externas. Alij aliter putant, partè esse proæ-
 mii hanc quoque: verùm Hippocratem his ver-
 bis dicere quasi in excusationem medicorum,
 fieri posse, vt citra omnem culpam medici eger
 non bene curetur, aut culpa ægroti ipsius, aut
 ministrorum, aut rerum externarum. Gal. cen-
 set non hoc voluisse Hippocratem, siquidem
 non esset boni rhetoris in initio libri aperire
 hanc artis debilitatem. Quid enim esset hoc al-
 liud quàm studiosos deterrere? Proinde Ga-
 lenus intelligit ac si ita diceretur: Vt aliquis
 possit, quæ hoc opere dicentur, re ipsa probare,
curare

Aphorismorum Hipp.

curare debet non solum seipsum præbere sine culpa, sed & ægrotum ipsum, & eos qui ei adsunt, & res externas. Hæc Gal. Ego verò intelligo Hippocratem persistere in eodem instituto quod à principio suscepit, indicare videlicet difficultatem artis. Docet itaque artem medicam difficilem esse, & ad inueniendum, & ad addiscendum, vsque ad eò, vt ad neutrum horum vita videatur esse satis: & insuper ad vtendum. Hoc est quod cõtinuit illa propositio: Vita breuis, ars longa. Quod deinceps ita confirmat. Artis huius inuentio ab experimento fluxit, neque quisquam potest sine experimentis, quantumuis labore, perfectus euadere. Experimenta obseruare est difficilimum, quia experimentum, medicum potissimum, est periculosum, nec rectè captatur nisi quadam occasione, quadam oportunitate (occasio enim est idoneum ad rem quanuis tempus) ea verò effluit: neque experimentum potest quippiam conferre, nisi adhibito iudicio, iudicium verò est difficile. Ergo difficillima est hæc ars & ad inuentionem, & ad perfectionem. Iam verò vsus eius his ipsis causis est difficillimus, & quia non solum oportet medicum, sed & ægrotum, & ministros, & externa nihil errare. Certè nihil est in morborum curationibus difficilius, neque quicquam est aliud magnæ artis, quàm occasionis obseruatio. Non enim

Sectio prima.

9

enim vt barbari omnes medici hodie vulgò sua
dent, praxis medica est, in copia medicamento-
rum: neque ea debet esse cura, vt multa fiant,
sed vt id tantum, quod necessarium est, oppor-
tunè fiat. Si ergo occasionis obseruatio habet in
 curatione maximum momentum, & occasio est
 momentanea, difficilis profectò est medica pra-
 xis. Cogitur etiam, qui medicinam exercet, sepe
 res nouas experiri, quod non potest vacare pe-
 riculo. Iam verò iudicium est, quod omniũ ma-
 ximè in praxi medica desideratur, & ad agno-
 scendum corporis affectus, & eorum causas, &
 quæ ægrotanti sunt euentura. Alia profectò vis
 est iudicium ab ingenio. Scimus nōnullos, qui
 videbātur ingeniosi, præceptis onustos, præ ino-
 pia tamen iudicij factos esse ad morborum cu-
 rationem inutiles. Cæterum illud est maximæ
 difficultatis, & periculi in medica praxi, quòd
 non est satis, si medicus sit peritissimus & dili-
 gentissimus, atq; omnia agat vt expedit, si qui-
 piam deest aut circa ægrotum ipsum, aut mini-
 stros, aut externa. Hęc enim omnia oportet mo-
 derari. Quod Hipp. ipse Lib. de ijs quæ in medi-
 catrina fiunt, his verbis scripsit: Medicus, ægro-
 tus, ministri, lumen, vbi, quando, locus, tempus.
 Itaque toto hoc aphorismo Hipp. artis difficul-
 tatem indicat. Sed dices, quorsum hæc? an vult
 studiosos ab studijs medicinæ deterrere, ponens

B

ob ota

Aphorismorum Hipp.

ob oculos in ipso limine tantam difficultatem?
at hoc non est præceptoris officium. Quidam
enarratorum intelligunt, eum causam reddere
(ita ut sit à plerisque autoribus in præmio) qua
commotus aggressus est scribere. Alii addunt,
qua aphorismos scribat. Alii dicunt hortari, ne
omnes Medicinæ studium aggrediantur: sed il-
li solùm, quibus suppetit valetudo, ætas, & in-
genium. Alii dicunt esse exhortationem ad labo-
rem. Ego verò quòd de sententijs Hippocratis
dicere soleo, hîc in principio dicam modò, quan-
do quidem ita scriptæ sunt, ut possint multa, ea-
que omnia utilissimè significare: non esse eas in
vnicũ sensum, et si is sit optimus, trahendas, sed
intelligenda omnia, quæ vera & utilia cum sint,
illis verbis possint aptè significari. Nã ita minùs
errabim⁹ ab autoris mente: quòd si quid errabi-
mus, tamẽ addètes, haudquaquã detrahètes præ-
ceptis antiquorũ. Quod dico, præsentis senten-
tiolæ exẽplo facilè intelliges. Si cui daretur præ-
miolũ hoc dilatandũ verbis, profectò causas
illas oēs, quæ à varijs explanatorib⁹ reddebãtur,
sermone cõplecteretur. Cur ergo non putetur
Hipp. eas oēs affecutus, cũ in oraculũ hoc pro-
rupit: Vita brevis, ars lōga? Ego certè ita intelli-
go, ac si Hippocrates dixisset, Brevis est vita ad
artis medicæ inventionem, proinde opus est, ut
homines propria experimenta, & quæ per se ip-
sos

fos inuenerint, scriptis madata posteris tradat: quò illi accepta per manus augeant, quæ per se non possent præ vitæ breuitate inuenire, & augere. Profectò longitudini artium in tanta vitæ breuitate homines nõ possunt alia ratione meliùs prospicere. Scimus Deũ Opt. Max. Hac ratione prospexisse, qui mudo recens factò homines multò lõgiori vita frui voluit, multorũ bonorũ causa, sed nõ in postremis ad artiũ inuentiones. Vixerunt enim primi illi homines diutissimè, cœpitq; deinceps mortaliũ vita cõtrahi: nõ certè vt stultè putat nõnulli naturà ipsa, sed Dei voluntate. Nam mundo naturà sua nullæ ætates sunt: siquidẽ natura neq; ortum neq; interitum habet, sed vt hæc habet, ita habet ætates, vtrunque voluntate Dei. Neque verò locus est putandi (vt hoc quoque dicam obiter) homines illos non fuisse lõgioris vitæ posteris, sed fuisse aliam rationè cõputandi. Nã præterquã quòd scimus Deũ, inter cætera quæ gigantũ seculo fecit, vitã quoq; breuiorẽ effecisse, quã rursus elapsa illa totius terræ inũdatione produxit vsq; ad seculũ Iacob: qua ratione decẽ hominũ series, qui soli numeratur ab Adamo ad Noẽ, aut rursus totidem ab hoc ad Abrahamũ, possent hominibus replere terram, nisi singuli tandiu vixissent, vt possent plures biscentum filios singuli procreare? Præterea vix agi potuissent ab Adamo ad

Aphorismorum Hipp.

Abrahamum anni quingenti: tamen non mirū, si in Græcorum scriptis res celebrentur antiquiores. Non est ergo dubiū, Dei voluntate in mundi primordijs, antequam artes inuentæ essent, fuisse homines viuaciores: atque ita per vitas longiores, artes inuenisse. Longa etiam est ars, vt per tam breuem vitam ediscatur vsq; ad perfectionem: expedit ergo vt per aphorismos tradatur, hæc enim est omnium breuissima methodus ad discendum. Expedit præterea, vt non quiuis illotis manibus medicam artem ingredia- tur: neque vt hodie fit nõ sine magno omnium malo, tonsores, pharmacopolæ, amethodi, chirurgi, quin & veterinarij repente medici fiant: sed illi solūm, qui in ætate idonea & cū ingenio mediocri priores artes edocti sunt. Huic malo vt mederetur nostra respublica, Protomedicos creauit, qui eos, qui sine his adiuuentis Medicinam exercent, cohibere possent. Tamen res cōtrā euenit: tanta indulgentia hi (nequid dicam grauius) iūperiorib⁹ annis vsi sunt, vt nihil aliud facerēt, quàm vt criminibus daretur autoritas. Sed hæc Deus vertat in melius. Quid aliud cōtineat verba illa Hipp. Vita breuis, ars lōga, dicamus. Certè continent exhortationem ad laborem. Nimirum si vita breuis est præ longitudine artis, expedit vt totis viribus labori incūbant studiosi, idq; satis multis annis, neq; studēdi inter-

di intermissione facta: non vt fit singulis annis in patriam remeantes, literarum curam tres aut quatuor menses deponant: & de exiguo illo annorum numero, qui in scholis statutus est vsq; ad bachalariatum, si qua fraude possunt, vnum aut alterum falsis fortasse testimonijs suffurentur: aut si minùs id possunt, ad alias scholas cōfugiant, quas non pudet hanc in sese notam refundere, quòd ignauorum & indoctorum sint veluti asylum. Quandoquidem nihil est in his facilius, quàm in arte quauis, ea neque salutata à limine, lauream impetrare. Profectò laus hæc scholæ Complutensis est, non in Hispania solum, sed in vniuerso terrarum orbe, nullibi gentium tam seuerè ac rigidè laureas decerni: scimus tamen non paucos in hac etiam schola laureatos, non esse ad vtendum arte medica satis idoneos, nedum in alijs. Difficilis etiam est hæc ars ad vtendum, quia occasiones sunt præcipites: & experimenta periculosa, & iudicium difficile, & non solum desideratur officium medici, sed & ægroti, & ministrorum, & vt externa bene habeant. Quid ergo hæc nos admonent? Certè, vt medicus occasiones obseruet, neq; obseruatas dimittat præ desidia, & vt experimèta nunquã tentet, nisi cū summa necessitas cogit. Nam stultum est, cū potest iuuare ratio, temeritate vti. Et vt iudicia ferat cunctanter, &

Aphorismorum Hipp.

cū præmeditatione. Præterea ægrotantem ipsum, si quid præ ignorantia peccat, admoneat: si præ animi aliquo affectu aut minùs obediat, aut malè habeat iratus, aut timidus, aut mœstus: verbis suadeat, vtaturq; rhetoricis præceptis, vt placet, animet, aut cōsoletur. Curet etiã, ne quispiam adsit ægroto, qui præ stultitia, aut præ immanitate, aut præ mollitie animi, aut alia quapiam ratione illi possit nocere. Arceat ergo ministros stultos, aut immanes, & molles mulierculas, aut imperitos homines, quia solent ægrotantiũ animos lachrymis frangere: hi enim partim nō agūt quæ medicus imperat, partim agūt quæ prohibet. Rerum externarũ quædã positæ sunt in consilio, quædam in fortuna solùm. Vt ægrotũ hoc, aut illo cubiculo decũbere, prope fenestram, aut longè à fenestra, in splēdido loco aut obscuro: vt hi habeantur sermones corã illo, qui iocunditatem, aut qui dolorẽ afferat, & similia: in consilio hominũ est, debetq; medicus omniũ horũ curam habere, præcipereq; , vt ita aut aliter agantur, vt res exiget. Verũ multa alia sunt in externis, quæ cùm sæpe nocēat, nullatenus tamen sunt in hominũ consilio, aut potestate sita. Quæ nō alia ratione deuitare possumus, quã Deum deprecando vt auertat. Vt vel hac ratione cōstet, ad corporum curationẽ feliciter peragendã nihil magis cōferre, quã vt iuxta sanctorũ

Etorū patrū decreta nō antea agroti cuiuspiam curationem aggrediamur, quā ille peccatorū confessiōne numinis gratiam procuret.

APHO. II.

In perturbationibus ventris, & vomitibus sponte factis, si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert quidem, & facile ferunt: sin minus, contrā. Ita & inanition vasorum, si qualis fieri debet fit, confert, & facile ferunt: sin minus, contrā. Inspicere ergo oportet & regionem, & tempus, & aetatem, & morbos, in quibus expedit, aut non.

Sponte facta solet semper Hippo. appellare, quæ fiunt sine causa manifesta. Ita fluxus vētris, & vomitiones sponte fieri dicuntur, cū sine medicamento, atq; omnino sine Medici opera fiunt. Perturbationes vētris vocat hīc deiectiones ex ventre inferno. Nā nomen hoc $\chi\omicron\lambda\iota'$ in fernū ventrē significat, vt $\gamma\alpha\sigma\eta\rho$ plerunq; supernum. Hic apho. quanquam pleriq; aliter intelligūt, nihil cōtinet quod ad prognosticam pertineat: neq; quicquā hīc docet minus Hipp. quā agnoscere, quæ euacuationes bonæ sint, aut ma-

Aphorismorum Hipp.

læ. Sed totus hic aphorismus pertinet ad partē therapeuticam, eā maximè, quæ docet expurgare. Docet enim Hip. medicū, cū expurgationē aggreditur, debere curare quā maximè, ut euacuet succū eū, qui lædit, non pro eo reliquos. Ita que si pituita lædit hominē, pituitam: si bilis, bilem: quandoquidē hac ratione quā maximè iuuabit hominē, & quam minimè molestia afficiet, qui scopus propositus debet esse medico. Id verò ita futurum, si non alium succū expurges, quā noxium, exemplo earū euacuationū, quæ sponte fiunt, constat. Hæ enim tunc profunt sine molestia, cū humor qui nocebat, euacuatur: cū alius, cōtrā. Id ergo agendum medico est, cū euacuationem molitur, ut agnoscat qui succus lædat hominem. Agnoscat verò id, consideratis signis omnibus singulorū succorum. Quæ ex triplici rerum genere capiuntur, non naturaliū, naturaliū, & præter naturā. Omnia hæc genera significauit Hipp. exēplis. Nomine enim regionis, & tēporis, intelligi debēt res aliæ omnes nō naturales, ut ars, aut institutū hominis, & cibi, & potus, quibus vsus est: ac denique totus viēt. Nomine ætatis, intelligi debet tēperamentū quoq; & alia omnia, quæ sunt secundū hominis naturā. Nomine morbi, symptomata quoq; intelliguntur: quare & color etiā faciei, & linguæ, & exeuntiū. Itaq; Hip. nihil omni
sic

fit eorū, quę possunt præstare notitiã succi, qui redūdat. Sed est ei familiare hoc (vt aliis locis sæpe diximus) rerū genera, & vniuersalia præcepta exemplis innuere. Dixit ergo, Inspicere oportet regionem, & tempus, & ætatem, & morbos. Ac si dixisset, vt agnoscas qui succus redundet, & hunc euacuans sine molestia iuues, cōsidera res naturales, non naturales, & præter naturā. Nam ex his omnibus capi possunt succorum indicia. Et intelliges in quibus morbis expedit, aut nō. Ne tamen intellige morbos in quibus expedit expurgare, aut non expedit. Sed in quibus succum quenuis oportet expurgare, aut non expedit, sed alium. Nam est in quouis auxilio prima consultatio, an debeat fieri, an nō. Post hanc succedit alia, quomodo fieri debeat. Hic verò totus erat Hippocrates in hac consultatione, qui succus expurgari debeat: præter rē ergo, ac mutato instituto dixisset, an expediat purgare, an non. Ex dictis satis cōstat, toto hoc aphorismo agi de qualitate expurgationis, non de quantitate, aut tempore, aut re alia. Nam nomina illa, Si qualia oportet purgari purgentur, qualitatem significant: & illa, Vasorum inanitio si talis fiat qualis fieri debet. Verū scire oportet, medicis qualitatem succorum non significare solā qualitatem, sed speciem etiam succi. Vt euacuari talia, qualia oportet, sit euacuari eum, qui lædit, si-

Aphorismorum Hipp.

ue significes speciem quandam succi, siue qualitatem. Vt si dicas homini esse pituitam partim dulcem, partim salisam: aut bilem partim integram partim putrescentem. Si euacuatur pituita salisam, aut bilis putrescens, euacuatur qualia oportet: si verò pituita dulcis, aut bilis integra, non euacuatur qualia oportet, quia salisam pituita, aut putrescens bilis læsionem faciunt. Si per morbum etiam pituitosum, pituita, per biliosum bilis euacuatur, talia euacuatur, qualia debent: aut ea euacuatur, quæ euacuari debet, si exactius loqui lubet: sed vt monui, Medici nomē qualitatis, speciei etiā tribuunt. Significat hīc nomē illud, Vasorū inanitionem, expurgationem, quæ arte fit. Nam euacuationem, vocat ab effectu vasorū inanitionē. Et nomen hoc tribui hīc expurgationi, quæ arte, institutū ipsum indicat: quodq; eam euacuationem cum spontanea expurgatione incipit conferre aliis verbis. Sed de his satis.

APHO. III.

Summè boni habitus exercitatorum, periculosi, si extremum attigerint. Nō enim possunt in eodem statu manere, neq; quiescere. Cū autem non quiescant, neq; amplius possunt in melius progredi, superest ergo, vt in deterius. Horum causa optimū habi-

habitum solvere confert non cunctanter, ut rursus initium refectionis accipiat corpus. Neq; compressiones ad extremum ducere (periculosum enim) sed qualis fuerit natura eius, qui id sit perpeffurus, ad hoc ducere. Eodem autem modo & euacuatio nes ad summū ductæ, periculosæ: & rursum refectiones summe, periculosæ.

De quantitate euacuationis, & refectionis disputat hoc aphorismo Hippo. Estq; summum caput, Neq; refectiones, neq; extenuationes, neque euacuaciones debere esse omnino maximas sed mediocres: quandoquidē omne nimiū est inimicum naturę. Vituperat in primis habitum corporis, qualis erat in athleticis. Hęc est crassities nimia corporis cum multa succorū copia, etsi succi optimi sint, & partes omnes bene temperatę. Tales fieri solebāt athlete multo cibo, & multa exercitatione, & frictione, & inunctione. Tales etiā fiūt alii nōnunquā alijs occasionibus, ut cū trāsferuntur ad vitā iocundiorē, & lautiores cibos, & maiorē desidiā. Vituperat hūc habitū Hippocrates, nō q̄ sanus nō sit. Nā ut dixim⁹ sine omni intēperie, & sine omni vitio succorū accidit

Aphorismorum Hipp.

accidit: imo verò vocat habitum hunc summè bonum, quia per hunc plùs, meliusq; solito nutriuntur corpora. Est tamen periculosus, nam qui eo sunt habitu, etsi optimè interim valent, tamen solent repente in grauissimos morbos, & maxima pericula incidere: vsque adeò, vt vulgus miretur, suspiceturq; causas quasdam superstitionis, vt alio loco diximus. Quæ fabula de puerulis narratur sæpissimè: quia illi ob multitudinem calidi innati, & humidâ substantiam, atq; magnam voracitatem, sæpissimè comparant summam crassitiem. Causam, qua corpora hæc cū periculo sunt, dixit Hipp. subobscuriùs. Nam, inquit, summū bonitatis iam habent, non possunt autem nostra corpora manere in eodem statu, semper enim commutationes accipiunt. Superest ergo vt decidant in deterius. Verùm ego causam hanc apertiùs eloquar. Qui summè crassi sunt, non possunt non abundare multis succis (nam multo cibo vtuntur) multitudo succorum, etsi sint optimi, non potest diu durare sine vitio. Putrescunt enim statim, quæ multa, & inculcata sunt: & cum putre re cœperint, nō potest in tam multa copia non esse multa putredo. Accedit, quòd in his corporibus non potest non esse angustia omnium viarum, & totius corporis densitas: quia singulis partibus est sua propria caro, vt venæ, & arteriæ,

&

& nerui, substantia quædam mollior interiecta inter fibras, quæ facilius & absumitur, & crescit. Atque proinde vt cum extenuantur corpora, plus absumitur huius, quàm fibrarum: ita cum reficiuntur, augetur plus. Crescere verò carne venę (eadem ratio arteriæ & nerui) nõ tam crescit venę ipsius cauum, quàm corporatura tunicarum. Ea verò crassities tunicarum, detrahit amplitudini cauorum. Fiunt ergo tantò strictiora caua vasorum, quantò crassiores tunicæ: maximè, cum is habitus fieri incipit in viris iam consistentibus, quorum partes fibræ, ac verè solidæ ab omni incremento destiterunt. In his enim nulla tunica comparat dilatationem, & addita caro facit angustiam. Et fit in eo corporis statu, eò minor vasorum amplitudo: quòd maiori, vt pote redundanti magis succo, erat opus. Præter exiguitatē hanc viarum, quæ sunt conspicuæ, accedit etiam compressio pororum omnium, qui non sentiuntur. Hanc enim facit multæ carnis congestio. Quid ergo mali non debet timeri in tanta succorum copia, cum tanta totius corporis densitate? Certe meritò accidunt magnæ putredines, ventilatione impedita, eæque malignæ: calido innato suffocato & extincto, quòd spiritus nõ possint faciliè per corpus moueri, atque impetum omnem in partem omni ex parte facere. Quin & ad apoplecticas affectiones, & omnem interceptionem

Aphorismorum Hipp.

venarum, extinctionem calidi, concretionē sanguinis sunt paratissimi. Alia etiam causa cum periculo magno sunt, qui cum habent habitum. Nimirum quęcunque externa causa accedat, citò & grauius leduntur. Nam si perfrigerantur, suffocatur eorū calidū cohibita expiratione insensibili. Si calefiunt, multus sanguis fusus per constipata corpora strangulat. Exercitatio pleno corpori periculosa est, otium quoq; aliorū est eadem ratio: vt dispositio hæc periculosa sit, quia nihil est in ea non periculosum. Meritò ergo Celsus scripsit: Qui nitidiores solito sunt, suspecta bona sua habere debent. Consulit igitur Hippocrates hunc habitum statim soluere, curareque vt corpus gracilescat, quò rursus nutriti incipiat sine periculo, nec tamen compressiones (extenuationes vocat cōpressiones) ad extremum ducendę sunt: periculosum enim etiam est, sine modo & quantuncunque corpora extenuare, sed qualis fuerit natura hominis, in id ducere oportet. His verbis nihil aliud intelligunt dici enarratores omnes, quàm rationem facultatis & roboris habendam esse, vt in aliis omnibus medici operibus. Ego verò aliud dici intelligo. Hippocrates ipse libello de Alimento ita inquit: Athletica dispositio nō est à natura. Quod nihil aliud est dictu, q̄ athleticā dispositionem nō esse vtilē, neq; alicui à suo ortu da-

ram

tam à natura, sed cōparatā deinceps ratione aliqua viēt⁹. Monet ergo Hippocrates modò, cū paramus extenuare hominē nimis crassum, non esse agendum incautè, sed considerādum in primis q̄ crassus homo fuerit, antequā hunc habitum cōparauit: eatenus enim modò extenuādus est, quia illud erat tēperamento ei innato congruens. Atq; si hominē extenuaremus plūs etiā q̄ antea esset, nō possemus nō plurimū debilitare: semper enim curandum est, cū dispositionē aliquam aduentitiam conamur demoliri, id, quod est à natura, conseruare. Concludit Hippo. hunc aphorismū dicēs, eodē modo neq; euacuationes, neq; refectiones extremas esse debere: periculosum enim esse utrūq;. Meritò quidē, quia omne nimiū est aduersum naturę, vt ab eodē Hipp. alio apho. dicitur. Euacuationes nimix deiiciūt vires, refectiones nimie afferūt omnia pericula, quę diximus, & alia etiā multa. Quod de extenuationib⁹ dixit prius, & de euacuationibus dicit modò, nō est repetitio: nō enim idē est extenuatio, & euacuatio: hæc enim est succorū, illa partiū. Intelligūt quidē, vt Gale. monet, his vltimis verbis aphorismi nō vituperari euacuationes, & refectiones, sed euacuationes solū: quod verò de refectionibus dicitur, esse confirmationem priorum. Quasi ita dicatur, Euacuationes extremæ periculosæ sunt, nam

Aphorismorum Hipp.

nam post extremas euacuationes, periculosa sunt refectiones extremae, factae statim ab euacuationibus: quae tamen non possunt deuitari, si extremae euacuationes factae sint. Quae sententia vera est profecto, si quae alia. Nam reformatio facta statim post euacuationem, distributionis in tempestiuae causa est: est ergo periculosa. Si tamen quis euacuet extremè, causa facultatis labentis cogetur reficere extremè, idque statim ab euacuatione extrema: ergo inter cetera, vel hac occasione est periculosa extrema euacuatio. Ceterum quanquam vera alioqui sententia sit: non esse hanc, quam Hippocrates hoc loco significauit, sed eam quam explicui ego, ex verbis ipsis intelligo: quin & Galenus eodem modo intelligit.

APHO. IIII.

Victus tenuis & exquisitus, & in morbis longis, semper: & in acutis, in quibus non conuenit, periculosus. Et rursus summè tenuis victus, difficilis: nam & extremae refectiones difficiles sunt.

Iam hinc incipit Hippocrates agere de victu aegrotantium, agitque de eo in multis sequentium aphorismorum. Victus, est ratio utendi cibo, & potu.

potu. Considerari circa victum potest quãtitas, qualitas, tempus, & modus. In quantitate cibi, est crassities, tenuitas, & mediocritas victus. In qualitate, est victus humidus, aut siccus, calidus, aut frigidus, astringens, aut laxans, aut tale aliud habens. In tempore, sunt hæc tria, qua hora diei, & qua hora peculiaris accessio- nis, & quo tempore vniuersali morbi accipi debeat cibus, aut non debeat. In modo est, an simul totus, an per partes accipi debeat cibus: & an addendo, an subtrahendo, procedendum per morbum sit. Has omnes considera- tiones absoluit Hippocrates hac particula. Pri- mus hic aphorismus est de victus quantitate. Multis in locis definit Galenus victum tenuem, & crassum, & tenuium multos gradus: distin- guens tenuem à tenui exactè, & hunc à tenuissi- mo, atq; hunc rursus ab exactè tenuissimo: sed non satis scio, an alicubi exactè definiat. Nam tenuem simpliciter dicit esse oua sorbilia, & carnes piscium saxatilium, & totam ptisanam: exactè tenuem, cremorem ptisanæ: tenuissi- mum, aquam mulsam, aut oxymeli: exactè tenuissimum, nihil dare. Verùm non possunt tenuis victus species definiti exactè exemplis. Quare sine artificio videtur hoc diffinitum. Primùm omnium, quia etsi oxymeli, mul- sa, & cremor ptisanæ, & tota prisana, & o-

Aphorismorum Hipp.

ua huiusmodi sint : non tamen ea solùm , sed alia multa , quæ æquè atq; hæc tenuia sunt , quibus nos vti plerunq; solemus loco horum . Non enim si nos cremore amygdalarum pro cremore ptisanæ , aut cocta lactuca , aut beta , aut recentium pullorum carnibus vel gallinæ iure , pro ptisana tota vtimur : non perinde atque Galenum & Hippocratem facere , continuè existimare oportet . Licet enim mihi vti aliis cibis seruata eadem arte , ne scilicet tenuius aut crassius detur , quàm res exigat . Non enim profectò Deus tria illa , aut quatuor solùm alimenta creauit ægrotantibus idonea . Præterea cùm cibus tenuis , aut crassus dicatur ad moderatum : neque moderatus omnibus hominibus idem cibus esse possit : profectò neque immoderati sint iidem . Nam cibus qui vni erit tenuis , alteri possit esse crassus . At dices , ad communem hominum naturam , aut ad temperatam , & mediocrem , possunt quidam victus dici crassi , aut tennes . Rectè profectò dicis . Atque huc respiciens Galenus , gradus tenuium nominauit . Sed non est vnica omnium & communis natura , neque temperati sunt nisi perpauca hominum . Aliter ergo oportet victum tenuem , & crassum definire . Considerare oportet , si ægrotantem priùs noueris per te ipsum

ipsum : sin minùs , percontari , quanto cibo
vti homo soleat per bonam valetudinem citra
noxam , atque ita putare eum victum esse il-
li homini mediocrem , quia ille est secundum
peculiarem naturam , & consuetudinem : de-
inceps addendo , aut detrahendo illi , cras-
sum , aut tenuem facere , plùs aut minùs , vt
plus addis aut detrahis . Potest verò fieri vi-
ctus crassus aut tenuis ex moderato , adden-
do aut detrahendo quantitatem , aut substan-
tiæ modum . Nam si quis vtebatur per bo-
nam valetudinem duabus libris carniū aric-
tinarum , bifariam potest victum extenuare ,
aut vtens carniū gallinacearum eadem quan-
titate , aut carniū earundem libra vna . Ad-
ditio , contrario modo fit . Manifestum est ex
dictis , posse eundem victum huic esse me-
diocrem , illi tenuem , atque ita huic tenuem ,
illi tenuissimum . Vt , quò cibum tenuem aut te-
nuissimum , idque exactè aut non exactè nomi-
nare possis , quantùm recedat à mediocri , non
quantus , aut quis sit considerare debeas : atque
ita considerans , quatuor recessus perpendens ,
dices tenuem simpliciter , & tenuem exactè , &
tenuissimum , atque tenuissimum exactè . Alio
modo definirì possunt hi victus ab effectu : hoc
scilicet . Moderatus est , qui seruat integrè ro-
bur corporis , & molé : crassus , qui auget : tenuis ,

Aphorismorum Hipp.

cum quo debilitatur facultas . Cum tenui simpliciter, debilitatur parùm: cum exactè tenui, debilitatur conspicuè: cum tenuissimo, multùm. Cùm ergo facultas sit, qua valetudo recuperatur, & seruetur vita: constat, semper esse hoc periculi in victu tenui, quòd facultas languescit. Id verò periculum tantò erit grauius, quantò morbus erit longior: quia quò plus temporis pugnandum est cum morbo, tantò plùs oportet conseruationi facultatis studere, quare tantò minùs licet debilitare. Itaque vt qui iter ingreditur, tantò plus viatici debet accipere, quantò longius iter est facturus: ita qui in morbum incidit, tantò pleniori cibo vti debet, quantò morbus futurus est longior. Meritò igitur Hippocrates dicit, victum tenuem & exquisitum, id est exquisitè tenuem, in morbis longis semper esse periculosum. Addit verò, Et in acutis, in quibus non conuenit. Quod videretur frustra dictum: quis enim nescit, in quibus non conuenit, non conuenire? Sed Hippocrates hac phrasi, Et in acutis in quibus non conuenit, nihil aliud significat, quàm ne in acutis quidem omnibus conuenire. Itaque perinde est, ac si diceret, Victus tenuis exquisitè in omnibus morbis longis est periculosus, in acutis verò non omnibus, sed in quibusdam. Atque

que est quidem hoc verissimum, quia etsi causa breuitatis videtur semper expedire in acutis morbis tenuis victus, tamen ipsa breuitas non est acutis morbis eadem. Sed acuti morbi non exactè, finiuntur viginti diebus: acuti exactè, quatuordecim: acutissimi, septem: acutissimi exactè, quatuor aut quinque. Quare non quiuis victus tenuis quocunque in morbo acuto, caret periculo: sed hinc quoque habenda est ratio, vt acuto tenuis, acutissimo tenuissimus iniungatur. Accedit, quod etsi morbus sit acutissimus, causa alia fieri possit, vt ne tenuem quidem victum pati possit ægrotans, vt si febris sit acutissima, cum ea tamen syncope coniuncta sit, cogemur victum mediocrem concedere. Itaque victus exactè tenuis, in morbis longis semper: in acutis nonnunquam est periculosus. Acuti tamen hac ratione qua acuti, tenuem victum exigunt, nisi quid accedat aliud, quod mediocrem exigat. Sed satis constat, quamquam hæc de acutis dicantur, intelligi tamen de omnibus morbis breuibus, etsi non sint acuti: cuiusmodi est diaria febris, & alii morbi, qui etsi breues sint, sed quia periculo carent, non sunt acuti. Nam acuti, neque acuti ei neque periculi causa amant tenuem victum, sed causa breuitatis. Breues igitur omnes exi-

Aphorismorum Hipp.

gunt tenuem victum, et si neque id quidem omnes, neque omnes æqualiter, sed vt dictum est. His dictis addit Hippocrates: Rursus summè tenuis victus difficilis, nam & extremæ refectiones difficiles sunt. Quæ verba videntur inanem omnino sententiam continere. Nam cum dictum sit, exactè tenuem victum esse periculosum in omnibus longis, & in multis breuibus morbis: quorsum addit, quasi maius aliquid dicens, Rursum & summè tenuis victus difficilis? Summè enim tenuis victus, tenuior est quàm exactè tenuis: & difficile multò minus discriminis significat, quàm periculosum. Si igitur exactè tenuis est periculosus, summè tenuis erit maiori ratione etiam maximè periculosus, nedum difficilis. Perinde est ergo ac si dixisset, homo debilis languidè incedit, quin etiam & qui debilissimus sit. Qui sermo ridiculus est. Non igitur censendum, cum Hippocrates scripsit, Rursum summè tenuis victus difficilis, respexisse priora verba huius aphorismi (non enim congruunt verba) sed vltima illa proximi aphorismi. Dixit enim illic, Euacuationes ad summum ductæ periculosæ, & refectiones summæ, periculosæ: addit modò, Rursum & summè tenuis victus, difficilis. Nimirum inedia: aut tenuis victus est euacuatio insensibilis ex accidenti facta. Ina-

niun-

niuntur enim vasa per famem. Quod ergo dixerat de euacuationibus sensibilibus, hoc idem dicit modò de hac insensibili: dicens, vtrunque excessum (repletionis dico & euacuationis) cùm ad summum attingit, periculosum esse: siue euacuatio missione sanguinis, siue expurgatione, siue fame, siue aliter fit. Nimirum vt nuper diximus, omne nimium est nature aduersum. Proinde addidit, Nam & refectiones summae periculosa: persistens hac in parte in sententia proximi aphorismi.

APHO. V.

In tenui victu aegri delinquant: quo fit, vt magis ledantur. Quicumq; enim error committitur, maior in hoc fit, quàm in paulò pleniori victu. Propterea etiã sanis periculosus est valde tenuis, & cõstitutus, & exquisitus victus: quoniã errores grauius ferunt. Hac de causa, tenuis victus atque admodum exquisitus, eo, qui sit paulò plenior, magis periculosus.

Frigidè admodum interpretatur Galenus sententiam hanc Hippocratis, alioqui difficilem. Alii verò interpretes satis multis verbis

Aphorismorum Hipp.

agunt, sed nō satis sunt verū loci sensum affecuti. Videtur Hipp. vituperare victū tenuē magis, q̄ paulò pleniorē. Quasi dicat, Si errandū est ab optimo victu, tamen deterius esse, tenuiorem quàm pleniorē instituire. Cui sententiæ videtur aduersum, quod ab eodem Hippocrate dictum est. 2. de Ratione vict. in morbis acutis, his verbis: Ciborum adiectioni intendendum multò minùs, subtrahere verò sepe numero oportet. Hac de causa quidā ita dicunt, in morbis diuturnis deteriore esse tenuem victum crasso: in acutis cōtrā, crassum tenui. Itaq; cū Hippocrates tenuem vituperat magis, quàm plenū, de morbis diuturnis esse sermonē: cū crassū, de breuib. Alii dicunt, in morborū initiis deteriore esse cibum iusto tenuiorem, quàm iusto crassior: in vigore, aut prope illum contrā, esse deteriore eum, qui sit iusto crassior. Itaque Hippocratem vituperare tenuem, plusquam crassum, in principiis morborū. Mihi omnes hæ interpretationes displicent: tum quia nulla earum videtur verbis quadrare, sed comparatæ videntur solū ad argumentorum dilutiones, & ad fugam. Tum etiam quia alia consideratio est, quo morbi tempore victus debeat esse crassior, & quo tenuior: alia in quibus morbis tenuior esse debeat cibus, in acutis, an in longis: alia ab his diuersa, cū

ab

ab optimi victus institutione erratur, qui erret grauius, qui tenuiorem, an qui pleniorē instituit. Vt aliud multò dictu est, victus tenuis deterior est in vigore morbi, quàm in initio: aut in morbis longis, quàm in breuibus: aut quàm crassus. Nam vltima hæc collatio, solùm est tenuis cum crasso. Duæ priores sunt tenuis cum tenui in diuersis temporibus, aut morbis. Constat verò in hoc aphorismo conferri tenuem cū crasso. Nam ita dicitur: Quicumq; enim error, grauior fit in hoc, quàm in paulò plenior. Et rursus tenuis victus, eo, qui sit paulò plenior, magis periculosus. Ergo Hippocrates hîc nullâ priorum considerationem absoluit: quare nulla earum enarrationum est ad rem. Primam considerationem absoluit aphorismo decimo dicēs: Quibus igitur statim morbus cōsistit, ijs statim tenuis victus adhibendus est: quibus verò posteriùs, ijs & in ipso consistendi tempore, & parùm ante illum, cibus subtrahendus, priùs verò vberius agendum. Secundam considerationem iam absoluit aphorismo proximo dicens, tenuē victum in diuturnis morbis semper, in acutis non semper periculosum. Hîc ergo aut tertiam considerationem absoluit, Vter error grauior sit, qui ad tenuem, an qui ad crassum inclinat: aut nullam illarum absoluit, sed aliam rem agit. Certè si eam cōsiderationem absoluit, omnino

Aphorismorum Hipp.

contrà ac Galenus. 2. de Ratio. vict. in acutis, ab soluit. Nam ille dixit, deterius esse inclinare ad crassum victum: hic verò, ad tenuem dicit esse magis periculosum, si modò de hac re disputat. Proinde ego nullatenus puto hìc eum de erratis agere: sed illud præcipere, ne quis per morbos vtatur tenui, exquisitoq; victu, quia à quocunq; errato lædetur grauissimè, qui eo victu vtetur. Quid ergo? Ne medicus contentus sit eo cibo, cum quo tantùm videatur durare posse ægrotans, idque vix, sed paulò pleniorē instituat, addens aliquid, propter errata. Constat verò hanc sententiam nihil habere aduersum Galeni sententiæ, quam secundo de Ratio. victus scripsit. Quid de ea quæstione, qua quæritur vter error grauior sit, sentiendum sit, diximus capitè primo libri octauì, Controversiarum Medicarum. Modò illud dicimus, docere hìc Hippocra. esseq; id verissimum, ne exponatur periculo ægrotans, non esse vtendum exquisitè tenui victu, hoc est eo, cum quo durare tantùm possit vsq; ad finem morbi, sed paulò pleniorē propter errata. Dices fortasse, hoc præceptū nō posse semper obseruari, quandoquidē nihil omnino aliquibus dandū sit. Tamē quibus nihil datur, nihil dari ob errata. Certè nullus est omnino cōtinendus sine cibo, nisi qui tantū roboris habet, vt eo tempore & morbum, & errata
nonnulla

nonnulla etiã sine cibo possit sustinere: id verò si habet, perinde est ac si plenior cibus ob errata esset datus. Confirmat id quod diximus, Hipp. exemplo benevalentium. Nã non aliter ac egrotantes in magno periculo sunt, cū tenui exquisitè victu vtuntur, quia errores grauiùs ferūt: benevalentes, qui tenui victu assiduè, aut admodum constituto vtūtur, periculo sese exponūt, quia errores nullos possunt sustinere, qui tamē sæpe & per morbos, & per bonam valetudinē non possunt deuitari. Multi profectò sunt, qui tantò meliori victu se vri putant, quantò vtuntur tenuiori, atq; proinde quidam à cœnis omnino abstinent: alij tenuissimis vtuntur, alij vtūtur semper simplicissimo cibo, ac modico. Multi etiam sunt, qui ad eò constitutū & accuratum obseruant victum, tam religiose, vt ne tantillū euariēt: sed id ipsum omnino hodie agāt, quod heri, & nudiustertius. Vtriq; tamen horū fallūtur, exponuntq; sese periculo: qui tenui vtūtur victu, quia debilitant facultatem, qua corpus regitur: qui statuto, quia cū illi victui adeò assueuerint, nihil potest eis accidere, quod non lædat. Ergo qui sani sunt, & mediocriter robusti, ne incautè tenui victui assuescāt, & statuto: sed liberius aliquantò agant, & bona cibi copia vtantur, ne in tanto periculo sint. Hoc est quod Hippo. alibi dixit, Oportet ad insueta transire.

Aphorismorum Hipp.

Hoc quoque est, quod Celsus his verbis dixit: Sanus homo, & qui suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet: neque medico, neque iatralipta egere. Hunc oportet varium habere vitæ genus. Itaque & per morbos, & per bonam valetudinem, hac de causa tenuis victus, atque admodum exquisitus, eo qui sit paulò plenior, magis periculosus.

A P H O. VI.

Ad morbos summos, summa exactè curationes optima.

Assertit Hippocrates omnem curationem summam, & exactam, tentandam esse, ut de summe tenui victu hoc intelligatur. Quod hic aphorismus habet, hoc vnum est, Remedia rara & exquisita tentanda esse, cum morbi sunt summi, & acutissimi exactè: melius est enim cum tantus morbi impetus fit, remedium quoduis cum periculo etiam, tentare, quàm ægrotum in desperatione destituere. Debentur enim morbis omnibus, ut alio loco monstrauius, remedia æqualia, paruis parua, mediocribus mediocria, magnis ac summis magna ac summa.

A P H O. VII.

Vbi

Vbi utrique morbus peracutus est, statim habet summos labores, & summè tenui victu vti necesse est. Cùm autem non, sed licet pleniorum victum adhibere, tantum à tenui victu declinandum, quantò morbus mollior summis fuerit.

Proximus aphorismus cum præsentem ita coniungitur. Ad summos morbos summa debet esse omnis curatio, quare & victus tenuitas debet esse exactè summa. Est verò morbus summus aut peracutus (eundem enim vocat modò peracutum, quem priùs summum, hoc est exactè acutissimum) qui statim, id est, primis tribus aut quatuor diebus habet summos labores, hoc est symptomata maxima, & urgentissima. Ergo in eo morbo, qui statim habet summos labores, necesse est vti summè tenui victu, hoc est, aut nihil dare, aut tenuissimum cibum. Cùm autem non est acutissimus exactè morbus, neque necessitas talis victus est, sed quia morbus est minùs acutus, licet vti cibo pleniori: tunc tantò crassiori vti dùm erit, quantò morbus erit mollior summis, id est minùs acutus, quàm qui sunt acutissimi. Nimirum indicatione sumpta à morbo, tantò tenuior debet esse cibus, quantò morbus

bus

Aphorismorum Hipp.

bus acutior, vt in commen. 3. aphorismi ego dixi. Neque aliud est, quod Hippocrates dicit modò Meritò profectò summos labores, summi morbi signa esse dixit Hippocrates. Nam vt symptomata propria significant morborum species, & eorum magnitudo morbi magnitudinem, ita eorundem motus significat motum morbi, an scilicet breuis, an longus sit. Nam morbus magnus est, cui ea signa, quæ pathognomonica appellantur, magna sunt: acutus, cum acutè mouentur, & crebrò, instanter, ac per breuia interualla vrgent. Optimè itaque Hippocrates dixit, acutissimum exactè morbum, statim habere summos labores.

A P H O. VIII.

Cùm morbus in suo vigore fuerit, tunc tenuissimo victu necesse est vti.

Iam hinc incipit absoluerè considerationè de tempore vtendi cibo, ac primùm de tempore vniuersali morbi, deinceps de accessione. Sed hic aphorismus enarrabitur cum decimo, quia eadem est amborum sententia.

A P H O. IX.

Cõiectari autẽ oportet, num ager possit cū victu sufficere vsq; ad vigorẽ morbi, an ille

ille prius deficiat, neq; sufficiat cū illo victu, an prius morbus deficiat, et retū datur

Morbus nullum cibum expetit, quantum in ipso agitur, imò verò per se cibum omnino prohibet: quia non pura corpora, quantò magis nutriuntur, tantò læduntur magis. Sed facultatis gratia vtimur cibo, facultas enim est exposcens cibum per se: si enim facultas durare posset per totum morbum sine cibo, nullo prorsum vteremur. Sed causa facultatis cauere debemus, ne demus minus, quàm vt possit cum eo facultas durare vsque ad finem morbi. Ne facultas deficiat, antequàm morbus possit vsque ad finem summi vigoris venire, atque ita moriatur homo præ debilitate. Atque hoc est, quod Hippocrates modò monet cauere. Nec tamen dari debet is cibus, qui sufficiens solùm sit seruare facultatem vsq; ad finem morbi, sed aliquantò plenior ob errata, vt monuimus.

A P H O. X.

Quibus igitur statim vigor est, statim cibare tenuiter: quibus autem postea vigor futurus est, & in ipso vigore, & paulò antè subtrahendum: prius autem plenius cibandum, vt sufficiat agrotans.

Aphorismorum Hipp.

Vt in morbi temporibus, tenuissimus debet esse cibus in summo vigore. In principio crassissimus, & à principio ad summum vigorem est detrahendum paulatim, vt morbus ipse accedit ad vigorem. Nam in summo vigore est facultas maximè impedita, quia cōgreditur summo certamine cum morbo. Ergo quantò magis accedit facultas ad vigorem morbi, tantò minùs potest cibum ferre, quia tantò est impeditior: & quantò longiùs à summo vigore abest, tantò magis cibo indiget, quia tātò maior morbi pars restat ferenda. Igitur quantò morbus longius abest à principio, tantò cibus debet esse tenuior. Dictū est autem à me, id debere intelligi, vt in morbi temporibus. Quia possunt accedere aliæ causæ, quæ contrà omnino facere cogant, vt in inflammationibus, & vlceribus recentibus, in quibus à tenuissimo cibo incipientes deinde addimus: id tamen facimus neque causa morbi ipsius, neque temporum, sed fluxionis. Ita si febre aliqua increcente inciperet ægrotus pati syncopem, gratia accidentis cibum augeremus. Nihilominus sententia Hippocratis vera est, quæ explicat quod morbi ipsius & temporum causa agi debet.

A P H O. XI.

*In accessionibus abstinere oportet. Nā
apponere*

apponere noxium est, & in ijs, qui per circuitus accessiones habent, in ipsis paroxysmis abstinere oportet.

Hora accipiendi cibum, si nihil aliud obstat, est ea, qua homo accipere consuevit per bonam valetudinem: verum caueri debent accessiones, vsque adeo, vt cauendi accessionem causa, hora consueta capiendi cibum commutanda sit. Accessio siue paroxysmus est pars morbi vehementissima: ea, inquam, qua exacerbatur: vt in tertianis, tertio quoque die: in quotidianis, singulis diebus. Fit accessio, facultate expultrice insurgente in causam morbi, ac tentante expulsionem. Ergo eo tempore impedissima est facultas, committens pugnam cum morbo, quare laedetur oblato cibo: maximè in initio accessionis, cum rigor, aut horror, aut frigus hominem premit. Nam praeterquam quod facultas aggreditur tunc primùm morbū, est calidum innatum compressum, subitque periculum suffocationis. Itaque caueri debet ad accipiendum cibum tota accessio, darique debet cibus tempore intermissionis, si febris est intermittens: tempore remissionis, si est perpetua. Si verò interualla paroxysmorū breuiora sint, quā vt sint satis ad capiendum, & coquendum

D cibum

Aphorismorum Hipp.

cibum ante nouam accessiōē, saltem dari debet cibus in inclinatione paroxysmi. Ita enim Hippocrates ipse docet. I. de Rat. vict. in morb. acut. cont. vltimo his verbis: Tēpus dandæ forbitiōis, tum per initia, tum per omnem morbi decursum, hoc maximè seruare oportet. Nam si pedes frigidi fuerint, non à forbitiōe modò, verùm etiam, ac maximè à potu temperandum. At cùm calor ad pedes descenderit, tunc dare expedit. In hac sententia describens initium & declinatioē paroxysmorum, dicit abstinēdum esse à cibo in principio, dandum verò in inclinatione. Nam initium est, cū pedes ac omnes extremæ partes frigent: inclinatio est, cùm calor sedato feruore viscerum videtur ad pedes descendisse. Quòd si febris adedò anticipat, vt non sit inclinationis tempus satis ad primam concoctionem cibi ante initium accessiōis sequētis, dabitur ante inclinationem: sed in initio ne detur. Itaq; si fieri potest, longissimè ab initio vtriusque accessiōis detur cibus: sin minùs, longissimè à principio posterioris. Nam non tam lædet statim ab elapso accessiōis principio cibus dare, quàm cùm citò expectatur initium aliud. Deterrimum enim est, per initium accessiōis, crudo cibo plenum esse ventriculum. Atque ita, vt grauius est cibus dare in paroxysmo, quàm in intermissione: ita in paroxysmi

fmi initio grauius, quàm in incremento, & sum-
 mo vigore. Verùm hoc intelligi debet, quan-
 tum agitur in ipsis accessione temporibus: nã
 sumptis aliunde indicationibus, sæpe non so-
 lùm licet, sed etiam necessarium est, cibum da-
 re in accessione principio. Vt in iis qui febricitant
 ex fame, & quibus alioqui os ventriculi
 est languidum, & morbus à syncera bile p̄det:
 ij enim qui præ fame febricitare incipiunt, cibo
 ingesto in ipsa accessione iuuantur, quia fluxio
 excrementorum, quæ defectu cibi cõcitabatur,
 cibo sistitur. Quibus verò sine penuria alimen-
 ti febris biliosa est orta, cum debilitate ventri-
 culi maximè, non debet dari multum cibi, ne
 obruat copia & augeat morbi causam: tamen
 debet dari in ipsa accessione, aut parùm ante il-
 lam aliquid quod non grauet, sed constringat,
 corroboretq; ventriculum, ne fluxio syncopem
 faciat: vt panis modicũ ex vino austero aut mali
 granati succo. Hæc itaque est ratio dandi cibũ,
 quæ accipitur ab accessione: atq; hoc est quod
 Hippocrates dicit, In accessionibus abstinere
 oportet, nam cibum dare noxium est. Sed
 quorsum cùm hoc dixisset, addidit, Et in ijs
 qui per circuitus accessiones habent, in ipsis
 paroxysmis abstinere oportet? videtur nanque
 hæc esse reperiitio inutilis. Quidam dicũt, acces-
 sionem primo loco significare principiũ, incre-
 mentum,

Aphorismorum Hipp.

mentum, & summum vigorem febrium continentium: secundo loco, paroxysmos febriū non continentium: atq; ita non esse repetitionē, quia non est sermo de eadem re. Sed hi nugantur: nā nomen hoc Paroxysmus, nunquam Hippocrati aut Galeno significat, quod illi cōmentī sunt, sed solūm quod in principio diximus, particula res exacerbationes morborum quibusdam temporibus factas. Proferunt locum ex Comment. Galeni in proximum apho. duodecimū numero. Quo ita dicit: Per accessionē autem, te nunc oportet intelligere deterius tempus totius circuitus, quod est à primo insultu vsque ad tēpus consistendi, sicut reliquum inclinationis tēpus est melius. Hæc Galenus. Tamē nihil minū dicit, quā quod illi intelligūt. Sed scire licet, Galenū sæpe nomine inclinationis particularis, cū loquitur de periodis febrium, intelligere inclinationem, simul & interuallum: sæpe solam inclinationem. Atque ita diuidit non nunquā totum morbum in paroxysmos, & interualla: atque intelligens cū interuallo inclinationem particularem, tria tēpora particularia solūm, principium videlicet, & incrementum, & vigorem, vocat paroxysmum. Itaque illi fingunt sibi nominis significationem. Accedit, quòd si aliquando posset nomen significare quod illi dicūt, hīc minimè significaret. Nā de indicatione victus

ne victus à temporibus vniuersalibus, dictum erat priùs. Alij dicunt in principio aphorismi loqui Hippocratem de paroxysmis febrium continuarum, in fine de paroxysmis intermittentiis. Sed huic declarationi non magis astipulantur ipsa verba, quàm si quis diceret, in principio loqui de quartanis, in fine de reliquis: quod confictum ad respondendum tantum esset. Quare ego magis probo, quod Gal. in Commen. 19. huius particulæ declarat: intelligere Hipp. his verbis, Qui per circuitus accessiones habent, febres quibuscum quodam ordine per periodos accidunt paroxysmi. Non enim omnibus accidunt ita, sed quibusdam sine omni ordine. Itaque in principio dicit vniuersim loquens, In accessionibus abstinere oportet: deinde particulatim de ordinatis accessionibus hoc idem affirmat. Hoc autem non est repetitio, imò verò methodus auctoribus omnibus familiaris: quod vniuersim propositum est, speciatim in vno exemplo declarare.

A P H O. XII.

Paroxysmos autem & constitutiones, indicabunt morbi, & tempora anni, & circuituum ad sese mutuò incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue ex

Aphorismorum Hipp.

*longiori tempore fiunt. Tamen & ex ijs
quæ mox apparent, vt in pleuriticis, ſpu-
tum, ſi ſtatim ac incipit morbus apparet,
contrahit: ſi autem poſteriùs apparet, pro-
ducit. Et vrina, & deiectiones, & ſudo-
res, cū apparent, indicant morbos & diffi-
cilis iudicij & facilis, et breues & lōgos.*

Dictum eſt, dari debere tantò plus cibi,
quantò morbus futurus ſit longior: atque ad
capiendum cibum, caueri debere paroxyſmum.
Nullus ergo poteſt victum inſtituere, niſi præ-
noſcat, quo tempore ſit futurus paroxyſmus,
& quanto tempore morbus duraturus ſit. Hoc
verò eſt prænoſcere paroxyſmos, & conſtitu-
tiones: nam paroxyſmus eſt quod nuper dixi-
mus: conſtitutio, eſt proportio temporum vni-
uerſalium morbi. Hac enim conſtat totum
morbi tempus. Itaque ad inſtitutionem victus,
oportet prænoſcere paroxyſmos, & conſtitu-
tiones morborum. Quare non intempetiue
Hippocrates modò docet, qua arte hæc duo poſ-
ſimus agnoſcere. Pertinet verò hic aphori-
ſmus ad partem prognosticam: nam agnitione
conſtitutionis vtimur ad prænoſcendum, quan-
tum temporis ſit morbus duraturus. Significat
verò

verò in primis morbi celeritatem aut tarditatē, ipsa morbi species. Nam morbus quiuis est naturā sua aut chronicus, aut acutus: atque cuius morbo est sua propria constitutio, quam plerūque habere solet. Vt pleuritis solet quatuordecim dies durare, & febris ardens tantundem, & angina quatuor dies, tertiana exquisita septem circuitus, tetanus quatuor, quotidiana febris sexaginta dies, quartana annum integrum. Itaq; species morbi significat constitutionem: ceterum quia species non potest exactē significare quantum temporis sit morbus duraturus, cum nullus morbus habeat tam constitutum tempus, vt non possit modò longior modò breuior fieri, addit Hipp. alia signa constitutionis. Anni tempora etiam significant constitutiones: nam iidem morbi tēporibus calidioribus breuiores fiunt, frigidioribus longiores. Quale est illud quod Hip. ipse dicit de quartana: *Æstiuæ quartanæ breues, autumnales longæ, maximè quæ hyemem attingunt.* Eodē modo possunt constitutionem indicare regiones. Nam vt calidioribus temporibus breuiores fiunt iidem morbi, ita & calidioribus regionibus. Quanquam hoc tacuit Hippo. quia qui scribit aphoristicè, nunquā percurrit omnia, sed ex iis quæ dicit suppleri debent ea quorū est eadē ratio. Sed nec tēpora & regiones, indicant exactē constitutionem.

Aphorismorum Hipp.

Quare considerare oportet periodos. Nam horum ad se mutuò clementum aut decrementū, significat celerem motum, aut tardum: neque profectò immeritò, nam ij ipsi reditus sunt ipse morbi motus. Verba hæc, Et circuituum ad sese mutuò incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue ex longiori interuallo fiant, enarrātur à Galeno. i. de Crisibus capit. 2. hoc modo: agnosci, an morbus venerit ad incrementum, an adhuc in principio, vel in summo vigore iā, an declinare iam cœperit, ex magnitudine accessionum sequentium ad priores, & ex anticipatione, aut tarditate. Nam anticipare paroxysmos consuetam horam præter proportionem signum est incrementi vniuersalis: nisi tamen vt anticipat, ita fiat minor paroxysmus. Crescere enim paroxysmos indicat morbum etiā crescere. Quare cūm vtrunque accidit, vt scilicet & febris anticipet, & maior fiat, haud dubiè est incrementum morbi: cūm cōtraria, inclinatio. Cūm verò anticipans fit minor, aut maior tardans, considerandum est vtrum accidat magis: nam illius conditionem putandum est morbū sequi crescendo aut decrescendo: si æquè accidunt, aut est adhuc in principio, aut iam stat. Ita que inquit Galenus, his duabus rationibus indicare accessiones morbi constitutionem: cūm enim indicent tempora vniuersalia, & horum
propor-

proportione constet constitutio, constitutionem quoque indicabunt. Intelligit ergo Galenus cum dicitur, Et circuituum incrementa, innuere Hippocratem magnitudinem paroxysmorum, an scilicet sequentes paroxysmi prioribus fiant maiores, an non: ubi dicitur, An ex longiori tempore, intelligi an interuallum factum sit longius, an non, quod ad anticipationem aut contrarium pertinet. Ego verò probo quod à Galeno de hac re dicitur, siquidem verissimum est: enarrationem tamen verborum non probo. Nam ipse cōtextus indicat, ubi dicit Hippocrates, An ex longiori tempore, non esse sermonē de anticipationem aut tarditate horæ, sed de modo periodi: quod non pertinet ad morbi constitutionem, sed ad speciem. Inquit enim, Siue singulis, siue alternis diebus fiant, siue ex longiori tempore, id est, siue quarto quoque die. Nam constat illud siue, notā diuisionis esse: diuisio verò semper est per opposita. Sed esse febrem anticipantem, aut tardantem, nullatenus est oppositum quotidianæ, aut tertianæ febris formæ: imò vtrique illarum potest accidere. Ergo si Hippocrates id significasset, quod Galen⁹ intelligit, perinde esset ac si ita diceretur: Animal omne mouerur, siue rationale sit, siue irrationabile, siue bipes. Itaque ego ita explico verba illa, Et circuituū ad sese mutuò incrementa, continere vtrā-

Aphorismorum Hipp.

que significationem, & eam quæ capitur ex magnitudine paroxysmorum, & eam quæ ex longitudine interualli. Nam periodus siue circuitus, non est idem quod paroxysmus, siue accessio. Sed circuitus constat paroxysmo, & interuallo. Quare circuitus incrementum, significare potest vtriusque, interualli dico & paroxysmi, productionem. Itaque tota dictio est, hæ accessiones & constitutiones significantur ab incremento, aut decremento circuituum, aut interualli, aut paroxysmi, ad sese. Siue accidant quotidie, siue tertio, siue etiam quarto quoque die. Est verò quod ab Hippocrate dicitur, & verissimum & utilissimum. Nam constitutiones significantur, vt diximus: accessiones verò multò clariùs. Nam agnoscere solemus qua hora diei futura sit accessio, coniectantes ex accessionibus quæ præterierunt. Nam eadè ipsa hora, qua priores accessiones corripuerunt hominem, expectabo hodiernam accessionem. Nisi cognouerim febrem esse naturâ anticipantem, aut tardantem. Nam si hoc cognouerim, tantò priùs aut posteriùs fore coniectabo, quantum solet anticipare, aut tardare. Præter dicta, ex signis quæ mox apparent: maxima significatio constitutionis accipitur. Mox apparentia signa vocat, quæ neque simul inuadunt cum morbo, vt quæ sunt propria, neque in extre-

mo iam morbo, sed aliquanto post morbi initium apparent: cuiusmodi sunt in primis signa concoctionis, aut contraria. Neutra enim horum possunt apparere in morbi principio, sed principio elapso. Quare quod prius apparent, eò breuius est principium: & cum constitutio morborum in quadam temporum proportione sit, constat, quanto ea apparebunt citius (id est paucioribus diebus elapsis à prima incurfione morbi) tanto breuiore morbum futurum esse. Merito ergo Hippo. alibi dixit, concoctiones celeritate iudicii significare. Atq; merito modò dicit, sputum in pleuriticis cum cito apparet, morbum breue: cum ferius, longiore significare. Nam spurum significat elapsum esse pleuritidis principium: quandoquidem qui in pleuritidis principio sunt, nihil spuunt, atque ea est principii nota. Sunt verò notæ concoctionis vt in sputo, ita & in deiectione, & vrina, & sudore. Quare ex quocunq; horum accipi potest indicium breuitatis, aut longitudinis morbi, & facilis, aut difficilis iudicii. Neque verò idem est dictu, longus aut breuis morbus, & facilis aut difficilis iudicii. Nam difficilis iudicii morbus est, non solum qui tardi iudicii, & longus, sed & qui malè iudicatur, aut non tutò, sed cum recidua: facilis iudicii, qui citò, & bene, ac tutò iudicatur. Itaque plus aliquid dicitur, cum facilis aut difficilis

iudicii

Aphorismorum Hipp.

iudicii dicitur, quàm cum lōgus aut brevis morbus. Quæ consideranda sint in spūto, sudore, vrina, & deiectione, primo & secundo prog. dicitur ab ipso Hippocrate, & multis sequentium aphorismorum.

APHO. XIII.

Senes facillimè ferunt ieiunium, secundo loco consistentes, minimè adolescentes, omnium præcipuè pueruli: horum autem ipsorum, quos inter illos ipsos contigerit esse alacriores.

Indicat modò quibus ætatibus maximè lædatur homines à ieiunio, quibus minimè, vt indicationem cibandi possimus ab ætate capere: edo etiam hinc, iis qui maximè ieiunio læduntur, minimè id iniungere: iis verò, qui læduntur minimè, maximè dare. Quatuor ætatum mentionem facit hîc Hippocrates, etsi aliis locis meminit quinque, & coniunxit hîc iuuentutem cum adolescentia. Consistentes ætate dicuntur, quorum calor iam deferuere incipit, & corpora in summa solidorum membrorū mole consistūt, Hi sunt qui agunt ætatem mediam inter iuuentutem & senectutem: hâc vocat Hippocrates aliis locis primam senectutem, aut crudam. Pueritia pertingit vsque ad quatuordecimum, an-

num, adolescentia vsque ad vigesimum quintum, iuuentus vsque ad trigesimum quintum, consistentia vsque ad quinquagesimum, reliqua est senectus. Quanquam nihil in his finibus est exactum, neque enim hominibus omnibus æquales ætates sunt: sed hæc ita dicta intelligantur, quasi in nullis hominibus multum à veris ætatibus euariant. Senes facillimè ferunt ieiuniũ, pueri difficillimè: secundo loco à senibus, consistentes: postea iuuenes, & adolescentes. Inter pueros minimè ferre possunt ieiuniũ, qui sunt alacriores, id est, ad actiones omnes promptiores. Ergo omnium maximè licebit tenuem victum dare senibus, pueris minimè, aliis mediocriter, atq; consistentibus plusquàm iuuenibus & adolescentibus. Causæ horum aperientur sequenti aphorismo.

APHO. XIII.

Quæ crescunt, plurimum habent innati calidi: plurimo ergo indigent alimento, aliter corpus absimitur. Senibus verò exiguum calidum: idcirco exiguis indigent fomitibus, nam sub multis extinguuntur. Hac de causa & febres senibus non similiter

Aphorismorum Hipp.

liter acuta, frigidum enim corpus.

Dicit corpora quę crescunt, vt puerilia, plurimo alimento indigere: quia alioqui, cum habeant multum innati calidi, absumentur. Quid ergo? an calidum innatū absument corpora? Non certē: monstratum enim à me est, calidum innatum seruare corporum substantiam, non demoliri. Quī fiet ergo, vt quò plus est innati calidi quod corpora conseruat, eò plūs illa absumantur deficiente alimento? Monstratum est à me. i. cap. 4. Meteórōn, calidum proprium non esse accidens, sed partem substantiæ nostrę, atque eam substantiam esse calidam & humidam: & caloris gratia, dici calidum proprium aut naturale: gratia humoris, hanc ipsam dici humidum proprium, seu, vt alii loquuntur, radicale. Non est ramen quoduis naturale calidum, innatum. Naturale enim est, quodcunque nostrę substantiæ est pars, & præter naturam non exorbitat. Innatum verò illud solū, quod à primo ortu est, ex materia nostri ortus, semine inquam & menstruo sanguine, factum. Reliquum enim calidum (quod, inquā, processu temporis ex cibis fit) naturale est, sed aduentitium. Atqui nostra corpora à principio ortus vsque ad naturalem interitum siccescunt (nam sequens ætas semper est

quàm

quàm proxima siccior) & quò corpora sunt ortui propiora, eò sunt humidiora. Nimirum calidum naturale quò plus habet natiui, eò humidius est. Sed res quæuis quò humidior, eò est euaporabilior: ergo quò corpus aliquod habet plus innati calidi, eò faciliùs dissipabitur, quare eò pluri refectione indiget: maximè si non id solùm sit accepturum, quod nutriendo, sed & quod augendo corpori satisfacturum sit. Hæc est causa qua, vt proximo aph. dictũ est, omniũ difficilimè ferunt ieiunium pueri, quia scilicet omniũ maximè abundant innato calido. Sed in ipsis pueris, difficiliùs aliis ferunt, qui sunt alacriores. Hi enim sunt calidiores aliis, & maiori exercitatione vtuntur, atque utrâque causa plus cibi absumunt. Non tamen utrâque causa cum priuantur cibo, absumetur faciliùs. Nam calor naturalis nunquam facit ad celerem consumptionem, nisi fortè per accidès, quia per cibi penuriam à maiori calore magis vruntur excrementa, quæ vsta vrunt membrorum substantiam. Sed præter hæc, promptitudo ad omnem exercitationem, dissipari facit vehementer illorũ corpora. Sed quid est, quod de senibus dicitur? Senibº, inquit, exiguũ est calidũ, idcirco exiguis indiget fomitibus, nã sub multis extinguitur. Certè calidũ nostrum ad cibos rationẽ habet, quã ignis ad ligna: ergo

Aphorismorum Hipp.

vt exiguus ignis non potest multa ligna ferre quia extinguitur, ita exiguum calidum extinguetur à multis cibis. Errant ergo multum vulgares omnes medici, senibus roboris causa ad cibos multos suadentes: cum vtendum eis sit tanto pauciori, quanto sunt facti languidiores, nam quod plus erit, non ferent. Permittendum enim est senibus sensim suo tempore mori: aliter faciemus eos magnis cum cruciatibus, aut seua apoplexia intercipi. Sed nondum dicta est causa, qua senes facillime ferunt ieiunium: non enim est idem, lædi à multis cibis, quod modò dicimus, & non lædi à ieiunio: quare opus est, vt hoc quoque dicatur modò. Certè cum corpora senum, & tota illorum substantia durissima sint, lentè dissipantur: ergo quanquam contineantur sine cibo, haud multum lædentur. Verum merito Galenus excipit censet decrepitos. Nam quamquam in his minor quam in aliis dissipatio fiat, tamen quia in tanta exiguitate calidi, vel minima illius dissipatio sit magna noxa, plurimum lædentur per inedia. Quid ergo miseris decrepitis agendum, qui neque possunt ferre inedia, neque cibos? Capiendum exiguum admodum facillimi cõcoctu, atque optimi præparati cibi, crebrò tamen, ne exiguum illud deficiat. His dictis, Hippocrates in fine apho. obiter per digressiunculam addidit, febres senum non solere esse acutas, quia frigidum

frigidū habēt corpus. Febres senū non solere esse ardentē, atq; proinde febres alioqui exiguas, haberi tamē debere in senibus magnas, expertissimū est medicis omnibus. Causam verò reddit Hipp. dicēs: Frigidū enim eorū corpus. Nimirū senile corpus frigidū est, quia calorē iuuenilē amisit, factumq; est ineptū ad retinendū calorē. Corpora verò quęcunq; ad retinendū sunt, ad accipiendū quoq; calorem sunt inepta. Ergo senum corpora cū frigida iam naturā sint, nō poterunt per febres impēsē ardere: nam frigida & sicca, & crassarum partium corpora, densaq; nō sunt apta ardere, sed cū maximē lento igne vri.

APHO. XV.

Ventres hyeme & vere naturā calidissimi sunt, & somni longissimi. In his ergo temporibus dādum plura alimēta. Etenim innati calidi plus habent, igitur pluri cibo egent: argumento sunt etates, & athletæ.

De victu bene valentium videtur Hippocrates differere magis, q̄ egrotatiū. Nam tempora anni q̄ minimē indicāt quantitātē ciborum, qui offeruntur egrotis, sed si quid, qualitātē potiūs. Sed quod in apho. dicitur, est, bene valentes vti debere pluri cibo hyeme, & vere, quā astate,

Aphorismorum Hipp.

ubi & autumnò. Quia eo tempore plus est calidi innati in internis corporis partibus: has enim omnes vocat hîc ventres, vt multis aliis in locis, non solùm ventriculum & intestina. Sed videri possit alicui falsum, calidiores esse has partes per hyemem: cùm per æstatem soleant homines bilem crebrò vomere, siti cruciari, & ardētibus febribus corripi, quæ caloris vrentis in visceribus indicia sunt: contrà per hyemem vomere pituitã, & sine siti esse, quæ videtur frigori imputanda. Certè hac de causa nõ dixit Hipp. vtcunq; calidissimi, sed, naturã calidissimi sunt. Calore enim igneo, & vrête, magis afficiuntur corpora per æstatem: tamẽ naturali, & bono, ac coquente, abundant magis per hyemem, quia calidi innati plus habent. Vocatur hîc calidum innatũ, nõ vt paulò antè pars calida & humida nostre substantiæ, quã ex semine & sanguine accepimus (hæc enim nõ potest esse hyeme copiosior, q̃ in superiore æstate) sed spiritus, & sanguis arteriarum. Huius verò calidi est plus per hyemem in visceribus: quia refugiens occursum frigidis aëris, ad viscera sese cõfert, seruatũq; ibi copiosum, minimam dissipationem accipiens. Verùm hoc non in omnibus hominibus vsuuenit, sed in iis, qui per se nõ sunt admodum debili calore. Nam hi per hyemem solent deterius habere magis refrigerati: atq; vt illi per hyemem crassescunt, ita hi sentiuntur

graci=

gracilefcere: qui rursus estate solent veluti re-
 uiuiscētes molem accipere, cūm alii extenuan-
 tur. Ex dictis satis cōstat, hoc apho. nō quācūq;
 veris partē intelligi, sed primam, quē ab hyemis
 natura nōdū est valde diuersa. Sed cur si calidū
 innatū abūdāt eo tēpore, plurimo alimēto vren-
 dū est, Hipp. similibus exēplis pbat, dicēs: Argu-
 mēto sunt etates, & athletę. Quasi diceret, pue-
 ri vtūtur multo cibo, quia abūdāt multo calido:
 athletę quoq;, & quia multū habēt calidi, & quā
 id quod habēt, exercitatione augēt: ergo quo tē-
 pore plurimū est innati calidi, plurimo alimēto
 vtēdum est. Verūm huius rei causa est, q̄ vt par-
 uo igni nō debēt imponi multa ligna, ita neque
 pauca magno: ille enim suffocatur, hic arescit.
 Quare vt exiguo calido nō debēt dari multi ci-
 bi, ite neq; magno pauci: sed cibi debēt calidi ra-
 tionē seruare. Multū enim calidū multos cibos
 poterit coquere, & multis frui: maximē cūm ob
 tēporis cōmoditatē (longitudinē inquā noctiū)
 lōgissimus est somnus, quo nihil est, quod cōco-
 ctionem magis iuuet: itaq; meritō videtur vtē-
 dū multis cibis per hyemē. Sed cōtrā est, q̄ per *Dulcis*
 hyemē videtur esse minor corporū dissipatio,
 q̄ per estatē. Nā frigus aēris maximē impedit eā
 euacuationē, quē insensibiliter agitur, & cibus
 accipitur ad reponendū id quod effluit: ergo cū
 effluit minus, min⁹ debet accipi. Accedit, p̄ x̄sta

Aphorismorum Hipp.

tem non tantum excrementa expirare, sed substantiam ipsam, externus enim aer omnia dissipat: per hyemem si quid euacuatur, excrementum est, nam internus calor nunquam substantiam corporis dissipat: cibus vero accipitur pro expirante substantia, non pro excremento. Sed etsi hoc ita habeat (habet enim ita) non proinde non debet accipi multus cibus per hyemem: non quod multa dissipatio fiat, sed quod calidum innatum facultates naturales omnes auget: quare & multi cibi appetentiam facit, & integram elaborationem: ventriculi quidem appetentia a calore praeter naturam tollitur, tamen a naturali augetur, est enim animalis, ac cum sensu, qui calore naturali acutior fit. Venae & arteriae multum a ventre sugunt, quia membra ipsa multum rapiunt, & affigunt, ac commutant. Ut ergo quod strenuior est artifex, eodem plus materiae desiderat, quia plus insumit: ita vigente calido, plus appetunt membra omnia, & plus commurant, quanquam minor substantiae dissipatio fiat: quo fit, ut corpora eo tempore non talia seruentur, qualia a principio sunt, sed au-gescant crassescantque. Verum roges, Si hoc ita habet, cur abundant homines per hyemem succis crudis? Certum ob voracitatem, ut pueris accidit alioqui calidissimis, & ob euacuationes consuetas, quas frigus suppressit, & ob frigus aeris quem inspirant.

Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maximè autē pueris, & alijs, qui tali victui assueuerunt.

In quibusdā codicibus legitur: ὑγρὰ πάλαι διαταί τοῖ σιν τωρετένουσι ξυμφέρουσιν, id est, victus omnis humidus, iis qui febricitāt, cōfert. Sed nihil interest, nam idem est sensus: nimirum febricitantes, quatenus febricitant, indigere victu humido. Quia febris cū sit igneus calor, est naturā siccās: quod malum ne serpat, humectatione semper opus est, quantū in ipsa febre agitur. Nam si affectus alius humidus maioris indicationis cū febre cōiungatur, vt hydrops, vtemur siccatione: id tamē non febris causa, sed alterius affectus. Cū verò febris causa vtēdum sit semper humectatione, in pueris maximè, & alijs omnibus qui tali victui assueuerunt. Quia naturæ, & consuetudini dari debent per morbos similia semper: & puerilis natura humida est, & humidis cibis vti semper solet.

Et quibus semel, aut bis, & plura, an

Aphorismorum Hipp.

*pauciora, & per partes. Dandū autē ali-
quid cōsuetudini, tēpori, regioni, & etati.*

De modis cibandi modò differit, consulens considerare, quibus sit dandus cibus semel, aut bis, an pluries. Nam verba illa, An plura an pauciora, non dicuntur de multis, aut paucis cibus, sed, vt sequentia illa verba, Et per partes, quæ dicta sunt in declarationem, ostendunt, de cibus pluribus, aut paucioribus. Itaque cōsulandum est, cūm ægrotanti victum institui-
mus, an dari debeat cibus semel in die, an bis, an pluries. In qua consultatione maximè indicationes sunt morbi, & facultatis: aliæ non contemnendæ, consuetudinis, tēporis, regionis, & etatis. Facultas potest esse debilis, aut robusta, aut mediocris: affectio cū abundātia alimēti, aut cum defectu. Defectus verò fit bifariā, aut ob penuriā omnium succorum: aut ob penuriā bonorum, & qui nutrire possint, cū abundātia malorum. Cūm facultas est debilis, & penuria alimenti, siue ob corruptionē, siue ob vacuitatem sanguinis fiat, dandum est parū, & crebrò: si cū penuria facultas est fortis, multū & crebrò. Facultati forti accedere potest sanguinis vacuitas, post recētem euacuationē. Corruptionē verò tantam vt alimentum in venis desit, non puto posse cū viriū robore cōiungi: quòd si qua ratione cōiungere
tur,

tur, dandum esset multum, & sæpe. Vt cunq; ta-
 men sit tanta sanguinis corruptio, vtendum est
 euacuatione per epicrasim, id est attemperatio-
 nem, quod sit paulatim, & alternatim factis refe-
 ctionibus, & euacuationibus. Si abundantia ali-
 menti est, siue facultas sit debilis, siue fortis, dan-
 dum est per morbos parum, & rarò: sed per fa-
 cultatem debilem exiguitas raritatem debet su-
 perare: per fortẽ, raritas debet esse maior quàm
 exiguitas. Fortis enim facultas non potest bene
 coquere cibum omnino exiguum. Vsq; adedò,
 vt per bonam valetudinem si quispiam robusta
 virtute sit cū pletorico affectu, accipere debeat
 multum, & valde rarò: multũ, ne malè coquat:
 valde rarò, ne plùs etiam repleatur. Hæ sunt præ-
 cipue indicationes. Consuetudini dandum est
 omnib⁹ in rebus quàm multũ per morbos, qua-
 re & in modo dãdi cibũ. Quod Hipp. docet. 2.
 de Rat. vict. in mor. acut. referẽs noxas, quæ mu-
 tata vtcũq; consuetudine euenient: siue qui se-
 mel cõsuevit accipere, accipiat bis, siue qui bis,
 accipiat semel. Idq; docet his verbis: Qui pran-
 dere nõ consueuerunt, & prandent, statim egrè
 habent: toto corpore graues redduntur, & pa-
 rum valentes, & desides. Quod si supercœnaue-
 rint, acidũ eructant: alios verò alui leuitas exer-
 cet. Nempe ventriculus præter consuetudinẽ
 grauatur, superficcescere consuetus, non bis tu-

Aphorismorum Hipp.

mescere, neque bis cibos coquere. Præterea, qui bis die cibum sumere consueuerunt, ii nisi præsi fuerint, egrè habent, parùm valent, timidi que ad quoduis opus fiunt, & cardialgia laborant. Etati etiam (vt de hac priùs dicam) dandum est in hac consultatione multum. Pueri enim accipere debent multùm, & crebrò, quia que crescunt corpora, multis cibis indigent. Decrepiti parùm, & sæpe, dicta prius causa. Senes rarò, & parum, quia facillimè ferunt ieiunium. Iuuenes multùm, & rarò: multo enim cibo indigent, cùm sint calidissimi: sed non crebrò, cùm sint iam firmiores, neq; exolutu faciles. Quod de tempore, & regione dicitur, apho. sequenti declarabitur. Indicationē aliã præter dictas accipit Gale. in Arte medicinali ad hanc cõsultationē, à formatione hominis. Nã is qui exiguũ habet ventriculũ præ aliis partibus, parùm & sæpe debet accipere: cõtrà qui magnum, multùm & rarò. Quando enim est quod prohibeat tantùm accipere, quanto corpus indigeat, crebritate: cùm est quod cogat, plus quàm pro corporis indigentia accipere, raritate pensandum est.

APH. XVIII.

Æstate, & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè, vere secundo loco.

Diffi-

Difficile ferre cibos, est non posse eos co-
 quere, sed grauari, obruique ab illis. Quod acci-
 dit, cum naturalis facultas, & calidum innatum
 languorem habent: ut per æstatem ob temporis
 intemperiem maximam, & interni calidi ab ex-
 terno calore dissipationem: per autumnum, &
 quia succedit æstati, & quia per se est tempestas
 inæqualis, & aduersa omnibus facultatibus. Me-
 ritò ergo homines difficillimè ferunt cibos per
 hæc tēpora: hyeme facillimè, quia ventres hye-
 me calidissimi sunt naturâ: vere, secūdò ab hye-
 me, quia est tempestas temperata. Sed non est
 idem, difficillimè ferre cibos, & paucis indigere.
 Imò verò corpora per æstatem, etsi ferunt eos
 difficillimè, indigent tamen multis, gratia maxi-
 mæ dissipationis substantiæ, quæ eo tēpore agi-
 tur. Proinde æstate dandum est parum, & sæpe:
 ita enim utrique indicationi satisfacit. Hyeme o-
 pus est multis, quia multum est calidi innati, &
 hac ipsa causâ facillimè ferunt: ergo dandum est
 multum, & sæpe. Vere facillè ferunt, & non in-
 digent tam multis: nam neque tanta dissipatio
 agitur, quanta æstate, neque tantum calidi in vi-
 sceribus est, quantum hyeme: dandum ergo est
 multum, & rarò. Autumno facultas est languis-
 da, & corpora paucos succos eosque vitiatos ha-
 bent, causâ prioris æstatis: ergo dandum est, ut
 in æstate, pauca, & crebrò. Ita explicatur parti-

Aphorismorum Hipp.

cula illa proximi aphorismi, dandū aliquid tēpo-
ri. Regionis eadem ratio est, quæ temporis: nam
in calida, agendum est, vt in æstate: in frigida, vt
in hyeme: in tēperata, vt in vere. Ex dictis aper-
tè constat, quàm sapienter, vt alia omnia, illud
quoque ab Ecclesia statutum sit, vt longum iei-
nium, & esus piscium ac leguminum & olerū,
vere medio potiùs quàm alio tempore singulis
annis repetat. Eo enim tēpore quàm minimū
officit valetudini: imò verò quàm multis etiam
est sanitatis causa. Quid enim aliud agimus ie-
iunantes, quàm quòd multum & rarò cibum ca-
pimus? quod indicatiōe ab ipso tēpore accepta,
agendum esse Hippocratis præceptis confirma-
uimus. Iam verò quòd vsus piscium, & legumi-
num, & fructuum, eo tempore minùs quàm a-
lio obsit, constat: cū illa omnia cum multa co-
pia nutriant exiguū. Atque opus sit eo tem-
pore cibus vti, quorū maior copia ingeratur,
vt magno calori satisfiat, & nutritio non ma-
gna proueniat: quia eo tempore periclitantur
corpora præ multitudinē. Malignè itaque Le-
onhartus Fuchsius contendit, capite decimo
septimo sui Compendioli, contra veterum me-
dicorum præcepta illud institutum esse. Sed de
re tam serua non erat iudicium ferendum Me-
dico grammatico, & ignaro omnis philoso-
phiæ.

A P H O. XIX.

Iis, qui per circuitus habent accessiones, nihil dare, neque cogere, verùm adiectiōni detrabere ante iudicationem.

Indicationes à tempore particulari (accessione inquam) & vniuersali coniungens, dicit modò, ijs, qui accessiones habent per circuitus, id est, quibusdam interuallis, nihil dandum cibi in ipsis accessionibus, neq; cogendum vt accipiāt: quādoquidem, vt dictum priùs est, in accessionibus abstinere oportet. Et ante iudicationē totius morbi, detrahendum esse cibum, qui datur: quia crises aguntur in summis vigoribus, in quibus summè tenuissimo victu vtendū est. Hactenus de ratione victus.

A P H O. XX.

Quæ iudicantur, & quæ iudicata sunt integrè, neque mouere, neque nouare, neque pharmacis, neque alijs irritamentis, sed sinere.

Ad rem longè aliam transgressionem facit Hippocrates, ad medicamentorum vsum. Vide tur hîc monendum, quod sæpe dicere soleo, nō minoris

Aphorismorum Hipp.

minoris artis esse, imò verò multò maioris, scire quo tempore nihil agendum circa agrotates sit, quàm quo tempore agendum. Quod Hippocrates verbis illis. 6. Epid. insinuauit: Ex adhibitione contraria adhibere, & quiescere. Docet ergo Hippocrates modò quandam tēporis occasionem, qua nihil est agendum, sed totum est permittendum naturæ: videlicet cùm fit iudicium, aut factum est integrè: neque verò solum hoc verum est, sed & cùm iudicium instat, abstinendum est ab omni medica opera. Itaque neque cùm iudicium imminet, neque cùm fit, neque cùm factum est, tentandum est quicquam agere. Nisi iudicium agatur, aut actū sit imperfectè: tunc enim quod natura deliquit, suppleri debet arte. Cur cùm iudicium imminet, non sit agendum quicquam, dicitur Comment. 29. 2. part. Cùm iudicatur integrè, quia aut impediens euacuationem, aut facies nimiam. Cùm iudicatum iam integrè est, quia non est opus medicis auxilijs: abstinèdum verò ab eis semper est, cùm necessitas ijs nō cogit uti. Nam nullum est medicum auxilium quantumuis utile, quod non aliquo modo facultatem lædat: cùm ergo auxilio non est opus, frustra læsionem afferemus. Integrum iudiciū est, quo morbus soluitur perfectè, ac tutò: ut scilicet, neque quicquam illius restet, neque repetat. Agnoscitur iudicium perfectum,

fectum, dum agitur, his signis: fit die decretorio cum signis concoctionis, indicatum, per regionem conuenientem, & cū bona tolerantia. Cū verò iam actum est, multò meliùs agnoscitur, & illis ipsis signis, & quòd sedata omnino videatur febris, & nihil interiùs maneat. Aliquid interiùs manere agnoscimus, vt Hippocrates docet. 6. Epid. ex siti intus relicta, oris siccitate, insuauitate, fastidio, & similibus symptomatis, quæ manere solent, si non est corpus plenè purgatum. Ergo si nihil tale manet, nihil intus manere agnoscimus, sed esse morbum integrè iudicatū. Quorsum ergo agat medicus quicquã?

A P H O. XXI.

Quæ educere oportet, quò maximè natura vergit, eò ducere, per cõferentia loca.

Quæ euacuare oporteat, & quæ minùs, alijs Idcis docet Hippocrates. Hic illud vnum: cū euacuare oportet, ea via euacuandum esse, in quã succus ipse naturã cœpit inclinare. Nam si natura in partem quampiam inclinat, & tu in aliam vocas, natura nihil proficiet, quia tu ei obstites: neq; tu, quia natura nō admiculabitur. Quare morbo nihil imminuto facultas debilitabitur. Debet ergo medicus curare agnoscere signis, quò

Aphorismorum Hipp.

quò versus cœperunt impetum succi: deinde cogitare, an in regionem cōuenientem inclinent, atque vbi id agnouerit, eò ducere, si tamen ducere oportet. Oportebit verò, si multa alia quæ alijs locis scribuntur ab Hippocrate, adsint, & natura non videatur satis magnum cœpisse impetum ad expurgandum per sese totum succū. Nam si hunc cœpit, dictum prius est, quæ iudicantur, aut iudicari parant, aut iudicata sunt integrè, nō esse à medico mouēda. Si verò videatur inclinare succus in regionē nō cōuenientē, nō oportet impetū iuuare, sed reuellere, auocareq; . Vt idē Hip. 6. Epid. dicit, his verbis: Reuellere, si quò nō oportet, vergat: si autē quò oportet, aperire, vt singula vergunt. Quod hīc vocat cōuenientē regionem, illic, quò oportet. Quò inclinet succus agnoscimus, cū iam imminet crisis, ex symptomatis criticis: vt lachrymæ inuoluntariæ, & suffusio, & pruritus nasi, fluxus sanguinis de naribus, anxietas ventriculi, & tremor labij vomitum indicant. Sed cū hęc signa apparent, rarò est mouendum quicquam, sed expectandum quid facultas possit: quòd si languidè videatur incipere, prouoca vsq; dum incipiat: postquā cœperit, si languidè tunc quoq; procedit, iuuabis naturę motum, ea ipsa via, cui natura insistit. Sed & ante hęc tempora, toto morbi decursu solemus agnoscere, quò vergāt succi,

succi, & ex iis quæ adsunt, & ex iis quæ nõ ad-
 sunt. Vt si diebus contēplatione dignis, quibus
 solent morbi mutationes insignes facere, & alijs
 etiam diebus, videtur natura aggredi deiectionem,
 aut sudorem & interim aliæ euacuationes
 supprimuntur, apertè intelligimus quò
 vergat malum. Vt si sentit ægrotus crebras ir-
 ritationes intestinorum, & vrina supprimi-
 tur, neque exudat, aut alia via euacuatur quic-
 quam, in imum ventrem vergit. Itaque non
 est admodum obscura ratio cognoscendi, quò
 repat malum. Regio conueniens esse potest,
 simpliciter, aut ad morbum. Sunt enim regio-
 nes quædam naturâ alijs magis idoneæ: & quæ-
 dam regiones quibusdam morbis, magis quàm
 morbis alijs conuenientes. Semper est melius,
 euacuationem extra corpus agi, quàm absces-
 sum ad partē quāpiã. Sed & ipsorū abscessuum,
 qui ad partes inferas fiunt, quàm qui ad
 superas: & qui ad externas, quàm qui ad in-
 ternas: & qui ad ignobiles, quàm qui ad no-
 biles partes, minus mali sunt. Quare si absces-
 sus fiat ad partes inferas, & adenosas, non est
 tentandum repellere, sed vocare quò natura
 vergit: nam non est illa abscessui incommo-
 da pars. Si verò videtur succus in principem,
 aut internam partem irruere, reuellendus, auo-
 candusq; est. Euacuationibus idoneæ viæ sunt,
 quæ

Aphorismorum Hipp.

quæ à natura destinatae sunt eis, vt venter superior, aut inferior, vterus, vesica, & cutis: aut per quas sæpe solent morbi non inutiliter iudicari, vt nasus fluxui sanguinis est via conueniēs. Ad morbum est conueniens euacuatio, quæ tales morbos solet iudicare vtiliter. Non enim omnes euacuationes morbis omnibus equè sunt vtilis, sed cuique suæ propriae. Nascitur comoditas euacuationis ad morbum, ex vicinia viæ, per quam euacuatio fit, cum parte malè affecta: & ex rectitudine partis cum parte, & ex natura succi, à quo morbus pendet. Omnes enim morbi iudicantur meliùs per partes vicinas, & habentes rectitudinē, quàm per longinquas, aut auersas: & morbi omnes pendent ex tenuibus succis, hac ratione iudicantur meliùs exudatione, quàm alijs. Quare si per febrem ardentem videris succum ad cutem inclinare, nec tamen satis magno impetu, prouocabis sudorem, quia est regio simpliciter, & ad morbum conueniens. Si inflammata gibba hepatis parte, in vesicam inclinat, tantundem ages: si verò inflammato liene, vesica videatur irritari ad mictū, haud multum laborabis iuuare, non enim habet vesica cum liene communes vias. Mitto referre exempla omnia, quia alibi locum hunc latissimè pertractaui.

A P H O. XXII.

Cocta

*Cocta medicari oportet, & mouere nõ
cruda, nec in principijs, nisi turgeant, ple-
runque tamen non turgent.*

De vsu medicamenti expurgantis disputat:
atq; verbum illud medicari, Græcè φαρμακείειν
de sola expurgatione intelligitur. Docet ergo
Hipp. nunquam esse vtendū medicamento ex-
purganti, antequàm succus expurgandus con-
coctus sit, nisi fortè turgeat. Turgere est de par-
te in partem agi, nullaque in parte hæreret. Hu-
ius sententiæ causas alijs locis reddidit Hipp. 4.
de Rat. vict. in morb. acut. cont. 44. ita inquit:
Vetrem ab initio clystere duces, sed medicamē-
ta purgantia non adhibebis. Nam si ventrem
moueris, vrina non maturabitur, febrisq; citra
sudorem, & iudicationem in longum protrahe-
tur. His verbis docet expurgationem succis nõ
concoctis facere longiores morbos, & maiorem
cruditatem, & impedire iudicationes. Causa,
qua hæc mala eueniunt, est, quam ipse Hippo-
cra. reddidit satis dissertè eodem libro cont.
22. ita dicens: Quicunque ea, quæ inflammata
sunt, morborum inter initia medicamento sol-
uere conantur, ij non solùm ab intenta, inflam-
mataque parte nihil adimunt, cùm non cedat
affectio cruda, verùm & quæ morbo aduersa,

Aphorismorum Hipp.

& sana sunt, absument, contabesciuntque: ductoque ad imbecillitatem corpore, morbus superior euadit, qui ubi corpus vicerit, remedium non habet. Hæc illo loco Hippocra. Causa, qua affectio cruda non cedit, est: quod tempore cruditatis intenta est natura retentioni, quare qui expurgat, contrarium motum molitur ei, quem amat natura. Cùm succi turgent, non est ratio eadem: turgent enim, quia nulla in parte retinentur, sed omnium membrorum natura conspirat ad illos expellendum: conspiciabit ergo etiam cum pharmaco, quare expurgatio optimè cedit. Sed quod modò dicimus, satis constat intelligi de expurgatione succorū, quorum expectari potest concoctio: nam si non potest, frustra expectetur. Non potest expectari, neque debet concoctio succorum sero similiū: quia hi, vt alio loco monstratum est, non possunt coqui: neque eorum, qui etsi coqui possint, sed in hac affectione non possunt, vt bilis in morbo regio qui est sine febre, aut melancholia in nigro ictero. Nam cùm in his morbis non putrescant hi succi, non coquentur: quare in his malis solū expectabitur præparatio viarum ad expurgandum. Sed & succorum, qui sunt aut in primis venis, aut vijs ductus, vt ventriculo, & intestinis, licet expurgationē aggredi non expectata concoctione, quia
commo=

commoditas loci facit educi facilè etiam cruda. Sed talium succorum causa, non est opus forti medicamento vti, sed aut expurgante primi ordinis, aut leniente solùm. Succorum autem, qui in penitioribus venis sunt non turgentes, reuulsionis gratia licet nonnunquam expurgationem agere in morborum principiis. Quod Hippocrates ipse, quarto de Ratione vict. in morb. acut. cont. sexages. quarto, docet his verbis: Hos si ab initio purgare vo-
lueris, id ante diem quintum facito. Verùm euacuationis gratia nunquam debet agi expurgatio ante concoctionem. Nisi fortè aliquando, cùm nullatenus videtur facultas posse durare, donec morbus concoquatur, aut ob multitudinem succorum, aut ineptitudinem ad coquendum. Sed tunc quoque est dubium admodùm, & periculo plenum experimentum, quodque ego nunquam tentarem, nisi aliunde certa mors mihi videretur obiecta.

- A P H O. XXIII.

*Quæ prodeunt, non sunt æstimanda
multitudine, sed vt prodeant qualia oportet,
& ferat facilè. Et cùm expedit vsque*

Aphorismorum Hipp.

*ad animi deliquium ducere, hoc quoque
faciendum, si possit ferre æger.*

Monet Hipp. ad probandum aut vituperandum euacuationem, nō esse curandum (id quod solūm vulgus curat) quantum euacuatum sit, sed quale, & quantacunq; tolerantia: hæc enim est artificiosa consideratio. Nec tamen hoc ita dicit Hippo. quasi velit omnino non esse quantitatem considerandam, sed quasi minū consideranda sit, quā reliqua. Oportet enim quò euacuatio habeatur optima, vt sit satis copiosa pro magnitudine morbi, & vt euacuentur talia, qualia oportet, & vt æger facilè ferat, vt explicatū est apho. 2. huius part. Verūm nō tam refert, copiam euacuationis respondere magnitudini morbi, quā duo alia adesse. Nam euacuetur quantumlibet, si non est quod erat noxium, aut non adest bona tolerātia, euacuatio certè lædit. Verūm si euacuatur succus, qui est morbi causa, cum bona tolerantia, certè non lædit: siue parum, siue multum videatur euacuatum. Nam si minus euacuatum est, prodest minū, prodest tamen: si plus, certè dum exit quale oportet cū bona tolerantia, nondum est nimiū. Neq; terri debet multitudine medicus, quin potiū cū expedit affectus gratia, & æger ferre potest, vel
vsque

vsq; ad deliquiū animi ducere oportet euacuationem. Hæc continet hic aphorismus. Qui vt apertior euadat, illud monendum in primis duco: quod Hipp. præcipit, de ratione distinguendi bonas euacuationes à malis, de omnibus euacuationibus intelligi, de expurgatione inquam, & emissione sanguinis, & sudore, & alijs, siue sponte, siue arte fiant: nam iudicij in his omnibus eadem ratio est. De sponte factis scripsit Hippo. 2. aphorismo dicens: In perturbationibus ventris & vomitibus sponte factis, si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & facillè ferunt. De factis arte, eodem apho. hoc idem dixit, statim subiūges: Ita & vasorum inanitio, si talis fiat qualis fieri debet, confert, & facillè ferunt. Verùm videtur ille apho. de euacuationibus è ventre esse solùm: constat tamen & cùm sanguis è naso sponte fluit, oportere vt talis exeat, qualis erat morbum afferens: in causo tenuis, & flauus: in quartana crassus, & niger. Cùm secta vena sanguinem alicui mittimus, dicimus meritò malè actam esse scissionem, cùm per putridā febrem integer, ac optimus sanguis eductus est: bene, cùm putris, & qualem esse cōiectamus eum, à quo febris pendet. Iam verò in omni euacuatione desiderari bonā tolerantia, notius est quàm vt probari debeat. Sudor quoque, quem promouemus, aut spōte fluit, opta-

Aphorismorum Hipp.

mus vt sit qualem morbus exigit, vt flauus per regium morbum, & vt sit cum bona tolerantia. Itaque quod in prima aphorismi parte dicitur, de omni euacuationis genere intelligi debet. Quod verò dicitur de euacuatione vsque ad animi deliquium, de sanguinis missione solùm intelligi debet: nam solam hanc euacuationem possumus sistere cùm lubet. In alijs verò in quibus non possumus, non carebit multo periculo vsque ad deliquium animi ducere. Itaq; missionem sanguinis solùm tentandum est ducere vsque ad animi deliquium, id scilicet, quod leue est, & facile, quod lipothymiam Græci vocant: non graue, quod syncopem. Atque dicimus ducere euacuationem vsque ad id animi deliquium, quod euacuatione fit. Nam ad deliquia alijs causis facta, vt metu, non solùm ducere, sed linquente animo euacuare ampliùs licet. Atque cùm quispiam præ euacuatione animi deliquium pati cœpit, desistendum statim ab euacuatione est. Eos autē, qui alijs causis deliquium patiuntur, vacuare licet, vt apoplecticos & cōprehensos. Affectiones, quę sanguinis missionem vsq; ad animi deliquium experunt, sunt febres ardentissimæ, quacunq; ex causa sint ardentissimæ: & grauissimi dolores, qui ex calida recenti, ac magna fluxione pēdent. Nā febrium ardentissimarū causa, intra venas & arterias feruet:

uet: quare scissione venæ euacuari potest: & dolores quales dicti sunt, maxima ac celerrima reuulsione calidorū succorū indigent. Iam verò animi deliquiū affert toti corpori refrigerationem, & sensum tollit: quare recreat facultates membrorū per febres ardentes, vt aquæ frigide potus: & tollit dolorē, vt stupefacientia medicamēta solent. Itaq; animi deliquiū confert per se, & vt refrigerans, & vt stupefaciens. Quòd si quis nobis obtrudat tertium apho. huius sect. quo dicitur, Euacuationes ad summum ductas periculosas esse, atque proinde à tali sanguinis missione cōtendat abstinendū: respondebimus, cū facultas in tēperie membrorū solidorū seruetur, atq; est robusta, non esse hanc euacuationē adeò extremā, vt nunquam tentanda sit, sed esse earum quæ tentandæ sunt, extremam. Debentur tamen extremis morbis extrema remedia, vt alio apho. dicitur. Sed quoniam de hac re disputatum diffusè est. 7. lib. Cont. liceat modò breui præterire.

A P H O. XXIII.

In acutis passionibus raro, & inter initia medicamentis expurgantibus vtendū: atque hoc cum præmeditatione faciendum.

Aphorismorum Hipp.

Passiones vocat, morbos. Videtur plerisque hic apho. eandem sententiam continere, quam ille, Concocta medicari & mouere non cruda, nisi turgeant. Plerunq; verò non turgent. Quoniam enim turgentia in solis acutis fit, & in iis rarò, cum plerunq; non turgeant: dicunt colligi, in acutis passionib⁹ rarò inter initia expurgandum, atque id cum præmeditatione, an turgeant succi an non, faciendum. Mihi tamen in longè aliam sententiã videtur Hippocrates modò ferri: eamque quantum ego censeo, verissimam, & cuius ignorantia grauissimè peccant hoc tempore medici. Nimirum, in morbis acutis rarò esse vtendum medicamentis expurgantibus, quia talium medicamentorum vltus febribus perpetuis, & magnis (has enim vocat modò acutos morbos) est aduersissimus. Hippoc. ipse lib. de Expurgatibus medicamentis, ita reliquit scriptum: Quicumque igitur à febribus fortibus corripuntur, his medicamenta purgantia dare non oportet, donec remiserit febris. Sin minus, saltè non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorum, & ventres, cum calidi sint, medicamentũ assumũt, & nihil expurgantur, & febris maior fit, & color euertitur, & morbi regij speciẽ præferunt. Cõmota enim bile, & non purgata, non vult sorbere æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerunq; perit.

Hipp. lib. de med. purgantibus =

rit. His verbis apertè docet Hipp. in magnis febribus dari non debere medicamèta, antequàm febris soluta sit (tunc enim si quid intus manet expurgandum est, ne fiat recidiva) aut saltem antequàm inclinare cœperit (Hoc enim innuit dicens, non intra. 14. dies: acutos quippe morbos intra. 14. dies habere summū vigorē alio apho. docet) quia cū calor sit tractionis causa, & per tales febres ardeant membra, trahūt ad sese medicamenta, impediturq; expurgatio: quare febris fit maior, quia medicamenta expurgātia omnia, quæ verè expurgantia sunt, calida sunt, & sicca: augebunt ergo febrē per corpus diducta. Dixi, quæ verè expurgātia sunt, quia sunt quædam quæ citra calorem videntur expurgare, vt serum lactis, rosa, & viola, & casia, ac manna, & tamarindi, & quædam alia: quæ tamen non sunt tam verè expurgantia, quàm lenientia, aut extergentia, aut sine nutrimento acria, atq; his de causis deiectionem facientia. De quibus Hippo. in initio citati libelli ita scripsit: Nam & cibos nō alentes, medicamenta esse putādum est, verū, minū quam illa. Homines enim qui his rectè in cibo vtuntur, sani sunt: qui non rectè, agrosant: qui verò modum excedunt, purgātur quidem, velut à synceris medicamentis, verū minū, & tardiū. Hæc in inirio libelli, docens non omnia quæ expurgant, esse expurgantia propriè.

Aphorismorum Hipp.

priè. Verùm redeo ad priora verba. Colorem quoque verti in speciem morbi regii dicit, dato pharmaco in febre ardente. Causa huius est, medicamentum diductum, quod in bilem tranfiens eam auget. Prætereà fastidium quoque cibi & potus dicit accidere (hoc enim est quod his verbis dicit, Non vult sorbère æger, neque bibere: sorbitione enim nutriebat febriç citantes acutis febribus Hippoc.) quia medicamentum, etsi non expurget, commouet tamen bilem, quæ commota fastidium affert. Atque his de causis inquit Hippocra. qui in febre magna expurgantur, plerunque pereunt. Neque certè Hippo. mihi videtur mala omnia retulisse, quæ in ardentibus febribus medicamenta solent afferre: omisit enim dicere, quòd plerique desiccati, exusti que nimis, in marasmodem febrem delabuntur. Detestandus ergo est medicamentorum expurgantium vsus in magnis febribus. Neque profectò immeritò: quanta enim obsecro temeritas est, tam multa mala, quæ pharmacum per se affert experiri, causa vtilitatis cuiusdam, quam ex accidenti euenturam imaginaris? Per febres longas nõ est tantum periculi in expurgatione. Quia in eis non ardent carnes, & membra vñq; aded. Quid ergo agendum in acutis febribus, si euacuatione per ventrem videtur esse opus? Certè quod Hipp. monet

monet in eodem libello his verbis: Verùm si ali cui opus fuerit, infusum per clysterem adhibere potes, quotiescunque volueris: hoc enim minoris periculi est. Eadem ratione, qua Hippo. permittit infusum per clysterem, potes tu vti medicamentis mitissimè purgantibus, quæ non esse verè expurgantia dixi. Verùm quanquam hæc ita habeant vt diximus, non omnino nunquam est expurgandum in acutis febribus, sed rarò. Sunt enim occasiones quædam in eis expurgandi, etsi perpauca. Illæ verò sunt, aut elapso summo vigore, vt dicebat Hippocra. libello citato, aut in initio, quod hoc loco dicit, In acutis rarò, & inter initia: & .4. de Ratione vict. in acutis, his verbis: Hos si ab initio purgare volueris, id ante diem quintum facito. Nam licet expurgare solùm, vt suprà dictum est, aut reuulsionis gratia, aut quia succi turgent. Horum autem vtrunque fit in principio, quo nondùm succi firmati sunt in parte quapiam, sed mouentur adhuc. Constat igitur & ex iis quæ modò dicimus, & ex iis quæ priùs dicta sunt, duobus modis differre hac in parte inter morbos acutos, & longos: & quòd rariùs multò vtendum est expurgatione in acutis, quàm in longis (indicatum enim est, plus in eis periculi habere) & quod occasiones expurgandi in acutis, initiis accidunt, non incrementis, aut vigoribus. In longis

Aphorismorum Hipp.

verò cum liceat expurgare crebrius, tamen in
initiiis cauendum quam maximè est. Nam aut ra-
rissimè, aut omnino nunquam turgent eorum
succis: & est eo tempore summa cruditas. Am-
bos hos modos, quibus morbi differunt, sermo
ne hoc attigit Hippo. dicens, In acutis passio-
nibus rarè, & inter initia, expurgandum. In lon-
gis enim crebrius, sed minimè inter initia. Ad-
didit verò, Atq; hoc cum præmeditatione faci-
endum: quo rursus declararet, quantum reformi-
det expurgantium vsum in acutis. Itaq; si in acu-
tis expurgandum est, inter initia certè est agen-
dum, atque tunc quidem cum diligenti præme-
ditatione, an succi turgeant an non, an sint ex-
purgationi idonei an nò, an sit robur quod pos-
sit sustinere an nò, an sit corpus fluxu, an nò: &
an sit affectus aliquis, q̄ expurgatione fieri pro-
hibeat, vt inflammatio in hypochondriis, an nul-
lus talis sit. Nam cum res sit adeò periculosa, di-
ligenti præmeditatione est opus.

APHO. XXV.

*Si qualia oportet purgari purgentur,
confert, & facile ferunt: sin minus, diffi-
culter.*

Hoc

Hoc quod de qualitate eorum quæ euacuantur, & facili tolerantia, & conferentia dicitur, sæpe repetit Hippocrates: hac ratione indicans, quanti faciat.

HIPPOCRATIS APHORISMORVM SECTIO
secunda.

APHO. I.

In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si autem somnus iuuerit, non mortale.

Non in quocunque morbo haberi debet lethale, somnum lædere: neque in omni tempore. Quædam enim morborum genera sunt, in quibus semper lædit, ut in lethargo, & aliis soporosis affectionibus: & in coriza, & aliis fluxionibus, nisi satis parcus somnus sit. Sunt etiam quedam tempora, in quibus semper somnus lædit, etsi morbus nihil videatur habere periculi, ut in accessionum initiis. Incidunt etiam nonnullæ causæ, quibus somnus lædit sine morbi periculo: ut si quis à magno intempestiuoq; potu frigida, statim dormire incipiat: aut statim ab ingestio

Aphorismorum Hipp.

sto cibo, cum nondum eum ventriculus præhenderit. Verùm hæc omnia præscindi debent ab hoc aphorismo prognostico. Itaque somnū laborem facere, nisi id in natura morbi, aut temporis sit, aut ex causa manifesta, lethale signum est. Nec tamen lethalis est, his etiam exceptis, quæuis ex somno læsio. Non enim si cui ex somno febris videtur facta maior, aut caput dolere cœpit, aut aucta est amaritudo oris, aut sitis, lethale est statim. (Quanquam hæc partim significant copiam crassorum, partim biliosorū succorum, partim magnitudinem febris, quorū quiduis malum est, nullum tamen per se iam est lethale) Sed cum læsio magna fit ex somno, vt magnum delirium, aut ex delirio mitiori furor, aut conuulsio, aut pulsus concidentia, aut intermissio, aut extremus lāguor, aut frigus extremorum, & anhelitus, cum exustione viscerum, lethale est. Nullum enim horum fit nisi in malignorum succorum abundantia, & magna inflammatione interna, aut summa innati calidi ad succos debilitate, aut cum iam iam instat cōuulsio ex febre ardente. Hi autem omnes sunt lethales affectus. Itaq; læsiones ex somno, exceptis iis quæ in principio excepimus, omnes sunt malæ: si leues sunt læsiones, malæ solūm: si graues, etiā lethales. Viderur tamen mihi Hipp. illis verbis $\omega\omicron\upsilon\nu\ \pi\rho\iota\epsilon\epsilon\iota$, id est, laborē facit, vsus: vt signi

vt significaret graues læsiones facere. Intellego enim hac phrasi idē significati quod in prognostico dicit, Perturbationem affert. Significatur verò vtraque phrasi læsio magna, & vt videatur homo in periculo positus: tunc enim & ille dicitur in labore positus, & tam ipsum quàm circūstantes conturbatio arripit. Hoc itaq; est, quod dicitur: In quo morbo somnus laborem facit, id est grauitè lædit, lethale. Non tamen si hoc est lethale, somnum iuuare est salutare admodum. Nam si somnus lædit, vt explicuimus, meritò cōiectamus hominē laborare lethali morbo: non tamē si somnus iuuat, cū solet iuuare, cōiectare possim⁹ hominē saluari morbo affectū esse. Nā etsi hoc signū nō sit malum, imò verò etsi sit bonū, potest morbus habere alia signa lethalia. Nō enim vni signo bono fidendū est, sed omnia considerādū. Hoc vt innueret Hipp. dixit: Si verò iuuat, non lethale. Potuit certè dicere, bonū: nam iuari à somno, nō est omnino ambiguum signum, sed bonum. Quod Hipp. statim indicat vno exemplo dicens: Vbi somnus delirium sedauerit, bonum. Verū quia non potuit verum contrariū dictioni lethale obicere dicens salutare admodum, dixit negatione nō lethale. Atque quò non esse omnino ambiguum (etsi cū negatione esset dictum) intelligeres, scripsit statim exemplum, dixitque bonum.

Aphorismorum Hipp.

APH. II.

Vbi somnus delirium sedauerit, bonum.

Exemplum enim est hoc prioris sententiæ. Quod vnum scripsit Hippo. vt intelligatur omnia similia, & cōtraria. Vt si somnus febrem sedauerit, aut dolorem, aut sitim, aut anxietates, bonum. Contrà, si delirium auget somnus, aut febrē, aut dolorē, aut sitim, aut anxietates, malū.

APHO. III.

Somnus, vigilia, vtraque supra mediocritatem fieri, malum.

Somnus, & vigilia, vtrunque horum potest esse naturale, aut præter naturam. Somnus naturalis propriè dicitur Græcis ὕπνος, latinis somnus: estq; requies facultatis animalis, quæ fit obstructo leuiter, humectatoq; cerebro à vaporibus suauibus boni moderatiq; cibi. Sōnus præter naturā dicitur Græcis κῶμα, latinis sopor. Est nō tam somnus, & facultatis requies, quàm impotentia vigilandi, grauis, ac difficilè excitabilis, facta aut ab obstructione magna, aut refrigeratione cerebri, aut extrema dissolutione spirituum animalium. Vigilia naturalis dicitur Græcis

cis γρηγορήσις, latinis vigilia: est exercitatio, aut conspicuus motus animalis facultatis, qui de obstructo cerebro suo tēpore fit. Vigilia præter naturā, græcis dicitur ἀγρυπνοία latinis peruigiliū: est impotentia dormiendi. Fit ex acribus fuliginibus, atq; mordacibus, aut ex intēperie calida & sicca cerebri. Hipp. hoc loco vtitur his nominib⁹, ὕπνος, & ἀγρυπνία. Quo factū est, vt quidā refutātes hāc sententiā dixerint, somnū non posse esse nimiū. Siquidē cūm nimius est, iā nō somn⁹ sed sopor est. Neq; vigiliā posse esse moderatā, siquidē ἀγρυπνία, id est peruigiliū, semper est præter naturā: quod verò præter naturā est, immoderatū est. Galenus his respōdet: somnū etsi qualitate naturalis sit, posse tamē lōgitudine fieri noxiū, & aduersum naturę: vigiliā verò dici moderatā, vt febris dicitur moderata ad aliā scilicet deteriorē. Itaq; cōcedit, vigiliā per se semper esse nimiā. Ego verò ἀγρυπνοία nō accipi p̄ peruigilio sed p̄ vigilia existimo, atq; ita nō esse per se immoderatā omnē vigiliā, sed tūc solum, cūm p̄ducitur multò plūs quàm solet. Tūc enim immoderatā fieri, ac noxiam affirmo: vt & somnū, cūm plūs satis producitur. Ambo enim hæc suscepta mediocriter, vtilia sunt hominibus: somnus ad coquēdū, & reparandū vires animales, & euacuandum insensibiliter: vigilia,

Aphorismorum Hipp.

ad distributionem ciborum, & euacuationes, quæ operâ facultatis animalis indigent, & ad exercitationem animalium membrorum, & ad munia vitæ necessaria obeundum. Cùm verò modum excedunt, producunturque nimium, ambo sunt mala, & vt causæ, & vt signa. Nam & multa mala afferunt, & prauæ affectionis sunt indicia. Noxas, quas faciunt, complecti voluit Hippocrates sententia vltima. 2. de Ratio. vict. in morb acut. his verbis: Fortis vigilia cibos crudos, & incoctos reddit: ea verò quæ in contrariam fit mutatio, membrorum laxitatem, excōctionem, & capitis grauitatem facit. Nec tamen his verbis complexus est omnes noxas, quas facere solent. Vigilia enim præter dicta, etiam debilitat facultatem animale, & extenuat corpora, & desiccatur cerebrum, & deliria aut affert aut auget. Somnus longus præter dicta, etiam facit extinctionem innati calidi, & multas fluxiones, & memoriam minuit: & alia multa facit. Vt signa quoque, mala sunt. Nam vtrunque, significat malè affectum esse cerebrū: somnus obstructionibus, & fluxionibus, aut repletionem multorum vaporum crassorum, & frigidorum: vigilia, calore, & siccitate, aut inanitione, aut fluxione biliosa, aut acrium fuliginum redundantia. Quæ omnia mala sunt per se, maximè in membro omnium nobilissimo.

APHO.

APHO. III.

Non satietas, non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod plus est quàm pro natura.

Alio exemplo satietatis & famis, docet modò, quod nuper exemplo somni & vigiliæ, videlicet omne nimium esse naturæ aduersum. Proinde dixit, non satietas, non fames: addidit, neque aliud quicquam, quod plus est quàm pro natura, bonum est. Neque, vt nuper dixit, somnus, aut vigilia supra mediocritatem: eadem ratione, neque motus, neque quies, neque venus, neque abstinencia à venere, neque denique aliud quicquam debet esse immoderatum: sed vt Hippocra. dixit, labor, cibus, somnus, venus, omnia mediocria. Nomen hoc fames, Græcè λιμός, tria significare solet. Primùm caritatem annonæ: ita enim dicitur secundo Epid. In oppido Aëno iis qui ob famem leguminibus vescabantur, crura debilitata sunt. Significat etiam ciborum appetentiam, vt illo aphoris. Famem meri potio soluit.

G : Significat

Aphorismorum Hipp.

Significat quoq; inanitionem, aut indigentiam cibi, vt illo apho. Vbi fames, laborandū non est. Satietas latinis tot modis dicitur, quot fames, significatq; contraria. Abundantiā alimentorū, fastidium, & plenitudinē repletionemq; inani-
tioni cōtrariam. Primo significato, dixit Sallust. Ex frumenti graui inopia, satietas facta. Secundo significato, Cicero: Studiorū omnium sati-
etas facit vitę satietatem. Tertio significato, me-
dicis solūm consuetū id nomen est. Verūm græ-
cis non est vnum nomen, quo propriè tria hæc
significentur: sed abundantia dicitur περιουσία
fastidium ασιή, repletio πλυσμονόιη. Vsus est hīc
Hipp. his nominib⁹, πλυσμονόιη & λιμός: quare
videtur sentētia intelligi de satietate in tertio si-
gnificato solūm. Atq; de fame in tertio etiā signi-
ficato: quia etsi nomen λιμός possit significare
tria, tamen obiicitur vt contrariū satietati. Pro-
inde Gale. ita explicat, neque satietatem, id est
abundantiā pluri cibi, quā facultas ferre pos-
sit, neque contrarium bonum esse: quandoqui-
dem vt dicitur apho. alio huius particulæ, vbi
cibus plusquā pro natura ingestus est, mor-
bum facit: & rursū alio apho. morbos ex re-
pletionē sanat inanitio, & ex inanitione reple-
tio. Quare si vtrunq; eorum morbos affert,
vtrunq; eorum malum est. Itaque hīc sermo
erit de causis morborum. Sed videtur mihi a-
phori-

phorismus posse ad partem tuendæ valetudinis & ad partem prognosticam referri, seruata sententiæ integritate ac veritate: ad illam, si ita intelligatur, neque bonum est ad tuendum valetudinem cibos accipere vsque ad satietatem, neque semper esurire, sed mediocriter cibus vti: ad hanc, si ita, neque fastidium magnum, neque magna cibi appetentia per morbos bonum signum est, sed vtrunque, si multò plùs solito est, malum signum est. Nam et si dictum est nomen *πλοσμον* propriè significare plenitudinẽ, tamen quia plenitudo fastidiũ facit, potuit id nomen vsurpari pro fastidio: ita enim significat latinis satietas fastidium, ab effectu scilicet. Itaque dictio potest vtrunque sensum ferre. At qui est vterque sensus verissimus. Mala, quæ multos cibos multotiesve accipere, & quæ paucos ac rariùs, facit, docet Hippo. 2. de Rat. vict. in morb. acut. Qui plura accipit quàm debet, cõgerit multa excrementa, patiturque cruditates: qui pauciora, fluxiones ventriculi & morsus, ac cardialgias, & vertigines: maximè, si superna ventriculi parte sint picrocholi: & extenuantur toto corpore, fiuntque debiles, & ad omnes actiones timidi. Itaque ad tuendam valetudinem, mediocriter oportet cibus vti, satietatem & famem deuitando. Videbitur fortasse contrarium docere Celsus cap. 1. libri. 1.

Aphorismorum Hipp.

vbi instituēs victum bene valēti, ita dicit: Modò plus iusto assumere (paucis interpositis) & semp quā plurimū, dū modò hunc concoquat. Tamē non docet. Nam cūm dicit, modò plus iusto assumere, non instituit quantitatem cibi bene valenti, sed præcipit, ne consuetudini cuiuspiam se nimis religiosè astringat. Intellige, qui perfectè sanus est: eritque id quod docet verissimum, quia omnis consuetudo affert imbecillitatem, impotentiamque agendi contrarium. Itaque illic de re alia loquebatur Celsus, à victu legitimo. Cūm dicit, Semper plurimum, bene addidit, Modò hunc concoquat: quod non est præcipere satietatem, sed interdicare famem. Nam accipere quantum possis coquere, non est ad satietatē, sed ad mediocritatem. Sed quod sit optimum præceptum mediocritatis capiendi cibum? Respondent quidam, manere semper cum reliquiis famis: alii, nihil accipere ultra id quod appetitur. Sed vtrique falluntur. Nam si pituitosus accipit quantum appetit, accipiet nimium: biliosus non accipiet satis, nisi accipiat plus quàm appetit. Melius ergo est, vt temperati solūm accipiant, quantum appetunt: reliqui quantum possint coquere: quod ex natura & consuetudine hominis agnoscat. Cōstat ex his, non omnino exactè definiuisse victū salubrem

salubrem Hippocratem (si modò autor Hippo. est) sexto Epid. quinto, vbi ita scripsit: Salubris exercitatio, non saturari cibus, & esse impigrũ ad labores. Quanquam docuit victum plerisque hominibus vtilem, solis enim illis qui biliosi admodum sunt, possit ille victus non esse vtilis. Sed de his satis. Tertius quoque huius sententiæ sensus verus est, puta, fastidium & famem per morbos esse mala signa. Nam fastidium magnum, significat prauorum succorum abundantiam, aut sensus in ore ventriculi corruptionem: appetentia nimia significat redundantiam frigidorum succorum, aut nimiam corporis dissipationem.

APHO. V.

Lassitudines sponte nata, prænunciant morbos.

Lassitudinum simplicium triplex est genus: quædam quæ facit sensum punctionis, diciturque proinde vlcerosa: alia qua habent membra omnia sensum tentionis, ac proinde dicitur tensiva: alia, qua muscoli omnes patiuntur quiddam phlegmoni simile, tumorem scilicet, tentionem, & punctionem, atque idè

Aphorismorum Hipp.

phlegmonodes dicitur. Componi possunt hi affectus quatuor modis. Nascuntur affectus hi nonnunquam ex manifestis causis, ut ulcerosa ex longa mora in sole, aut intempestiua exercitatio ne, aut esu potuue acrium, ut potu vini meracioris, esu allii, porri, capre, aut condimenti ex pipere, & aliis aromatis. Tensiuua, ex exercitatio ne nimia, qua tensiorem membrorum effecit, phlegmonodes ex utrisque. Nonnunquam fiunt sine causa aliqua manifesta, sed sua sponte, quas proinde sponte factas vocat Hipp. quas constat nasci ex causis similibus illis, quas manifeste causa solent corporibus afferre. Ut ulcerosa sponte facta, significat redundantiam succorum biliosorum, aut crudorum: tensiuua, multitudinem distendentem vasa: phlegmonodes utrunq;. Merito ergo lassitudines sponte factae, dicuntur praenunciare morbos. Nam sunt dispositiones neutrae: quae verò tales sunt, morborum sunt initia. Accedit, nasci has lassitudines ex cacochoymia, aut plethora aut utrisque, quas constat maximae morborum partis causas esse. Sed hic apho. non exigit plura. De lassitudinibus multa sunt à me disputata. lib. 6. Cont.

APHO. VI.

Quicunque laborantes parte aliqua corporis,

poris, plurimos laborum non sentiunt, iis mens agrotat.

Laborat Galenus, quem sequuti multi alij sunt, ostendere, nomen laboris nonnunquam vsurpari ab Hipp. non pro dolore ipso, sed pro affectione, quæ dolorem facit, atque ita modò vsurpari. Nam aliter pugnancia diceret, dolentes dolorem non sentiunt. Quandoquidem qui non sentit, non dolet. Nam ipse dolor sensus tristis est. Ergo inquit intelligi, Qui habentes parte aliqua affectiones dolorificas, tamen nõ dolent, ij mente laborant, delirantque. Producit Gal. locum Hippocratis ex. 6. Epid. quo prober doloris nomen de causa doloris dici solere. Habet locus hoc modo, ἐν κρανῶνι αἱ μὲν παλαιαὶ ὠδίναι ψυχραὶ, αἱ δὲ νεαιαὶ θερμαὶ: id est, in crâne antiqui dolores frigidi, recentes verò calidi. Hoc loco, inquit, doloris nomen de causa dolendi dicitur, non de dolore ipso: nam dolor non potest esse calidus, aut frigidus. Verùm Gale. videtur mihi frustra laborare. Nam Hippoc. hîc non utitur nomine ὠδίνης, quo utitur. 6. Epid. quodq; significat dolorem: sed hoc nomine πόνος, quod significat non tam dolorem, quàm laborem. Quod palàm faciunt verba illa Hipp. in prognostico, ἡ γὰρ ὑπό ὠδίνης τε, καὶ πόνων

Aphorismorum Hipp.

ἄγρυπνοι: id est, à dolore enim & laboribus per-
uigiliū. Nō enim Hip. cū dixisset ὑπὸ ὠδύνης,
addidisset καὶ κόπων, si eadem res esset ὠδύνης, &
πόνος. Proinde ego transtuli, non vt alij, Dolen-
tes parte aliqua corporis, dolorem non sentiūt:
sed, Laborantes parte aliqua plurimos laborum
non sentiunt. Nam ita nullū nomen accipit im-
propriè: labor enim significat propriè affectum,
qui dolorem afferre potest. Accedit, quòd malè
Hippo. diceret, vtereturq; in primis impropriè
nomine, deinde vteretur vulgari phrasi dicens,
dolorem non sentiunt. Nam dolor nō est sensi-
bilis, sed est ipse sensus. Atq; fortasse barbarorū
multi decepti hoc apho. statuerūt dolorem esse
accidens sensibile, alij commune, alij tangibile.
Vsq; adeò non rarò falsa dogmata nasci solent
ex malis autorum versionibus: ego proinde in
hac bonam laboris partem mihi reponendam
semper existimaui. Accedit dictis, Galenū falsò
dicere. 6. Epid. loco citato, laboris nomen nō di-
ci de dolore, quia frigidus dicitur. Nam nomen
illic de vero dolore dicitur: attributū illud cali-
dus, aut frigidus, non propriè sed à causa. Certè
grammatici docent, saepe per figurā attributa cau-
sarū effectis tribui. Itaq; perinde est, ac si Hipp.
dixisset, in cratione dolores antiqui nascebātur
à frigore, recētes à calore. Tamē in hac dictione,
nomen

nomen doloris propriè dicitur de dolore: itaq; videtur hìc incautè nomina explicuisse Galen⁹. Nos nihil aliud docet Hip. quàm phrenitidè significari, si cùm quis laboret parte aliqua (id est patiatur affectiones, quæ dolorem facere & solent, & possunt) tamen maximã partem illius laboris non sentit. Cõstat ex his: si qui magnã partem laboris non sentit, delirat, multò magis delirare eũ, q. oĩno nihil laboris sētit. Nõ tamẽ proinde rectè censet Philotheus illud τὰ πολλὰ, id est, maxima ex parte, accipi pro ἐπιτελευ, id est omnino. Nã ptæterquã quòd nomina hæc multũ disidēt significationibus, res ipsa indicat dicendũ esse magna ex parte, aut plurimos laborũ. Siquidẽ non solũm is delirat, qui omnino nihil dolet ex affectione quæ multũm corrũpit naturam, sed etiam qui minũs dolet, quàm pro affectionis magnitudine. Nam etsi hìc minũs, tamẽ hìc quoque habet mentis alienationem, quæ facit quominus labor sentiatur. Causam, qua hoc accidit, facilè intelliget, qui legerit caput vltimum quarti Controuer. quo monstratum à me est, sensus omnes etiam singulares agi posse cũ animaduersione, aut cum auersione animi. Ergo qui delirant, conuertunt animum, quòd eos sua deliria rapiunt: & ab iis quæ patiuntur, auertunt. Quo fit, vt quæ patiuntur non sentiant, aut multò remissiũs.

Aphorismorum Hipp.

A P H O. VII.

Quæ longo tempore extenuata sunt corpora, lentè reficere oportet : quæ verò breui, breuiter.

Morbi breues et si magni sint, dispositiones sunt, & morbi fientes, factique habentes quàm minimum : qui verò multùm producuntur, nõ possunt non cõparare aliquid facti, atq; eò plus, quò plùs producuntur. Nam omnis dispositio, diurnitate in habitum transit. Intemperies quæ adhuc fiunt, si magnæ sint, vitiant actiones: quare extenuare possunt, non minùs quàm longè, tamen debilitatè in essentia facultatibus non afferunt. Quia facultatum essentia in temperamento, quod radicale vocant, est, quod per morbos fientes tantùm integrum manet. Ergo morbus breuis et si extenuationem magnam attulerit, tamen debilitatè in essentia facultatibus naturalibus solidorum non magnam attulit. Longus vt extenuationem attulit, ita temperamentum partium radicitus euertit. Ergo qui ex longo tempore extenuatus est, non potest refici celeriter. Non enim potest frui nisi exiguo cibo, sensim aucto: reficit verò, non quod ingeritur, sed quo corpus fruitur. Quare si quis extenuatum longo tempore tentet reficere breui, plus dabit,

dabit, quàm coquere ille possit: grauabit ergo, atque hac causa extenuabit plùs. Nam vt dicitur apho, sequenti, qui multum cibi capiunt, nō corroborantur. Verùm qui breui erit extenuatus, poterit copiosiori cibo frui, quare & celeriter refici, id verò bonum est: quare cùm fieri potest, fieri debet. Neque tamen quæ diximus ita intellige, quasi nulla breuis intemperies possit facta esse, & in habitu (monstratum enim alicubi est, posse vel à principio oriri hecticam) sed quòd semper ferè breues fientes sint, & longæ habeant aliquid facti. Constat tamen nō in hoc rerum genere solùm, sed in alio quouis posse, et si id rarò, vnicam dispositionem habitum facere. Si igitur ex morbo breui videbitur tibi membrorum temperies radicitùs euersa, aut omnino aut partim: vt si ex ardente febre supersit hectica, lentè refice, vt conualescentes ex longis morbis. Nam quorum ratio est par, idem est præceptum.

A P H O. VIII.

Si à morbo cibum accipiens quis, non corroboratur, significat, pluri cibo corpus vti: si cibum non capienti hoc accidat, scire oportet, indigere euacuatione.

Aphorismorum Hipp.

Cibum accipere dicitur, qui appetit cibos, & accipit nō parum. Non accipere, non quicumq; nō accipit quacunq; causa, sed quia nō appetit. Ergo si quis appetēs cibos accipiensq; nō corroboratur, potest esse in causa morbus, nā multi per morbos appetunt: sed si à morbo, id est soluto iam morbo, et si accipit, non corroboratur, constat eum non posse coquere. Nam si acciperet, & coqueret, morbo potissimū finito, cur nō corroboraretur? Accipit ergo plus quàm potest coquere: debet ergo medicus cibi quātitati detrahere. Verūm hoc intelligi velim, nisi malis cibis vtatur. Nam si quis à morbo appeteret, vtereturq; multa beta, aut brassica, aut multis cucumeribus, nihil mirum si non corroboraretur: neque causa esset tunc temporis in quantitate, sed potiùs in qualitate ciborum. Ergo intelligendum est, si quis à morbo appetens satis, accipiensq; cibos non prauos, sed nutrire idoneos, non corroboratur, eū pluri cibo vti, quàm opus sit. Si verò soluto iam morbo, fastidio laborat homo, opus est expurgatione: quia vt dicitur. 6. Epid. sris & fastidiū, intus manere causam morbi significant, itaque corpus manet impurum: quare opus est expurgare statim. Quia si neque purgas, neque nutris, nūquam reficies: si missa purgatione nutris, magis lædes, quia vt dicitur sequenti apho. non pura corpora quantò plus

tò plùs nutries, tantò magis lædes. Nimirũ quæ ingeruntur, ab excrementis quæ interiùs sunt, corrupta, augent malum. Quid ergo agendum? Certè expurgandum priùs, nutrièdum deinde.

A P H O. IX.

*Non pura corpora, quantò plùs nutri-
ueris, tantò plùs lædes.*

Dictum priùs est, cibum ingestum augere cacochymiam. Quid ergo, an quæ impura sunt corpora, nullo cibo vti debent? Certè cacochymia causa nihil datur, sed virtutis: quæ nos aliquando cogit cacochymia curam adeò deponere, vt iis, qui omnium succorum corruptione laborant, cibos sæpe offeramus, vt in Commé. 17. primæ part. docuimus.

A P H O. X.

Corpora vbi quispiam purgare voluerit, oportet fluxa facere.

Qui non facta priùs præparatione, corpus purgare aggreditur, multorum malorum causa fit. Nam aut leui pharmaco vtens, mouet, & nihil euacuat: aut vtens vehementi, extorquet cû magna noxa corporis, & symptomatis grauißimis. Ergo quò cum mediocri pharmaco expurgatio

Aphorismorum Hipp.

gatio bene cedat, expedit magna præparatione
vti. Perpetuum enim est in rebus omnibus, non
minùs facere dispositionem eius quod accipit,
quàm potentiam efficientis. Semper ergo vten-
dum præparatione est ante expurgationē. Nisi
expurgationis necessitas aded instet, vt non ex-
pectet præparationis tempus, vt in quibusdam
succorum, qui turgent. Præparatio duplex est
necessaria, altera corporis, altera succorū. Quod
ad corporis præparationem attinet, quacunque
via euacuatio agenda sit, opus est meatus aperi-
re. Quod. 6. Epid. p. 2. docet his verbis: Transi-
tus aperiri, vt nares, & alia quibus opus est, &
vt conuenit, & qualia, & vbi, & quando, & quā-
tum oportet, vt sudores, & alia planè omnia.
Siue expurgatio agēda sit per superna, siue per
inferna, oportet aperire vias, & laxare, tollereq;
obstructiones: tum eas, quæ per vniuersum cor-
pus sunt, tum vel maximè eas, quæ in hypochō-
driis, quia per hæc eorum quæ expurgāda sunt,
via est. Expedit etiam ad omnem expurgationē
corpus esse humidū, maximè verò ad eam, quæ
per superna agenda est. Nimirum arido corpo-
ri expurgatio adfert desiccationis extremæ peri-
culū: vomitio præter hoc, affert periculū dirūpē-
di vas aliquod circa thoracem. Nam quæ humi-
da, ac mollia, laxaq; sunt, minùs dirūpi solent,
quàm quæ sicca, aut intenta. Hæc ergo oportet
agi

agi circa corpus expurgandum. Aguntur quies
te, cibo, & balneo. Quietis, & cibi mentionem
fecit Hippocra. 4. part. aphorif. dicens: Ad hel-
léboros qui non facilè suprà purgantur, eorum
corpora pluri cibo & quiete humectanda sunt.
Balnei meminit sexto Epid. quinto dicens: Ve-
ratrium epotum, si celerius purgare vis, lauare,
aut cibum sumere oportet. Nomine cibi, hîc
non cibus quiuis intelligendus venit, sed me-
dicinalis, cuiusmodi sunt serapia, quibus uti-
mur. Nam falsum est prorsum, expedire eum
qui expurgandus est, uti multis cibus. Quî enim
laxentur viâ, & tollantur obstructions? Quan-
quam ei qui vomiturus est, licet lautius uti ci-
bis, quàm ei qui per imum expurgandus. Sed
utendum est multo potu humectante, & vim
habente agendi reliqua, quæ diximus. Mul-
torum serapiorum potum hac de causâ ego a-
mo, ut acrium pharmacorum magnas doses re-
formido. Continendus etiam est homo ante
expurgationem in quiete, & quia humectat
quies, & quia iuvat ad concoctionem, & eo
tempore exercitatio faceret distributionem cru-
dorum, augeturque obstructions. Lauan-
dum etiam est, id est, utendum embrocis voca-
tis, & irrigationibus ex oleis, aut decoctis hume-
ctantibus simul, & incidētibus, aperientibusq;.
Maximè ad hypochondria, cum in illis obstru-

Aphorismorum Hipp.

Etiones sentiuntur, aut scyrrhi. Idq; agendum, euacuata vt solet bona parte multitudinis, sanguinis missione, aut inedia, & clysterib⁹, aut alia ratione. Hæc est ratio præparandi corpus. Præparationem succorum debere esse semper incisionem ad expurgandum per ventrem, monstratum est à me lib. 7. Cont.

A P H O. XI.

Facilius est repleri potu, quàm cibo.

Verbum repleri, non dicitur hîc de repletionem, qua fit distentio vasorum, sed de refectioe. Neque nomen potus dicitur de eo, qui est tantum potus. Nam qui talis est, non nutrit, tatum abest vt faciliùs nutriat quàm cibus. Sed dicitur de eo, qui est simul cibus, & potus. Hoc est, de succo aut de cibo, qui forma potui apta accipitur. Talem potum inquit faciliùs nutrire, quàm cibum, quàm cibum scilicet solidum. Itaque tota sententia sic intelligenda venit, cibus potui aptus faciliùs nutrit, quàm solidus, & qui esui est aptus: atq; idem cibus liquatus faciliùs nutrit, quàm si ingeratur solidus. Faciliùs nutrire multò aliud est, quàm meliùs, aut quàm plùs nutrire. Plùs enim nutrit, quod plus nutrimenti præstat corpori: meliùs, quod melioris est succi: faciliùs, quod citiùs. Constat ergo citiùs præsti-

præstiturum corpori nutrimentum, quod solutum in iure, aut alia ratione liquatum ingeritur, quàm quod solidum, quia habet ferè iam factum, id quod ventriculus solet cibis præstare. Maxima enim pars eius actionis quæ à ventriculo expectatur, est liquatio: facilius ergo cõcoctu erit liquatus cibus: distribueturque statim, atque minimam commutationem perpeffus membra reficiet. In hanc sententiam dictum est ab eodem Hippocra. libro de Alimento: Quicumque celerrima egent adiectione, liquidum medicamen ad recuperandas vires optimum est. Quæ sententia, illo loco est à me enarrata.

A P H O. XII.

Quæ relinquuntur in morbis post iudicationẽ, recidivas facere consueuerunt.

Hoc etiam apho. videtur reddita causa eius, quod paulò antè dixi: Si quis à morbo non appetens cibũ, non corroboretur, expurgatione esse opus. Quia scilicet, fastidium indicat, bonã partem causæ morbi interiùs manere. Sed quæ relinquuntur in morbis post iudicatiões, hoc est solutiones, recidivas facere consueuerunt. Ergo ne recidua fiat, opus est expurgatione vti. Sed quod in aphorismo dicitur, apertum est:

82 Aphoriformum Hipp.

nam si succus qui morbum faciebat, interiorius manet, neque à natura, ut fit sæpe, paulatim expellitur, neque à medico expurgatur, quid aliud facere potest quàm recidivam?

A P H O. XIII.

Quibus iudicium fit, ijs nox difficilis, quæ ante accessionem. Quæ verò subsequitur, magna ex parte facilior est.

Iudicium est subita mutatio morbi, quæ aut ad salutem aut mortem, & ad melius saltem aut deterius fit. Fit autem, cum natura congreditur summo certamine cum morbo, nonnunquam morbo, nonnunquam vincente natura, idque aut omnino, aut per partem. Quanquam enim per crism in totum morbum insurgit natura semper, tamen non semper potest totum pelleret, etsi partem possit. Sed videbitur alicui, præter rem facta hinc iudicij mentio. Nam non solum in ijs qui iudicantur, sed & in omnibus qui laborant febribus repetentibus per circuitus, nox quæ antecedit accessionem, est difficilior, quàm que accessioni succedit. Quia cum instat accessio, membra in quibus est mali radix, grauata iam sunt excrementis, quæ interualli tempore con-

gesserunt:

gesserūt: cū verò nuper exacta est accessio, nuper sunt expurgata. Quorsum ergo si perpetuū est hoc in omnibus, ijs accidere qui iudicātur, monet? Certè Hipp. in longe aliam sententiam fertur. Hæc est, in ijs qui iudicātur, tēpus quod euacuationem antecedit, esse difficile: quod consequitur, plerunque facilius. Nam quod noctis meminit, nihil moror. Perinde accidet dies grauis, si noctu est futura accessio: vt nox sit grauis, si accessio est futura diu. Sed illud in phrasi est. Ita dicimus, tertianæ febres repetunt tertio quoque die: intelligitur tamen, aut nocte. Multæ enim habent accessiones noctu. Sed quod dicitur hoc est: Crisis habet duas partes, anxietatem magnam, quæ antecedit, & euacuationem, quæ subsequitur. Causa huius rei est, quia cū natura paret expellere noxios succos, excernit prius illos à bonis, nam aliter malos cum bonis membra pellerent. Dum agitur secretio, non possunt non ingrauescere dolores omnes, & анги ægroti. Nam dum feceruntur, mouentur excrementa, & fiunt synceriora: motus facit copiam maiorem vaporum eleuari in caput & cor, & interim excrementa faciunt dolores maiores. Nam cæteris paribus, quod mouetur maiorem dolorem facit, quàm quod quietum est: excrementum etiam quod syncerum, maiorem quàm quod cum bo-

Aphorismorum Hipp.

nis succis permistum est . Hoc est itaque, quod Hipp. dicere vult. Sed quorsum dicit, Nox ante accessione difficilis: cum videatur debuisse dicere, nox ante euacuatione? Certè vt hoc quoq; obiter insinuet, euacuationes decretorias semper solere incidere in accessiones. Dicitq; ante accessione, quasi dicat ante euacuatione criticam, quæ in accessione fit. Fit verò vt crisis incidat semper ferè in accessione, non immeritò. Nã cū crisis & accessio sint motus similes (vtraq; enim fit natura conate expellere, accessio parte succi, crisis totū succū) meritò fit, vt crisis accessione, aut accessio crism rapiat, incidantque proinde in idē tēpus. Addit Hip. Quæ verò succedit, magna ex parte leuior existit: quia euacuato iã succo corpus meliùs habet. Sed cur nō dicit, semp? Certè quia nō omnis crisis bona est, à mala autē deterius habet homines. Dixit magna ex parte, quia magna ex parte fiunt bonæ crises. Pluries enim liberantur à morbis homines, quàm intereunt. Hoc ergo est quod dicitur: Quibus crisis fit, ijs nox ante accessionem difficilis: quæ verò succedit, magna ex parte facilior est. Cui parti potius dari debeat nomen crisis, tēpori perturbationis, an euacuationis, dicere mitto, quòd ad doctrinam nihil faciat: satis sit scire, duo hæc accidere ijs qui iudicatur. Neq; verò curo, cur talis mutatio vocata sit antiquis crisis: illud cōstat, inualuisse

inualuisse vsum vt ita appellaretur. Quomodo excretio succorū in nostris corporibus agatur, lib. 2. Cōt. diximus. Sed maioris claritatis gratia, opus est vt quædā addamus modò. Secretio nō potest agi vnico venæ motu: nam vt cunq; vena dilatetur, aut contrahatur, secretio non agitur, sed aut pelluntur, aut trahuntur quædam. Quo ergo modo secretio agitur? Nūc dæmon aliquis per arterias & venas permeans, secernit hæc ab illis sine earum motu? aut anima ipsa hæc agit, sine corporeo instrumento? Certè nullum horum est verisimile: sed quod illo loco diximus, actionum aliarum concursu secretionem agi. Nam omnia excernuntur, aut quia in partes diuersas pelluntur, aut trahuntur, hæc huc, illa illuc: aut quia alia retinentur, alijs illuc tractis, aut pulsis. Nam quo alio modo separentur? In nostris venis non poterit agi secretio sola expulsionem. Nam pellēs arteria nihil aliud agit, quàm quòd sese contrahit. Contractione verò omnia quæ in venis sunt, huc aut illuc, aut simul huc & illuc, facit regurgitare, confusa tamē & permista, nō secreta. Potest tamē secretio in nostris venis agi, alijs succis detentis, alijs pulsis, aut alijs tractis, alijs pulsis. Atque hoc agi, non est inopinabile. Nam tractrix & retentrix, quæ in venis & arterijs sunt vt simplicibus, sine ipsarum partium motu operantur: sed vt trahit

Aphorismorum Hipp.

retinetq; ferrum magnes, omnino non motus. Quare vena temperamento, & substantiæ modo retinet bonum succum, compressione pellit malum, atque ita malus secernitur à bono. Sed dices. Si ita fit secretio, simul agitur cum expulsiōe: non ergo illam antecedit, vt in aphorismo dicebatur. Sanè secretio, vt monstratum est, non agitur sine quadam excretionē: tamen ante illam, quæ è corpore iam succos egerit, semper ferè fit. Nam cùm vena plena bonis malisq; succis simul, sese contrahit, etsi temperamento retinet bonos, constrictione tamen cogitur illorum aliquid deponere. Sed quia retinet, deponit minus bonorum, quàm malorū. Pellunt verò primùm particulæ in particulas, & aliæ in alias: & quæ expulere, reuocant rursus bonos succos, quos expulerant, missis malis. Comprimuntq; sese rursus, atque ita aliæ in alias pellentes, & aliæ ab alijs reuocantes, sæpiusq; ac veluti circulo quodam agentes, multos motus reciprocos cient, vsq; dū quasi agitantur in cribro, secernuntur excrementa. Secreta irritant denuo, grauiusq; coguntq; membra nouum magnumq; impetum capere, ac extra corpus pellere. Constat ex dictis, meritò tempus excretionis magnam anxietatē afferre.

A P H O. XIII.

In

In ventris profluuijs mutationes excrementorum iuuant, nisi in praua mutatio fiat.

Bonum esse aut malum, dici potest de signo & de causa. Tamen iuuat aut lædit, de causa solùm dicitur, non etiam de signo. Itaq; hic apho. non pertinet ad partem prognosticam, sed ad agnoscicam. Continet enim quoddam indicium euacuationis vtilis, nimirum mutationem excrementorum. Atqui quod dicitur, tale est. Cùm venter alicui profluit, siue sponte siue à medicamento, bonum est commutari excrementa: hoc est, deiectiones non semper similes fluere, sed diuersas & modo substatiæ & colore. Nam meliùs perpurgatur corpus cùm euacuantur multiformia, quàm omnino similia. Perrarũ enim est, aut fortasse omnino fieri non potest, vt quispiam vnus generis solùm exquisiteque congerat excrementum per morbum aliquem. Nam si nihil aliud, materiæ communes multæ congeruntur præter propriã morbi. Hinc fit, vt quæadmodum cùm sine euacuatione aut cum exigua soluitur morbus, paulò post fit recidua: ita cùm, etsi facta sit euacuatio satis magna, sed nulatenus diuersa, paulò post morbus alius diuersus genere à priori fiat: vt pro tertiana quotidiana

Aphorismorum Hipp.

na, aut pro hac quartana. Igitur ut corpus perpurgetur, non parum iuuat mutatio excrementorum. Atqui verum est hoc quoque, siue diuersa excrementa prodeant seorsum, siue simul. Nimirum utcumque euacuentur multa variaq; excrementa, facit ad perpurgationem. Tamen interest multum. Nam si prius prodeant, gratia exempli, alba deinde flaua, aut contra, bonum est & confert, siue sponte siue à pharmaco (intellige quantum agitur in hac mutatione excrementorum, nam euacuationes & spontaneæ & quæ à pharmaco fiunt, multis aliis causis solent esse noxiæ, sed illæ dicantur suis locis) tamen fieri euacuationes diuersas substantia aut variegatas coloribus toto euacuationis tempore, ut signum malum est: significat enim à multis variisque excrementis pendere mala. Quare si lethales erunt colores, mortem: sin minus, longitudinem morbi significant, ut diximus in prognostico. Atqui hoc quod dicitur de variegatis, multò verius est in sponte factis excretionibus, quàm à pharmaco: quod dicitur 4. part. apho. 21. Nam malitia quæ est ut in signo, amittitur accepto pharmaco: siquidem signa omnia, cum adsunt manifestæ causæ, amittunt vires. Ergo gaudebit meritò medicus, videns fieri post iustam succi alicuius euacuationem, mutationem excrementorum (siue euacuat

Sectio secunda. 62

cuatio fit à pharmaco siue sponte) multò plùs
quàm videns semper fluere euacuationes va-
riegatas, quia hoc maioris redundantiaè mul-
torum excrementorum signum est, & ad per-
purgationem non adeò facit. Quare, vt signum
est deterius, & vt causa minùs bonum. Sed
amabit etiam plùs variegatas excretiones me-
dicus ab accepto pharmaco, quàm sponte: quia
signi vis languescit, præsentia manifestæ causæ.
Sed animaduertendum hîc est, non esse quod
dicimus, de omni mutatione excrementorum
intelligendum, sed nisi in mala mutatio fiat.
Mala verò hîc dicit quæ in prognostico retulit,
nigra, liuida, cruëta, opima, & fœtida. Hæc
quoque retulit 4. aphorif. 47. Nam cùm eua-
cuatio mutatur in huiusmodi, nihil habet bo-
ni, nam vt signum est lethalis, & vt causa facit
ad mortem celeriolem. Nam hoc ferè est, quod
faciunt euacuationes omnes per morbos letha-
les, dissoluendo virtutè. Videretur mihi addendù
etiã sententię, nisi mutatio excrementorù sit su-
perpurgatiouis initiù. Nã quæ dato pharmaco
expelluntur, & quia pharmacù trahit, & quia na-
tura iuuata à pharmaco insurgit in ea quę sibi
molesta sunt, atq; ita si potest perpurgat corp⁹,
mirù in modù, p̄sunt. Verù fit non ùquã mutatio
excremētorù, nō hac ratione, sed p̄ impotētiã na-
turę. Quia scilicet vexata plùs satis à pharmaco
&

Aphorismorum Hipp.

& irritationem non ferens, deponit etiam quæ erant vtilia. Estque hæc nõ perpuratio, sed etiã superpuratio, quam constat non posse iuuare. Neque verò cùm fit hæc, necesse est (si hoc fortè velit quispiam dicere) ad mala fieri mutationẽ, nisi fortè tunc tandem cùm res ad extremum venerit. Nam dũ euacuabitur vtilis pituita aut bilis, neque nigra, neque liuida, neque pingua necesse est euacuentur. Meritò ergo nos adiecimus, nisi sit superpuratio. Rogabis, quæ ergo ratio est dignoscendi mutationem quæ fit ob superpurationem? Ex tolerantia & conferentia: hæc enim semper aberit à superpurgatione. Probetur ergo mutatio excrementorum quæ non fit ad mala, quamque conferentia & tolerantia prosequuntur.

APHO. XV.

Cùm fauces egrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet. Si enim biliosa fuerint, corpus vnà egrotat. Sin sanis similes fiant, tutum est corpus nutrire.

Fauces sunt, oris externæ partes quæ inter gulam & larynga iacent. Hæ solent sæpe labo-

rare vlcusculis & inflammatiūculis: quia exposi-
 tæ sunt fluxionibus & ex capite, & ex ventre,
 & ex pulmone. Nomen tuberculi hîc accipitur
 pro omnibus externis tumoribus: etsi aliis locis
 pro quibusdam solùm, in partibus laxis obor-
 tis, accipi soleat. Verùm quod in præsentia exē-
 plo morborū fauciū, & tuberculorū dicitur, de
 omnib⁹ cutis morbis intellige, siue sint vlcera si-
 ue pustulæ, siue tumores. Itaq; de omni scabie,
 & de maculis omnibus, & de exanthematis idē
 est præceptum: inspicere scilicet excrementa,
vrinas, & alui dēiectiones, & sputa: hæc enim
declarabunt, an interiūs sit redundantia aliqua
aut cacochymia, an hæc plenè perpurgata iam
sint, & in cute solùm sit malū. Si enim illud sit,
cura debet haberi totius corporis, instituēdu-
sque est victus, & euacuandum vt in ægrotan-
tibus. Sin hoc, tutum est corpus nutrire mode-
ratè, & localibus auxiliis ad solā cutē vt. Biliosæ
 hoc loco dicuntur excretiones, nō solùm quæ bi-
 lis redūdantiā significat, sed quæ cuiusuis succi
 putredinē. Nō enim solū cura corporis est habē-
 da cū biliosum est, sed & cū pituita salsa aut
 melancholia redundat. Aliis etiam in locis est
 Hipp. vsus nomine bilis hoc modo, vt vbi dicit:
 Si febris non ex bile habeat. Itaque cū excre-
 menta malè habere corpus, vtcunq; significat,
 illius cura haberi debet in primis. Errat enim ve-
 hemen-

Aphorismorum Hipp.

hementer quicunq; in huiusmodi malis ante totius corporis curam inunctionibus vtuntur. Si enim hæc reperiendi vim habet, malâ luë in corpus altû retradût: sin extergentia & siccâtia sine percussione, nihil iuuât: tantundē enim aliis particulis suppullulat, Errât quoq; vulgares medici, qui cùm exanthemata cœperût erûpere, à missione sanguinis suadēt abstinere, et si excremeta multitudinē aut cacochymiâ indicēt. Quasi verò semper excernatur decretoriè, aut quasi decretoriè & perfectè. Quòd si cùm cœperunt apparere exanthemata non euacuât, ne motum impediãt quem cepit natura, cur euacuabant paulò priùs, et si exanthemata velle erûpere multis signis cognouissent? Quasi verò minùs cauēdum sit, ne impediãmus motû quem natura parat, quàm quē iam est exorsa. Verùm monstratû est in Cõ. 20. 1. par. neq; quæ iudicata sunt, neq; quæ iudicantur integrè, neq; quorû iudiciû citò fore expectatur, mouenda esse. Itaque missis horum perditissimis sententiis, agendum est vt Hipp. hoc loco suadet.

APHO. XVI.

Vbi fames, non oportet laborare.

Nomen fames, tria significare priùs monuimus. Hic significat indigentiam aut penuriam
alimen

alimenti, quacunq; ex causa fiat. Laborare, si-
gnificat non vtcunq; moueri, aut exerceri so-
lùm mediocriter, sed vehementiùs adhuc exer-
ceri. Quod igitur habet hęc sententia, est, eum
qui habet cibi indigentiam non debere labora-
re. Nam penuria cibi siccatur extenuatq; corpo-
ra, & dissoluit vires: labor agit hoc ipsum: sit er-
go laborem labori addere. Accidetq; ita agen-
ti, vt cuidam Prodico, quem vituperat Hipp. 6.
Epid. quasi laboribus & inedia conficientem e-
grotos. In hunc inuehitur Hipp. his verbis: Pro-
dicus febricitates interficiebat cursibus, luctis,
fomentis calidis. Malũ febrile inimicũ fami, cir-
cuitibus multis, cursibus, frictione, laborẽ labo-
re ipsis. Hęc Hippo. Itaque errabat Prodicus, qd
fami laborem adderet: cùm tamen ei, qui aut fe-
bris gratia, aut quia fastidio laborat, à cibo absti-
net, ocium agendum sit. Ita enim magis citrà no-
xam famem feret: nimirum ocium contraria fa-
mi facit. Eadem ratione, si cui est laboran-
dum, ei non est vtendum tenui victu neque
modico, sed multo & crasso, vt multum repona-
tur, taleq; vt non facillè dissipetur. Messores ita-
que & fossores & qui iter agunt, pedites maximè,
multum & crebrò crassumq; accipiãt, alioqui in
ipso opere deficient præ languore, aut animã as-
gent. Nam qua ratione vbi fames, non est labo-
randum: eadem, cùm laborandum, non est ab-
tinen-

Aphorismorum Hipp.

tinendum à cibo. Nec tamen proinde cibus accipi debet ante quotidianum laborem, eum inquam qui exercitationis gratia suscipitur, quin potius hic labor debet cibum antecedere. Sed hic non est nimius, neque defatigationem facit, ut ille de quo sententiam hanc intelligi diximus, sed alacritatem præstat corpori, & excrementa euacuari facit.

APHO. XVII.

Cùm cibus multus præter naturam ingestus est, morbum facit, indicat autem curatio.

Quidam intelligebant, Hippocratem hoc loco dicere, cibum multum & malum morbum facere. Atqui malum cibum significari dictione illa, præter naturam: quasi secundum naturam sit, qui est bonus cibus. Sed mihi videtur, ad faciendum morbum non opus esse multo & malo: alterutrum enim sufficit. Multus enim etsi non sit malus, & malus etsi non sit multus, morbum potest parere. Quanquam enarratores quidam affirmabant, cibos qualitate non nocere per se, sed cum quadam quantitate adiuncta. Quandoquidem nihil adeo malum sit, quod ut lædat quantitate quadam non indigeat. Sed hi delirant. Nam eodem
argu

argumento efficietur, ignem non vrere calore per se, quia non sine quadam quantitate vrere potest. Itaque qualitas cibi per se potest morbū facere: id verò non est, quod ab Hipp. hoc loco dicitur. Sed illud vnum, cibum multum & præter naturam morbos facere. Sed quid sit illud, præter naturam, audi. Qui multo cibo vtitur, in multos morbos solet incidere. Nam ex multo cibo multi crudi succi, & multa excrementa colliguntur. At Milo multo cibo vtebatur & sanus agebat: athlete omnes eodem modo. Certè vtebantur hi multo, tamen multus cibus non erat præter illorum naturas. Quin potiùs illorum naturæ amabant multum cibum, multum enim coquere poterant, & multo frui. Multum accipere, non est sanitati aduersum, si multum coqui potest. Quin potiùs, vt Celsus docet, salutare. Cùm verò accipitur plus quàm vt possit coqui, præter naturam est, & morbum facit. Non omnes homines vti debent eadem cibi mensura, sed alii maiori, alii minori, pro ratione naturæ hominis quæ est in temperamenti specie, & corporis mole, & formatione, & robore virtutis. Itaque quod vni hominum est nimium, alteri est mediocre. Sed cuius facit morbum id, quod præter suam naturam est. Intellige tamen, non quantumcumque, sed ita vt notatu dignum iam sit.

Aphorismorum Hipp.

Paruus enim excessus lædet parùm, morbum faciet qui maior erit. Hoc autem ita habere, curatio indicat. Nam si quis ex multa cibi ingestione ægrotare cœpit, inedia solet optimè curari. Atqui hæc ipsa ratio curationis, utpote ingestioni multi cibi contraria, indicat causam morbi fuisse multum cibum. Hæc significatio causæ morbi est, quam Galenus vocat à iuuantibus & nocentibus: ad quam confugimus, cum alia omnia nõ sunt satis. Hac arte vltus est Hipp. ipse. 2. de Ratione victus in acutis, præcipiens, in dolore lateris fomentis tentare, an à frigore dolor sit.

APHO. XVIII.

Eorum qua confertim & celeriter alunt, excretiones quoque celeres sunt.

Quæ omne alimentum quod præstare possunt simul citòq; præstant, confertim & celeriter alunt. Talia verò tenuia sunt, & facilè coquantur (hac enim causa citò alunt) quare & deiectiones è ventre ex huiusmodi cibis citò fiunt, & ea substantia quam præstât corpori, citò dissipatur, haud durans diu. Deiectiones quia
cùm

cum citò coquantur, & citò excrementa separantur. Dissipatur substantia, quia ex tenui cibo tenuis & dissipatu facilis prouenit. Hæc itaque ambo intelligi puto verbis illis, Excretiones quoque celeres fiunt. Maximè verò dissipationem facilem. Videtur enim hæc sententia eadem esse, atque illa quam libro de Alimento scripsit: Cibus qui citò coquitur, citò dissipatur. Sed & de deiectionibus etiam intelligi potest. Neque ut intelligatur opus est limitatione, quam adhibet Galenus dicens: Nisi sit acrimonia aliqua aut lentor in cibo, cuius gratia citiùs descendat quàm pro sua tenuitate. Nam si hoc accederet, cibus qui citò descenderet, non citò coqueretur. Non tamè qui citò coqueretur, tardè descenderet. Quod solum esset huic sententiæ aduersum. In qua nihil est iam difficile. Illud velim studiosos hoc loco animaduertere, quantùm intersit, cibum dare multum aut paucū, bonū aut malum, solidum aut fluxile præbēs alimentū, atq; celeriter aut tardè. Et si qui cibus celeriter præstat, fluxile præstat: qui tardè, solidum. Multum autem aut paucum, bonum aut malum, & quod citò & quod tardiùs, præstare potest.

APHO. XIX.

Aphorismorum Hipp.

Acutorum morborum non omnino tuta sunt prædictiones, neque salutis, neque mortis.

Quanquam in acutis morbis sæpius prædictione utimur, quàm in longis, & facilius, ut in Prognostico ipse docet: tamè prædictiones nõ sunt tam certæ. Nam signa concoctionis aut cõtraria, quæ certissima esse solent, in his morbis possunt nos decipere magis, quàm in longis. Nã cum pendeant ex succis maximè mobilibus (ex calidis enim & tenuibus) fieri possit, ut qui coqui cœperant, tamen in principè partè facientes imperum, hominem interimant. Et nonnullis accidisse scimus, ut qui cœperant malignè putrescere, præter medici expectationè, huc & illuc agitati, in viã exitus incubentes, liberèt. Quod accidisse Metoni dicunt. In longis nõ est hæc præfagii incertitudo, cum ex crassis ac difficilè mobilibus succis pèdeat. Quare & cum lethales sunt, habent minus spei, & cum salutare, minus ambiguitatis.

APHO. XX.

Quibus iuuenibus adhuc ventres humidi

medi sunt, his senescentibus siccantur: quibus verò iuuenibus adhuc ventres sicci sunt, his senescentibus humectantur.

Non omnis ars prædiscendi versatur circa egrotantes, sed quædam etiam prænotio est quæ spectat ad sanos, cuiusmodi est quod modò Hippo. docet. Si enim alicui adstricta est aluus per iuuentutem, possumus laxitatem ventris ad senectutem polliceri. Atq; meliorem spem præbere homini, qui per iuuentutem deterius degit. Nam quod hîc dicit humidos ventres, nihil est aliud quàm laxa fluxa que aluus: contra sicci ventres, est adstricta aluus. Hæc sententia habet duas partes, tamen nulla earum est perpetuò, sed magna ex parte vera. Nimirum plerunque aluus laxa iuuentutis, adstringitur in senectute: & adstricta laxatur. Neutrum tamen perpetuò fit. Quia cùm sint multæ causæ adstrictionis alui & laxitatis, ex plerisque fit cõmutatio, non tamen ex omnibus. Id quod perpendenti causas omnes vtriusque mali, apertũ fiet. Quas ego quæ potero breui ac distinctè percurram: interim sententię præsentis causas reddens. Laxa aluus esse solet, aut quia plus accipitur cibi quàm pro indigentia, aut quia non

Aphorismorum Hipp.

distribuitur, aut ob redundantiam bilis, aut ob debilitatem retentricis facultatis. Atque causæ quæ frequētissimè laxā aluū faciūt in iuuenibus, sunt esus nimius (solent enim esse iuuenes voraces) & redundantia bilis: biliosa enim est iuuenilis ætas. Non rarò etiam fit ob debilitatem retentricis, rarissimè ob defectum distributionis. Nam debilitas retentricis, semper ferè fit ob humidum temperamentum intestinorum: defectus distributionis ob frigus hepatis, maxima enim distributio à ventre fit in hepar. Tractio verò agitur calore, vt retentio siccitate moderata, & expulsio moderata humiditate. Constat verò vt rarius sit aliquantò, hepar iuuenum frigidum admodum esse, nisi fortè per morbum, quàm intestina humida. Harum causarum pleræque, & quæ creberrimæ sunt, commutantur ad senectutem. Nam qui per iuuentutem voraces sunt, deinceps minus appetunt. Vigor enim innati calidi voraces facit, senescentibus autem decrescit. Bilis copia semper senescentibus minuitur. Intestinorum humida intemperies corrigitur senescente corpore, siccantur enim omnia. Tamen si ob frigus hepatis agitur minor distributio, non emendatur, imò crescit noxa: hanc autem diximus rarissimam esse huius laxitatis per iuuentutem extra morbos causam. Secunda pars aphoristicæ sententiæ,

tię, similem habet monstrationem. Adstrictio ventris contrariis de causis fit frequentissimè in iuuenibus, quia minus accipitur cibi quàm pro indigentia, aut quia nimia distributio agitur. Nam calor oris ventriculi inappetentiã facit, picrocholis maximè, & calor hepatis facit nimiam distributionem. Hęc verò sunt sæpe in iuuenibus, rariùs ob debilitatem expultricis, rarissimè ob defectum bilis: hęc enim iuuenibus nisi per morbos nunquam desit aut rarissimè. Constat verò duas causas priores, quas creberrimas etiam esse diximus, ad senectutem commutari. Nam cùm refrigescat totum corpus, ardor ventriculi & hepatis extinguatur. Reliquę tamen causę non semper commutantur, imò penuria bilis nunquam commutatur: nam quí fiat vt bilis crescat homine eunte ad senectutem? Debilitas expultricis rarissimè commutatur. Nam debilitas expultricis fit ab immodica siccitate: amat enim expultrix humiditatem medioctem. Siccitas verò semper crescit senescentibus. Verum est quod à Galeno dicitur: tantùm posse crescere siccitatem, vt etiam debilitet retentricem. Quia omnis immodica intēperies deicit actū cuiusq; facultatis. Tamen hoc non fiet, nisi cùm summa iam est siccitas, cuiusmodi in extremo senio, & in vicinis morti. Igitur monstratū iá est,

Aphorismorum Hipp.

vtranque sententiæ partem esse plerunque veram, perpetuò tamen neutrâ. At magna ex parte, se quoque intelligere, Hippo. ipse declarabit apho. penultimo huius particulæ. Galenus addit nescio quæ, ad obscuritatem facientia (quantum intelligo) magis quàm ad doctrinam. Nam quod dicit, aluos nonnunquam esse laxas ob robur expultricis, non omnino probo. Consentaneum enim magis est, illud semper in debilitatè retentricis rejici. Sed dicta sufficiunt de hac re.

A P H O. XXI.

Famem vini potio soluit.

Hic aphorismus, & qui proximè huic succedit, ad partem curatiuam spectant. Dicitur hîc famis nomê, de appetitu cibi non mediocri, sed vocato canino. Quo qui laborant, torquentur fame, & non satiantur cibis: quin potius esu videtur illorum fames plerunque crescere. Nascurur ex duplici causa, aut dissipatione nimia, aut frigida intemperie oris ventriculi cum succo frigido & crasso, acido potissimùm. Nam hic corrugans os ventris, similem passionem facit ei, quæ per naturalem famem accidit. Medemur his datis oleo & aliis rebus pinguib⁹, gratia symptomatis, hoc est, ad sedādū illū appetitū nimiū hebetatur enim huiusmodi rebus, & laxatur os
ventri-

ventriculi, tollunturque rugæ. Atqui hæc cura-
 tio communis est omnibus his, siue ex dissipa-
 tione siue ex frigidis succis contraxerint malū.
 Reliqua tamen curatio euariat. Nam qui dissipa-
 tione laborant, nutritione copiosa, & cibus
 dissipatu difficilibus egent. Qui verò succorū
 frigidorum abundantia, gratia causæ indigent
 extergentibus, & euacuantibus tales succos è
 ventriculo: & intemperiei causā, indigent calfa-
 ctu, qui fit medicamentis calidis, & vino mero
 & antiquo. Igitur neque de omni fame canina
 intelligi potest quod hic dicitur, sed de ea solū
 quæ fit à frigidis succis: nam ijs qui dissipatione
 laborant, non posset sine magno periculo merū
 dari. Fame tamen frigida laborantes, bonum est
 mero uti: aqua enim hos plurimū læderet. Quia
 ut dicit Hippocra. ipse. 6. Epide. aqua vorax. Sci-
 licet refrigerat os ventriculi: frigida verò intē-
 peries sitim tollit & facit famem. Calida contrā
 facit sitim, famem tollens. Quare meri potio cal-
 factu, fami nimix ex frigore medetur. Quāquā
 ὠριξίς nomen, non puto significare vini meri
 potum, ut Gale. affirmat, sed solūm vini potum.
 Id enim ex eodem loco quem Gale. producit in
 confirmationē suæ sententiæ, ex. 2. de Natura
 hominis apertè cōstat. Est enim illic ita scriptū:
 φακερόν γὰρ ἦδ' ἔστι τὰ διαιτήματα ἕκασα ἡμῶν,
 οὐκ αἰτία ἐστὶν: ὅτε ἀπτεται πάντων ἡ νοῦσος ἐ-

Aphorismorum Hipp.

ξης, καὶ τῶν νεοτέρων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ
 γυναικῶν, καὶ ἀνδρῶν, ὁμοίως, καὶ τῶν θωρησομένων
 καὶ τῶν ὑδροποτιόντων. Id est, manifestum enim
 iā, victū cuiusq; nostrū nō esse causā. Quādoqui
 dē morbus apprehēdit oēs simul, tā iuvenes q̄
 senes, tam fœminas quàm viros, & tam vini po-
 tores (θωρησομένων inquit) quàm aquæ potiores.
 Cōstat in hac dictione, θωρησομένους, vocari eos
 qui non sunt ὑδροποτίοντες, id est abstemii. At
 verò non statim ac non est aliquis abstemius,
 est potior vini meri: nam neque qui dilutum vi-
 nū bibunt, sunt abstemij. Igitur nomen θάρηξις,
 apud Hippo. solūm significat vini potum. Me-
 rum tamen magis curabit famem, quàm dilutū
 vinum, si modò à ventriculo vinci potest.

A P H O. XXII.

*Quosunque morbos, qui ex repletione
 sunt, euacuatio curat: & qui ex euacua-
 tione, repletio & aliorum contrarietas.*

Hæc ipsa sententia scripta est in initio. 2. de
 Natura humana. Videtur scripta aduersus opi-
 nionem vulgi: cui fauent etiam vulgares medi-
 ci, putantes per omnes morbos vtendum esse
 tenui victu, atque tantò meliùs ægrotantes om-
 nes curari, quantò in tenuiori victu continen-
 tur.

tur. Cùm tamen multi sint agrotantium, quorum summa curatio est resectio: illi scilicet, qui ex euacuatione cœperunt agrotare. Facit enim pleraque mala repletio, sed facit etiam multa euacuatio. Nam vt Hippocra. ipse dicit, si menstrua multa fiant, accidunt morbi: & si non fiat, ex utero morbi contingunt. Itaque & inanitio & repletio solet conuulsionem facere, & retentio euacuationis consueta & euacuatio nimia solet hydropem facere, vt aliis locis ab eodem dicitur: & vt paulò antè dixi, famem caninam facit nonnunquam inanitio, & fames solet febres facere, vt alibi monstrauimus. Horum omnium curatio agi debet, non tam euacuatione quàm resectione. Nam omnibus malis occurrendum obiectu contrariorum: causis primùm, deinde ipsis morbis per se, nonnunquam etiam symptomatis. Verùm curatio legitima à sublatione causæ incipit: quare causæ in primis sunt danda contraria, vt euacuationi resectio, & satietati aut repletioni (ambo enim hæc significat dictio *πλυσμον*) euacuatio. Constat verò in hoc aphorismo nomen illud repletio, cùm bis scriptum sit, non accipi eodem modo utrobique: sed primo loco pro nimia repletione, secundo, pro resectione. Nam nimia repletio ad nullos morbos curandos est utilis.

Aphorismorum Hipp.

Septenorum quartus est index. Alterius septimana octauus principium. Cōtemplabilis autē vndecimus: ipse enim est quartus alterius septimanae. Contemplabilis rursus & decimus septimus: ipse enim est quartus à quatuordecimo, septimus verò ab vndecimo.

Refert hīc Hippocra. dies decretorios. Dicuntur decretorij, qui crebrò & tutò solent iudicare. Horum vis maxima est intra vigesimum diem. Quia hic est terminus acutorum, qui solent iudicari: longi enim lentè soluuntur. Taliū dierum non est dignitas par. Sed primi ordinis iudicantium sunt. 7. & 14. & 20. Secundi. 4. 11. & 17. Tertij, qui inter hos sunt impares. Vltimi qui pares. Nam plūs aut minūs omnes sunt decretorij, quia nullo die non possunt homines bene & malè iudicari: etsi his quàm illis rariùs ac minūs tutò. Sūt in his diebus alij aliorum indices: bona enim crisis semper indicatur aliquātò priùs quàm fiat. Videtur verò Hippocra. hīc indices aliorum dierum vocare cōtemplabiles, hoc est, contemplatione dignos, neque sine animaduersione prætereundos. Quare constat ex hac sententia verisimum esse, ac sententiæ Hippocratis

pocratis consentaneum, quod lib. 10. Cont. docuimus: intra. 20. diem, proximos quaternarios sequentium quaternariorum esse indices. Nam si. 4. indicat septimum, & decimus septimus vigesimum, vndecimus indicat quatuordecimū, & quatuordecimus decimum septimum, & septimus vndecimum. Hæc obseruatione multorum medicorum ex multis seculis constant. Ratio tamen est dictu difficillima: de qua nõ agam modò multis, quia alijs locis scriptum satis est à me. Illud tamen non præteribo, videri hîc Hippocratem Pythagoricorum doctrinam, de numerorum virtute respexisse. Nam faciebant illi magni quaternarium & septenarium numerū. Quaternarium, quia est primus numerus perfectus & æquilater. Nam binarius cū sit principium diuisionis, habetur omnium imperfectissimus: quem proinde Plato contulit materiæ. Ternarius est primus perfectorum, tamen est linearis: non enim constat numeris sed vnitatibus. Quartus est perfectus & æquilater, constat enim ex bis duobus. Septenarij perfectio illa habetur maxima, quòd cõstet duobus primis perfectis, ternario, & quaternario. Itaq; his de causis quaternarius & septenarius habentur perfectissimi. Hippocrates verò huic numerorū perfectioni videtur dierum decretoriorum vnum tribuere. Siquidem cū dixisset, Contemplabilis

Aphorismorum Hipp.

autem vndecimus: quasi causam reddens, dicit, Ipse enim est quartus alterius septimanæ. Atque mox, Contemplabilis rursus & decimus septimus, quia (inquit) est quartus à quatuordecimo, & septimus ab vndecimo. Sed indicauimus nos in Commen. Prognostici, non idcirco mutationes morborum incidere in quartos & septimos dies; quòd quarti & septimi sint, sed quòd aspectus quidam Lunæ in quartos & septimos dies incidant. Quo loco multa alia quæ ad hunc aphorismum etiam spectant, declarauimus. Sed illud vnum oportet vt dicatur modò. Si secundæ septimanæ octauus est principium, & septimus finis primæ, videtur fieri vt quatuordecimus sit finis secundæ septimanæ, & decimus quintus principium tertiæ. Quare. 17. non erit quartus à quatuordecimo. Aut si hic est quartus à. 14. numerato ipso quatuordecimo, vndecimus erit quintus à. 7. numerato scilicet ipso. 7. Verum Hippo. attentè admodum monuit, octauum esse principium alterius septimanæ: quia secunda septimana cum prima nullo die communicat, cum tertia communicat die quatuordecimo, qui est vltimus secundæ & primus tertiæ. Non quidem quòd non sint reuerà quatuor septimanæ quatuor partes æquales mensis, distinctæ quatuor aspectibus lunæ, qui quatuor æqualibus spacijs distincti sunt, quartis nempe circuli: sed quia aspectus

Aut tetragonus incidit in primā partem vigesimi primi: atq; astra antequā in aspectus ipsius pūctum veniant, solent comparare vires. Quo fit, ut crisis illa semper ferè soleat partem vigesimi & vigesimi primi occupare. Fuit verò magis consentaneum, criticū appellare diem à quo incipit, quā quo finitur. Atq; cū vigesimus appellandus esset decretorius, & finis tertiæ septimanæ per dies integros, non potuit aliter cōputatio fieri quā bis capto quatuordecimo. Sed in horum quæ modò dicimus plenam intelligētiam, legantur quæ dicto loco scripsimus.

APHO. XXIII.

Acuti morbi iudicantur quatuordecim diebus.

Morbi acuti coniunctam habent semper breuitatē. Medicis igitur non dicuntur exactè acuti, qui quatuordecimum diem superant, etsi nō exactè acuti etiā dicantur qui attingunt vigesimum. Sed intra quatuordecimum sunt alij alij acutiores. Nā & vndecimo & nono & .7. & .5. 4. ac. 3. finiri multi morbi acuti possunt.

APHO. XXV.

Aestivæ quartanæ plerunq; fiunt breves,

ues,

Aphorismorum Hipp.

*ues, autumnales verò longæ, maximeque
quæ hyemem attingunt.*

Morbi omnes calidis temporibus breuiores sunt quàm frigidis, vt in Comm. apho. 11. part. 1. docuimus. Quod Hippo. docet modò, exemplo quartanæ, morbi natura sua longissimi. Vt, si hunc calida tempestas potest breuem facere, alium quemuis intelligatur posse breuem facere. Itaque quicumq; morbus calido tempore factus, breuior est quàm factus tempore frigido. Tamen hoc non est perpetuum, sed magna ex parte verum. Nam fieri potest, vt aliquando præhédât hominẽ quartanæ longa æstatis tempore, & per hyemem breuis: si hæc fortè fortuna ab exigua succi copia, illa à multa principium accipit. Fiet tamen hæc assertio vera perpetuò, si addas, ceteris paribus quod attinet ad naturam, & ætatẽ hominis, & regionem, & victum, & copiam succi. Nam ita quò calidius erit anni tempus, eò morbus quiuis à succis factus breuior erit.

A P H O. XXVI.

*Febrem post conuulsionem fieri meliùs
est, quàm conuulsionem post febrem.*

Conuulsio post febrem censetur esse inani-
tione,

tionem, quæ incurabilis affectio est. Quòd si quãdo fiat post febrem ex repletionem, tamen nullatenus prodest, sed omni ratione noxia est. Tamen conuulsio cui febris succedit, ex repletionem censetur esse: quæ quàm ex inanitionem, minus periculi habet. Et huic succedere solet febris non inutilis, sed quæ vt dicitur apho. 57. quartæ part. conuulsionem soluit. Non tamen proinde excitari debere febrem operâ medici per cõuulsionem & paralytim & huiusmodi humidos affectus, octauo libro Cont. diximus, vbi de hac re disputatum est.

APHO. XXVII.

Is quæ non secundum rationem subleuant, non oportet fidere: neque terreri multum ob mala quæ præter rationem fiunt. Pleraque enim horum sunt infirma, neque diu manere atque durare consueuerunt.

Plerisque, cum vicini admodum sunt morti, solet accidere fallax quædam morbi remissio, videturque eis facta maior quædam tranquillitas, & promptitudo ad actiones. Et plerisque eorum qui iam iam sunt per crism à morbo liberandi, accidit anxietas quædam noua, & difficilia sym-

Aphorismorum Hipp.

ptomata, vt aphori. 13. diximus. Ergo qui more vulgarium quibusuis signis bonis fidet, & quibusuis malis terrebitur, parùm curans an secundum rationem fiant, plerisque moriētium præbebit salutis spem, & plerisque eorum qui bene iudicantur prædicet mortem. Oportet ergo neque malis terreri, neque bonis incautè fidere, sed vtrisque tunc solùm permoueri, cùm secundum rationem fiunt: quod ex alijs signis cognoscetur, quæ indicando salutem & mortem sunt firmissima, cuiusmodi vrina, & pulsus, & respiratio, & quædam alia: quæ omnia in Prognostico percurrimus.

A P H O. XXVIII.

Febricitantium non omnino leuiter, manere, & nihil comminui corpus, aut extenuari plus quàm pro ratione, prauum. Alterum enim longitudinem morbi significat, alterum autem imbecillitatem.

Plus autè minùs quàm pro ratione extenuatū esse corpus dicimus, cùm cōsiderata ea crassitie, quæ erat homini naturalis, plus amisit crassitiei, aut minus, quàm pro causa extenuationis. Est causa extenuationis, morbi magnitudo, & temporis

temporis quo hominem afflixit longitudo, & omnes externæ causæ. Si his omnibus consideratis, videbitur homo plus naturalis crassitiei amisisse quàm pro causarum magnitudine, multùm esse extenuatum & plùs etiam quàm pro ratione dicemus: si minùs, parùm. Si extenuationis modus videtur causarum vehementiæ respondere, mediocriter atque secundùm rationem dicemus extenuatum. Vtrunq; autem dictorum malum signum est. Nam minùs extenuari quàm ratio postulet, lógum fore morbum significat: extenuari plùs, significat imbecillitatẽ. Nam tunc tẽporis, plùs satis perseuèrat moles corporis, cù curis est defa, & corpus crassis ac dissipatum difficillimis succis est refertum: quæ longitudinis morbi & difficilis iudicationis causæ sunt. Labascit verò nimis carniùm moles, cùm facultates quibus nostræ partes seruantur, & innatum calidum debilitatem habent. Quod dicitur, plùs quàm pro ratione, non opus est bis resummi, vt putat Gal. vt ita dicatur, Manere non cõminutũ, plusquàm ratio postulet, aut extenuari plùs quàm ratio postulet. Nã ita frustra diceret, Febricitantiũ non omnino leuiter. Quorsum enim? Certè si illud febricitantiũ nõ omnino leuiter, ferretur in duo reliqua, ineptè esset dictũ. Nam ineptum est dicere, febricitantiũ non omnino leuiter corpus extenuari multũ, malũ est.

Aphorismorum Hipp.

Nam multò deterius esset, extenuari multùm corpora febricitantiũ omnino leuiter: nã esset magis præter rationẽ. Si fertur solùm in primũ membrũ, frustra repetetur illud, plus quàm pro ratione. Nam vt extenuatur corpus plũs quàm pro ratione, cùm non est causa extenuationis & extenuatur: ita perseverat plus quàm pro ratione, cùm est causa extenuationis & non extenuatur. Est verò causa extenuationis in febricitantibus nõ omnino leuiter: nam si omnino leuiter febricitarent, nõ esset cur extenuarentur. Igitur perinde est dixisse, febricitantium non omnino leuiter manere corpus, ac si dixisset, præter rationem manere. Quare non debet bis repeti.

A P H O. XXIX.

Cùm morbi incipiunt, si quid videtur mouendum, moue. Cùm verò vigent, quietem agere melius est.

Mouere, est vtcunq; aliquid circa agrotantem moliri. In morbis acutis (nam de his est hæc sententia) duplex occasio est vtenti auxilijs medicis, inter initia, & cùm iam declinant. De expurgatione dictum est in Commẽ. 22. 1. part. De alijs omnibus auxilijs hoc idẽ docet modò. Nam cùm morbi vigent, melius est quietẽ agere. Si qui-

re. Siquidem in summis vigoribus & prope illos, acutorum morborum expectanda crisis est: in illis autem quibus crisis instat, nihil molendum esse, in superiori particula docuimus. Exacto verò summo vigore, si debiliter admodum natura crisin exequuta est, arte suppleri debet in declinatione: ne quæ relinquantur, recidivam faciant. In initio, quippe in quo nondum succi firmati sunt in particulis sed agitantur, mouere licet aut missione sanguinis aut expurgatione, aut aliter. Hoc ergo est quod dicit: Cùm morbi incipiunt moue. Sed quoniam prior cōsultatio est, an oporteat aliquid mouere an non, quàm quo tempore oporteat mouere, dixit, Si quid videtur mouendum. Quæ sint ex quibus videri debeat aut non debeat mouere, ex alijs locis petendum est. Neque dicit, circa initia si quid videtur moue, cùm verò consistunt age quietem: quasi inter initia & vigorem nihil intersit (inter est enim incrementum) Sed quòd vt contraria extremè initium & vigorem nominare velit.

A P H O. XXX.

Circa initia autem & fines, omnia sunt leuissima: circa vigores autem vehemantissima.

Aphorismorum Hipp.

Particula illa, autem, continuatiua est: quare apertè indicat aliquid contineri hac sententia, quod sit cū superiori coniungendū. Quod dicitur, est huiusmodi. Circa initia & fines morborum, omnia quæ sunt præter naturã sunt leuissima, in vigoribus vehementissima: nã res naturales cõtrario modo habent: in principio enim & fine sunt firmiores quàm in vigore. Præter naturã sunt, causæ, intēperies, & symptomata. Secundū naturã, robur facultatis, & naturales actiones, & boni succi. In vigore intēperies maxima est, & succus summã putredinem cõparauit: est enim hæc summa putrescentia morbi salutaris, quã & summã concoctionē appellamus, vt alijs locis docuimus. Symptomata etiã propria, maxima sunt eo tēpore: nã hæc cū morbo crescunt & decrescunt. Dixi verò propria, ob accidentia quædã cõmunia, quæ incipientibus morbis solent vexare ægrotos: anxietas scilicet quædã, quæ nõ tam fit ob ipsum morbũ, quàm ob agitationē succi nondũ firmati: hæc cū in morbi cremento sedari soleat, perturbauit multos medicos coëgitq; multiplicia morborum tempora, quasi multiplices eiusdem animalis ætates, rem monstro similem excogitare. In principio & declinatione morbi vis maior est, & morbus languidior, & temperamentum melius. In principio, quia nondum facultas debilitata est, neq;

morbus

morbus auctus, neque temperamentum labefactatum: in declinatione, quia morbus iam minuitur, & facultas ac temperamentum recuperari incipiunt. Sed quomodo hæc cum superiori sententia hærent? Certè si in summo vigore morbus magnus & facultas debilis est, non debet facultati medicus eo tempore negocium facessere auxiliis. Sed si quando, circa initia & fines, cum facultas maior & morbus minor est. Poterit enim tunc molestiam auxiliorum ferre, & illis frui.

A P H O. XXXI.

Ei qui à morbo cibum bene capit, nihil augeri corpus, malum.

Cibum capere, est & appetere & accipere, ut 8. apho. huius part. declarauimus. Si quis ergo soluta iam febre cibum appetit & accipit, non tamen corroboratur secundum rationem, plus accipit quam coquit. Nam si bene acciperet & bene coqueret, corroboraretur. Ergo qui accipit & non corroboratur, malè coquit. Huius rei duplex solum causa esse possit: aut enim multum accipit, aut relicta est ex priori morbo intemperies in ventriculo, quæ potest concoctionem tollere, non tamen appetentiam, cuiusmodi est frigida. Quare si quis nobis occurrit, qui soluta iam febre cibum capiens

Aphorismorum Hipp.

nō corroboretur, detrahere debemus primūm
quantitati ciborum: sin ea detracta nihil proficiat, calorem ventriculo & concoctionem cibis procurare Ita enim occurritur duabus illis causis, quæ cū ambæ malæ sint, constat & casum hunc semper esse malum.

A P H O. XXXII.

Magna ex parte omnes qui malè se habent, initio cibum capientes, neque quicquam proficientes, in fine rursus non accipiunt. Qui verò principio vehementer fastidiunt cibos, postea autem bene appetunt, meliùs euadunt.

Hic etiam est idem, cibum capere, quod appetere. Et est hæc sententia proculdubio de conualescentibus. Nam etsi verba illa, Qui male se habent, videntur de ægrotantibus dici: tamen constat in morbis ante tempus conualescentiæ non esse curandum reficere, neque expectandã corporum refectionem. Quod verò melior exitus maneat eos, qui in principio conualescentiæ fastidientes cibos, deinceps recuperat paulatim appetentiam, quàm eos qui appetentes capientesque

resque in principio, non corroborantur, constat. Nam hi accipiunt plus quam coquant, quare denuo congerunt excrementa, atque denuo reditis corporibus impuris, & appetentiam amittunt & recidunt in morbos: illi vero cum accipiunt minus, conficiunt excrementa, expurgant que paulatim sua corpora & euadunt.

A P H O. XXXIII.

In omni morbo firmam esse mentem, et bene se habere ad ea quæ offeruntur, bonum. Contrarium autem, malum.

Firmam esse mentem, est sapere. Bene se habere ad ea quæ offeruntur, est mediocriter cibos accipere. Contraria sunt, delirare, & fastidio laborare. Dicit illa esse bona, & hæc mala. Ut signa, intellige: nam ad prognosticam partem pertinet hic apho. Nec tamen puto Hippocratem monuisse illa esse bona, quod cuiquam possit illud esse dubium (Quis enim non videt melius esse sapere quam delirare, & cibos capere quam fastidire?) sed ut doceret quo gradu essent bona. Quod significauit dictione illa, bonum. Non enim dixit admodum bonum, aut valde salutare, ut solet: sed, bonum. Quò scilicet intelligas,

Aphorismorum Hipp.

hæc bona esse : tamen non esse eis fidendum multum, nisi eis attestentur alia, quæ firmioris significationis sunt. Contraria, dicit mala. Sed certò scias, omnia signa mala habere plus malitiæ, quàm contraria habēt bonitatis : quod in Com. Prognostici probauimus. Illud, bene se habere ad ea quæ offeruntur, de medicamentorum receptione intelligi etiã potest, tametsi Gal. de cibis solùm intelligit. Et quidam alii dicunt fauentes interpretationi Galeni, non esse malum signum abhorrere à serapiis & catapotiis & aliis huiusmodi, quandoquidem pleriq; bene valentium ab eis abhorrent : quare de cibis solùm intelligi apho. Ceterùm si addas, de re riùs se habere ad oblata quàm soleat, aut quàm pro hominis propria natura, potest etiã de medicamentis intelligi. Non enim minùs malum signum est, eum qui soleat (cuiusmodi multi sunt) facilè serapia & alia medicamenta vorare, modò neque olfacere quidem posse: quàm eum qui solet cibos appetere, modò fastidire. Id verò ita intelligi debere vt diximus, & de cibis, manifestum est. Qui enim etiam cùm bene valet, solet quàm minimum appetere: minùs nos terreat cùm fastidio laborabit. Nimirũ bona aut mala signa omnia, ex iis quæ sunt homini familiaria per salutem, agnoscuntur. Igitur bene se habere ad cibos & medicamenta quæ offeruntur,

tur, bonum est: fastidire tamen magis quàm secundùm rationem, malū est. Accedit verò huic bono quod est vt in signo, aliud quod est vt in causa. Nimirum qui facilè accipit quę illi offeruntur, præstat sese opportunum curationi: qui verò auersatur, non præstat.

APHO. XXXIII.

In morbis minùs periclitantur, quorum natura, & habitui, & ætati, & regioni magis congruit, quàm quibus secundùm nihil horum congruit.

Morbi congruentes naturę, habitui, ætati, aut regioni dicuntur, qui sunt similes, & in quos homines illius naturę, habitus & ætatis & regionis faciliùs incidunt: non congruentes, sunt cõtrarii. Docet ergo Hipp. in quouis morbo minùs periclitari eũ cui is morbus congruat secundùm naturam, habitum, ætatem, & regionem, quàm cui secundùm nihil horũ congruat. Nam is cui congruit, ex leuiori causa cœpit ægrotare: quare cùm curationis maxima pars sit in sublatione causę, faciliùs curabitur. Nec tamen ex hac sententiã fit, vt quouis morbus non congruens periculosior sit quouis congruente: sed vt idem mor-

Aphorismorum Hipp.

morbus habeat plus periculi in eo cui cōgruit, quàm in eo cui non congruit. Vt febris ardens periculosior est in natura frigida, quàm in calida: tamen non est in natura calida periculosior, quàm coriza. Qua ratione ab Hippo. scriptum est, Naturæ, habitui, ætati, & regioni: potes tu supplere, & tempori anni, & victui, & arti, & moribus. Nam vt faciliùs calidus & gracilis & iuuenis ad meridiem, incidet in febrem: quàm frigidus, & obesus, & senex ad septentrionem: ita & per æstatem qui iter agens, aut faber ferrarius, & qui irascitur intemperanter, faciliùs: quàm per hyemem, in ocio degens, aut piscator & temperatissimus homo. Sed animaduertendū est, non solūm minùs periculosum esse morbum illi, cuius naturæ, & habitui, & ætati, & regioni congruit, quàm illi cui secundū nihil horum, vt videtur Hippocrates docere: sed etiā minùs periculosum esse, quibus secundū tria aut duo aut vnum etiam congruit, quàm quibus secundū nihil horum. Proinde videtur debuisse Hipp. dicere non copulatè, sed deiunctè, quorū naturæ, aut habitui, aut ætati, aut regioni congruit. Sed potest ita legi, vt post quancunq; particulam repetatur illud, quàm quibus secundū nihil horum. Ita, quorū naturæ congruit, quàm quibus secundū nihil horum: & quorum habitui congruit, quàm quibus secundū nihil horum:

rum:

rum: & ætati, & regioni, eodem modo. Itaq; qui-
 buscunque harum rerum aut cuicunque mor-
 bus congruat, minus periculi habet, quàm cum
 secundùm nihil congruit. Tamen fit non rarò,
 vt secundùm horum quædam congruat, secun-
 dùm alia non cõgruat: vt febris ardens per hye-
 mem in biliosa natura. Atqui cum ita fit, pen-
 sandum est periculum ex dignitate eorum se-
 cundùm quæ congruit, & secundùm quæ non
 congruit. Quæ in hac sentētia cõtrouersa sunt,
 lib. 10. cap. vltimo Cont. diximus: quod oportet
 te hoc loco legere, ne ego repetam.

APHO. XXXV.

*In omnibus morbis, quod circa vmbili-
 cum & infra est, crassum esse melius est:
 nam admodum extenuatum & tabidum,
 prauum. Minus autem tutum est hoc, &
 ad expurgationes infernas.*

Totam eam regionē quæ est infra hypochõ-
 drium intelligit, dicens, Quod circa vmbilicum
 & infra est. Qua in parte crassities aut gracili-
 tas quæ conspicua esse potest, in musculis ven-
 tris & in omento est. Nam crassities aut tenui-
 tas renum, aut tunicarum intestini aut vesicæ,

Aphorismorum Hipp.

non sentietur oculis aut manu. Hanc regionem in morbis omnibus crassam esse, melius esse quàm extenuatam nimis, dicit. Non quidem cōferens, quantum ego intelligo, crassitiem nimiam & præter naturam cum nimia extenuatione, sed mediocrem crassitiem. Nam reddēs causam, dicit extenuationē illius partis ad expurgationes infernas non esse tutam: verùm ad tales expurgationes non est tutius, partem esse tumefactā præter naturam. Est tamen tutum esse mediocriter crassam: nam musculi melius sese cōprimunt ad euacuandum è ventre. Sed dices. Videtur stultè dictum, Partem illam mediocriter crassam esse melius est, quàm admodum extenuatam & tabidam. Nam cui posset hoc esse dubiū? Videtur certè perinde esse ac si diceres, melius est hominem bene habere, quàm extenuatum esse. Sed animaduerte, non eò dictum hoc esse ab Hippocrate, sed commendatam mediocrem partis illius crassitiem, què te attentum faciat: doceatque magnum momētum habere, mediocrem crassitiem illius partis ad salutem, debereque semper à medico considerari: extenuationem verò magnam, noxiam admodum esse, cum ad multa alia, tū ad euacuationes infernas, eas (inquam) quæ aguntur ex vessica & intestino. Nimirum omentum & musculi cū mediocri crassitie iuuāt concoctionem vt fomenta, &
iuuant

iuuant strenuè ad dictas euacuationes. Illis verò extenuatis, neque concoctio neq; euacuatio dicta bene agitur. Itaque optimū est, & quod magni momenti à medico fieri debet in omni morbo, crassam esse mediocriter illam partem. Sed quando de particulè cuiusdam crassitie hìc mētio fit, ad vniuersalem regulam debet redigi: qua dicebatur, neque corpora omnino manere integra, neque multū extenuari, bonum esse. Ita hìc quoque probari debet, non tumor ventris, neque omnino nihil extenuatum esse, sed non esse extenuatum multū. At cur Hippo. modò de hypochōdrio dicere omisit? Quoniā, arbitror, musculorum gracilitas ad inanem ventris partē solet esse maximè conspicua. De ipsis visceribus, aliis locis dixit. Cur ad purgationes infernas dixit non esse tutum, imum ventrē gracilem esse? An ad purgationes supernas est tutum? Non certè: sed vt musculi ventris ad deiectiones iuuant præcipuè, & ad vomitiones etiam quodammodo: ita eorū vitia deiectiones vitiant præcipuè, non nihil etiā vomitiones. Meritò itaque Hipp. dixit, ad purgationes infernas non esse tutum, quādoquidem ad has est magis noxium. Quanquam Gal. proinde purgationes infernas dixisse putat, quòd ad supernas malum esse, nemo posset dubitare. Sed nemo, qui quæ dicta sunt intelliget, illius sententiam probabit.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XXXVI.

Qui sanis sunt corporibus, pharmacis purgati celeriter exoluuntur, & qui prauo utuntur alimento.

Neque qui sani admodum sunt, neque qui prauo utuntur alimento, expurgationem ferre possunt. Dixi, admodum sani: nam qui apparatus habent ad morbum, et si nondum ægrotet, expurgari tamen possunt non inutiliter præcautionis gratia. Si tamen qui talem apparatus non habet, pharmacum expurgans (id præcipue quod efficax sit & verè expurgans) accipiat, exoluetur: id est, gracilescet & debilitabitur plurimum. Faciet enim pharmacum euacuari succos bonos, cum mali non sint: & liquefaciet partes, intemperabitque, & spiritus multos dissoluet. Sed quorsum hoc dicit Hipp. Qui sanus, si mente quoque sanus est, utetur expurganti pharmaco? Certè dixit hoc Hipp. quo nos moneret, ne incautè utamur expurgatione præcautoria, neque ob leuem quamuis suspicionem: sed tunc solùm, cum manifesta indicia sunt imminentis iam morbi. Prauo uti cibo dicuntur hoc apho. qui tantam habent succorum corruptelam, ut præ succi boni penuria prauo nutriantur eorùm membra. Qui verò tales sunt, non aliter exoluuntur quam

quàm qui succorum penuriam habent: habent enim penuriam bonorum. Hac ipsa causa dictum est prima particula, huiusmodi homines non posse tenuem victum ferre. Quid ergo agendum his erit, qui cum impura habeant corpora, neque tenuem victum, neque expurgationem ferre possunt? Certè est eis epicrasi utendum, hoc est, exiguua & crebrò reperita expurgatione, interiectis refectione & attemperatione. Hoc apho. vbi dicitur, Et qui prauo utuntur cibo, non oportet intelligi de cibo qui exterius ingeritur, quicquid Gale. dicat, sed ut explicui. Nam nisi externi cibi succorum bonorum penuriam iam pepererint, non prohibent expurgationem: si pepererint, cacochymia illa iam est in causa, ut exolutionem subeat, qui expurgatur, non cibi externi.

APHO. XXXVII.

Eos qui bene se habent corpore, purgare laboriosum.

Non videtur hic apho. indigere noua enarratione, neque confirmatione. Nam si qui sani sunt cum purgantur, celeriter exoluuntur, certè eos purgare laboriosum erit. Videtur tamen dictio illa ἐργασίαι seu laboriosum, significare

Aphorismorum Hipp.

ficare aliud quiddam, quàm exolutionem. Laborem scilicet, tormina intestinorum, cardialgiã, & capitis dolores, & vertigines: quę omnia solent accidere iis, qui nulla urgente necessitate expurgantur.

APHO. XXXVIII.

Paulò deterior potus & cibus, suavior tamen, melioribus, insuavioribus tamen magis experendus.

Duplici ratione peccare solent medici in victu ægrotantium. Alii omnia quæ ægrotantes perunt, concedentes: alii negantes omnia. Vtrique verò lædunt magnopere. Nam illi ægrotantibus, quibus semper morem gerunt, plerunque malè prospiciunt: hi ægrotantes quibus nihil indulgent, reddunt curationis impatientes, faciuntque quominus medicis obtemperare velint. Hipp. neutrum horum agi vult, sed suaviorem cibum dari, etsi sit deterior: non tamen quātunvis deterior, sed paulo deterior. Faciendum esse nonnūquam quod ægrotantibus gratum sit, sexto Epid. his verbis docuit: Laborantibus gratiæ: vt mundè parare poculenta & esculenta, quæ videt molliter, & quęcunq;

cunque tangit: aliæ non valde lædunt, aut noxa non inemendabili. Hæc illo loco: hîc verò aperitiùs dicit, cibum etsi sit deterior, modò sit suavior, dari debere. Dicitur cibus deterior, qui deterioris succi, aut modo substantiæ & qualitatibus minùs hominis cui datur ventriculo congruens. Sed hic qua ratione dari debet? An gratia suauitatis detur, qui deterio-rem succum pariat, & ægotantem lædat? At hoc assentatoris magis est, quàm medici: medicus non videtur tantam voluptatis quàm utilitatis rationem habere. Verùm animad- uerti hoc loco debet, cùm suavior etsi de- terior cibus datur, non suauitatis solùm gra- tia dari (nam hanc non adeò curat medicus) sed utilitatis: quandoquidem qui deterior per se est, suauitate fit vtior. Nimirum sua- uem cibum meliùs amplectitur ventriculus: quem meliùs amplectitur, meliùs coquit, & magis emendat. Quare deterior, emenda- tione euadet melior. Verùm, quandoqui- dem non quancunque malitiam potest melior amplexus emendare, non quantumuis dete- rior etsi suavior dari debet, sed paulò dete- rior: tantò scilicet, vt verisimile sit, fore vt emendetur præ bono ventriculi amplexu. Id verò intelligemus perpendentes, quan- tò cibus quem æger petit, eo quem nos

Aphorismorum Hipp.

offerebamus sit deterior: & rogantes, quantum ei sit futurus suauior. Nam neque exigua suauitas nos multum permouebit: nec malitia exigua multum terrebit, ad indulgendum. His ita pensitatis, omnia quæ non cogit ars denegare, concedemus: ne molestiæ alioqui magnæ, quæ deuitari non potest per curationes, quicquã sponte addamus.

A P H O. XXXIX.

Senes iuuenibus magna ex parte agrotant minus. Quicumque verò morbi ijs accidunt diuturni, plerunque commoriuntur.

Hipp. ipse lib. de Victus ratione, ita scriptum reliquit: Maximè morbosi, qui maximè senes. Quin & experimento videtur id confirmatissimum, & rationi maximè consentaneum, cum sint debilissimi. Quare videtur quod hoc loco dicitur, & Hippocrati ipsi & rationi & experimento aduersissimū. Quod Gal. vidēs, in Com. ad senū prudentiã & moderatū victū confugit, hæc ita cõponens: reuerà & quātū in ipsa ætate agitur sepius egrotaturos senes, tamè ob illorum prudentiã fieri vt meliori victu vtantur, atque pro-

proinde salubriùs degant. Verùm ego aliquid aliud quod in ipsa ætate sit, nõ in victu, dictũ hĩc puto. Nam si meliori vtuntur victu, non senes solũm, sed quancunq; aliam agentes ætatem, salubriùs aliis qui vtantur deteriori, degent. Neq; senes omnes vtuntur meliori victu: neq; multũ intererat monere, eos si meliori victu vtũtur salubriùs degere. Sed quid Hipp. velit, audi. Iuuenes sanguinis & bilis copia solẽt crebrò redũdare, quorũ succorũ redũdantia morbos acutos solẽt crebrò pãrere. Et præ robore facultatis, vt crebrò in acutos morbos incidũt, ita crebrò liberãtur. Quod enim crebrò incidant, succus calidus quo abundãt causa est: q̃ crebrò liberẽtur, facultatis robur. Cũm frigelcit iã corpus, calidi succi copia minuitur: quare in acutos morbos nõ incidũt, vt 14. apho. 1. part. dicebatur. Si quãdo in acutũ morbũ cadunt, non solent ab eo euadere: quare aut semel egrotantes grauitet statim moriũtur, aut sine morbis acutis trãsigũt: haudquã vt iuuenes crebrò & egrotãt & iudicantur. Hac itaq; ratione, præstat senect̃ iuuentuti. Quo nihil magis expertũ est, in mulieribus maximẽ. Hæ enim toto iuuentutis tempore multis morbis vexantur crebrò: qui tunc temporis cessare solent, cũm præ senectute illis mẽstrua deficiũt. Sed alia ratione præstat iuuentus senecturi. Nimirum iuuenes incidant in calidos & acutos

Aphorismorum Hipp.

morbos, in eosque crebrò: sed dum valent, valent meliùs. Nam senes, cùm acutis morbis non corripantur, tamen vbi semel frigidis quibusdã & lentis morbis, vt podagra, & omni fluxionis frigidæ genere, corripì cœperunt (corripuntur verò illis ob frigida excrementa quæ congerunt) nunquam liberantur: sed cum illis degunt insalubriter (vigent enim morbi lentè) toto vitæ tempore. Huc respiciens dixit Hippo. maximè morbosam senum ætatem: tamen respiciēs crebras & acutas iuuenum ægritudines, senes ægrotare minùs, dicit modò. Neque verò hoc dicit semper, sed magna ex parte. Quidam enim cùm essent per iuuentutem robustissimi & calidissimi, tantum euacuatione insensibili valebant, vt sine morbis transirent: qui cùm senescere incipiunt, cùm tantum retineant caloris vt possint multum sanguinis congerere, non tamen vt possint iam insensibiliter euacuare, incipiunt morbis acutis corripì.

APHO. XL.

Rauedines & grauedines, in valde senibus non coquuntur.

Quod vltima parte proximi apho. dixerat, exemplo

exemplo raucedinis & grauedinis declarat: quæ cum fluxiones sint, cerebro refrigerato & humectato cum succo, non coquantur in valde senibus: quippe qui congerunt quotidie excrementa pituitosa, & frigidissimi ac debilissimi sunt. Sed dices, grauedo & raucedo sunt morbi senectuti congruentes: quare ex nuper dictis fit, ut minus sint periculosi quam in iuuenibus: quare, ut & melius coquantur. Certè congruentia hæc morbi, subleuaret periculum ex grauedine in quauis alia ætate. Ceterùm extrema senectus, nulla in re cum alia quapiam ætate venit conferenda.

APHO. XLI.

Qui crebrò & multùm circa manifestam causam exoluuntur, repente moriuntur.

Exolutionem vocat hîc, lipothymiam: quæ cum passio cordis sit, est leuior multò quam syncope. Cæterùm significat vitalis facultatis debilitatè. Maximè si sit magna & crebra, & sine manifesta causa. Nam exigua admodùm, & rara, haud habent magnam vim indicando, quia non habent magnam causam: quare non sunt magni

Aphorismorum Hipp.

momenti. Causam autem manifestam, vim detrahere præfagijs omnibus, sæpe diximus. Merito ergo timebimus, ne qui multùm & crebrò & sine causa exoluuntur, aliquãdo correpti syncope repente moriantur. Quare debet medicus talibus hominibus statim victum edicere, quo vitali facultate maximè roborentur.

A P H O. XLII.

Soluere apoplexiam, fortem quidem impossibile, debilem verò non facile.

Cùm cœpisset Hippo. dicere de ijs qui moriuntur repente, dixit superiori apho. de syncope, in hoc dicit de apoplexia, in sequenti dicit de ijs qui strangulantur: tot enim videntur esse modi repentinæ mortis. Facit verò Hippo. duplicem apoplexiæ speciem, grauissimæ scilicet & leuis. Dignoscuntur hæ duæ, læsione maiori aut minori respiratus, quandoquidem nullus alius motus per hanc ægritudinem seruatur. Igitur grauissima apoplexia est, quæ omnino priuât respiratu: sed etiam grauis, per quam seruatur difficilis, interruptus, ac deficiens, & cum stertore. Facilis respiratus per nullam apoplexiam seruatur, nam hac ratione à caro differt. Illa verò per quam etsi difficilis seruatur tamen, non admodùm inæqualis & interruptus

terruptus, leuis est. Sed hæc etiam est maximi periculi, illa verò omnino curari non potest. Neque certè obscura causa est, tanti periculi in hoc morbo. Indiget enim celerrima dissolutione, quia respiratum prohibet, non tamen potest ce- leriter dissolui, cum sit obstructio maxima à cras- sis succis in angustiis locis: auget quàm maximè periculum, partis malè affectæ magna dignitas. Sed ad huius apho. explanationem, hæc sunt sa- tis. De apoplexia multa alia diximus in Scho- lijs, quæ in libros de Locis patientibus scripsi- mus.

A P H O. XLIII.

Qui strangulantur & moriuntur, nõ- dum tamen mortui sunt, non redeunt ad vitam, quibus spuma fuerit circa os.

Non quæcunque spuma in ijs qui suspendū- tur laqueo, apparens, significat non posse iam hominem viuere, etsi soluantur laqueo. Nam quædam spuma fit multis faciliè, & ex ipsis fau- cibus & palato: sed quæ multa est, referens iam spumam pulmonis. Erumpit enim hæc in os præ feruore maximo thoracis, vt præ ignis ardore erumpit à feruente olla. Cùm verò iam hæc ob os apparet, maximam violentiam perpeffum est

Aphorismorum Hipp.

cor & totum pectus, est que iam tota aspera arteria plena spumante sanguine. Quare non possunt iam recreari, et si solvantur: est enim via spiritus multitudine iam obturata. Neque verò est similis ratio spumæ, quæ in epilepticis ob os apparet. Hæc enim non tam ex pulmone, quam ex capite est: neque tam facta feruore thoracis, quam capitis concussione.

APHO. XLIIII.

Admodum crassi naturâ, celerius moriuntur quam graciles.

Non mediocriter crassi, sed admodum crassi: neque ex victu tales facti, sed naturâ: conferuntur cum gracilibus, neque cum quibusvis gracilibus, sed cum ijs qui cum carne sint graciles habent latas venas & arterias. Sunt que ita comparatione facta hi viuaciores illis. Nam qui naturâ sunt admodum crassi, frigidi sunt & humidi, alioqui non congererent multam pinguedinem: si naturâ frigidi, statim sunt strictis venis: non enim potuit exiguus calor multum dilatare. Habent ergo exiguum calidum, idque paratissimum ad suffocandum, cum habeant & multum humorem qui obruat, & angustas vias, quibus ventilatio fiat. Graciles carnibus & lati
venis

venis contraria habent, calidi scilicet multum, & ventilationem facilem, quare diutiùs durât. Id quod gracilibus, & angustis vijs non euenit: sunt enim frigidi & sicci naturâ,

APHO. XLV.

*Pueros comitiali morbo laborantes cō-
mutationes ætatis maximè, & locorum,
& victus, liberant.*

Comitialis morbus pueris sæpe accidit, atq; infantibus sæpiùs quàm grandioribus, ob temperamentum humidum illius ætatis: sed quoniã morbus illorum ætati congruens est, hi ab eo morbo sæpe liberantur. Qui verò ingressi iam iuuentutem eo corripuntur, aut quibus à tene ra ætate vsque ad iuuentutem durat, rarissimè liberantur: sed vt dicetur apho. 7. part. 5. magna ex parte cōmoriuntur. Minores natu correpti eo morbo, sola mutatione ætatis liberari solèt: viri cùm emittere semen incipiunt, mulieres cùm eis incipiunt profluere menstrua: nimirum siccescūt tum temporis eorum corpora. Multi tamē nec in hac ætate mutationem accipiunt, nōnulli corū, quia naturâ humidissimi sunt, vt neq; ætatis mutatio satis sit ad curationē: pleriq; tamē,
quia

28 Aphorismorum Hipp.

quia prauo vsi sunt victu, per paucos enim arbitror eorum, qui semper vsi sunt victu bono, mutatione ætatis non liberari. Est boni victus pars magna electio loci, qui sit ita laborantibus expediens. Nam aëre nihil est, quod magis afficiat nostra corpora: afficit enim continenter, cerebrum maximè, in quod semper inspiratus trahitur. Igitur cùm puer qui spiam epilepsia laborat, expectanda ætatis mutatio est: interim tamen, si locus quo degit humidus & crassus aëris est, cum alio siccus & tenuis est commutandus: & reliquus victus est instituendus, vt oportet. Nã ita cùm ætas mutabitur ad sicciorẽ, morbus soluetur. Mutationes soli in ægritudinibus longis, Hippocra. vsque ad eadẽ commendauit, vt solũ etiam patrium mutare consuluerit. 6. Epi. Qui victus pueris epilepticis expediens sit, Galenus docuit libello cui titulum fecit de Puero epileptico: quem tamen libellum attentè legi consulo, non enim omnino probo. Victus tamẽ dictis pueris esto siccans, & minimè replens caput.

A P H O. XLVI.

Si duo dolores simul, non in eadem parte fiunt, vehementior alterum obscurat.

Galenus putat non posse duos dolores esse in eadem

eadem particula exactè. Quòd si tamen Hippo-
 dicit, Si duo dolores non in eadem particula
 fiant, insinuans posse esse duos dolores in eadē
 parte: intelligi non exactè, sed vt in eodem bra-
 chio aut in eodem crure, non tamen exactè in
 eadem brachij aut cruris particula: duos dolo-
 res non in eadem parte esse (inquit) vt si alter in
 brachio, alter in crure sit: quod si fiat, à vehemē-
 tiore alterum obscurari, distractione mētis. Sed
 si dolor brachij vehementior obscurare potest
 minorē dolorē cruris, cur dolor hui⁹ partis cru-
 ris, alterius cruris partis dolorem non obscura-
 bit? An quia non absunt à seipsis longè, dolētes
 particulae? At videtur faciliùs posse facultas à vt-
 cina particula, quàm à longinqua reuocari. Pro-
 inde ego aliter censeo, posse scilicet duos dolo-
 res in eadem particula exactè esse. Quid enim
 prohibet? Si quispiam gladio ignito sentientem
 partem alicui secet, eadem profectò particula v-
 retur & secabitur: atq; vtrunque sentiet simul,
 & vtrunque cum tristitia sensus, vtrūque enim
 corrumpit naturam affatim ac repente. Adeò er-
 go different illorum sensus, quàm differūt vltio
 & sectio: nam diuersorum obiectorum non sit
 idem sensus. Quare cū sensus tristis sit ipse
 dolor, non erit vtriusque illorum idem dolor,
 sed in eadem particula erunt dolores duo: neq;
 certè hīc alter alterum tollet. Nam cū eadem
 sit

Aphorismorum Hipp.

fit particula utroque dolore dolens, quiuis illorum vocabit mentem ad dolentem particulam: quare nullus auocabit. Ut, cum duæ particulæ singulis doloribus laborant, accidere solet.

A P H O. XLVII.

Cum pus fit, dolores & febres accidunt magis, quàm eo iam factò.

Ut ignis ardet cum vruntur ligna, extinguitur autem cum iam abierunt in cineres: ita (inquit Gal.) febres & dolores accidunt cum sanguis in pus mutatur, remittunt autem vehementiam cum iam mutatus est. Verum videtur mihi puris generatio nulla ratione similis vstioni lignorum: est enim concoctio quædam. Sed cum inflammatio aliqua abit in pus, computrescunt carnes & fibræ venarum & arteriarum & neruulorum, exedunturque: quod vomica quæ in parte inflàmata fit aperte declarat. Igitur perinde dolebit particula & febris crescet, cum pus gignitur, atque si admoto medicamento caustico vlcus cauum fieret: factò verò iam pure & collecto in vomicam, fiet cessante exessione pro mordaci dolore hebes dolor alieni poderis. Non enim iam corumpuntur partes, sed corruptæ sunt: dolores verò fiunt cum corumpitur natura.

In omni motu corporis, cùm cœperit laborare, cessare statim, ac opum (id est sine lassitudine) est.

Hic apho. non ad partem artis curatiuam, ut quidam censent, sed ad partem tuendæ valetudinis pertinet: nō enim docet curare lassitudinē, sed præscribit modū exercitationis salutaris. Cōsulitq; exercitacionē nō esse producendā vsque ad defatigationē, sed cū primū laborare incipiūt cessadū. Nā exercitatio ad hāc vsq; metam producta, á copos est, id est sine lassitudine. Non enim solū lassitudinē non facit, sed lassitudines si quæ sunt in corpore tollit, nisi ex multa copia lassitudines pendeant: tūc enim vacuatione erit opus ante exercitacionem. Hanc sententiam Gale. in Arte medicinali vsurpauit.

Assueti solutos labores ferre, et si sint debiles aut senes, facilius ferunt quàm fortes & iuuenes.

Plus facere ad laborum tolerantiam consuetudinem quàm robur, dicit Hippocr. Quare non tota causa tolerantia facilis quæ nascitur à cōsuetudine, in robur membrorum quod ipsa

Aphorismorum Hipp.

ipsa consuetudo facit, reijci debet, vt Gale. statuit: sed vt à me. 8. lib. Cont. dictum est, alia quædam est causa. Nimirum fibræ ad eam figuram quam acceperunt sæpe, facillè trahuntur, ad alias difficulter. Quare ad eam figuram, quam per consuetos labores comparant, minori opera & à minori facultate trahuntur. Igitur & à debilioribus assuetis, quàm à robustis insuetis, & à senibus quàm à iuuenibus, mouebuntur illo modo faciliùs. Neque tamen quantalacunque cõsuetudo facit magis ad laborum tolerantiam, quàm robur quantuncunque: sed cõsuetudo magna, quàm robur aliquantò maius. Potest verò in homine aliquo esse consuetudo vtcunque laborandi maior quàm in alio, aut cõsuetudo hoc vel illo modo laborandi. Vtcunq; hoc fiat, consuetudo facit ad labores consuetos magnam promptitudinem, dicta de causa: vt illo loco fusiùs demonstraui.

A P H O. L.

Ex multo tempore consueta, etsi deteriora, insuetis minùs molesta esse consueuerunt. Expedi igitur ad insueta permu-
tari.

Hoc

Hoc quoque est præceptum seruandi valerudinem. Docet enim, quandoquidem cōsuetata ex multo tempore etsi sint deteriora, minùs molesta esse solent, quàm insuetata etsi sint meliora: nō assuescere victui alicui nimis, sed permutari ad insuetata. Quòd quidem consuetudo molestiam tollat, vsq; adeò vt quæ molesta priùs erant vsu fiant suauia, res est expertissima. Idq; vsuuenit & in cibus ac potionibus, & in omnium medicamentorum vsu, & in omni laboris genere. Causam reddidimus. 8. li. Cont. percurrētes omnia, in quibus vsu cōparatur cōsuetudo. Modò satis sit, etsi non apponatur demōstratio, experimēto affirmare, consueta minus molestiæ facere q̄ insuetata. Quod de cibus & potionibus. 2. de Ratione victus dixit apertissimè ipsemet Hip. Neque tamen quæcunque molestia, quacunque consuetudine tollitur. Nemo enim merū, absynthiū aut aloēm potest vsu facere suauē: quanquā hæc quoq; faciet minùs molesta, suauia tamē nōdū. Itaq; quæ parū molesta sunt per se, possunt vsu omnē molestiā deponere: quæ admodum molesta, minùs molesta fiunt insuetis, quæ per se minùs molesta sint. Nā quod hīc dicitur, deteriora, nihil aliud est quàm per se magis molesta. Opponitur enim vt contrarium cōtrario, illud, minùs molesta esse cōsueuerunt. Videbitur fortasse alicui cōsuetudo cibi & potus molestiam

Aphorismorum Hipp.

augere, non solum non minuere: quia solent homines fastidire cibos, quibus saepe vsi sunt. Verum hoc alia ratione contingit, quam consuetudinis. Nimirum, cum ventriculus bene omnino valet, nullam ex cibis consuetis molestiam capir: sed cum congestis ex illorum vsu excrementa, contraria incipit appetere, ut morbi remedia. Accedit dictis, quod consuetudo ut in molestis tollit molestiam, ita in voluptuosis tollit voluptatem: quia tam voluptas quam dolor, fit a passione repente facta. Tollit vero consuetudo omnem passionem: quare merito in molestis subleuat molestiam, & in iocundis voluptatem. Atqui in apho. non dicitur, omnia consueta iocundiora esse inconsuetis, sed quae alioqui molesta sunt, consuetudine fieri minus molesta. Vnde colligit Hippo. oportet ergo ad insueta permutari. Quod de aegrotantibus nullatenus intelligi potest. Nam per morbos seruanda semper consuetudo est, quantum fieri potest, ut res aliae omnes quae secundum naturam sunt. Sed per bonam valetudinem, nulli victui debent homines assuescere, sed vario semper vti: aut si cui victui assuescere coeperint, permutari ad insueta, tentareque omne victus genus: ne quid accidat casu quod magnopere laedat, & ut cum aegritudine correpti fuerint, quiduis pati possint. Neque tamen hoc omnibus qui sani sunt consuluerim

fuluerim, sed illis tantum qui firma valetudine sunt: tales enim solum ferre possunt varium victum. Qui debiles sunt, ferant conditionem suę naturę, vtentes semper præscripto victu. Neque illi quidem qui robusti sunt, tam sint à legibus soluti, vt nihil non faciant. Prudenter enim viuere, omnibus mortalibus debet esse antiquum: erit autem prudentis viri, si robustus est nullis legibus sese nimium astringere, sed nequicquam quod apertè valdeque noxium sit facere. Multi enim intemperanter viuentes, firmissimas naturas corruerunt.

A P H O. L I.

Omnia secundum rationem facienti, si non succedat secundum rationem, non est transeundum ad aliud, manente eo quod à principio visum est.

Ei qui sine ratione medetur, tentans auxiliis veram morborum casu oblatam curationem inuenire, tentanda sunt multa & varia: atqui quamprimùm hac via non succedit, aliã est insistendum. Ei tamen qui secundum rationem omnia facit, vt oportet peritum

Aphorismorum Hipp.

medicum, & nihil temere: non statim ac non videtur secundum expectationem succedere, mutandum consilium est, si manet id quod à principio visum est. Id est, dum de affectus essentia, & causæ specie & reliqua indicatione, eadē videtur quæ à principio. Nam si alijs argumentis sentit, se esse in dignotione morbi & causarum deceptum, non est quòd proteruè insistat in eadē curatione. Nam quiuis mutat sententiam, cum illud videtur aliter habere, quo persuasus in eā sententiam venit. Atqui medicus vulgaris, qui non alia coniectura ductus, quàm quòd ægroans ipse aut aliquis familiarium retulit dolorē à frigore nasci, iussit calida apponi: quamprimum ille contrarium referet, iubebit apponi frigida. Sed qui nō leuiter neq; ex sententia vulgi, sed post diligentem animaduersionem cognito affectu & illius causa, decreuit, perstat constanter in sententia: quam tunc solum mutat, cum non manet id quod à principio visum est: id est, cum morbus ipse aliū sese exhibet, quàm à principio videretur. Quid ergo? Si non succedit secundum rationem, id est, quod iuuare debuit non iuuat, apertò indicio est, medicum malè à principio censuisse de affectu & causa. Nam si rectè censuisset, hæc ratio curationis iuaret: sed non iuuat, ergo non rectè censuit. Atq; hoc argumento, cum primū non succedet secundum rationem

rationem, censebit aliter de affectu medicus, atque aliter censens transibit ad aliud. Pleriq; ita interpretantur illud, non succedit secundum rationem, id est non statim, non citò, non cùm vellet ipse medicus. At qui dicunt, ne transeat ad aliud, sed expectet vsquedum succedat: nō enim repente operantur medicamenta, sed iusto tempore indigent ad operandum. Vera quidem sententia, sed non est præter rationem, medicamentum etsi bonum sit nō iuuare ante iustum tempus. Quare non succedere secundum rationem, est, quod iuuare deberet non iuuare, ne iusto quidem tempore. Sed ne tūc quidem est statim mutanda ratio curationis, si manet quod à principio visum est. Possunt enim esse causæ multæ quibus non succedit, etsi medicus in agnoscendo morbū deceptus non sit. Potest interiùs latere aliquid, quod impediatur medicamēta aliòquid idonea. Potest etiā ex volūtate Dei morbus pendere, quæ vt morbum fecit, ita faciet quominus curatio secundum rationem procedat. Potest etiam fieri, vt quanquam tali medicamento ad huiusmodi curationem opus sit, quale apponitur, tamen illud quod apponitur, inutile sit, ob naturalem quandam antipathiam, quæ inter hunc hominem & hanc medicamenti substantiā intercedit: aut quia vsu iam hoc naturæ cœpit esse contemptui, quo casu mutandum quis-

Aphorismorum Hipp.

dem est medicamentum non mutata curandi ratione. Commutandum scilicet est cum alio, quod substantia sit diuersum & temperamento tale: itaque mutanda est substantia, non qualitas temperamenti. Igitur si id medicamentum quod à principio censuisti esse expeditissimum, non videtur iuxta tuam expectationem iuuare, ne statim commuta: sed attentius tua memoria repete signa omnia, consideraque quæ denuo adsunt, ne fortè deceptus sis. Magna enim suspicio est, te esse deceptum, cum nõ succedat: maximè si non solùm non iuuant, sed nocent etiam quæ iuuare debuerunt. Verùm si diligentissimè re perspecta denuo, idem videtur quod à principio visum est, persiste in eadè curatione, quin etiam vires medicamentorum auge. Atque commuta medicamentà cum alijs similibus, ne aut antipathia quam ignores, aut vsus iam obstet. Curaque omni ratione, vt agrotus reconciliatus Deo, eum placet sacrificijs, ne quid in morbo diuinum sit quod impediat: quousque enim hoc feceris, sæpissimè experiere, nihil bene ac secundum rationem in curationibus succedere.

APHO. LII.

Plurimum & repente euacuare, aut replere,

plere, aut calfacere, aut refrigerare, vel utcumque aliter corpus mouere, periculosum. Et omne nimium, naturæ inimicum. Quod verò paulatim fit, tutum. Præsertim ubi quis ex altero in alterum progreditur.

Non solum est periculosum, plurimum & repente euacuare, aut replere, aut alterare, aut aliud quidvis circa ægrotantes moliri: sed quodcumque illorum est scorsum periculosum, plurimum scilicet aliquid facere, aut repente: quanquam meritò habet plus periculi plurimum & repente. Verùm tam nimia potest esse euacuatio, ut quantunuis paulatim fiat, hominem iugulet: atque tam repentina potest esse, ut etsi aliòqui non sit nimia: magnopere lædat. Nam omne nimium est aduersum naturæ: quæ in mediocritate principiorum, ex quibus constamus, habet essentiam. Et natura non fert repentinas passiones: atqui cum omne medicum auxilium negotium faceffat naturæ, repentinus occurfus passionem auget & molestiam. Maximè verò cum id ad quod transgressio fit, est inconfuetum: tunc enim duæ molestiæ causæ conueniunt,

Aphorismorum Hipp.

& repentina alteratio, & inconsueti occurfus. Proinde quod paulatim fit, tutum est. Præfertim verò id obseruandum est, vt paulatim fiat, vbi quis ab altero in alterum progreditur, id est, ab insuetis ad cõsuetas. Nec tamen si Hip. vetat plurimũ euacuare, nullus debet euacuari vsque ad deliquium animi. Neque si dicit, quod paulatim fit tutum est, semper est partitis euacuationibus vtendum. Neque enim eadem euacuationis mēsuras, est nimia omnibus: sed quod vni nimium, alteri est mediocre. Neque omnia sunt eadem cum festinatione in omnibus ægrotantibus agenda. Vituperat autem Hippo. non quancunque magnitudinem auxilii, neq; quancunque festinationem, sed maiorem quàm res exigat. Quam festinationem res exigat, ex methodo curandi petendum est.

APHO. LIII.

Quicunque aluos humidus habent, dũ iuuenes sunt melius degunt, quàm qui habent siccas. In senectute autem deterius degunt: siccantur enim magna ex parte ijs qui senescunt.

Aluos humidus habere, melius esse putat Hippocra. semper quàm siccas. Neque immeritò: nam plerique morbi nascuntur ex retentione

ne excrementorum, pauci quidam ex nimio effluxu. Ad pleraq; ergo meliùs habent, qui sunt aluo humida. Ergo qui aluos humidas habent, dum sunt iuuenes meliùs degunt quàm qui siccas. Verùm hi ipsi qui per iuuentutē habebant aluos humidas, in senectute deteriùs degunt, quàm qui in iuuentute habebant aluos siccas. Quia magna ex parte sicantur cùm senescunt ijs, qui habebant per iuuetutem humidas. Causam reddidimus suprà.

APHO. LIIII.

Proceritas corporis, iuuentuti quidem liberalis, neque indecens: senectuti verò inutilis, deteriorque quàm breuitas.

Corporis magnitudo magnopere facit ad ornatum: estque liberalis admodùm ac decens. Sed cùm languescit per senectutē facultas, curuantur grandia corpora, & contrahunt magnū gibbum: estque iam proceritas nulli ornamento, & magno ponderi.

M § APHO.

APHORISMORVM HIP-
POCRATIS, SECTIO

tertia.

APHO. I.

Mutationes temporum maximè pa-
riunt morbos . Et ita in ipsis tem-
poribus magna mutationes frigoris aut
æstus, & alia secundùm rationem.

Quidam ante Galenum, mutationes tem-
porum dici intelligebant hoc apho. successio-
nes quatuor partium anni. At verò Gale. re-
futatur hanc expositionem, quia adiectum est
illud, Maximè. Nam, inquit, quanquam mu-
tatio temporum facit morbos, non tamen id fa-
cit maximè. Tam enim facit mutatio temporū
ad solutiones multorum morborum, quàm ad
gignendum morbos. Proinde censet mutatio-
nes morborum dici, inæqualitatem temporis
quod ad aëris temperamentum attinet, & va-
rias mutationes quæ solent accidere casu factæ,
non consequentes naturam temporis. Itaque
perinde esse, ac si dictum esset ab Hippo. va-
rium

rium tempus & inæqualis temperamenti, morbos affert. Sed si hoc sibi vellent illa verba, mutationes temporum maximè pariunt morbos, non video quomodo non essent superflua reliqua omnia aphorismi verba. Quid enim noui continerent? Accedit, quòd vt successiones tēporum anni quosdam morbos faciunt, & quosdam soluunt: ita & mutatio aëris nondum mutata anni parte, quosdam morbos affert, quosdā soluit. Si enim aër humidior & frigidior fit, qui lethargo laborat, habet deterius: qui phrenitide, melius. Quare nec si hæc sit aphorismi significatio, videtur adiiciendum illud, maximè. Ergo verus atque genuinus sensus aphorismi hic est: Mutationes temporum, id est, successiones naturales partiū anni, maximè pariunt morbos. Nā alios morbos affert ver, alios æstas, autumnus alios, alios hyems. Quos quæ tempestas, hac ipsa particula dicet sigillatim. Ergo varie anni tēpestates varios morbos pariūt. Dixit verò Maximè, non quòd nihil faciant magis quàm morbos parere, nam soluunt etiam: sed quòd mutatio temporum sit maxima causa morborum. Itaq; perinde est ac si dixisset, inter omnes causas morborū, temporis mutatio maximè illos parit. Id verò est verissimum: nam maxima pars morborum refertur in tempus. Neque id sine magna causa: nā aër continenter & maximè

nostra

Aphorismorum Hipp.

nostra corpora alterat, non ambiens solum, sed etiam respiratu & pulsu ea penetrans. Solut etiam mutatio temporis morbos: atque vtrūq; facit maximè. Nam res omnes non naturales, morbos nunc faciunt nunc soluunt, vt accidit. Aër verò est in causis quæ maximè nostra corpora alterant. Itaque prima pars aph. est, Mutationes temporum anni, maximè inter causas omnes morbos faciunt. Addit, Et in ipsis temporibus, id est & in quouis illorum temporū, mutationes frigoris aut caloris, humoris aut siccitatis, flatus aut tràquillitatis, & si quæ sunt aliæ, ita faciunt, id est pariunt morbos. Non enim solum mutationes temporum anni pariunt morbos, sed etiam mutationes aëris singulis temporibus contingentes. Imò verò hæ multò magis morbos pariunt, quia sunt mutationes non secundum rationem factæ, sed repète, quas malè fert natura: estque insalubre tempus, quia non tempestiuè tempestiua redduntur, vt sequenti sermone dicetur.

APHO. II.

Natura, hæ quidem astate, hæ autem hyeme, bene aut malè habere nata sunt.

Naturæ sunt, natiua corporum temperamen

ta. Quæ cùm multiplicia sint, non omnia ad quoduis tempus habent eodem modo: sed quædam naturæ ad quædam tempora meliùs, quædam deterius. Vt temperata corpora, bene habent in temperatis temporibus: in aliis malè. Intemperata malè habent in temporibus similibus suæ intemperiei, crebrò enim ægrotant: in contrariis bene, quia minùs parata ægrotare. Eadem ratio est & locorum, & totius victus, id est rerù omnium non naturalium. Nam qui malè habet in æstate: & in regione calida, & in exercitatione multa, & in longa vigilia, & in iracundia, & in inedia, siti, aut calido cibo & potu malè habent. Qui in hyeme periclitantur: & in regione frigida, & ocio, & longo somno, & nimia mansuetudine, & multo cibo & potu, frigido maxime, perinde patiuntur. Vsq; adeò verum est, quod Hipp. lib. de Alimento dixit, nihil esse simpliciter (id est omnibus hominibus) bonum aut malum: sed ad aliquid omnia bona & mala.

A P H O. III.

Morbi, alij ad alios bene vel malè habent. Et ætates quædam, ad tempora, & regiones, & victus.

Aphorismorum Hipp.

Inordinato loquendi modo vsum esse hoc loco Hipp. censet Galenus, fuisse enim ita dicendum: Morbi & ætates, alii ad alia tempora, & loca & victus genera, bene vel malè habēt. Ego vero si hoc voluit Hipp. docere quod Gale. intellexit, nō solūm inordinato sed inepto etiā sermone vsum esse affirmo. Sūt enim illius verba hæc: *Τῶν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας, εἴη ἢ κακῶς πεφύκασιν: καὶ ἡλικίαι τινὲς πρὸς ἑτέρας, καὶ χῶρας καὶ διαίτας*. Id est, morborum alii ad alios, bene vel malè habent: & ætates quædam ad tempora & loca & victus. Constat verò, hanc orationem ineptissimam esse ad significandum, morbos quosdam ad quædam loca & tempora. Quare in longè alium sensum Hippocratem ferri puto. Scilicet, morborum quosdam ad alios morbos bene, ad alios malè habere: & ætates omnes, ad quædam tempora & loca & victus genera, habere bene, ad quædam alia malè. Dices: Videntur duæ istæ sententiæ (quas duas apho. partes esse facis) longè dissidere, atque proinde non texendæ simul in eodem aphorismo. Nam quantò aliud est, morbum cum morbo, aut ætatem cum loco & tempore & victu componere? Certè satis diuersæ sententiæ sunt: sed non proinde putandum est, non esse assertas ab Hipp. cū verba nullum alium sensum ferant.

rāt. Maximè cūm is qui aphorismos scribit, nulli ordini adstrictus sit. Melius ergo fuerit, examinare ambas aphorismi particulas, quid dignum Hippocrate contineant, & quā veræ sint. Nā quid sibi velit, morbos ad alios morbos bene aut malè habere? Certè est, morbos morbis vtiliter aut inutiliter succedere. Nā fiunt morbi quidam ex aliis quibūdam cum magno malo egrotantium, alii ex aliis vtiliter. Hoc ergo est quod dicit: Morbi, alii ad alios bene vel malè habent. Bene quidem, quale est illud: qui atra bile vexatur, hæmorrhoidibus superuenientibus liberatur: & illud, qui conuulsione tenetur, superueniente febre liberatur. Malè autem, quale est illud: à febre ardente habito tumore non apparente in faucibus, si strangulatio repente superueniat, lethale. Et illud, si à febre habito colicum peruertitur & vix potest deuorare sine vilo tumore, lethale. Et illud, ex glandularum tumoribus febres omnes malæ, præter diarias. Et multa alia huiusmodi, quæ Hippocra. scripsit, cūm in aphorismis tum aliis in locis. Hanc ipsam sententiam insinuauit sexto Epid. parte sexta, vltimo cont. his verbis: Pro quibus qui morbi. Atque Gale. in comm. locum hunc disertè admodum pertractauit, vt non sit opus, de hac re plura à me dici modò. Aliud etiam est, quod verba illa possunt significare:

Aphorismorum Hipp.

Τῶν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας, εἴη ἢ κακῶς πε-
 φύκασι. Scilicet, morborum alii ad alios bene
 aut malè nati sunt fieri. Hoc enim meliùs vide-
 tur significari verbo illo, πεφύκασι. Itaque erit
 sensus, morborum quidam, quibusdam aliis fa-
 cile atque sæpe: quidam difficilè & rarò succe-
 dunt. Quem locum tractat ipse Hipp. multis a-
 liis in locis, maximè tamen lib. de Morbis, non
 longè à principio. Quo loco ita scriptū est: Τράσι-
 tus autè in his fit, ex pleuritide in causū, ex phre-
 nitide in peripneumoniā. Verū ex peripneumo-
 nia febris ardens nō fit. Ad dysenteriā tinesmus
 accedit, & à dysenteria lyenteria sequitur: ex lyē-
 teria in aquā intercutē transitus fit, & ex leuco-
 phlegmatia in aquam intercutē, & ex peripneu-
 monia & pleuritide in pectoris suppuratio-
 nem. Mala porrò supra mala fieri necesse est, ut
 si rigor corripuerit, ardor igneus superuenit: &
 si nervus dissectus fuerit, conuulsionem facit.
 Hæc & alia multa illo loco ad hoc institutū per-
 tinentia scripsit. Multa etiam aliis locis, & in his
 aphorismis, nunc docens qui morbi post quos
 morbos crebrò fiant, nunc qui post quos non
 fiant. Quale est illud: Quibus febres longæ, iis
 tubercula, vel dolores in articulis fiunt. Et illud:
 Lumborum dolor, qui neque medicamēto ne-
 que aliter soluitur, in hydropem siccam firmat-

tur. Et illud: Acidum eructantes, pleuritici non admodum fiunt. Et alia multa huiusmodi. Quæ omnia, breuissimæ huius sententiole parte prima comprehendit, dicens: Morborum alii ad alios bene aut malè nati, aut parari, aut procliues sunt. In secunda parte dicit illud idem de ætatibus, quod de naturis paulò antè dixerat: scilicet, ætates quasdam ad quædam tempora & loca & victus bene, ad quædam malè habere. Verùm quod indistinctè utrobique dicit Hippocrates, non debet in ætatibus eodem modo distingui, atque in naturis. Nam de naturis illud vnum diximus, præter temperatam, omnes habere bene ad contrarium victum, malè ad similem. De ætatibus autem non possumus hoc idem dicere. Nam præter adolescentiam quæ temperata est, infans etiam quæ est calida & humida, gaudet victu simili: lacte scilicet & melle, & frigidum ac siccum non sine periculo posset ferre. Quia etsi temperata non est hæc ætas, tamen illius immoderantia est utilissima ad corporis incrementum, & ad alia multa. Iuuenilis & senilis ætas, non aliter ac intemperatæ nature, gaudent contrariis. Senilis scilicet calidis & humidis, iuuenilis frigidis & humidis per bonam valetudinem. Nam per morbos omnia quæ sunt secundum naturam, seruanda sunt similibus vsu.

Aphorismorum Hipp.

APHO. IIII.

In temporibus, quando eodem die modò quidem calor, modò frigus fit, morbos autumnales expectare oportet.

Non mirum est, morbos autumnales fieri in eo tempore, quo autumnalis temperies est. Morbi autumnales sunt, vt diceretur apho. 9. acutissimi, & exitiosissimi, quin etiam difficilis iudicii. Acutissimi, ob antecedentem æstatem: exitiosissimi, ob debilitatem facultatis, quæ duplici ex causa nascitur, & ex antecedente æstate, & ex inæqualitate caloris. Difficilis iudicii, quia nullis euacuationibus opportunum tempus est: euacuationes enim omnes quas promouet calor, frigus cohibet. Vnde manifestum fit, morbos qui accident, cum non in ipso autumno, sed alia anni parte casu fiet tempus quo eadem die modò calor modò frigus fiat, similes fore morbis autumnis, difficultate iudicii magis quàm malo more, atq; hoc etiã magis quàm acutis. Nã tunc altera causa adest, inæqualitas scilicet, cui adscribebatur difficultas iudicii maximè, acuties minimè: altera deest, rem pestas scilicet antecedens, in quã acuties reiciebatur maximè, difficultas iudicii minimè.

APHO. V.

Ausri

Austri auditum hebetantes, caliginosi, caput grauantes, pigritiem afferentes, dissoluentes. Quādo ita prauauerit, huiusmodi in morbis patiūtur. Si autem Boreale tēpus sit, tusses, fauces, ventres duri, difficultates vrinae, horrores, dolores laterum & pectoris. Cū ita prauauerit, huiusmodi in morbis expectare oportet.

In iis quæ tempori mutationes magnas afferūt, & medico maximè cōsiderādas, sunt venti. Quorū differētiās tenere nos oportet, non tot, quot agricolæ, aut nauatē cōsiderāt. Nā ad nauigationē opus est multas ventorū differētiās nosse, ad dirigēdū nauigia quoquouerſus. Tamē ad medicos vsus, satis est nosse quatuor: Eurū, qui flat ab oriēte: Zephyrū, qui ab occidēte: Boreā, qui à septentrione: Austrū, qui à meridie. Quin & duorū tātū videt mihi Hipp. semp̄ meminisse, Austri, & Boreæ. Quia arbitror harū naturæ extremæ sunt, Boreas frigidus & siccus, Austri calidus & humidus. Alii duo vt mediū loci habent, ita & tēperamenti. Horū nomina & loca, quin & Austri & Boreæ temperamenta dissertè admodum explicuit Ouidius illis carminibus.

Aphorismorum Hipp.

Eurus ad aurozam, Nabatæaq; regna recessit.

Vesper, & occiduo quæ littora sole tepescunt,

Proxima sunt Zephyro. Scythiã, septemq; triones,

Horrifer innasit Boreas. Contraria tellus,

Nubibus assiduis, humidoq; madescit ab Austro.

Sed causam, qua Boreas est horrifer frigidus & siccus, Auster humidus, non video qui dicat, neque facile dictu est. Causam tamen esse dico, quòd exhalatio (exhalationem enim & fumum, esse ventorum materiã Aristot. mōstravit) quæ è Septentrionali plaga oritur, occurrit statim magno frigori: quare statim repercussa, humiliùs prope terrã flat & vehemētius: quare cum vaporibus, nubium materia, non permiscetur, venitque proinde siccus. Frigidus verò ipse est subiecto, vt omnis fumus: ignitionem verò omnem deponit perfrigeratus ab aëre quem percurrit. Venit ergo frigidus & siccus, vt extincti cineres, & refrigeratus fumus. In meridionali plagã fumus ascendit à terra, multum elatus, misceturque cum vaporibus, repercutiturque minùs: quare lenitiùs flat, elatior tamen quàm Boreas, & vaporosus: calorem verò contrahit per regiones calidas quas percurrit. Meritò ergo Austri auditum hebetant, & caliginem oculorum faciunt, & caput grauant, & pigritiem afferunt, & quasi dissolutos reddunt homines. Nam hæc omnia

omnia contingunt humectatis cerebro & nervis auditoriis, & aliis, ac reliquo corpore. Boreas vero facit tusses, & faucium asperitates, refrigerās siccausq; & exasperans partes has. Facit etiā dolores laterū & pectoris: nimirum instrumenta respirationis maximè leđit, quia illis maximè occurrit, respiratione tractus. Neque verò solūm facit falsas pleuritides ex flatu & refrigeratione, sed veras etiam, si corpus multo sanguine abundat. Dolor enim sanguinem conuocat, & frigus cuti occurrēs effluxum detinet. Facere etiā solet cruentas excreationes, frigus frangens venas. Proinde cūm hic ventus flat, oportet thoraci timere. Ventres quoque duros, & difficultatē reddendi urinā facit. Quia facultas intestinorū & vesicę, refrigeratione magnopere leđitur: & subeunte multo flatu in ea (penetrat enim multū Boreas) intenta sunt, neq; possunt sese circa ea quę cōtinēt cōprimere. Accedit, qđ ad ventris siccitatē magnopere facit, habitū corporis siccarī, atq; proinde carnes ex ventribus multū sugere, reddiq; ita fęces aridas. Sed quorsum Hipp. bis repetit, cūm hęc tēpestas præualuerit, huiusmodi in morbis expectare oportet? Non certē quo significetur aliquid noui, sed quo nos admoneat, quò tendant hęc. Nimirum eò tendunt, vt ex vento qui flat, discas, quę debeat in morbis expectare: vt præsentiens præcaueas,

Aphorismorum Hipp.

& cùm euenerint, minùs te deterreant.

APHO. VI.

Quãdo Aestas fuerit Veri similis, sudores in febribus multos expectare oportet.

Hyems minori calore est quàm vt sudorem promoueat: estiuus in insensilē halitum abire facit; vernus calor potest ad cutem euocare, & nondum insensibiliter dissoluit. Facit ergo sudores. Neque tamen toties in ipso vere paulò post hyemem, quàm in estiuis mensibus, cùm ea temperies perseuērat. Quia multò magis fusi sunt iam & extenuati succi, dissipati tamen nondum.

APHO. VII.

In siccitatibus febres acute sunt. Atque si quidem magna ex parte annus talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, tales etiam morbos oportet expectare magna ex parte.

In tēporibus siccis, sicci succi generantur, quales biliosi. Morbi verò qui ab his fiunt, acutiores sunt quàm qui ex humidis succis. Ergo annus siccus acutiores morbos afferet quàm humidus. Atque si magna ex parte annus fuerit huiusmodi, tales etiam

etiã morbos expectare oportet magna ex parte, qualẽ fecerit cõstitutionẽ, id est quales exigit cõstitutio. Est constitutio anni nihil aliud, q̃ ea tẽperies quę per tẽpora anni decurrit, & is modus quo decurrit. Itaq; siue siccus siue humidus decurret annus secundũ partem magnam, illi intemperiei respondentes morbos expectare oportet. Sed ne tunc quidẽ omnes, sed magna ex parte: nam vt dicitur alio apho. morbi omnes quouis tempore possunt accidere, fiũt verò quidam in quibusdam plerunque.

A P H O. VIII.

In temporibus moderatis, cùm tẽpestina sunt tempestiuẽ, morbi stabiles & boni iudicij accidunt. In immoderatis autem instabiles & mali iudicij.

Moderata tempora vocat, non quę mediocria temperie, sed quę talia sunt qualia solent, idque non nimis. Cùm annus talis est, non erunt multi morbi (saluberrima enim est hęc cõstitutio) atque illi erunt quouis tempore, quales quoduis tempus solet afferre. Atque illi omnes erunt stabiles, id est habentes cõstitutionẽ temporum vniuersalium legitimam: sunt quoque boni iudicii, id est iudicantur facilẽ: si quidem

Aphorismorum Hipp.

ad mortem sine grauibus symptomatis, si verò
ad salutem sine recidiuis. Contrarij in cōtrarijs.

APHO. IX.

In Autumno morbi acutissimi, & exitiosissimi omnino accidunt. Ver autem saluberrimum, & minimè morbis exitiosis obnoxium.

Non omnes autumnales morbi sunt acutissimi, sed horum multi, & multi alij acuti. Nam vt dicitur. 22. apho. autumno multi morbi cōstitui fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes. Acuti verò causa antecedentis æstatis autumno accidunt, quæ vsit extenuauitque succos. Exitiosissimi fiunt ob malum morem: hic verò ob debilitatem facultatis quam æstus antecedens reliquit, & præsentis temporis inæqualitas facit. Ver est saluberrimū, non quidem quòd non soleant eo tempore multi morbi accidere (nam multos refert Hipp. ipse apho. 20. tempestate illa accidere solitos) sed quòd veris temperies nullos per se afferat morbos, vtpote medio cris & moderata. Nam morbi illi ex multitudine succorum aut excrementorum quæ hyeme congesta sunt, fusa tamen vere, soluto frigore fieri

fieri solent: qui tamen non fient, si præcautionis gratia utimur euacuatione, quã tamen etsi quis negligat, morbi minimè exitiosi contingunt. Cõstat enim eõ tempore maximè facultas: quæ proinde facilè sese expedit à morbis. Causa itaque qua vere, tempore aliõqui saluberrimo, multos morbos videmus accidere, est negligentiã utendi eo tempore necessaria præcautione.

A P H O. X.

Autumnus tabidis malus.

Autumnus res omnes trahit ad marcorem: in herbis & fructibus & folijs fruticibusque, apertè id experimur. Huius causa est, quòd antecedens æstus omnia siccauit, priuauitque alimento: reliquitque calidum debile in exiguo humido, & corpora indigentia nutritione: quã tamen autumnus non solùm non iuuat, sed etiã multis nominibus prohibet. Siccus enim est, inæqualis: infertque iam frigus hyemale. Siccatio est nutritioni contraria. Inæqualitas cum siccitate debilitat vires, frigus occurrens extinguit calidum inatum, quod aliõqui erat iam modicum. Meritò ergo & hominum corpora quacũque de causa marcescere cœperint, aduentante autumno periclitantur omnino extinguì, antequàm hyems horrida venerit.

A P H O. XI.

Aphorismorum Hipp.

In anni autem temporibus si Hyems sicca & borealis fuerit, Ver autem pluuiosum & australe, necesse est Aestate febres acutas, & ophthalmias, & dysenterias fieri. Maximè mulieribus, & viris humidis naturis.

Si ut in ea constitutione quæ hîc describitur, ver pluuiosū ponitur & australe, hyems quoq; humida poneretur: certè febres acutę, ophthalmiæ, & dysenteriæ nō essent expectandæ in æstate, sed in ipso vere fierent, antequā veniret æstas. Cūm verò hyems fuerit sicca, ver humidū: primūm emendat siccitatē quā hyems fecit, deinde ad contraria facit apparatus. Humectat scilicet cūm venas & arterias oēs, tum etiā partes ad ventrē pertinētes, atq; adeò cerebrum, aut hæc omnia in eodem homine, aut horum aliquod, quodcūq; est in homine paratissimū pati. Ergo æstatis calore humori veris succedente, excrementorum copia putrescit, atq; adeò putredine mala, acciduntq; febres acutę. Aut succi in cerebro mouētur liquati, influūtq; crebrò in oculos afferētes ophthalmias: nōnunquā in fauces, aut post aures, aut pulmonem. Quibusdam fit fluxio ad intestina, quę primūm omniū lyenterias, deinde duratiōne & multorū excrementorum
confluxu

confluxu dysenterias facit. Maximè tamen accidunt hæc mulieribus, & viris humidis, quales sunt pituitosi: atq; vt ipsemet Hippo. lib. de Aëre locis & aquis inquit, pueris etiam: quia cum humida causa sit horum malorum, humidos naturâ magis lædet quàm siccos. Neque tamen si hyems fuisset australis & pluuiosa, ver temperatum vt solet, æstas afferret hæc ipsa mala. Nam maxima læsionis causa est, calorem repente succedere recenti humectationi. De huius sententiæ causa, Arist. quoq; 1. Prob. 8. scripsit.

APHO. XII.

Si verò hyems australis, & humida, & clemēs fuerit, ver autē siccū et boreale: mulieres quidē quibus vere partus imminēt, ex quacunq; occasione abortiunt. Quæ autē pepererint, imbecilles ac morbosos infantes edēt, vt statim pereant, aut tenues & morbofi supersint. Aliis verò dysenteria, & ophthalmia sicca fiunt. Senioribus autem, fluxiones breui interimentes.

Quidā enarratorū vulgariū certant, an legi debeat, Et clemēs: an ea dictio expungēda sit. Sed certant de vmbra asini, aut lana caprina. Nā siue

legatur

Aphorismorum Hipp.

legatur siue expungatur, nihil detrahitur sententia: est enim illa particula, &, declaratiua. Nā hyems quæ austrina & pluuiosa est, est statim tepida & clemens. Quare non intelligo, quid quorundam animis infederit, putantium, expungendam esse dictionem $\kappa\alpha\iota\ \epsilon\upsilon\sigma\theta\iota\omicron\varsigma$, cū ea in omnibus ferè Græcis codicibus scripta inueniatur. Nō in hoc aphō. solūm, sed etiam in lib. de Aëre locis & aquis. Quo loco non solūm scripta hæc ipsa sententia est, sed etiam per eundem autorem enarrata, & reddita causa: quam Arist. quoque lib. 1. Prob. 9. reddit, ex Hippocra. acceptam. Quare ego Hippocratis verba ex illo loco huc transferam: Si verò hyems australis fiat & pluuiosa & clemens, ver autem boreale & siccū & tempestuosum, primū quidē mulieres quæ vtero gerunt, quibus partus ad ver instat, abortus facturas esse verisimile est. Quæ verò etiam pepererint, debiles ac morbosos pueros parere: ita vt aut statim pereant, aut tenues & debiles ac morbofi uiuant. Atque hæc quidem mulieribus: reliquis verò dysenterias & lippitudines siccas, & aliquibus defluxiones à capite in pulmonem. Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente propter naturæ humiditatem: biliosis verò lippitudines siccas, propter carnis calorem ac siccitatem. Valde autem senibus, fluxiones propter

propter raritatem ac eliquationem venarum, adeò vt aliqui quidem repente pereant, aliqui verò semisyderati aut dextra aut sinistra parte fiant. Cùm enim hyems sit australis, & pluuiosa, ac calida, & corpus non adstringatur, neque venæ: vere accedente boreali & sicco ac frigido, cerebrum postquam ipsum. dissolui ac purgari cõ tigit, à grauedine ac raucedine, tunc simul cum vere stabilitur, ac constringitur. Quare repente accedente æstate & ardore, ac mutatione contingente, hi morbi incidunt, & intestinorum leuitates, & aqua intercus ferè reliquis morbis desinentibus superueniunt, cùm non queant facile ventriculi à concepta humiditate exiccare. Hæc Hippocra. illo loco. Ex quo Aristo. etiam accipit causam, quam loco citato reddidit. Nimirũ cùm per clementiam hyemis mollia laxa raraque corpora sint, repente occurrens Boreas penetrat, læditque vterum, qui dolore irritatus insurgit ad expellendum intempestiuè: fœtus ipse est malè nutritus, quia non est vt solet per hyemem, innatum calidum intra viscera collectum, sed per corporis habitum effusum. Acetabula quoque sunt rara & fungosa atque nimis humida: talia verò per se sunt disruptu facilia, tum etiam frigoris occursum concresecunt findunturque facile. Quare aut fœtus ante tempus emittentur mortui, aut morientur paulò post æditũ, aut viuent debile: :

Aphorismorum Hipp.

debiles: debiles enim geniti sunt, & eorū prope-
ratus editus. Alijs accident dysenteria ab hume-
tato per hyemē cerebro, & frigore per ver cō-
presso vt manibus, excitata fluxione ad intesti-
na: quæ fluxio etsi pituitosa, Boreæ admittione
cōparauit acrimoniam, qua & alijs excrementis
quæ secū verret dysenterias faciet. Alijs fiēt flu-
xiones ad oculos: est enim rectitudinis & vici-
niæ gratia facilis cōsensus cū cerebro: succus oc-
currente Borea qui cutē durabit, nō exudabit,
neq; expurgabitur. Quare accidēt lippitudines
sicca. Senioribus apoplexiæ: quia ab omni causa
magnæ fluxionis periclitantur, in apoplexiā agi
ob naturalē impotentia, & redundantiam excre-
mentorū. Vocare hīc Hippocratem fluxiones
breui interimentes, non alias quàm apoplexias,
cōstat ex iis quæ scripsimus ex lib. de Aëre locis
& aquis. Ad eò vt aliqui quidē repente pereāt,
aliqui verò semisyderati aut dextra aut sinistra
parte fiāt. Nam semisyderatio, hoc est paralyfis,
est dimidiata apoplexia, quare quæ causa quibus-
dam hominum affert paralyfim, hæc ipsa affert
alijs apoplexiam, & repente intereunt.

A P H O. XIII.

*Si aestas sicca & aquilonia fuerit, autum-
nus*

nus verò pluuius admodum & austrinus, dolores capitis hyeme fiunt, & tusses, raucedines, atq; grauedines, nonnullis etiam tabes.

Ex intemperiebus æstatis & autumnii, morbi expectantur nō ad ipsum autumnum sed ad hyemem: quia cūm æstate antecesserit temperies contraria ei quæ autumnō accidit, maior autumnii pars vixdum corrigit: contrarius lapsus vltima autumnii parte aut non ante hyemem fit. Sed cur cūm hæ ipsæ intemperies, & hoc ipso ordine hyeme & vere sibi succedentes, descriptæ sint aphorism. vndecimo, quales hinc æstate & autumnō: non tamen idem morbi expectantur illic æstate, quales hinc hyeme? An quia illic multo humori succedit calor magnus, hinc frigus magnum? Nam frigus hyemis succos ex autumnō congestos concrefcere facit in capite: vnde dolores grauantis capitis oriuntur. Ple-risque etiam frigus comprimendo exprimens tenuem pituitæ partem, fluxiones in palatum natum & caput asperæ arteriæ & pulmonem excitat: vnde tusses & grauedines. Paratis etiam ad tabem, cuiusmodi qui elatis humeris & arcto thorace sunt, tabes fiunt: nam talibus omnis assidua fluxio in pulmonem, tabis est occasio.

Aphorismorum Hipp.

A P H O. XIII.

Si verò Autumnus borealis & siccus fuerit, ijs qui naturâ humidi sunt, & mulieribus confert. Reliquis verò lippitudines sicca accident, & acutæ febres, & longæ: nonnullis verò & melancholia.

Vbi dicitur, Et longæ: legendum est, Et grauedines longæ. Ita enim scriptum est lib. de Aëre locis & aquis. Constat ex ipsis verbis, continuatum esse hunc sermonem cum apho. proximo, intelligendumque, si verò non æstas solùm, sed etiam autumnus borealis & siccus fuerit. Cur humidi naturâ & mulieres iuuentur sicca aëris temperie, non est opus dicere. Sed cur duo tempora ambo sicca non lædunt, transferentia in contrarium lapsum? An quia illis satis obstititur natura humida, & successione proximæ hyemis, quæ humida est. Reliquis verò, id est biliosis, siccatum plus satis bilis: acciduntque proinde lippitudines sicca. Quia Boreas mordet oculos: mordacitas illa facit oculorum pruritus, & fluxionem succi biliosi: duraturque palpebrarum cutis. Febres etiam acutæ, quia sicci & biliosi succi his temporibus augentur, qui talibus febribus materiam præstant. Corizæ fiunt, frigore exprimere tenuem succum, quod densata cute
capitis

capitis tota hyeme durat. Hæc verò coriza non pendeat ex multo succo, sed ex paucis & tenuis: durabit autem ob dictam cutis densitatem. Iis verò qui nonnihil parati sunt ad melancholiã, hoc tempore accidet, siue melancholia solùm siue etiam atra bile vexari soleant. Quia Boreas consumit tenues serosasque partes, & sanguinis & bilis: quare relinquitur sèx sanguinis aut bilis. Facitque sanguinis sèx melancholiam: bilis, furorem. Quia bilis atra absorptione ichôris siccata, fit syncerior & acrior, quia sero dulcescebat aliquatenus. Quò mihi videtur Arist. 1. Prob. respexisse, dicens, dulcem partem bilis & sanguinis tali tempestate absorbi.

A P H O. XV.

In anni constitutionibus in summa, siccitates imbribus sunt salubriores, & minus lethales.

Cùm Hippocra. cœpisset docere præsagia ex temporis constitutionibus, & videretur lôgissimum, referre omnes constitutiones quæ accidere possunt, retulit eas quas distingui ex obseruatione vidit maximè referre. Modò verò vniuersalia quædam docet, quibus constat metho-

701 Aphorismorum Hipp.

dus cognoscendi quos morbos afferant cōstitu-
 tiones omnes, illæ etiã quæ nō hīc referūtur. Di-
 cit ergo primū, per se quos morbos faciat quæ-
 uis intēperies, deinde quos quæuis tēpestas an-
 ni per se: quò tu cōiungens quæuis intēperie cū
 quæuis tēporis natura, cōiecturã assequaris, quæ
 uis cōstitutio quos morbos faciat. Neq; verò de
 omni tēperie disputat, sed de humida & sicca,
 & de boreali & de australi (nō enim omnes siccī-
 tatis & humoris causæ sunt in Austro & Aquī-
 lone, sed & in serenitate & pluuiā) quia obserua-
 tione cōpererat, has differentias tēporum maxi-
 mē afferre differentiã morborū. Ergo inquit sic-
 cas constitutiones humidis salubriores esse, id
 est, pauciores morbos afferētes, & minūs lethā-
 les. Quia omnes fere morbi ex abūdantia excre-
 mentorum pendent, quæ imbres augent, siccī-
 tates minuunt. Atque hoc, quouis tempore an-
 ni, & omni regione: nō tamē omnibus naturis
 (nam valde siccis, sicca constitutiones morbo-
 siores sunt) sed mediocribus, atq; ad eò plerisque
 hominibus: omnibus enim præter valde siccis.

APHO. XVI.

*Morbi per assiduos imbres, magna ex
 parte sunt febres longæ, alui deiectiones, pu-
 tredines, epilepsia, apoplexia, & angina.*

Per

*Per siccitates autē tabes, lippitudines, articu-
lorum dolores, stillicidia vrinae, & dy-
senteria.*

Longi imbres excrementa pituitosa magnope-
re augent, hæc verò est longarū febrīū materia.
Humescuntq; inter cætera imbribus alui, & de-
iectiones, humectationeq; intestinorū debilita-
tur retinēdi vis. Humor etiā redundans, omnē
gen^o putredinis auget, & in venis & arterijs, &
in vlceribus & tumoribus præter naturā, & in
cutis affectionib^o. Epilepsia etiā meritò repetēt
crebrius, quo tēpore excremēta colligūtur citi^o:
apoplexiā verò epilepsia causa, aucta facit. Angi-
næ accident exquisitæ quidē, & ex sanguine nō-
nullis, sed ijs solū quorū talis est natura. Tamen
tumores pituitosos ad partes colli & sub mento
multi patiētur, mittēte cerebro. Itaq; quæ de im-
bribus dicit, satis aperta sunt. Sed quæ de siccita-
tib^o, sunt aliquātò difficiliora: nō tamē adeò de-
buisent Galenū terrere. Qui mihi videtur hoc
loco ea quæ Hip. scripsit nō satis intelligēs, fact^o
cōsiliij inops, ad friuolas enarrationes cōfugisse.
Tabes, inquit, fiunt p siccitates. Nō arbitror eas
quæ ab vlcere pulmonis, sed quæ alijs occasioni-
bus accidunt extenuationes ariditatesq;. Cōstat
verò, vt si febris aliqua parata sit in marasimum

Aphorismorum Hipp.

migrare, per siccitates potius sit migratura: nimirum siccitas siccitatem facit & auget. Quare qua ratione autumnus tabidis malus, eadem ratione tempestas sicca. Neque verò ariditates corporis, quæ ex putrescentia pulmonis ortum trahunt, iuuantur per se à siccitate aëris (nam quæ possit siccitas siccitatem curare) sed ex accidenti, occurrendo causæ quæ in pulmone est. Itaque sicca temperies auget plerasque ariditates, idque per se, nonnullas curat ex accidenti, tum quoque augens per se ariditatem corporis. Cùm lippitudines fieri per siccitates dicit, aridas intellige. Nam mordentur oculi à Borea ut nuper diximus, & exasperantur siccatae palpebræ, scalpunturque quia pruriunt, & excitantur fluxiones, non copiosæ neque fluentes extrà, sed mordaces. Articulorum dolores, nonnunquam accidunt à multa fluxione, nonnunquam exiguo succo penetrante inter ossicula articulorum, distinguuntur tumore partium. Nam tument membra cùm excitatur magna fluxio: cùm non tument, constat aut nullam aut exiguam omnino fluxionem esse, sed exiguum aliquid quò dixi penetrare. Quod verò illic conclusum continebitur, quanto siccius durius & magis asperum erit, tanto maiores dolores afferet. Igitur illi articulorum dolores fient magis per imbres, hi verò per siccitates: nimirum

mikum

mirum semper est in articulis succi pituitosi aliquid motu tractum, & ad ossium mobilitatē utile. Id per sicca tempora siccescens, dolorum sine tumoribus membrorum occasio fit. De his igitur doloribus hīc Hippocrates scripsit. Stillicidia, vrinæ, & dysenterix, communi quadam ratione fiunt. Sunt enim affectus omnino similes, ille vesicæ, hic intestinorum: fiunt à causa eadem. Nimirum siccis temporibus sicci succi auferuntur, sicci verò statim sunt biliosi si tenues & acres. Hi descendentes cum lotio in vesicam, stillicidium: in intestina cum fecibus, dysenterias nati sunt facere.

APHO. XVII.

Constitutionum quæ quotidie fiunt, Aquiloniæ quidem corpora cogunt, facile sese continentia & mouentia, & bene colorata, & bene audientia reddunt. Et alios siccant, & oculos mordent: & si thoracis dolor aliquis precedit, magis irritatur. Austrinæ autem dissolunt corpora & humectant, difficilem auditum, capitis grauitatem & vertiginem

701 Aphorismorum Hipp.

nem afferunt. In oculis autem & corporibus, difficilem motum faciunt, & alios humectant.

Totus hic apho. enarratus est cum quinto huius particulae, praeter pauca quaedam. Dixit, constitutionum quae quotidie fiunt, innuens se non de temporum anni constitutionibus hic agere. Oculi mordentur à Borea, quia frigidum tenue maximè mordet ulcera & oculos, ut Hipp. ipse alijs locis docet. Atqui oculi & guttur ab iisdem omnino mordentur & irritantur. Ita oleum dolores oculorum facit, & tusses. Boreas eodè modo, mordicationes oculorum, & tusses, & dolores pectoris.

A P H O. XVIII.

Per tempora verò anni, vere quidem & principio aestatis pueri, & qui eis aetate proximi sunt, optimè degunt, & maximè valent. Aestate verò, & autumno aliquantisper, senes. Reliquum verò, & hyeme, qui medijs inter hos aetatibus sunt.

Huc usque docuit quas constitutiones temporum qui morbi sequantur. Modò docere tentat, quis homo quo tempore meliùs & quo deterius agat

Seçtio tertia. *Methodus* 108

agat: nam hoc quoq; debet medicus scire. Constat verò hæc doctrina consideratis naturis hominũ, & tẽporibus anni, & cuiuscunq; naturæ cum quouis homine facta collatione. Naturæ hominũ sunt in eorum tẽperamentis, cum infiris, tum aduentitijs ex commutatione ætatum. Hipp. modò ætatũ differentias persequitur, docēs, earũ quæuis quo tẽpore optimè degat: id est salubrius, & cũ minori periculo ægotandi. Tamẽ facile fuerit cõsiderata ratiõ, supplete quæ defunt: scilicet quæuis ætas quo tẽpore deterimè & quo mediocriter agat: atq; hoc idem per temperamenta insita docendo persequi. Ætates duæ cõseruatione indigent, pueritia & adolescẽtia: hæc quia tẽperata est, illa quia eius intẽperies humida & calida vtilissima est ad vitæ productionẽ, vt non ita pridẽ diximus. Reliquæ corrigi & emendari præcautione quadã debent: reduci enim ætates nequaquã possunt. Conseruatio agitur, similiũ vsu: hæc emẽdatio, cõtrariorum. Meritò ergo frigidissimi senes æstate media & initio autũni, ea scilicet autũni parte qua nõdum apertè cœpit aër frigescere, meliùs habēt. Meritò etiam iuuenes & cõsistentes, qui nõdũ manifestè ad senium inclinãr, ad quadragesimũ ferè annum (hos enim intelligit dicēs, qui mediũ inter hos ætatibus sunt) optimè habent, vltima parte autũni & hyeme. Pueri verò & adolescẽ-

Aphorismorum Hipp.

tes optimè habent vere & prima parte æstatis. Adolescentes, quia temperati sunt, ver verò etiam temperatum. Pueri, non quòd similis illorum temperies temperiei veris (non enim est, cum ver sit temperatum & pueritia calida & humida) sed quòd cum nulla tēpestas sit omnino similis pueritiæ (nulla enim est calida & humida) nulla tamen est quæ minùs dissideat ab ea, quàm temperies veris. Nam mediocre temperamentum minùs dissidet ab extremis, quàm extrema alia: hac de causa pueri vere habent optimè. Non enim profectò probo quòd Gale. dicit, fuisse ita scribendum, ut distinctus sermo euaderet: Vere quidem adolescētes, & in principio æstatis pueri. Quasi pueri meliùs habeant in principio æstatis, quàm in vere. Nam est hoc apertè falsum. Nihil enim adeò seruari in pueris debet quàm humor, neque à causa quapiam deterius afficiuntur quàm à sicca & calida causa: quia ob naturalē molitiem & raritatem partium, facillimè dissoluntur. Quare meliùs habent medio vere, quàm initio æstatis. Nam etsi hæc æstatis pars nondum venit ad maximam siccitatem & inflammationem, ut æstas vltima, tamen deflexit iam à mediocritate versus siccum & calidum, quod pueri ferunt molestissimè. Melius ergo est ita legi, ut scriptum reperimus: Pueri & adolescentes vere & principio æstatis. Nimirum, semper prima pars sequē-
tis

Sectio tertia. 109

tis tempestatis commutat corpora, vt quæ eam antecedit: quia mutationes temporum non augentur repente. Sed hic apho. non indiget pluribus.

APHO. XIX.

Morbi quidem omnes in omnibus temporibus fiunt, præcipuè autem quidam quibusdam illorum & fiunt & exacerbantur.

Si, vt dictum est in Commen. primi apho. huius particulæ, maxima causa differentiæ morborum est in temporum differentia, non tamen in ea solùm sed in alijs quibusdam, vt varia hominũ natura, & aliarum rerum non naturalium vario usu, causæ eius differentiæ sunt: fit certè vt quouis tempore sint quidam morbi plerunque contingentes, sed nondum semper. Erunt enim illi familiares, quippe quos causa omnium maxima affert: sed non proprii, cùm sint aliæ causæ quæ possint afferre alios.

APHO. XX.

Vere enim furores, melancholia, epilepsia,

201 Aphorismorum Hipp.

psia, sanguinis fluxiones, & anginae, & grauedines, & rauedines, & lepra, & ruffles, & impetigines, & vitiligines, & papulae vlcerosae multae, & tubercula, & articulares morbi.

Qua ratione ver sit saluberrimum, cum tam multos morbos afferre soleat, Comm. 9. explicatum est. Quo loco diximus, quod modo memoria teneri multum refert, ver per se atq; sua temperie nullos morbos afferre sed ex succis aliis temporibus genitis, in hominibus paratis morbos omnes fieri solere per ver, nisi precautionibus homines vtantur. Quia scilicet quaecunque excrementa in corpore congesta sunt, soluto huius frigore moueri incipiunt, & facultas fortior reddita expurgare corpus volens, mouet. Mota ergo nocent, quae quiescunt aut non nocerent, aut nocerent minus. Hinc fit, vt vere dissidentes admodum morbos fieri dicat: scilicet in bene temperatis hominibus nulli morbi vere sunt, quia nullos affert ver per se, tamen omnes fieri solent, singuli in iis hominibus, qui ad eos parati sunt. Lepre & impetigines, docente eodem Hippo. lib. 2. Praedictionum in calce libri, ex morbis ab atrabile factis procedunt. Sunt morbi cutis; differunt vero & lepra tantum grauiores sunt

impe-

impetiginibus, & tantò altius serpunt, quantò elephas quàm lepræ. Elephas enim etiam est in hoc morborum genere. Vitiligines, sunt maculæ cutis albæ, quæ ex crudis succis fiunt, & empyemati succedere solent. Papulæ vlcerosæ & multæ, ex falsa pituita aut bile fieri cõsueuerunt, frequetior quædam scabies. Neq; tamen solùm hi morbi solent exacerbari vere, sed multi alii, vt cum epilepsia, hemiplexia quoq; & apoplexia, & hemi crania, & cephalæa. Cùm rauedine & grauedine etiam catarrhus: cum angina etiam pleuritides & bubones, & continentes febres: cum lepra impetigine & vitiligine & arthritide, etiam morbus Gallicus. Nisi fortè morbus Gallicus, hi ipsi morbi aut horum aliquis aut duo trësve illorum sint, aut horum aliquis cum alopecia (multis enim modis affectos videmus eos quos Gallico morbo laborare dicimus) hac vnica re addita, quòd ex putrefacto semine ortum malum trahat.

A P H O. XXI.

Aestate autem aliqui horum, & febres continuæ, & causi, & tertianæ plurimæ & quartanæ, vomitiones, alui profluvia, lippitudines, aurium dolores,

Aphorismorum Hipp.

oris exulcerationes, genitalium putredines, & sudamina accidunt.

Meritò dicit aliquos eorum qui vere, æstate accidere. Nam furores, & anginæ, & fluxiones sanguinis, æstate etiam fiunt: imò verò magis etiam quàm vere. Bilis quæ æstate abundat, facit febres ardentes, & tertianas, & vomitiones crebras, & alui profluvia in biliosis naturis: hoc tendens ad intestina, illud tendens ad ventriculum. Lippitudines etiam facit, tendens ad oculos. Cæterùm illæ aridæ erunt cum mordicatione magis & pruritu & ardore, quàm succi effluione. Calor ingens facit reliquas febres continuas, putrefaciens succos: & aurium dolores, in flâmato poro auditorio. Oris exulcerationes facit ipsa saliuæ, quæ eo tempore est biliosa aut salsa. Genitalium putredines & sudamina, hoc est exudationes & excoiationes fiunt, quia tam humidæ & excrementosæ partes, tam calido tempore paratæ sunt putrere. Quartanæ non fiunt plurimæ, neque illæ longæ, sed vt priùs dictum est breues: fiunt tamẽ quibus crassus est sanguis, calore enim crassior redditur. Nam sanguis est res pertinens ad aquam & terram, vt Arist. etiã docet, crassescit quæ proinde calore, & crassior redditus, plus habet facis, quæ quartanæ solet esse causa.

Autumno verò multi a stiuui morbi, & febres quartana, & erratica, & splenes, & hydropes, & tabes, & vrina stillicidia, leuitates & difficultates intestinorū, coxa dolores, angina, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholia.

Semper sequentis temporis pars prima, habet morbos prioris temporis. Proinde autumno multi estiuui morbi fiunt: sed id enarratum est aph. 9. Quartanae, & lienis inflationes, & tumores, melancholiam redundantiam consequuntur, quae eius temporis propria est. Quibus morbis solet succedere hydrops, debilitato hepate. Ut quartanae solent succedere erraticis, quae eo tempore fiunt, ob diuersitatem motuum, quam affert diuersitas temporis. Furores etiam & melancholiam, fiunt ex melancholiam motu: si vstione facta est, furores: sin minus, melancholiam. Eadem de causa morbi comitiales, illi nimirum de quibus dictum est ab eodem Hipp. 6. Epid. Comitiales plerunque fiunt melancholici, & melancholici comitiales: nimirum comitiales morbi ex melancholia. Tabidis esse malum autunnum. 10. etiam aphorismo prius dixerat. Stilli-

cidia

Aphorismorum Hipp.

cidia urinae, & dysenteriae fieri possunt hoc tempore, reliquis biliosorum excrementorum quae aetas genuit, expurgatis: quae si cum urina prodeant, stillicidia: si cum faecibus ventris, dysenterias aut saltem lienterias afferent. Illos facit multus flatus frigidus & siccus, qui per autumnum totum solet flare (nihil enim magis observatum, quam autumnum flatuosum esse, & borealem) nam Boream faeces aridas reddere, aphorismo . 17. diximus. Flatuosos etiam facit esse hominum ventres. Flatus sursum deorsumque actus, faeces aridas facit impingere in intestina gracilia, idque affert ileum. Hic quoque facit multos dolores coxae, in iis qui eo morbo solent ex flatu laborare: atque nonnullis etiam bilis ex aestate relicta, novo frigoris occursum in altum acta, eos dolores facit. Qui occursum frigoris in alius qui ad asthmata parati sunt, confluxiones facit ad pulmonem, asthmataque. Anginae quoque hac ipsa causa fient: tamen eas non suspicor esse autumnis tam familiares, quam alios morbos: sed in iis qui sint admodum parati, contingere.

APHO. XXIII.

*Hyeme autem pleuritides, pulmonis
inflammationes.*

inflammationes, lethargi, grauedines, raucitates, tusses, dolores pectoris, laterum, lumborum, & capitis vertigines, & apoplexiæ.

Dolores pectoris & laterum vocat eos, qui sine partium interna inflammatione fiunt, ex frigore aut flatu aut crudis succis. Nam eos qui cum inflammatione sunt, vocauerat pleuritides. Nulla autem pars est quæ promptius laboret ob frigus aëris, quàm thorax, & cerebrum: quia in ambas has partes inspiratus trahitur. Facit ergo primum dolores laterum: qui si plenum corpus est, conuocantes fluxiones, pleuritides faciunt: quæ eò facilius fiunt, quòd euacuatio sanguinis per cutem cohibetur ab ipso aëris circumliti frigore. Pulmonis inflammationes, & lethargi œdematodes ac pituitosæ inflammationes sunt: vt & grauedines ac raucitates & tusses ex pituitosa fluxione sunt plerunq; & vertigines & apoplexiæ, cerebro pituita repleto. Hoc autem frigidissimo & humidissimo tēpori familiare esse, satis constat. Lumborum regio, quam inanē etiam solemus nominare, à frigore læditur facile, quia flatum facile capit, & partiū quæ sunt inter inguina & alas est frigidissima, & à calidissimis membris (corde dico & hepate) remotissima.

Aphorismorum Hipp.

AHPH. XXIII.

Per aetates hæc accidunt: paruis quidem & recens natis pueris, aphthæ, vomitiones, tusses, vigiliæ, timores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

Initium vitæ ab ortu vsque ad tempus dentitionis describit. Nascuntur iis aphthæ, id est oris vlcera, ob deterfionē quã serũ lactis facit, & ob crebrã linguę palati & totius oris cõfricatio nem emulsione factã, & ob cutis mollitiẽ ac teneritudinẽ. Hæret quoq; semper in iis partibus aliquid casei, quod putrescẽsmagnopere malitiã vlcusculorũ auget. Vocatur hoc malũ vulgò apud nostros Hispanos Oslin. Malum in pueris non contemnendum, nam si per incuriam nutriticis vires cœperit, exesiones solet facere inemẽdabiles. Meritò euomunt recens nati crebrò, cùm pro amplitudine ventriculi vtantur multo lacte, & cùm ventriculus insolens cibum cõtinerere facillimè grauetur, & irriterur. Nã hucusque per umbilicum capiebat infantulus alimẽtum. Tusses non admodũ accidunt his, quia non habent satis firma latera ad extussumendum, sed prius his accidit ex magna fluxione suffocari. Quare aut supposititiam puto hanc dictionem

nem, aut non de omnino tenerrimis sed de vicinis iam dentitioni intelligendam. Vigiliis non tam intelligo hinc vocari, vigiliam longam (hinc enim semper ferè dormiunt) quàm crebram excitationem cum pauore. Nam ob vitiatum aut crudum aut in grumos versum lac in ventriculo, solent crebrò cum quodam motu conuulsivo & quadam concussione repente exclamantes, more eorum qui territi sunt, excitari. Neque enim fortasse verus timor fuerit, sed conuulsio & dolor: nam neque ad somniandum videntur satis multas rerum imagines cõcepisse. Umbilicus, ob præcisionem nuperrimè factam, periclitatur inflammari: maximè, si obstetrix tutò secandi satis perita non sit. Ab auribus etiam solent his quædam crudis succis similia manare, ob nimiam cerebri humiditatem. Haud satis scio, cur epilepsiam modò Hipp. miserit. Non enim videtur satis in sequentibus infantiaë partibus conuulsiones nominare, cum intra 40. dies, & tribus quatuorve primis mensibus, multos hoc malo correptos & non paucos extinctos esse experimento didicerimus: cui non nimùm ratio quoque subscribit. Quin & ante septimum diem multos pueros conuulsione mori solitos, Aristot. docet. 7. de Historia animalium, vnde inquit fluxisse consuetudinem imponendi pueris nomina octauo die,

Aphorismorum Hipp.

quam etiam scimus fuisse apud Hebræos.

A P H O. XXV.

Ijs qui ad tempus dentitionis accedunt, gingivarum pruritus, febres, conuulsiones, alui profluvia, maximè cum edunt dentes caninos, & crassissimis puerorum, & ijs qui duras aluos habent.

Vt Aristo. monet eo libro quem nuperri-
mè citauimus, alia animantia cum dentibus
nascuntur, pueris verò post ortum fiunt. Cu-
ius rei causa est, in ossium raritate & molli-
tie: quæ in hominum nascentium corporibus
tanta est, vt non potuerint in ipsis fieri den-
tes & firmari. Nasci incipere septimo men-
se à puerorum ortu, docet ibidem Arist. Hoc
tamen ne vt perpetuum intelligatur, sed vt
quod plerunque fit: scimus enim multis ne
octauo quidem solere incipere. Causam qua
quidam maturiùs, quidam tardiùs dentire in-
cipiunt, in qualitate alimenti esse putat illo ipso
loco, & quinto de Generatione animalium.
Nimirum, inquit, eos qui vtuntur calidiori
lacte, citiùs: qui frigidiori, tardiùs dentes e-
dere

ni alio dicit yochomesa non saltem dentes

dere. Verum bona pars causæ etiam erit in firmitudine facultatis naturalis, & soliditate ossium, puerorum. Pruritus gingivarum, manifestum est cur fiat, cum erumpunt dentes. Febres, ob inflammationes gingivarum. Alui profluvia, quia & accipitur plus alimenti quam coquitur eo tempore, & succi omnes in puerulis bilescunt, mouentq; biliosas deiectiones. Accipiunt plus lactis quam expedit, quia cum multum clament vagiantq; præ dolore, compescuntur crebro mammis & lacte. Bilescunt ob febres & inflammationes: experimur enim ad ignem facillime amarescere omnia dulcia & tenuia, quales lactentiũ succi sunt, febris verò igni non est dissimilis. Conuulsiones quouis tempore corripere solent puerorum corpora, quia humidißima sunt, quare repletionibus exposita. Sũt eadem ob mollitiem dissipari facillima, quare etiam euacuationibus exposita sunt. Nerui verò illorũ, cuius noxę patent ob debilitatem. Omnes dentitionis noxę quę dictę sunt, tũc ledũt maximè cum canini dentes prodeũt, quia hi sunt teretes. Nã molares etsi superna parte sunt lati, inferna tamẽ qua sunt infixi, sunt angustiores, & ex latiori rariorq; osse prodeunt. Crassi etiã pueri magis expositi sunt dictis malis, quia sunt pleniores succis. Quę ipsa causa facit, ut qui duras aluos habent, læsiones illas magis

Aphorismorum Hipp.

accipiant. Nimirum dura aluo cùm euacuetur minus, repletur magis corpus. Neque verò adstrictis succedent solùm alia quæ diximus, sed & alui profluuia maiora, vbi semel fluere cœperint. Nimirum habent plus quod bile scat, & influens in intestina profluuia moueat.

APHO. XXVI.

Vbi etate paulum processerint, tonsilla, vertebrae quæ in occipitio est ad anteriora luxationes, asthmata, calculi, lumbrici rotundi, & ascarides, verruca pensiles, satyriasmus, struma, & alia tubercula, præcipuè verò prædicta.

Hæc est tertia pars pueritiæ. In qua tonsillæ, id est glandulæ quæ in radicibus linguæ adiacent, inflammantur ob magnum calorem, & multum humorem. Vertebrarum colli ad interna reuulsio facit speciem quandam anginæ, quam grassatam esse quadam tempestate Hipp. ipse. 2. Epid. narrat. Reuulsionem illam vertebrarum facit affectio quædam ligamentorum conuulsioni similis. Quæ, eâdem causa qua
reli-

reliquæ conuulsiones, in pueris contingunt frequentius quàm in adultis. Dicit vertebram quæ in occipitio est, quam vertebram dicat non explicans: sed in primis duabus colli vertebris id fit crebrò, in iis quæ sunt infra dentiformem rarò & cum multo minori periculo, ut loco citato ipse Hipp. dicit. Quia duæ primæ maiores sunt sequentibus: quare magis comprimunt euulsæ, & mobiliiores sunt. Nam super illis mouetur caput, super prima in anteriorem & posteriorem partem, super secunda in gyrum, quare citius euelluntur. Lumbricorum est triplex genus, duo tamen genera nominauit Hippocra. solù, quia lati vermes rarò fiunt. Horum differentiam & loca quibus gignuntur, alibi diximus. Causa ex qua ut materia fiunt, sunt quæ semicocta ex ventriculo cùm venerint, in intestinis mediocriter putrescunt. Pueri ergo cum multo crudo succo abundant, ob voracitatem, materiæ habent multum, quæ in corporibus calidis & humidis facilè putrescunt: ea verò putredo non est maligna, quia calidum innatum quo pueri abundant, nunquam deponit omnem cõcoquendi vim. Verrucarum est etiam aliud genus quod formicam vocant, quæ non minùs in pueris fieri solent, quàm acrochordones, id est pensiles. Libuit tamen has nomi-

Aphorismorum Hipp.

nare, vt aliæ etiam intelligerentur. Vtrunque horum genus, & strumæ (ita vocantur quæ ab aliis scrophulæ, scirrhi quidam in collo) & alia tubercula cruda, ex redundantia crudorum succorum fiunt. Quin & asthmata quoque, pleno pulmone crudis succis. Satyriæ fimi hoc loco dicuntur tubercula post aures oborta, quæ aliis tuberculis ortum & causam similem habent. Nam id significasse antiquis hoc nomen, autor est Gal. lib. de Antiquis nominibus. Elephantem, aut intetionem pudendi, aut eminentiam ossium temporum, aut aliquid aliud eorum quæ id nomen significare solet, non est consentaneum hîc intelligi. Calculi fiunt pueris in vefica, vt adultioribus in renibus. Quia cum descendant multa cruda & crassa cum vrina, in renibus tamen non hærent, quia multus in illis calor, quæ aquea tantum sunt liquat, liquataque elabi facit: reliqua non liquata, sed per molles laxosque ob humorem & calorem renes elabuntur, quæ contrariis de causis in senum renibus hærent. Verum illa ipsa, in vefica ob maiorem moram quam in amplo cauo contrahunt, cõgestione lapides fiunt: atque si quid in iis est terreum, aut partim terreum partim aqueum, calore & congestione concrefcunt. In quam sententiam, ab eodem Hippocra. dictum est: Post mictum concretio in pueris, an
quo-

quoniam calidiores? Miror cur Hippocra. referens morbos pueriles, exanthematum oblitus sit, quæ illis ferè solis, iisq; ferè omnibus solita sunt euenire: eaq; duplicis generis, alia variole, alia morbili à latinis dicuntur. Ex reliquiis menstrui sanguinis, ebullitione ad cutem excretis fieri plerunq;, probabiliter coniectant quidam: & quia malitiâ succi præ se semper ferunt, & quia in pueris plerunq; fiunt. Sed quando in adultis etiam nonnunquam fiunt, fient certè nonnunquam non ex dicta causa, sed ex alia illi analogia quadam respondentem, maligno inquam sanguine. Sed quoniam hæc omisit, & ego alio loco dixi, hæctenus modò. In aliquibus codicibus legitur, & stranguriæ. Neque mirum, nam accidit etiam id malum pueris ob debilitatem musculi claudentis os vesicæ.

AHP O. XXVII.

Grandioribus adhuc & ad pubem accedentibus, horum quidem multa, & febres chronica magis, & ex naribus sanguinis fluxiones.

Non est intellectu facile, de quibus loquatur hic Hipp. Nam illud nomen, ad pubertatem acceden-

Aphorismorum Hipp.

cedentibus, non tam videtur quadrare ijs qui in
adolescētia iā sunt, q̄ vltimæ pueritiæ parti quæ
adolescētiæ est proxima, à. 7. ad. 14. annum. Ta-
men sequenti apho. nonnulli morbi solvuntur,
cū ad pubertatem accedunt. Quo loco eādē
prorsum dictione vtitur, qua hīc: tamen illud
nullatenus de vltima pueritiæ parte ante puber-
tatem intelligi potest. Nam morbi de quibus il-
lic loquitur non iudicantur, nisi cū menstrua
iam eruperunt aut semen viris: id quod intra ip-
sam adolescētiā est. Atque adeo solui solent
quavis adolescētiæ parte, alijs prius, posteriūs
aliis. Atque adeo vltimus solutionis terminus,
quemque si morbi excefferint, solent consene-
scere, est. 25. annus, vt. 7. apho. 5. part. idem Hip-
pocra. dicit. Ergo non de pueris nōdum ingres-
sis adolescētiā dicit modò, ad pubem acce-
dentibus, sed de pubescentibus: pubescūt verò
adolescētes ipsi in prima adolescētiæ parte.
Atque ita videtur mihi Hippocra. non omisisse
adolescētiæ ætatem, vt Gale. Comm. 29. apho-
risini affirmat. Nam si hīc agit de vltima pueri-
tia & initio pubescendi, & adolescētiā reli-
quam omisit, profectò apho. 29. quo ita dicitur,
In iuuenibus sputa sanguinis & tabes & epile-
psiā, est de iuuenibus inter. 25. & 35. annum cō-
stitutis. Et. 30. quo ita dicitur, Iis verò qui hanc
ætatem excefferunt, asthmata, pleuritides, peri-
pneumoniā,

pneumoniæ, lethargi, phrenitides, caufi, diarrheæ longæ, cholæræ, dysentericæ, lientericæ, & hæmorrhoides: est de confidentibus ætate qui 35. annum iam excefferunt. Sed cur iuuenibus accidant fputa sanguinis & tabes? aut cur confidentibus quorum iam corpora frigeſcunt, phrenitides, caufi, & cholæræ? Certè Gale. ipſe aded hæret in cauſis horum, vt vel hac ſolùm re admonitus deberet intelligere, non obſeruare hîc Hippocratem communem illam ætatum partitionem, in pueritiam, adoleſcentiam, & iuuentutem, & confidenti tempus, & ſenectutem, vt alijs locis ipſe idem Hippocra. ſolet obſeruare: ſed aliam partitionem, quam iam explico. Coniungit ſemper Hippocra. in his apho. atque in idem caput redigit, ætatis prioris finem cum initio poſterioris: ita vt à medio prioris ætatis, ad medium poſterioris cõputationem faciat: haud quaquam ſingulas ætatum per ſeſe & integras referat. Vt. 24. aphoriſmus, ſit de recens natis vſque ad ſeptimum meſem aut paulò plus, tûc enim dẽtine incipiunt: vigefimus quintus, de ijs qui ſunt inter meſem ſeptimum & quartum circiter annum: vigefimus ſextus, ab hoc anno vſque ad vndecimum aut duodecimum. Hic aphoriſ. eſt de ijs qui ſunt inter vndecimum aut duodecimum, & decimum ſeptimum, aut decimum octauum. Qui hunc ſequetur vno inter-

Aphorismorum Hipp.

posito. 29. de ijs qui sunt inter. 18. & . 28. Trigesimus, de ijs qui mox sequuntur vsque ad finem consistentiæ. Hoc ita habere apertè intelliges, perpendès quàm aptè quadrent cum hac enarratione quæ Hipp. docet, & nomina quibus utitur, & quàm difficilè se explicet Gal. qui aliam partitionem putauit Hippocratem hîc sequutū esse. Vel illud nomen quo Hipp. hîc utitur, qui ad pubertatem accedunt, manifestum est dici, non de tota adolescentia. Neque verò de ijs qui nondum ingressi sunt adolescentiam, sed de dicta ætate: quam qui agunt, multos morbos patiuntur eorum qui prioribus ætatibus familiares esse dicebantur. Et febres chronicæ magis: sunt enim primis pueris acutiores & celerioris iudicationis morbi, ob magnam illam euacuationem, quam insitam habent, ob mollitiem corporis, & robur expultricis facultatis. Fluxiones etiam solent accidere his ex naribus, eâdem certè ratione, qua fœminis solent eo tempore incipere menstruæ fluxiones. Nimirum concoctione multa adhuc durante, cessante verò dissipatione illa magna, fit maior sanguinis congestio, quæ cum robore facultatis fluxionum sanguinis causa fit.

APHO. XXVIII.

Plurimi

Plurimi verò morbi pueris iudicantur, alij quidem quadraginta diebus, alij septem mensibus, alij septem annis, alij autem ad pubertatem accedentibus. Qui autem pueris perdurauerint, & non fuerint finiti circa pubescētiā, aut fœminis cū menstrua erumpunt, diuturni fieri consueverunt.

Hieremias intelligit verbum illud iudicantur, hîc non dici, quasi finiuntur aut soluuntur, sed quasi dixisset, mutantur morborum genera. Quandoquidem, inquit, non accidunt pueris tam diuturni morbi, vt septimo mense expectāda solutio sit, ac multò minùs septimo anno. Sed lapsum esse illum, apertè indicant verba illa, Alij ad pubertatem accedentibus: qui autem perdurauerint, & non fuerint finiti, diuturni fieri consueverunt. Nam illud, perdurauerint & nō fuerint finiti, opponitur verbo, iudicātur, vt contrarium contrario. Sed illud non fuerint finiti, idem est ac si dixisset, non fuerint soluti. Nam addit, diuturni fiunt: hoc verò est, non solui sed produci in longum tempus: ergo illud iudicantur, idem est dictu atque soluuntur. Fallitur ergo ille: nam verbum iudicantur,

Aphorismorum Hipp.

tur, hîc vt aliis etiam locis dicitur de solutione morborum . Nectamen proinde puto significari hîc, morbos puerorum durare. 40. dies & 7. menses, & .7. annos, & .14. sed lōgos morbos qui illis fiunt, his temporibus finiri solere: & eos qui solent crebrò accidere, his ipsis temporibus solere cessare: ita vt non repetant. 40. nēpe diebus aut. 7. mensibus aut annis, nō à tempore quo morbus incepit, sed à pueri ortu. Nō enim minùs expectanda epilepsia iudicatio est in adolescentia, siue cœperit tertio aut quarto ætatis anno, siue statim ab ipso pueri ortu. Hoc verò est expertissimum, neque sine causa: nam hi temporum articuli, afferunt corporibus insignes mutationes. Quadraginta diebus, vt Hippocra. docet lib. de Partu octomestri, soluitur defatigatio ex labore partus. Hinc fit, vt post diem septimū (hic enim omnium primus) quadragesimus arguere soleat foetus qui nō exeunt vitales. Quicquid ergo mali ex labore exitus cōtraxerunt, intra dictos dies soluitur, nisi prius moriantur infantes. Septimo mense magna ex parte incipiunt dentire. Septem annis, & dentitio & dentium commutatio perfecta fit. Ineunte adolescentia fœminis profluunt mēstrua, maribus semen & ex naribus sanguis, quibusdam per hæmorrhoidas: quæ magnum momentum habere ad morborum iudicationes, apertū est.

Quin

Quin & priores mutationes insignes cum sint, quod prædictis notis ipsa natura declarat, faciunt ad morborum iudicationes. Siue ergo paralysis partium aliquarum, siue epilepsia à principio, siue multorum vermium copiosa & frequens generatio, siue strumæ, siue multa & diuturna scabies, siue aliud quippiam tale adsit, hæc mutationes expectandæ sunt. Quæ omnes si nõ suffecerint, exigua salutis hominis spes superest, diuturni enim fieri consueverunt: quod alibi dicit, commoriuntur, scilicet durare consueverunt vsque ad mortem.

APHO. XXIX.

Iunioribus sanguinis spuitiones, tabes, febres acute, morbi comitiales, & alij morbi, maximè autem priùs dicti.

Iuniores qui dicantur hîc, priùs diximus: ii scilicet qui à decimoseptimo aut octauo sunt, ad. 27. aut octauum, aut circiter hæc (nam nihil in his potest esse exactum) Qui meritò spuitione sanguinis crebrò laborant. Nam cum hæc ex ruptione aut corrosione aut laxitate vasis semper fiat, ruptio verò missis manifestis causis à plethora, corrosio à qualitate sanguinis mordaci

Aphorismorum Hipp.

daci, laxitas per calorem & humorem: ad omnes has causas est dicta ætas paratissima. Nam à calore & humore partium nondum abest longè. Multitudinem sanguinis habet, cùm sit ipsius adolescentiæ pars: atque bilescere iam incipit, atque mordax fieri, cùm iuventutis quoq; bonam partem accipiat. Itaque tota dicta ætate, sputa sanguinis fiēt: in prima eius parte, ex multitudine, non perseverante etiam dum suauitate: in secunda, ex acrimonia, multitudine nondum consumpta. His accedunt vehemētes motus huius ætatis, quibus sæpe in thorace rumpuntur vasa: accedunt quoque alia errata, quæ iuvenes minùs solent cauere. Sputo sanguinis statim solent tabes succedere. Febres acutæ, ex sanguine aut bile fieri solent: abundat verò satis utroque succo ætas hæc. Sed quod de morbo comitiali scripsit, est longè difficilius: quodque Gal. nō tam explicat, quàm reprehēdit. Sed quid Hippocrate dignum possit significare, iam dico. Nō solùm enumerationē facit Hipp. cùm tēpora & ætates percurrit morborū, qui ijs tēporibus aut ætatibus fiunt, sed eorū qui exacerbantur. Nam ita per propositionem dixit Hippocr. ipse: Morbi quidem omnes omnibus temporibus fiunt, præcipuè autem quidam quibusdam illorum & fiunt, & exacerbantur. Quod ille de temporibus dixit, ego de ætatibus etiam intelligo.

Intelligo • Ergo comitiales morbi etsi in iuuentute rarè fiunt, tamen qui à pueritia veniunt, neque mutatione ætatis soluti sunt, per iuuentutem exacerbantur. Et qui in iuuentute fiunt, dum durat iuuentus, acerbius vrgent & crebrius repetunt, quàm iuuentute iam elapsa. Nam comitiales morbi, qui ex pituitosis solùm excrementis pendent, mutata ætate ad iuuentutem solvuntur. Ergo qui fiunt in iuuentute, aut antè facti iuuentute non curantur, plerunque fiunt ex bile: cuiusmodi accidere solent picrocholis per consensum ventriculi, vt Grammatico cuidam accidisse Gale. refert. Illi verò non solùm non solvuntur iuuentute, sed exacerbantur redundante calore & bile: repetet ergo crebrius. Alios etiam morbos fieri in hac ætate, meritò dixit: per paucos enim eorù qui accidunt, nominavit.

A P H O. XXX.

Iis qui hanc ætatem excesserunt, asthmata, pleuritides, peripneumonia, lethargi, phrenitides, causi, diarrhœa diuturna, cholera, dysenteria, lienteria, hamorrhoides.

Aphorismorum Hipp.

Hic apho. apertiùs etiam quàm priores, declarat, Hippocratem hîc sequi eam quam dixi partitionem ætatum, qua singulæ ex duabus partibus conflatæ sunt. Nam referuntur hîc morbi quidã iuventuti familiarissimi, cuiusmodi phrenitides, causi, & cholera: hi enim ex magno ardore & multa bile habent ortum. Referuntur alii familiares cõsistentiæ, vt asthmata, peripneumonia, lethargi, diarrheæ, & lienteria, & multò magis hæmorrhoides. Nam ex melancholia nascuntur hæmorrhoides, quæ in consistendi tẽpore redundat. Quare & melancholia morbus, & quartana, & morbi alii melancholici subaudi ri debent. Reliqui dictorum morborum fiunt, quia non minùs appetunt consistentes quàm iuvenes, & insumunt in nutritionem minùs, quia duriores iam & densiores facti, minùs dissipantur: & hac ipsa de causa, & quia sunt frigidiores, minùs rapiunt, distrahuntq;: Ergo multò plus succorum in visceribus illis colligitur: quod si pulmo paratus est accipere: fit peripneumonia, aut asthma, illud calidioribus, hoc frigidioribus: si cerebrum, lethargus: si nullum horum, humectatur nimis venter fiuntque diarrheæ aut lienteria. Pleuritides videntur vtrique parti huius ætatis familiares, posseque in hanc aut illam partem inclinare. Nimirum frigidioribus naturis fient pleuritides, si quando in ipsa iuue-

tute:

tute: calidioribus in consistendi tempore. Nam talibus neque feruor sanguinis est adedò extinctus, vt non possit fluere in eam partem, neque tanta iam dissipatio vt abeat insensibiliter effluxio.

APHO. XXXI.

Senibus accidunt difficultates spirandi, destillationes tussim afferentes, stillicidia vrinae, difficultates vrinae, articulo- rum dolores, renum mala, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliae, ventris & oculorum & narium humiditates, hebetudines oculorum, glaucedines, difficiles auditus.

Senibus accidunt difficultates spirandi. ob debilitatem facultatis animalis qua spiramus, & duritiam instrumentorum, & viarum oppletio- nem à crassis excrementis & pituitosis quibus redundant. Quæ ipsa redundantia facit destilla- tiones cum tussi, articulo- rum dolores, renum mala, vertigines, apoplexias, ventris oculorum & narium humiditates. Iuuantibus ad eorum

Aphorismorum Hipp.

morborum ortus, singularum partium debilitate, & viarum angustia. Habent tenes stillicidia urinae, resolutio musculo qui claudit vesicam: resolutionem enim patiuntur sepe ob pituitam quam congerunt. Difficultates urinae, quia & si bræ vesicae & muscoli abdominis ob siccitatem iam difficilè flectuntur. Mali habitus eis fiunt, quia malo succo nutriuntur eorū membra, malum enim gignunt. Pruritus fiunt, quia quæcūque in eis aut per putredinē aut aciditatem mordacia fiunt, retinentur, utpote cute iam crustæ modo durata. Vigiliæ eis familiares sunt ob cerebri siccitatem. Quin & cum ob excrementa pituitosa veterioso malo corripuntur, somnus eis accidit difficilis & interruptus. Difficultates videndi & audiendi, quin & utcumq; aliter sentiendi eis accidunt, propriis sensuum instrumentis admodum iam intemperatis. Glaucedines fiunt, exiccato absumptoq; humore crystallino, & reliquo etiam oculo patiente iam tabe. Hæc q; omnia eò magis eueniunt, quò homo morti propior fit.

APHO.

APHORISMORVM HIP-
POCRATIS, SECTIO
quarta.

APHO. I.

*U*tero gerentes medicari, quadrime-
stres & vsq; ad septimū mensem, sed
has minus. Recentiora verò & antiquio-
ra, cauere oportet.

In utero gerentibus non solum expurgatio, sed etiam quoduis aliud auxilium quod magnū fit, tentatur cum periculo abortus. Nam omne auxilium magnum, debilitat facultatem. Expurgatio tamen peculiari quadam ratione nocet: nam debilitat foetum, qui debilitatus fit ut pondus alienum, atque pondere rumpit acetabula. Accedit irritatio uteri & ipsius foetus: quam duplici ratione facit medicamentum, primum qualitate deleteria, deinde & extractione succorum. Irritatur enim vis expultrix uteri, ut & aliorum omnium membrorum, cum sit eorum quae retinentur extorsio. Facit etiam medicamentum expurgans abortum, ut Auerroes dicit, prouocans mēstrua: est enim omne expurgans diureticū

Aphorismorum Hipp.

etiam, atqui quod diureticum est mēstrua ciet, omnia verò mouentia mēstrua abortus faciūt. Itaque multis magnisque de causis periculosum est expurgare gerentes vtero, quouis fœtationis tempore. Magis tamen primis & vltimis mensibus quàm mediis, quia facultas retentrix primis mensibus nondū satis firmiter apprehendit, vltimis verò iam incipit expultrici cedere: quare his temporibus minor irritatio faciet vt deponat. Accedit, quòd Gal. dicit, primis mensibus esse acerabula molliora, vltimis aridiora iam quàm vt satis firma esse possint: primis enim facilè ruptilia, vltimis fragilia sint. Neq; verò mediis mensibus permittit Hippo. expurgare vt cunque habeat morbus, sed si materia turget. Tunc enim faciliùs agitur expurgatio, quare & cum minori corporis commotione, & cum minori violentia. Antiquiora & recentiora dictis de causis cauere vult Hippo. Contendunt enarratores hoc loco de omnibus aphorismi partibus, atque in singulis in diuersas sententias distributi sunt. Primùm an quarto mense permittat Hippo. expurgare, an nō, sed post quartū. Deinde an septimo, an non, sed ante septimū. Deinde an illud cauere, sit nequaquam expurgare, an cautè & rarè expurgare: nā verbū videtur vtrūque significare posse. Ego de singulis breui dicam, quod sentio. Hippo. haud dubiè excipit ab
expur-

expurgatione tres primos & tres vltimos menses, permittens eam quarto quinto & sexto : nã id aperte declarant verba illa , quadrimestres & vsque ad septimum. Accedit, quòd ratio ipsa indicat septimum excipiendum esse : quo enim mense maius abortus periculum sit, quàm quo sponte & vterus & infans solent tentare partũ? Respondent qui aliter putant, hac causa additum esse ab Hippo. sed has minùs, quasi diceret, sed eas quæ in septimo mense iam sunt, minùs quàm quæ quarto quinto & sexto. Sed profectò non fuisset satis dixisse, sed has minùs, nisi septimestres omnino excepisset ab expurgatione. Non enim solùm paratiores sunt ad abortum septimo quàm sexto, sed etiam quàm tertio mense, quem tamen exceperat. Illud ergo, sed has minùs, fortasse dixit de iis quæ in sexto mense sunt, conferens cum quarto & quinto. Sed quod de eius dictionis enarratione probatissimum puto, statim dicam. Quidam tam rigidè intelligũt hanc sententiam Hippocratis, & illi hærent, vt ita statuunt: primis & vltimis mensibus nihil expurgans his esse dandum, sed cùm summa vrget necessitas, castia aut manna esse vtendum. Mediis mensibus, si materia turget, licere verè expurgantibus vti: sin minùs, ne tunc quidem. Alii dicunt, etiam citra turgentiam tentari aliquando vsum rhabarbari & agarici & talium,

Aphorismorum Hipp.

quæ non sint potentissima, sine magno periculo: idque dicunt se experimento habere exploratum. Ego de re ita statuo, Hippocratē hīc docere quod priores illi intelligunt, expurgare solum mediis mensibus, atqui ne illis quidem nisi turgeāt succi: ceterum (quod sepe dicere soleo) præceptum nullum quod practicum sit esse perpetuum, sed doctrinale. Nihil enim tam ex inuolabilibus præceptis procedit, quam ex prudentia medici periti & circumspecti: qui cum omnia facienda cauendaque norit, & quid in singulis utile quid noxium sit, & indicationes omnes componit, singularum vires animaduertit, operaturque; semper pro ratione potentioris, aliis non omnino prætermisissis. Ergo ita quoque hoc præceptum, cum practicum sit, obseruari debet. Nimirum raro in utero gerentibus tentandum est expurgare, atque adeo rarius multo primis & ultimis mensibus. Quanquam ne tunc quidem adeo, ac si non gererēt utero: est enim tunc quoque indicatio fœtationis purgationi aduersa. Atque hoc est quod dixit, sed has minus: id est, sed gerentes utero etiā à quarto vsque ad septimū & turgēte materia, minus purgabis quā si nō gererēt utero eadem passione laborātes. Non mirū tamē, si summa te adigēte necessitate mediis mensibus rhabarbarum aut agaricū aut aliquid tale des. Nam dicit etiā Gal. ante. 14. annum nō esse

se mittendum sanguinem: sed quia præceptum practicum est, intelligi debet ut doctrinale: possis enim vel ante quartum aliquando, Galeno non repugnâs, venâ secare. Quin etiâ nō mirer neq; vituperē, si quis perspecto ingerēte vtero multo robore, atq; magna urgēte necessitate, aliquantō ante quartū tale pharmacū ppinet: quāquā hoc petrarō tētabit medic⁹ cordatus, sed cū leniētibus trāsiget. Itaq; in omnib⁹ practicis præceptis locus magnus relictus est prudētiē medici: aliōquin nō adeò præstaret medicus prudens imprudēti. Occurrit hoc loco quæstio, si affectio indiget medicamēto vehemēti, & aliōquin nō est spes posse id citra abortum sustineri, quid agendū? Dicūt quidā, dandū esse medicamentū, quia satius est abortū fieri q̄ matrē cum fœtu perire. Tamē à nostris Theologis accepimus, si omnino aperta cōiectura sit abortum fore, abstinēdum esse à pharmaco utcūq; periclitetur prægnans. Non enim agēda sunt mala, ut eueniant bona, neq; pro vita hominis tentandū est quiduis, sed quod licet solūm.

A P H O. II.

In expurgationibus talia educere è corpore, qualia si spōte prodirēt utilia essent. Quæ verò contrà exeunt, cohibere.

Aphorismorum Hipp.

Hic aph. in secundo primæ particule continetur, estque illic enarratus. Illud vnum hîc monebo, dixisse Hippocratem, Cùm non fluunt qualia oportet, cohibendam esse expurgationem: nō quòd omnis euacuatio quæ est symptoma, sit cohibenda: sed quòd omnis quæ qualitate est præter naturam, cuiusmodi ea quæ hîc describitur, nocet, estque mala causa, quare cohibenda est.

APHO. III.

Si talia purgentur qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt. Contraria autem difficulter.

Hic aph. in fine primæ particule scriptus, & enarratus est.

APHO. IIII.

Expurgare astate superna magis, hyeme inferna.

Quòd quidem superna expurgare, vomitu expurgare: inferna, deiectione vocet, ex sequentibus aph. palàm fit. Sunt enim. 6. 7. 8. 9. & 4. in eadem disputatione, in cōsideratione an per superna an per inferna expurgare expediat. Atque hoc. 4. aphorismo ex nōnaturalibus rebus, nomi=

nominatis temporibus anni: in. 6. & 7. ex naturalibus, nominato habitu corporis: in reliquis ex rebus præter naturã, nominatis quibusdam affectionibus, id inuestigat. Ergo inquit æstate per superna, hyeme per inferna. Quia scilicet hyeme crassi, & qui deorsum repunt, succi redundant: æstate tenues, & qui facilè sursum regurgitant. Expurgationes verò curãdum est vt minima cum violentia, quo ad fieri possit, agãtur. Ergo neque hîc quoque erit hoc perpetuum, vt æstate omnes purgentur per superna, sed qui abundant bile: nam si quis eo tempore pituitoso morbo laboret, est aliter agendum. Neque verò huic loco putandum est contrarium esse alium, ex lib. de salubri victus ratione, quo ita scriptũ est: Sex hybernis mensibus vomere vtile est, nã & pituitæ plus & capitis grauitas subest: in æstate verò clysmatum sit vsus: Nam cõsulit Hipp. hoc loco æstate per superna, hyeme per inferna expurgare, cùm est animus totius corporis aut multarum partium expurgationes moliri: illic tamẽ monet aliud, quod est longè vtilissimum, nimirum expurgare ipsum ventriculum à pituita per hyemem, & ipsa intestina à bile per æstatem. Quia in ventriculo congeritur pituita multa, & in intestina descendit è sua velsica bilis.

Aphorismorum Hipp.

Sub Cane & ante Canē difficiles sunt expurgationes.

Quidam intelligunt dici hinc ab Hipp. sub cane & ante canem, id est post canem & ante canem: atque dicunt eum dixisse, parum ante & parum post caniculam difficiles esse expurgationes: quasi his dictis, & ipsum caniculæ tempus intelligeretur. Alii intelligunt, sub cane & ante canem: quasi diceretur, eo tempore quo viget canicula, & tempore omnino aduerso, hoc est in media hyeme, difficiles sunt expurgationes. Verum hæc enarrationes, etsi non ferant præ sese falsas sententias, non satis quadrant cum litera. Nam hæc phrasis sub cane, nihil aliud significat quàm vigente cane: ut hæc sub Philippo Rege, significat regnante Philippo. Hæc verò, ante canem, significat antequàm canis oriatur: ut ante Philippum Regem, significat antequàm Philippus regnare cœpisset. Nominine canis non omnes videntur uti eodem modo. Nam Gale. eam stellam quam vulgò vocant Caniculam, vocat primo Epid. Sirium & Procyon: Canem verò non nisi per abusionem appellari posse dicit. Astrologi eam quidem Siriū, à verbo $\sigma\epsilon\iota\alpha\iota\upsilon\epsilon\iota\upsilon$, hoc est siccare vocant: Procyon verò id est Antecanem, non nisi aliam stellam, quam dicunt canem minorē. Hinc capiunt
quidam

quidā occasione altercādi de canis nomine, cōtē duntq; astrologos hoc tēpore ab vsu antiquorū recessisse. Mihi verò certū est, ré ipsam vt habet enarrare: hęc enim vsum nominum & hūc aph. declarabit. Est sydus quoddam multis stellis cōstans, quod à figura cœperunt homines canem appellare. Hic habet in maxilla insignem quandam stellam, quam & Gale. & astrologi Sirium vocant: hęc est quam vulgò vocant caniculam, & astrologi canem maiorem. Sunt cani illi in humero tres stellæ insignes, quas astrologi animaduertunt, Gale. verò non animaduertit. Hanc vocant astrologi canem minorem conferentes cum Sirio, & Procyon, id est ante canem: quod nomen Gale. dedit Sirio, conferens eum cum toto cane. Sirios seu canis oritur cosmicè, id est simul cum sole, in media æstate, appellanturque dies illi quibus ita oritur caniculares, qui fere sunt. 40. Oriri incipit neque quauis in regione, neque quouis tempore eadem die. Nam hīc Compluti incipit hoc seculo apparere cum sole. 19. Iulii, Hispali prius, Burgis posterius. Nam cū canicula oriatur ultra solem, inclinans ad meridiem, iis qui citra æquinoctialem sumus versus Antarcticum polum, tantò tardiùs apparet, quantò ad polum magis accedimus, ob spheræ obliquitatem maiorem. Eadem

de

Aphorismorum Hipp.

de causa signum illud trium stellarum, quod in humero totius canis est, oritur aliquot dies ante Sirium, omnibus qui sunt citra æquinoctialem: quia scilicet vergit id signum magis ad septentrionem, quàm Sirius. Quæ causa vocatum est id signum Procyon, id est, Antecanis: atque dies ab orto Antecane vsque ad ortum canē, appellatur prodromi, id est præcurrentes: qui ferè sunt decem, ex quibus & reliquis fiunt ferè quinquaginta. Quò respiciens Hippo. ipse lib. de Medicamentis expurgatibus, ita scripsit: Tèpore estatis à canis ortu dies quinquaginta vitare oportet, & nō dare pharmacū. Hæc illo in loco. Nimirū illis diebus quibus hæc signa oriuntur cosmicè cum sole, maximè viget calor, ardetq; totus aër. Quo fit, vt expurgationes sint difficiles, & quia facultates per tantam temporis intemperiem languent, & quia epoto pharmaco facilè viscera erysipelas contrahunt: & calor aëris distrahens pharmacum, facit ne expurgatio succedat. Hoc ergo est quod Hipp. dicit, Expurgationes sunt ἐργωδέες, id est difficiles & laboriosæ, laborem & periculum afferētes egrotanti, sub cane, hoc est orto iam cane, & ante canem hoc est in prodromis, aut orto antecane. Sed constat, si causa omnis in aëris calorem merito reiciebatur, perinde intelligi debere atque si esset scriptum, Cùm maximus calor est, difficiles

les sunt expurgationes. Constat autem Hippocratem id significasse dicentem sub cane, quia canis oritur cum sole, cum sol est in Leone: quo tēpore in hac mūdi parte viget maximè calor. Atqui fortasse melius fuerit ita dici, Vigente calore aëris, difficiles sunt expurgationes. Nam cum vt parū antè dictum est, non omnibus seculis oriatur canicula eisdem diebus (id quod motus proprius octauæ & nonæ spheræ facit) futurū aliquando est, vt canicula oriatur in medio vere: quod cum tulerint secula, non erunt sub cane difficiles expurgationes. Sed apud me illi dies sunt sub cane, quo est maximus calor quocunque die fiat.

A P H O. VI.

Graciles & ad vomendum faciles, per superna purgare, cauendo hyemem.

Qui gracilis est ex morbo, non debet vomere. Nam ita nulli profectò magis quàm tabidi deberent, quos tamen statim dicit nunquam esse ducendos ad vomitum. Sed verè à Celso dictum est lib. 1. cap. 3. Vomitus inutilis est gracilibus, ex morbo scilicet. Neque verò vtile est vomere gracilibus omnibus, etiam iis qui citra morbum extenuati sunt, nisi graciles sint natu-

Aphorismorum Hipp.

ra sua, & à primo ortu. Nam quid vetat hominẽ obesum naturã, extenuatum esse modò causa aliqua, qui tamen nulla ratione erit ad vomendum facilis. Is ergo gracilis, qui à principio talis est: sed neque is omnis, sed qui non ob siccitatem, aut solam aut frigori coniunctam, gracilis est. Nam talis melancholicus esse consuevit: melancholicos verò per inferna purgandos, paulò post audies. Superest ergo, eos qui ob calidum & siccum temperamentum sunt graciles naturã, esse purgandos per superna: non quòd graciles, sed quòd biliosi sint. Esse autem biliosos, indicat gracilitas coniuncta cum amplitudine venarum & arteriarũ: nam frigidis hæ quoq; graciles sunt. Itaq; intelligitur prima pars aphorismi, graciles naturã cum amplitudine venarũ & arteriarum, per superna purgabis, quia sunt biliosi, tales verò facillè purgantur per superna. Sed si hi quia facillè purgantur per superna, omnes etiam qui aut ob naturam aut consuetudinem facillè vomunt, erunt purgandi per superna. Nimirum facilitas facit tolerantiam, quæ in omni auxilio est maximè expetenda. Ad didit, cauendo hyemem: quia vt nuper dixerat, hyeme per inferna purgare oportet. Non tamen id dixit quòd hyeme nunquam vomendum sit, nisi homo sit gracilis & ad vomendum facilis, vt cunque laboret, sed quòd hyems con-

trà indicet, ac gracilitas & facilitas vomendi. Quare per hyemem aut non est gracilibus & consuetis vomendum, aut minùs est vomédum quàm per æstatem: recordantibus nobis semper illius præcepti, Operandum pro ratione potentioris, altero non neglecto. Itaque cum gracilitas & hyems contrariæ indicationes sint, dandum est pharmacum quod suprà aut quod infrà expurget, vt hæc illi aut illa huic præualuerit. Agnosceretur verò, in qua earum indicationum acquiescendum sit magis, quandoquidem ambæ sunt indicationes per accidens, considerando quæ illarum magis affecerit corpus, ea affectione quæ indicat per se. Vt hyems petit deiectionem, non quia est hyems, sed quia generat multam pituitam: habitus gracilis petit vomitum, non quia talis, sed quia bilem congerit. Videndum verò vtra plus effecerit, gracilitas bilis, an hyems pituitæ: illique primum faciendum satis, altera indicatione nõ neglecta. Quare gracilis in hyeme pituitoso morbo correptus, per inferna: hic idem hoc ipso tempore morbo bilioso laborans, per superna. Accedit alia consideratio. Cum gracilitas & hyems indicent, hæc deiectionem, illa vomitum, per accidens: facilitas ad hanc aut illam, indicat per se: quare hæc indicatio magnopere iauat, eam cui accedit. Gracilis ergo in
hyeme

Aphorismorum Hipp.

hyeme & facilis ad vomendum, per superna, cæteris habentibus mediocriter. Quod si indicationes omnes fingantur omni ex parte equales, nihil intererit utrâ parte euacues.

A P H O. VII.

Difficiles verò ad vomendum, & mediocriter carnosos, per inferna, cauendo astatem.

Hic non tam est aphorismus, quàm pars prioris aph. atque ex prima parte facile hæc intelligitur. Quod mediocriter carnosos dicimus Hipp. scripsit μέσως ἐσάρκους. Significat verò Græcis nomen hoc ἐσάρκος bene carnosus, nunc mediocriter carnosum, nunc valde carnosum. Est enim phrasis hæc consueta Græcis, & Latinis, & Hispanis. Omnes hi bene tale vocant, & quod mediocriter, & quod valde tale est. Primo modo vsus est hoc nomine Gal. in Cóm. aph. 44. 2. part. Alio modo vsitur eo hîc Hippo. scilicet pro plus satis & ultra mediocritatem carnosum. Nam habitus optimus non expetit expurgationem per inferna, magis quàm per superna: sed qui crassus est. Neque verò omnis crassus, sed qui cum multa carnis & pinguedinis mole, angustis

gustis venis, neque plenis admodum, sunt: tales enim sunt pituitosi. Qui verò non solum crassi sunt habitu, sed pleni sanguine calido, sunt athletæ, qui nulla expurgatione indigent, sed misfione sanguinis. Ne ergo intelligerentur hi qui & crassi & pleni sunt, addidit illud mediocriter, dicens, mediocriter carnosî. Reliquæ huius aph. partes, ex prioris enarratione facillè intelliguntur.

A P H O. VIII.

Tabidos verò cauendo, ad supernas purgationes nunquam ducas.

Neque qui tabe vocata laborant, neque quorum natura ad tabem vergit, cogendi aliquando ad vomitum sunt. Nam his periculû est ne vas aliquod rumpatur in thōrace, & vlcus fiat: illis, ne id vlcus quod habent, amplius fiat. Illud verò considerandum est, Hippocratem non solum dixisse, cauere tabidos ad supernas purgationes ducere, sed cauendo nunquam ducere. Significauit his verbis, quanti faciat hanc considerationem, quæ à tabe procedit. Nimirum non solum cauendum est crebrò hos homines ad vomitum cogere, sed ita cauendum, vt cogamus nunquam. Nam quæcunque vomitionis neces-

Aphorismorum Hipp.

fitas incidat, tutius erit deiectione, et si aliquantò deterius, expurgare, quàm dicto periculo homines exponere.

A P H O. IX.

Melancholicos autem vehementiùs per inferna purgabis, eâdem ratione contraria apponens.

Melancholicos, tam eos qui naturâ sunt melancholici, quàm qui morbo ex melancholiâ laborant, consulit purgare per inferna, quia succus hic crassus est. Quanquam videbitur fortasse alicui melancholia per superna expurgari debere, quia à liene via ad ventriculum est, nò ad intestina. Tamen hîc non est disputatio de peculiari ventriculi aut lienis expurgatione, sed de vniuersali totius corporis. Atqui nec lien quidem expurgetur meliùs per superna: quia ea via quæ à liene venit, non inseritur in os ventriculi, sed non longè à fundo: & vt paulatim ad fundum venit, ita paulatim versus pylôrum repit, & intestina. Itaque melancholici per inferna purgandi sunt. Vehementiùs inquit: non quasi diceret, vehementiùs per inferna quàm per superna (nam hic succus per inferna petit expurgationem simpliciter) sed obiter docet

docet Hipp. ad extrahendum melancholiã semper esse vtendum expurgatione vehemẽti, quia est cõtumax & tractu difficilis. Cõstat verò hoc idem intelligi debere de succis omnibus crassis: nam tales omnes per inferna grauitatis causa expurgantur, & tarditatis causa vehementiori expurgatione indigent. Addidit, eãdem ratione contraria apponens: quasi diceret, eãdem methodo, contraria reddes cõtrariis. Nimirum vt crassi succi per inferna & vehemẽtiùs expurgãdi sunt, ita tenues per superna & leuiùs.

APHO. X.

Medicari in valde acutis, si est turgentia, eãdem die: cunctari enim in talibus, malum.

Cùm turget materia, nequaquam debet expurgatio differri: cùm quia quæ turgent, maximè sunt opportuna euacuationi, cùm nullibi hereant: tum vel maximè quia est magnum periculum in mora. Quia potest succus huc & illic pulsus, in partem aliquam incumbere, in qua magnopere lædat. Sed quantò morbus acutior est, tantò plus periculi mora habet: nam tantò succus est agilior & deterior. Proinde

Aphorismorum Hipp.

in valde acutis, illis scilicet qui intra septimū finiuntur, eādē die purgare consulit Hippo. si turgentia est. Quanquam profectò, libro. 4. de Rat. vict. in acutis, edisserēs de expurgatione in acutis morbis, ita scripsit: Hos si ab initio purga reuolueris, id ante diem quintum facito, vbi venter murmurauerit. Et paulò infrà: Veruntamen medicamentum expugans quarto die dabis. Sed illo in loco, partim disputat de morbo aliquantò longiori quàm hìc, qui ad quatuordecimum protrahatur: partim de succo non turgente, sed qui in particulam vnicam vndecunque fluit, vt per pleuritidem. Constat verò, non esse tantum periculi in differenda expurgatione cùm succus ita influit, quàm cùm turget. Quare nihil mirum hìc, vbi morbum valde acutum, & succum turgentem ponit, eādē die expurgationem suadere.

APHO. XI.

Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor qui non soluitur neq; expurgatione neq; aliter, in hydròpem siccam firmatur.

Dolores excitari solent crebrò, & in intestinis,

nis, & in lumborum regione, multo flatu ea parte redundante. Qui nonnunquam fiunt, quia puita crassa illic hæret, materiam flatui præbens: nonnunquam præ intemperie frigida. Pituita, expurgatio clysteribus facta, aut saltè per os ingesto pharmaco solet tollere: intemperiem frigidam, calfactus per fomenta, nisi omnino facta sit intemperies & rebellis & à nulla causa pendens. Quòd si dolor nullis auxiliis cedit, timendum est: atque statim hydròpem siccam, id est tympanitem, timere oportet. Nam flatuosus ille dolor initium tympanitidis est. De speciebus hydròpis, & quæ earum sit deterior, & an possit hepate non refrigerato oriri, quod hîc disputatur à quibusdam, alio loco diximus.

APHO. XII.

Quorum alui leuitate intestinorum laborant, hos hyeme per superna purgare, malum.

Non omnis lienteria expurgatione curatur. Nam quæ fit ob cicatrices in intestinis ex dysenteria relictas, aut quæ debilitata facultate retinendi per nudam intemperiem, qua ratione expectat expurgationem? Sæpe tamen curatur lienteria

Aphorismorum Hipp.

ria expurgatione, eâdem prorsum ratione, qua vomitum vomitu curari Hipp. ipse docuit. Nimirum cùm, redundante toto in corpore multa pituita, quæ influens in ventrem debilitat retentricem, aut multa bile, quæ influens in ventrem irritat intempestiuè expultricem, fit, facta copiosa eius succi euacuatione affatim, curari potest. Nam tamen si hoc videri possit euacuationem augere, est tamè ex accidèri euacuata causa, magis minuere. Vt enim multa aqua affatim & semel in lapidè incidens, illù nulla parte excauat, sed cùm guttatim incidit: ita tot^o ille succus vno die extract^o nullù insigne malù affert, aut quod facilè emèdari non possit: paulatim verò multo tēpore influens, magni mali causa fit. Neq; huic sententiæ aduersum est, quod Gal. 1. de curâdi ratione ad Glauconè scripsit, cùm alui fluxus coniungitur cū febre, abstinendù esse ab alia euacuatione: nã illo loco differitur de curatione febris hîc de curatione ipsius fluxus ventris. Itaq; quædam lienteria species, expurgatione curantur. De illis ergo hic apho. intelligitur: non de omnibus, cùm non omnes curentur expurgatione. Ergo inquit Hippocra. cùm aliquis lienteria laborans, hyberno tempore indiget expurgatione, non debet expurgari per superna sed per inferna. Non profectò purgari debet per inferna, quia laborat lienteria, idque hyeme

vt vtraque causa per se iuuet (nam lienteria potius videtur expurgationem per superna amare, ne succus trahatur per totum ventrem qui malè affectus est, sed reuellatur potius, quam minimè lædens patientem partem) sed quia etsi labores homo lienteria, si tamen hyeme, per inferna purgari debet. Dices, quid si hyeme labores homo lienteria ob bilem? Gale. respondet in commentario, tunc quoque debere agi per inferna, quia etsi succus ille amet expurgationem contrariam, hyems tamen hanc petit. Verùm ego hoc non possum probare: nam hyems non indicat per se expurgationem infernam, sed quia facit cõgeri pituitam. Si ergo bilis congesta est, cessat indicatio hyemis. Ego proinde concesserim, si quis lienteria ob bilem hyeme labores, eum esse vomitione expurgandũ: sed eò dictũ esse, lienteria laborantẽ in hyeme per inferna, quia in hyeme verisimile est semper aut rarò nõ fieri ex pituita, quæ per inferna expurganda venit. Nõ enim tũc tanti momenti est indicatio illa ab affectu intestinorũ, vt expurgatio supernè agatur, quãti indicatio ab humore, vt agatur infernè. Nã reuerà passio illa nõ est intestinorũ solũ sed vetriculi quoq;, cùm deiciatur incõmutata paulò post ac ingestã sunt. Quare nõ potest deuitari vtcũq; agatur expurgatio, quin trahantur succi ad patientem partẽ. Sed vt paulò

Aphorismorum Hipp.

antè monstratum est, non adè graue est repente ac semel etiam per patientem partem euacuari: maximè, cùm tam lata & expedita via sit, locus ipse laborans.

APHO. XIII.

Qui accepto helleboro non facilè suprà purgantur, ijs ante potionem corpora prahumectare expedit multo cibo & quiete.

Vt aphorismo. 10. 2. part. disputatum est de præparatione ad omnem expurgationem, ita hîc peculiariter de præparatione ad vomitum disputatur. Nam etsi humectatio corporum ad omnem expurgationem est necessaria, peculiari tamen causa ad vomitionem. Nam utcunq; siccum corpus expurgetur, periculū est nimix ariditatis, & ex ea singultus ac cōuulsionis. Tamē in vomitione præter hoc, est periculum diruptionis, nisi omnia vasa & vincula omnia sint laxa & mollia: laxitatem mollities, mollitiem humectatio facit. Meritò ergo præcipit Hipp. quos per superna expurgare velis, humectare, idque multo cibo & quiete. Sexto Epidem. hâc ipsam sen-

sententiam proferens, quietem tacuit, dixit lotionem. Ita ambobus locis, multo cibo & quiete & lotionem uti iubet. Nimirum cibus semper humectat solidas partes nutritione, quies quia exercitatio siccatur, lotio per sese humectat ut balneum. Sed videtur præter artem, ei quem expurgare velis, multum cibi dare: cum victus tenuis magis conferat ad laxitatem & apertionem venarum. Verum quod res habet, dicam aperte: prodibitque inde germanus loci sensus. Multum cibi medicinalis, cuiusmodi serapia scindentia & aperientia sunt, dari debet ante quancunque expurgationem: neque quicquam est quod magis hac in re probari debeat. Quamquam video vulgus medicorum qui perdita quadam methode hodie utuntur, raro supra tres serapiorum portiones dare, raroque in singulis ultra quatuor uncias & semissem. Sed de hac vulgari methode, aliquando fortasse scribam, ut ea detecta moueat omnibus risum, ut cornicula. Interim omnibus suadeo, ut à probatissimorum autorum lectione nunquam desisteres, bonis præceptis assuescant, a methodeque proximam missam faciant. Cibi qui cibus tantum sint, ante nullam expurgationem debent copiose dari, ad multam refectioem. Licet tamen eos qui vomitu expurgandi sunt, vomitui aliquot ante diebus assuefacere multa ingestione ciborum,

Aphorismorum Hipp.

non qui retineantur, sed qui euomantur: atque quod eorum manebit interiùs, siccationem corporis prohibeat. Itaque quod de pluri cibo dicitur, ita venit intelligendũ. Quod de balneo dicitur. 6. Epid. non de totius corporis balneo intelligi velim: nam tale balneum impuro corpori, quale necesse est esse quod expurgatione indiget, noxium est: sed de lotionibus peculiaribus, quales sunt emolliètes & aperientes, quibus ad obstructa aut scirrho affecta hypochôdria sæpe vtimus. Qui affectus nisi soluatur, expurgationi magno impedimêto est. Ne tamè temerè his irrigationibus vtaris, sed cùm misso sanguine multitudinem minueris. Hæc est præparatio, quam Hippo. suadet ad expurgandum vomitum. Meminit verò veratri, quia est illi hæc consuetudo docendi in exemplis. Helleborus verò est potentissimum pharmacum, & antiquis consuetum: cuius sunt duo genera, nigrum, & album: nigrum est violentissimum. Non satis constat an hodiernus helleborus sit, quo veteres vtiebantur: vtcunque hoc habeat, nostro helleboro per se nulli vti suadeo, sed aut raphano intra quem macerata sit hellebori pars in oxymelite, aut cotoneum assum, cui helleborus inter assandum infixus sit, expuncto tamen toto helleboro. Sed hæc sunt alterius loci. Aphorismus non indiget pluribus.

Postquam biberit quis helleborum, ad motiones quidem corporum magis aget, ad somnos verò & non motiones minus. Indicat autem nauigatio, motionem turbare corpora.

Somnus euacuationes omnes, quæ opera facultatis animalis aguntur, impedit: quia motum & sensum cessare facit. Motio cõturbando totũ corpus, vomitiones & deiectiones auget, quod nauigatio indicat: ergo somn^o ab epoto pharmaco euacuationẽ impedit, motio promouet. Quare meritò Hipp. dicit, ab epoto helleboro nõ esse dormiendũ sed mouedũ (quod de helleboro dixit, de quouis pharmaco intelligi vult). Neq; tamẽ Hipp. dixit omnino nõ dormiendũ, neq; omnino mouendũ: sed mouendum magis: dormiendum minus. Nimirũ nonnihil dormire statim ab ingesto pharmaco, cum & ex substantia & quatitate ipsius pharmaci & viribus hominis medicus cõiectat fore difficilẽ pharmaci cõmutationẽ, non est à ratione alienũ: nam somnus vt euacuationes impedit, ita cõmutationes iuuat. Neque verò Hippo. dixit, quauis hora ab epoto pharmaco somno esse indulgendũ minus q̃ motioni: nam statim ac acceptum est pharmacum,

multò

Aphorismorum Hipp.

multò inutilius esset mouere corpus, quàm dormire. Siquidem motio faceret incommutati pharmaci vomitione, quod somnus & quies faciunt retineri & commutari: euacuationes verò nondum impediunt, nondum enim euacuationum tempus venit. Quid ergo est quod Hipp. dicit, ad somnos & non motiones minùs? Id est, ad somnos ita agere, vt hora mouendi nō moueas, minùs debes. Sed quādo & quatenus dormire liceat, aut non, lib. 7. Contr. Medica. cap. proprio diximus.

A P H O. X V.

Cùm volueris magis ducere helleborū, moue corpus: cùm autem sistere, somnum concilia & ne moueas.

Hic quoque quod de helleboro dicitur, de omni pharmaco dictum puta. Nimirum cùm videtur segniùs succedere expurgatio, quàm expedit, mouere oportet corpus. Aut præcipiendo vt deambulet si potest, sin minùs concutiar corpus lecto pensili, aut vehatur curru aut lectica. Si verò contrà videtur imminere periculum superpurgationis, sistere oportet, continendo corpus in quiete & somno. Cause horū dictæ priùs sunt.

Helleborus ijs qui sanas habent carnes , periculosus : conuulsionem enim facit.

Omnis expurgatio quacunque parte agatur, sano corpori est periculosa: quod generatim dictum est. 3. aph. 2. quia facit dissolutionem. Hoc idem modò exemplo hellebori docet Hippoc. aliam tamen causam adhibens: nimirum illic dixit, quia dissolutionem facit: hìc, quia conuulsionem facit. Causa huius rei est, quòd cùm quæuis expurgatio possit sano corpori vtrunq; malum afferre, dissolutionem inquam & conuulsionem, tamen expurgatio vomitu facta maiori quadam ac peculiari ratione potest conuulsionem facere: ob læsionem oris ventriculi, cui consentit statim totum neruorum genus. Quoniam ergo helleborus vomitu expurgat, dixit, Helleborus iis qui sanas habent carnes periculosus, quia conuulsionem facit. Quantum verò periculi sit in illa conuulsione, alio apho. dicit: Conuulsio ex helleboro lethalis.

APHO. XVII.

Si cui sine febre fastidium , & morsus
 oris

722 Aphorismorum Hipp.

oris ventriculi, & vertigo sit, & os amarum, purgatione per superna indigere significant.

Multis per febrem accidit fastidium, & morfus ventriculi, & vertigo, & oris amaritudo, qui tamen nulla expurgatione indigent. Vt si biliosus quispiam ex ira corripitur simplici febre, nihil mirum si hæc patiatur: qui tamen nulla re minùs indiget quàm expurgatione. Qui verò citra febrem hæc habet, semper indiget expurgatione. Nam si est fastidium, est passio oris ventriculi & ea quidem calida: atqui si simul est morsus oris ventriculi, cum humoris redundantia est ea passio, non nuda. Atqui is succus qui mordet, non sit frigidus: sitim enim potiùs tolleret & famem excitaret, quàm contrà: est ergo succus calidus & mordens in ventriculi os vergens. His accedens vertigo, magnopere hanc coniecturam muat: quanquam per se sola non admodùm faceret, siquidem ex multis aliis causis nasci potest. Nascitur verò & ex hac sæpe, ascendente fumo copioso ex ventriculo in caput. Amaritudo etiam oris hanc coniecturam confirmat. Nam is sapor qui sentitur in lingua, prodit apertè succum qui in toto cor-

pore recundat, ob insitum gustandi sensum: maximè verò eos qui sunt in ventriculo, ob viciniam & rectitudinem & continuitatem membranæ internæ. Itaque quatuor hæc significant bilem redundare, & ad os ventriculi decumbere, maximè cùm sine febre accidunt. Nam cum febre multo minor causa suffecerit, ut fiant. Proinde dixit, si sine febre accidūt hæc, opus est expurgatione per superna: quia si febris non adest, semper agnoscitur redundare multa bilis decumbereq; ad os ventriculi, quare semper est opus illa expurgatione. Non tamen proinde si febris accedit, non est expurgandum: sed non semper cùm febris illis accedit, est expurgandum: quanquam semper si nulla febris cum illis est, est expurgandum. Quædam aliæ huius aph. enarrationes circumferuntur, quæ mihi omnino displicent.

A P H O. XVIII.

Dolores supra septum trāsuersum, qui purgatione egent, medicamento quod per superiora purgat opus esse significant: qui verò infra, per inferiora.

Quia nō oēs dolores purgatione curātur, sed multi aliter, dixit, dolores qui purgatione egēt.

Tales

Aphorismorum Hipp.

Tales igitur, si supra septum transuersum sunt, purgatione per superna curari debent: si infra, per inferna. Quia in euacuationibus quæ per morbos fiunt, à parte societatem membrorum habente & vicina fieri debet: quia facilius deriuantur succi per vicinam partem, quàm reuelluntur per contrariam. Societas autem & rectitudo est superiorum cum superioribus, inferiorum cum inferioribus. Sed videtur nullatenus hoc præceptum obseruari posse, aut debere. Nā laborante capite sæpe infunduntur clysteres, & dantur quæ aluū subducant vtiliter: & in morbo renum & coli, vtiliter dantur vomitoria: scilicet hac ratione reuellitur humor, auocaturq; à parte laborante. Contrà si laborante capite pro uocetur vomitus, multis de causis læsio fiet: & quia humores capiunt impetum versus laborantem partem, & quia caput inter vomendum maximè concutitur. Iam verò si thoracis pars aliqua est quæ dolet, multò minùs videtur vomitus mouendus, cum thorax vomitu lancinari soleat. Quare cum thorax & caput solùm sint supra septum transuersum, nullius partis supra septum dolor videret vomitionem amare. His argumentis coacti, quantum intelligo, quidã ita enarrant hunc aph. Dolores qui supra septum transuersum, id est in ore ventriculi sunt, per superna: qui infra, id est in fundo vètris, per inferna purgari

purgari oportet. Nimirum dolor oris ventriculi, significat succum eò vergere: dolor fundi, eò quoque: quare eò ducere oportet. Certè sensus hic verus est, sed verbis aphorismi non satis congruit. Nam generatim atque de omni parte esse prolata, indicat aphorismus. 20. qui est veluti exemplum quoddam huius sententiæ. Proinde ego aliter enarro. Videlicet, dolores supra septum transuersum qui expurgatione indigent, indicatione sumpta à parte, expurgationem quæ curationis propriè vocatæ gratia suscipitur, non reuulsionis solùm, per superna petere: eos verò qui infra, per inferna. Dixi, indicatione sumpta à parte: nam si quis doleat collo aut humero ob pituitam, & ad vomendum difficilis sit, meliùs expurgabitur per inferna, ob humorem scilicet & peculiarem naturam, non ob partem. Tamen si hæc absint, & dolor supra septum transuersum sit, vt in capite si placet, antecedentibus clysteribus & deiectionibus, quæ reuulsionis & præcautionis gratia aguntur, & vt præeat curatio corporis vt oportet, curationis propriè gratia ad deriuationem vomitu factam veniendum est: ac deinde ad errhina & sternutatoria & masticatoria. Præuacuato enim corpore, sine omni periculo cedit his euacuationibus, humor impactus in parte. Nam succum qui in ipso capite est, clystere, aut qui in renibus ipsis, vo-

Aphorismorum Hipp.

mitu euacuare nemo sperauerit.

A P H O . X I X .

Qui in pharmacorum potionibus purgati non sitiunt, non cessant, antequam sistant.

Quidam legunt, nō cessent: sed nihil refert, cessant aut cessent, dicere. Nam nihil euacuat sententiam, siue dicas, qui post epotum medicamentum non sitiunt, non cessant: id est nō cessant expurgari, quia nondū sunt perfectē expurgati, vsque dum sitiunt: siue dicas, ne cessent ab expurgatione, sed aut ducatur magis expurgatio, aut repetatur, quia nondum sunt perfectē expurgati. Nimirum expurgatio peracta perfectē, non potest non siccare os ventriculi & corpus vniuersum, atque ita sitim facere. Si enim tantum humoris intus manet, vt sitim tollat, nondum est plenē facta expurgatio: si verò magnopere ventriculus siccatus est, nulla potest esse tanta sensus hebetudo, cum qua non sentiatur sitis. Itaque si is qui expurgatur nondum sitit, nondum satis expurgatus est. Non tamen si ab epoto pharmaco iam sitit, satis iam expurgatus est: potest enim vel ob acrimoniam pharmaci, vel ob conflu-

confluxum bilis, vel causam aliam his similem,
non dum plenè purgatus, sitire.

A P H O. XX.

*Si tormina fiunt ijs qui febre carent, &
genuum grauitas, & lumborum dolor,
per inferna purgatione indigere signi-
ficant.*

Hic aph. videtur esse pars. 17. quo ita diceba-
tur: Si sine febre fastidium, & morsus oris ven-
triculi, & vertigo sit, & os amarum, purgatio-
ne per superna indigere significat. Nam vt il-
lic scripsit signa multæ bilis vergentis ad os ven-
triculi, ita hîc scripsit signa crassorum humo-
rum decumbentium ad infernas partes. Nam
dolores omnes significant, succos omnes ver-
gere ad inferna: grauitas significat, succos es-
se crassos & graues. Dixit, iis qui febre carent,
non quòd si cum febre hæc sint, non sit expur-
gandum: sed quòd non semper si adest febris,
est expurgandū. Nam accedēte febre, multò mi-
nor causa potest symptomata hæc facere, quàm
sine febre. Quare nō si causa quæ sine febre hæc
facit, semper expetit expurgationē, & causa quæ
facit cum febre, expetet.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XXI.

Deiectiones nigrae, qualis sanguis niger, sponte procedentes, & cum febre & sine febre pessimae: & quò plures colores deteriores fuerint, magis malum. Cum medicamento autè melius, & quò plures fuerint colores non mali.

Non vituperat hîc Hippo. deiectionem sanguinis nigri, sed deiectiones similes sanguini nigro, quæ sunt melancholicæ. Nam deiici per inferna sanguinem, paulò pòst dicit esse bonum. Potest verò nigrescere sanguis in ipsa via exiès ab hepate, quod nihil mali habet: deiectiones tamen quæ non sunt reuera sanguinis, sed atræ bilis aut melancholiæ, sanguini nigro similes, pessimæ sunt. Distinguuntur melâcholicæ excretiones à sanguine, concretione: nimirû sanguis statim concrevit in grumos, melancholia aut bilis atra non ita. Deiectiones nigras esse in pessimis. 2. Prognostici docet idè Hipp. his verbis: Exitio fîor verò est si nigra, aut liuida, aut eruginosa, aut opima, aut fœrida est. Nimirum nigrae deiectiones, aut vltione aut extinctione caloris fiunt, & per magnum prouentum melancholiæ aut atræ bilis, quorum succorum redundantia

non

non potest non esse corpori periculosa. Quare tales & cum febre & sine febre pessimæ sunt, ut signa scilicet, quia à pessimis causis nascuntur. Quo fit, ut multò deteriores sint cùm sponte fiunt, quàm cùm fiunt cum medicamento: quia signa omnia sunt certiora cùm abest omnis causa manifesta, quàm cùm aliqua adest. Nec tamè omnes excretiones nigrae, ut cunque & quouis tempore appareant, pessimæ, sunt: sed cùm procedunt, id est durant, si sine febre exeunt, aut à principio morbi longè à summo vigore apparentes, procedunt cum morbo, si cum febre exeunt. Nam sine febre vnica ingestio nigri cibi aut potus, potest nigram excretionem facere sine omni malo, sed ea non procedet. Et febre iam consistente, exactis signis concoctionis, potest excretio nigra decretorie fieri, etiam cum bono magno ita ægrotantis. Sed alio aph. huius sectionis dicit ipsemet Hipp. ipsas etiam excretionem que pessimæ sunt, cùm bene exeunt, esse bonas. Dicuntur bene exire, cùm post signa concoctionis euacuantur qualia oportet. Itaque meritò hinc dicitur, nigras procedentes, sponte factas, & cum febre & sine ea esse pessimas. Addit, & quòd plures colores deteriores fuerint, magis malum. Id est, quòd plures colores deiectionum fuerint, si omnes sint pessimi, eò est magis malum signum, si sponte procedunt: ut deterius est fieri deiectiones

Aphorismorum Hipp.

nes partim nigras, partim liuidas, partim virides, & opimas, quàm totas nigras. Quod. 2. etiam Prognostici dicitur, his verbis: Si verò varicolor est, diurnior quidem, sed nihilo minùs exitialis est. Nimirum deterius est, multas easque pessimas affectiones esse in visceribus, quàm vnam pessimam. Addit, cum medicamento autem melius. Hoc est, cum medicamento autem minùs malum, nigras aut varicolores deiectiones prodire, quàm sponte. Bonum enim vt signum non est, talia exire, et si cù phar-maco exeant, adhuc enim significant prauos in corpore succos contineri: sed est vt causa bonù, expurgatur enim bene corpus: vt signù minùs malum quàm si talia sponte prodirent. In vltima parte aphorif. legitur in quibusdam codicibus, & quò plures fuerint colores, non malum: in aliis, non mali. Potestq; vtraque lectio ferre sensum satis idoneum. Nimirum si legitur non malum, est sensus, et si plures colores deiectionum sint, modò cum medicamento fiant, non est malum. Si legitur non mali, est sensus, quò plures colores fuerint in deiectione, modò colores non sint mali, eò melius est quàm esse nigras. Nam deterius est vnicam, sed eam pessimam, esse excrementorum corruptione, quàm multas sed mediocres.

APHO. XXII.

Morbis quibuslibet incipientibus, si atra bilis suprâ aut infrâ exierit, lethale.

Atra bilis est succus acer, niger, vltione genitus, aut ex sanguine, aut ex melancholia naturali, aut ex flaua bile. Euacuatio nigra si non per bonam iudicationem excernatur, lethalis est: bene autem decernentia non possunt mox apparere, vt dicitur. 2. Epid. part. 1. Ergo si atra bilis incipiente morbo, aut non post signa concoctionis, exierit, lethale est. Quæ decretoriè excernuntur, potentiam facultatis indicant: ita quæ symptomaticè, significant impotentiam & debilitatem.

APHO. XXIII.

Quibuscunque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vlceribus, aut alio quouis modo extenuatis, bilis nigra aut qualis sanguis niger effluxerit, postridie moriuntur.

Atræ bilis aut succi sanguini nigro similis deiectiones, magnū malū significare dicit. Magna extenuatio, siue ex acuto siue diuturno morbo

Aphorismorum Hipp.

siue vlcere siue vtcunq; aliter (preter causas pro-
catarticas intelligo) magnam debilitatem indi-
cat. Magnitudinem morbi cum magna debilita-
te, significare mortem, & eam quidem citò futu-
ram, haud est intellectu difficile. Nā omnis mo-
tus celeritas, nascitur à proportione vincentis
ad id quod vincitur: ac tantò citiùs finitur in
quencunq; finem ferat, quantò ea proportio
est maior. Ergo constat eum quem Hipp. descri-
bit, moriturum citò: post die moriturum, hac
ratione persuasus, & proprio experimento co-
gnouit.

APHO. XXIIII.

*Dysenteria si ab atra bile inceperit, le-
thale.*

Cùm dysenteria sit intestinorum exulcera-
tio, si ab atra bile exulcerari cœperunt, sint pro-
fectò vlcera, cancri vlcerati: qui in intestinis nō
possint nō esse lethales. Nam omnia vlcera inte-
stinorū, nisi sint minima & simplicissima, sunt
dificillima curatu: nedum vlcera ex atra bile, quę
in carnosis etiam partibus solent ferro & igne
indigere. Verùm hoc ita intelligatur, nisi atra bi-
lis aliunde influat, succedatq; dysenteria permu-
tatione alterius morbi melancholici. Nā ita fie-
ri possit salubriter, vt aph. 5. par. 7. declarabitur.

APHO.

Sanguis quidem supra, qualiscunque fuerit, malum: infra verò, bonum: & nigra subeuntia, malum.

Galenus aliam lectionem sequitur, sed ego hanc magis probo. In quibusdam codicibus habetur, κατώ δὲ ἀγαθόν τὰ μέλαινα ὑποχωρόντα: id est infra verò bonum, nigra subeuntia. Quam lectionem Gal. sequitur, atque ita interpretatur, nigra verò infra subire bonum. Sed cum paulò antè dictum sit, deiectiones nigras & cum febre & si ne febre pessimas, nò satis videtur verus hic sensus: etsi intelligatur ut intelligit Galen. bonum, id est minùs malum. Quorsum enim boni nomine abuteretur modò de ea re, quã pessimam nuper appellauerat. Proinde ego magis probavi eam lectionem, quæ in antiquissimis codicibus est, hanc scilicet, κατώ δὲ ἀγαθόν καὶ τὰ μέλαινα ὑποχωρόντα κακόν: id est, infra autem, bonum: & nigra subeuntia, malum. Vocat modò ὑποχωρόντα, quæ nuper ὑποχωρήματα, id est deiectiones. Ita que inquit, deiectiones nigras fieri, malum: sanguinem verò infra exire, bonum. Nam sanguis perimum ventrem vtiliter excernitur, neq; ea excretio malæ admodum affectionis signum est: si verè sanguis sit, ac non potiùs fæx sanguinis, auc

Aphorismorum Hipp.

trahibilis. Significat enim interiùs esse redundantiam sanguinis, succi omnium optimi ac mitissimi. Itaq; sensus apho. est, Sanguinem supra ac per os emitti, malum, qualiscunque sit sanguis siue ruber siue niger: infra verò & per anũ, bonum: & deiectiones nigrae, malum. Id est, infra verò emitti sanguinem, bonum est: nisi sint deiectiones nigrae, quae vt nuper dictum est, sunt malae. Quidam, quin & Galenus ipse, feruntur in alium sensum, declarantes per sanguinem infra exeuntem, haemorrhoidas. Sed mihi videtur, si illud supra, intelligitur quasi dicatur per os: & illud infra intelligi, quasi dicatur per anum. Atque si infra intelligitur de quacunque via inferna, & illud supra, intelligi debere de quacunque superna. At verò constat, nõ omnem sanguinis excretionem per supernam viam, esse deteriore per quacunque per infernam facta: nam melior est fluxus sanguinis è naribus, quàm è ventre. Ergo illud supra, significat per os: & illud infra, per infernum venterem, vt in omnibus ferè aphorismis huius part. significarunt. Præterea cum ita dicatur, sanguis supra qualiscunque, malum, infra verò, bonum: intelligitur profectò, infra verò qualiscunque, bonum. Et illud, nigra subeuntia malum, est vt exceptio: quasi dicatur, infra qualiscunque bonus, nisi sit nigra deiectio. Tamen
non

non esset per hæmorrhoidas qualiscunque bonus: nam purum tenuemque sanguinem per hæmorrhoidas fluere, non est bonum. Atque falsum etiam sit dictum, Per hæmorrhoidas qualescunque sanguinem exire bonum, nisi sit niger: imò verò nigrum per hæmorrhoidas exire, est melius. Ineptum etiam dictum sit, Per hæmorrhoidas autem exire qualemcunque sanguinem, nisi sint deiectiones nigrae, bonum. Itaque multò facilior ac magis idoneus sensus hic est, Sanguinem qualemcunque per os emitte, malum est: nam rupturam, aut corrosionem, aut laxitatem venarum significat, in thorace aut ventriculo. Per ventrem autem infernum sanguinem exire, nisi sint nigrae deiectiones, quas malas esse monstrauimus, bonum est. Nam si est in hepate & vena caua multum sanguinis, melius est id in anum ventrem mitti (utpote partem vilissimam, & ad sordes excipiendas naturam comparatam) quam in ventriculum regurgitare, ubi in grumos conuersus ac putrescens, deliquia animi afferat, & concoctionem vitiet. Neque tamè malus sit sanguis, si denigratus in via sit, sed illæ solùm excretiones, quas nigras Hippocratem nuper appellasse diximus, malæ sunt.

Aphorismorum Hipp.

A dysenteria habito, si veluti carnes deiciantur, lethale.

Cùm ramenta ex dysenteria tantæ magnitudinis & corpulentia deiciuntur, ut videantur esse carnes, apertum est magna esse iam ulcera: ulcera verò nisi exigua sint, in intestinis insaniabilia esse, priùs etiam diximus. Atqui verbum illud, ὑποδυσεντερίης ἔχουμένω, id est à dysenteria habito, significat ab antiqua firmataque dysenteria.

APHO. XXVII.

Quibus in febribus sanguinis fluxerit multitudo, quacūque ex parte, in refectionibus, his ventres humectantur.

Tertio Prorrh. ita scripsit Hipp. ipse: Quibus sanguinis eruptio multa fuerit, procedente tempore alius malè afficitur, si vrina concocta non fuerit. Quæ sententia, ipse hic aphorismus est, præterquàm quòd illic non dicitur in febribus: & quod dicitur hìc in refectionibus, illic procedente tempore: & quod hìc ventres humectantur, illic alius malè afficitur: additurq; illic nisi vrina concocta fuerit, quod hìc deest. Est verò utriusq; loci sensus, nimium sanguinis fluxum, sole-

solere facere rēpore refectionis laxitatē vētris. Nimirum per nimiam sanguinis effusionem, minuitur naturalis calor, & languescit facultas naturalis cōquendi, & inaniuntur magnoperè venæ. Quo fit, vt accipiāt homines plus cibi, cūm refici iam parant, quān coquere possint: ea verò est promptissima causa diarrhææ. Neque verò hoc solum accidere solet ex multa sanguinis effusione, sed multa alia mala. Quare meritò cūm hīc vnicam tantūm noxam earum, quas solet id effluuium facere, retulerit, illic scripsit, Aluus malè afficitur: intelligens scilicet multa mala, vt laxitatem ventris, flatum, ructus acidos, & cruditates. Quin etiam alijs multa mala corpori nata sunt accidere, quæ ex malis ventris initium capiunt, vt hydrōpis omnis species. Refrigeratur enim in primis hepar, & malus totius corporis habitus fit, & multæ obstructiones. Nam distribuuntur multa cruda, aut etiam vitiosa in cōcoctionis officina: constat verò hæc nō fieri quia hinc aut illinc euacuatur, sed quia vndecunque euacuetur, multus sanguis fluxit. Meritò ergo Hipp. dixit, quacunque ex parte, nam nihil interest, ex naribus, an ex ore, an ex ano, an ex vtero fluxerit, sed si nimius fluxit. Neq; verò interest, an sponte fluxerit, an arte medica extractus sit: quid enim interest ex naribus, an ex brachio fluxerit, si nimius fluxit? Quare hæc oportet medicos

Aphorismorum Hipp.

dicos omnes perpédere hoc loco, ne plùs q̄ expedit, incauteq; sanguinem mittât: fiet enim vt diarrhœâ faciant, & a pepsîâ, & hydrôpê fortasse, aut cachexiâ, nisi tamê breui fuerit eger iugulatus. Quanquam nollê hoc in loco plurimùm morari, quia video hoc sêculo multò plures medicorum esse hæmophobos, quàm præcipites in hoc auxilii genus: monêdû tamen illud semper est, Ne quid nimis. Neq; certè ea mala fieri nata sunt, tûc solùm cum febricitat is cui effluxit sanguis, sed etsi nō febricitet: extinguitur enim nihilominus naturalis calor. Dixit tñ hîc, in febribus: nō alia causa, q̄ quòd iudicationes in febribus fieri solent. Cùm hîc monstratû sit, hæc mala nata esse ex nimio fluxu sanguinis fieri, cōstat non quantulumcunq; supra indigentiâ euacuatû sit aut effluserit, mala oïa cuëtura, neq; æqualia omnibus. Sed alius plùs, alius minùs lædetur, vt plùs aut minùs euacuâdo à mediocritate excesserit. Atq; alius fortasse, etsi plùs iusto nō nihil vacuatus sit, non lædetur manifestè: alius lædetur, sed quod recuperari possit: alius lædetur, ita vt nunquam recuperetur, sed reliquum vitæ miserè viuat. An magnopere læsus sit, an non adèò, an nihil, manifestè ex vrina cognosces: hæc. n. aprè indicat, quatenus debilitatus sit naturalis calor; & an nō sit debilitatus. Proinde Hipp. loco citato addidit, nisi vrina cōcocta sit.

APHO. XXVIII.

Quibus biliosæ deiectiones, facta surditate cessant. & quibus surditas, biliosis deiectionibus factis cessat.

A biliosis deiectionibus, & in biliosis febribus, surditas facta, signum imminentis phrenitidis est, nam apertè indicat raptū bilis in caput, vt Hipp. ipse lib. de Iudicatione morborum scripsit his verbis: Quibus in febribus aures surdescunt, ii necessario febre non discussa delirant. Sed si ei cui bilis per ventrem fluit, fit raptus in caput, nihil mirū deiectiones biliosas cessare: vt solet scilicet fieri vrina alba delirantibus, raptam in caput bile: & eadē ratione quibus surditas talis est, id est ex bile, superuenientibus deiectionibus biliosis cessat surditas, & periculum phrenitidis quod ex bile in capite imminebat. Atque euacuatio est maximè probanda, nam est euacuatio simul & reuulsio facta à natura. Sed non semper hæc solutio solet huic malo succedere, sed nonūquam fluxus sanguinis de naribus solet à surditate & phrenitide simul liberare, quæ euacuatio cū deriuatione est. Aliquā fit sine euacuatione permutatio: quæ probanda tñ est, quia est maioris mali cum minori permutatio, vt cum cessat surditas superueniente dolore coxæ aut genuum

Aphorismorum Hipp.

genuum. Quas omnes surditatis iudicationes, Hipp. ipse loco citato recensuit. Neque tamē biliolæ deiectiones quācunque surditatem solent tollere, sed biliolam: biliola surditas esse agnoscitur ex bilis signis, in quibus in primis est febris biliola. Proinde in hoc aph. (enarrate ipso Hipp. loco illo quem citavi, ex lib. de Iudicatione morborum) subaudi velim, in febribus: atque ita dici, quibus verò in febribus surditas, biliosis deiectionibus factis cessat. Agnoscetur etiam postmodum ex bile fuisse surditas, quod fluentibus deiectionibus biliosis tolli ea incipiat. Sed de aphorismo hæc sunt satis.

APHO. XXIX.

Quibus in febribus sexto die rigores sunt, difficile habent iudicium.

In febribus non intermittentibus intellige: nam in intermittentibus fit rigor ut initium accessionis, estque in figura propria febrium, quare nihil significat. In ardentibus autem febribus, speciem quandam crisis esse rigorem, dicitur aphorism. 58. huius parti. qui ita habet: A causo habito, superueniente rigore solutio. Quare accidit rigori, quod aliis iudicationum generibus: scilicet diebus decretoriis utiliter, diebus nō de

cretoriis inutiliter fieri. Atq; dies decretorii crebrius & tutius iudicant, scilicet, crebrius iudicant, atq; crebrius liberant, & sine recidiuis: atq; si quando tollunt homines, mitius tamen id faciunt. Contra non decretorii dies rarius iudicant, pauciores liberant, eosque non tuto, sed cum multis recidiuis: reliquos cum magnis cruciatibus interimunt. Idque euenit in vtrisque, quacumque iudicationis specie iudicent, siue fluxu aliquo sanguinis, siue sudore, siue vomitione, siue rigore, siue aliter. Nam quod modo dicimus, non est in crisis genere, sed in diei natura. Dierum omnium decretoriorum vilissimus atque perniciosissimus, est. 6. dies, ut ex innumeris Hippocratis locis, cum in Epidemiis, tum etiam in Apho. & aliis operibus constat. Merito ergo in febribus. 6. die rigores significabunt difficile iudicium: mortem scilicet, aut solutionem non tutam, sed cum multis recidiuis. Nam quouis alio die non iudicatorio, fiunt iudicationes difficiles, nedum hoc die qui est vilissimus. Sed cum hoc non tam sit in rigore ipso (nam rigorem satis bonam iudicationem esse solere in febribus ardentibus, aph. citato dicitur) quam in diei natura, constat non rigorem solum in hoc die asserre iudicium difficile, sed eadem ratione & sudorem, & regium morbum, & iudicationem aliam quancunque.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XXX.

Quibus accessiones fiunt, quacunque hora dimiserit febris, si sequenti die eadem hora inuaserit, difficilis iudicationis est malum.

Videtur prima facie hic aph. significare, malum esse difficilis iudicii, si cras inuaserit febris eadem hora qua hodie dimisit. Tamen hoc omni ratione caret, neque experimento confirmatum esse puto. Sed quod dicitur tale est, Febres eas esse rebelles & solutu difficiles (hoc enim est quod verbum, difficilis iudicii, hoc loco significat) quarum paroxysmi eadem semper hora reperunt, idque quacunque hora dimittant. Quod non ideo additur, quod nihil intersit qua hora dimittat febris, ad morbi longitudinem aut breuitatem: sed quod hæc ipsa repetitio statuta, atque ordine confirmata, qua à sua hora paroxysmus nihil deerrat, utcunque habeant reliqua, per se significat difficilem solutionem. Quia ordo in rebus omnibus significat fixationem causarum, quare & difficilem solutionem. Constat verò ex his, non solum significare hanc difficultatem, si eadem hora semper

per

per accidit paroxysmus, sed etiamsi paribus semper horis, eademque proportione anticipet, aut tardet: ut si hodie hora prima, sequenti die, secunda, tertio die, tertia, quarto quarta, atque ita deinceps inuadat. Nam in his non est minor ordo quam in illis, neque paroxysmi aberrant magis à sua hora. Interualla enim habent omnino æqualia, repetuntque totidem horis hodie, quot heri, & nudius tertius.

A P H O. XXXI.

In febribus cum lassitudine, in articulos & circa buccas maximè abscessus fiunt.

Lassitudo cum febre cōiuncta, abscessum expectare iubet. Nam rarò quibus tanta ad vires multitudo succorum est, ut per totam febrem sentiant notatu dignam lassitudinem, liberari possunt sine abscessibus. Quòd in articulis fiunt, agnoscimus ex partis natura. Nam ut dictum est ab eodem Hippocra. innumeris in locis, maximè in Prognostico & 2. Epid. & in multis aphorismis, in quibus sunt. 44. & 45. & 74. articuli paratissimi sunt ad recipiendos abscessus: causa est in ossium laxitate

Aphorismorum Hipp.

tate, & motu. Fore circa buccas, hoc est, aut in buccis ipsis, aut in partibus colli, aut post aures circa buccas, intelligimus ex morbi natura. Nam sermo est de febribus perpetuis, quæ semper ferè habent affectam sedem in capite, thoraçe, aut hypochondriis: quibus sedibus, cù partibus circa buccas est magna rectitudo.

A P H O. XXXII.

Quibus conualescentibus ex morbis aliquid laborauerit, illic abscessus fiunt.

Nondum ex dictis indiciis est satis aperta cõiectura, in quam partem incumbet abscessus, nisi peculiaris signa sint in ipsa parte, quæ est acceptura. Vt si quis per totum morbum, quem verisimile sit ex aliis signis, iudicandum per abscessum, parte aliqua doluit, is illa ipsa parte cùm conualescet ex morbo, habebit abscessum. Dolor enim ille apertè iam significabat, & partem esse debilem, & in illam succos decumbere. Nec verò dolor solus potest significare abscessum in parte aliqua futurum, sed & quodcunque particulare signum eorum, quæ significare possunt debilitatem aut morbum partis: vt si pars aliqua peculiari laborabat intèperie per totum morbum, aut sudabat sola. Quin etiam
citra

citra hæc omnia, si aliunde intellexeris homini esse partem aliquam debilem præ cæteris, in illam fore abscessum expectabis: ut si quis est claudus, in crus: si quis solet coxa laborare, in illam: si cui ex ulcere quod accepit brachium debilitatum est, aut etiam pars alia, hac aut simili alia occasione, quæ possit partem debilem reddere, in partem debilem. Itaque intelligendum est, non quibus laborauerit pars cum conualescent, sed cum conualescent fiunt ea in parte abscessus, qua laborauerunt per morbos.

APHO. XXXIII.

Sed etsi quid ante morbum doluerit, illic morbus firmatur.

Ut cum per morbum dolet pars aliqua, in ea parte debet expectari abscessus: ita cum ante morbum doluit aliqua pars, timeri debet ne morbus in ea firmetur. Ut si homini cui multis antè diebus doluit caput, febris superuenit, statim debet timeri phrenitis: si doluit latus, pleuritis: si renes doluerunt, eorū inflammatio.

APHO. XXXIII.

Aphorismorum Hipp.

Si ei quem febris habet, tumore non existente in faucibus, stragulatio repente euenit, lethale.

Quod vertimus, tumore non existente, Hippocrates dicit εἰδὴματος μὴ ὄντος. Constat tamen oedematis nomine hîc, vt plerisque in locis apud hunc autorem, tumorem intelligi: non eum tantum, qui à pituita fit, sed generatim. Dictum etiam prius est, hanc phrasim, ei quem febris habet, aut à febre habito, maius quiddam significare quàm si simpliciter diceretur, febricitanti: significat nimirum, ei qui magna febre laborat. Itaque affirmat, si cui laboranti magna febre, nullo tumore apparente in faucibus, repente superuenerit strangulatio, lethale malum esse. Constat verò syndromen hanc signorum, significare acerbissimam anginæ speciem, quam Græcorum multi ab aliis speciebus separantes appellabant cynanchen: ea verò est inflammatio asperæ arteriæ. De qua & in Prognostico idem ferè quod hoc loco, scriptum est his verbis: Angina periculosissima est, & celeriter enecat, vbi neque in faucibus neque in ceruice quicquam apparet, doloresque vehemen-
tes

res fuerint, & spiritus non nisi recta ceruice trahitur. Hæc enim eodem die strangulat, & interdum secundo, aut tertio, aut quarto. Quod in hoc aphorismo dicitur, tumore non existente in faucibus, dicitur in Prognostico, neque in faucibus neque in ceruice: quod, hîc quoque suppleri debet. Nam si tumor apparens in faucibus, hoc est in interna oris parte quæ est inter gulam & caput asperæ arteriæ, anginae periculum subleuat, multò profectò magis subleuabit tumor in ceruicis apparens externa parte. Quod in Prognostico dicitur, & spiritus non nisi recta ceruice trahitur, dicitur hîc strangulatio repente superuenerit: multò profectò significantiùs. Nam nomen hoc strangulatio, non de omni respirationis difficultate dicitur, etsi ea magna sit, sed de ea solùm qua iugulum videtur compressum. Si quis enim asthma patitur, aut ob debilitatem facultatis sublimè respirat, dicitur dispneam pati, sed non strangulari. Strangulatio verò repente facta, inflammationem in gutture significat. Nam si aut ob incidentem fluxionem, aut tale quipiam strangulatio fieret, non fieret repente: aut si repente fingas resolutos esse musculos aperientes laryngen, omnino non fiet strangulatio cum magna febre. Igitur mag-

Aphorismorum Hipp.

na febris cum strangulatione repente facta, inflammationem significat in aliqua earum partium, quæ possunt strangulare: quòd si nullus tumor apparet in faucibus, neque omnino in tota ceruice, in interno guttore erit proculdubio inflammatio. In Prognostico vt huius ipsius morbi descriptionem faceret, quia strangulationis non meminit, sed rectæ spirationis quæ remissiùs significat, dolorum vehementium in ceruicis partibus meminit. Itaque non omnino eodem modo, bene autem vtrobique, atque omnino idem affectus significatur, hîc & loco citato in Prognostico. Quem morbum tam periculosum esse Hipp. censet, vt nonnunquam eodẽ die, aut secundo, atq; semper ferè intra quartum necare dicat. Maxima periculi causa est, quòd nõ expectat curationẽ. Nam affectus, gratiã febris & feruoris maximi, expetit multum aëris frigidi: & inflammatio non permittit subire in thoracem, nisi minimum, & eum quidem calidum.

APHO XXXV.

Si ei quem febris tenet, ceruix repente peruertitur, & vix potest deglutire, tumore non existente, lethale.

Peruer

Sectio quarta. 149

Peruersio ceruicis, vertebrarum luxationes significat, de quibus lib. 3. com. 26. loquuti sumus. Illæ peruersiones si ad anteriora sunt, deglutionem impediunt: nam spinæ à parte interna gula affixa est. Neque verò illâ solum, sed & respirationem: nam vt gula spinæ, ita gula aspera arteria hæret. Igitur peruersio colli, cum tam impedita deglutione, apertè significat euerfas, vertebrae versus anteriora: quòd verò id repente factum est, significat inflammationem aliquã factam esse in musculis ceruicis: atq; multò magis id significatur, accedente magna febre. Quotumore non existente, id est non apparente, aut non existente in loco conspicuo, constat esse internam inflammationem cum strangulatione: qui casus eadem prorsus causa qua prior, erit lethalis.

APHO. XXXVI.

Sudores febricitantibus si euenerint, boni sunt tertio die, & quinto, & .7. & .9. & .11. & .14. & .17. & .21. & .27. & .31. & trigesimo quarto. Nam hi sudores morbum iudicant. Qui verò non ita sunt,

Aphorismorum Hipp.

*laborem significant, & longitudinē mor-
bi, & recidivas.*

Quod in Prognostico dixit, Sudores optimi sunt in omnibus morbis acutis, quicunq; in diebus iudicatoriis fiunt: hoc idem dicit modò, per enumerationem dierum decretoriorum. Itaque enarratore Hippocrate ipso, hinc nomine febricitantiū intelliguntur, qui laborant febribus acutis: tales enim sunt quæ solēt iudicari. Euenit itaq; sudoribus, quod & aliis omnibus iudicationum generibus, scilicet diebus decretoriis bene fieri, aliis diebus (quantum agitur in diei natura) malè. Hæc enim est vis dierum decretoriorum, vt bene perfectè & turò iudicent, hoc est ad salutem plerunq;, integrè & sine recidiva. Sudores ergo diebus decretoriis prouenientes, ita faciūt. Qui verò non ita fiunt, id est qui diebus non decretoriis fiunt, significant laborem & longitudo-
nem morbi, id est magnum & longū morbum: si scilicet morbū nō tollunt. Nā vt Hipp. ipse paulò infrà dicet, febricitanti sudor superueniens febre non deficiente, malum: prorogatur enim morbus, humiditatemq; multā significat. Si tollūt febres, significant recidivas. In quā sententiā dicet rursus nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet redire. In ea enumeratione dierum quā facit, sunt quædā notatu digna. Pri-
mum

Sectio quarta. 150

mum cur tacuerit quartū, cū sit iudicatorius
 ferè inter primos. An quia etsi quantū agitur in
 diei natura quartus est decretorius, tamen iudi-
 cat rarò admodū, quia accessio diei tertii aut
 quinti surripit crīsim? Sed cur nō etiā. 13. &. 15.
 surripiunt quatuordecimo? aut si surripiūt, cur
 quatuordecimum nominauit, tacens quartum?
 An quia quo acutior est morbus, tantò accessio
 quæ imparibus diebus fit, maiorem vim habet:
 atq; proinde accessiones eorum qui quatuorde-
 cimum possunt attingere, minūs violente cū
 sint, non tam crebrò arripiunt crīsim, quàm eo-
 rum qui quintum diem non excedunt? In qui-
 busdam codicibus legitur, vigesimo & trigesi-
 mo. Tamen in pleriq;, & in eorum optimis legi-
 tur, vigesimo primo, & trigesimo primo. Me-
 hoc nihil mouet: nam etsi vigesimus dies haberi
 solet iudicatorius, explicuimus nos in com. 22.
 aph. 2. part. crīsim vigesimi semper produci ad
 bonā partē vigesimi primi. Quare non mirū, i-
 mō verò admodū cōsentaneū est, Hippocratē
 nūc vigesimū, nunc vigesimum primū vt decre-
 toriū nominare. Post trigesimū quartū, trigesi-
 mū septimum & quadragesimū posset Hippo-
 crates adicere: nā nisi quadragesimū diem supe-
 rēt morbi, nōdū habentur simpliciter diuturni.
 Sed fortasse omisit, vt rariūs iudicātes q̄ priores.

APHO. XXXVII.

Frigi=

Aphorismorum Hipp.

Frigidi sudores cum acuta febre facti, mortem significant: cum mitiori, longitudinem morbi.

Hæc quoque sententia in Prognostico scripta est his verbis: Pessimi autem frigidi sudores, & solum circa caput facti, & faciem, & collum: hi enim cum acuta quidem febre, mortem prænu-
ciant: cum mitiori autem, morbi longitudinem. Et qui toto corpore similiter, ac qui circa caput fiunt. In enarratione illius loci, reddidimus causas frigidi sudoris, & cur ita contingat ut ab Hippocrate dicitur. Modò illud vnum lubet dicere, sudorem frigidum, ut cum febre quæ plurimum urget (hæc enim vocatur hæc acuta) mortem, ita & cum debili facultate, qualiscunq; febris sit, significare: & ut cum febre quæ nõ adeo urget, longitudinem, ita & cum facultate forti. Itaque sudor frigidus (nam & causæ cuiusque, magnitudinem morbi & multitudinem causæ significanti, id usu venit) cum forti facultate, longitudinem: cum debili, mortem significat. Nam ut febris quæ urget non expectat, donec contumax succus coquatur, ita neque debilis facultas. Et ut febris mitior expectat, ita & virtus fortis. Succus verò qui exudat frigidus, non nisi longo tempore coqui potest.

Qua parte corporis sudor est, ibi morbum indicat.

Sudor non semel neque ex manifesta causa, sed semper fluens sine manifesta causa, peculiarem in parte redundantiam significat, si ex parte: ut in toto corpore, si ex toto fluit.

Et qua parte corporis calor aut frigus est, ibi morbus est.

Nam calor aut frigus morbus est, si scilicet non leuiter, sed insigniter & cum perseuerantia, & non ob manifestam causam sit.

Et ubi in vniuerso corpore mutationes, & nunc corpus refrigeratur, nunc incallescit, aut color alter ex altero fit, longitudinem morbi significant.

Dux hæ mutationes, scilicet corpus alternatim & refrigerari & incallescere, & colorem alte-

Aphorismorum Hipp.

alterū ex altero fieri, significāt multos variosq; succos: qui nō possunt nisi longo tēpore coqui. Quare talia signa, cōstāte facultate, lōgitudinē morbi significant (nam si non cōstiterit, significabunt mortem, citam aut tardam, vt facultas plūs minūsve durare poterit) quod. I. Epid. part. 2. exemplo satis indicatum est. Describit Hippocrates tempestatem, qua grassabantur continuæ febres, quibus cū nunquam intermitterent, rigores inordinati & errantes fiebant. Itaque fiebat illis modò calor, modò frigus: de quibus ita inquit, Octogesimo cū breuissimè iudicabantur.

APHO. XLI.

Sudor multus à somno, sine causa alia factus, corpus copiosiore cibo vti significat: si verò cibū non capienti hæc passio accidat, significat euacuatione esse opus.

In quibusdā codicibus legitur, ἀνευ φανεροῦ ἀιτιῆς, id est sine causa manifesta: in aliis, ἀνευ τινὸς ἀιτιῆς ἑτέρου, id est sine causa aliqua alia. Quā lectionē magis probavi, quia cibus etiam est manifesta causa. Quare non satis aptus videtur sermo esse, si sudor multus a somno sine causa

causa manifesta fit, à cibo fit. Melius est dicere, si sine alia causa fit, à cibo fit: quòd si sine cibo etiã significat euacuatione esse opus. Atqui poterat ita dici, essetq; idem omnino sermo, Si sine causa manifesta sudor multus à somno fit, euacuatione esse opus significat. Nã nomine causæ manifestæ, excluditur etiã cibus: libuit tamen Hippocrati cibũ teorũ excipere, quia frequentissimè solet esse talis sudoris causa, atque vt te id moneret. Nomine cibi, constat intelligi debere etiam potum: nam copiosus potus non minùs, imò magis etiam quàm cibus, potest esse causa multi sudoris à somno. Itaque inquit, si sine alia causa, manifesta scilicet (qualis esse posset decubitus in loco calido, aut epotum medicamentũ quod sudorem prouocaret) sudor multus à somno fit, corp^o pluri quàm opus sit cibo vti significatur: hæc enim solet esse creberrima causa. Si verò neque hæc causa sit vt homo sudet, constat eum laborare redundantia: quare cùm contrariorum sint contraria remedia, euacuatione erit opus. An expurgatione, an missione sanguinis, an solùm tenui victu, & frictione, ex aliis discito. Sed obiicies, docere Hippocratem in Prognostico, sudorem fieri aut ob igneam inflammationẽ vt in colliquantibus febribus, aut ob corporũ dissolutionẽ vt in virtutis deliquis: ex quibus causis (carũ aut nulla habetur

Aphorismorum Hipp.

in manifestis) si quis sudet, nihil possit esse magis perniciosum, quàm euacuatione uti. Cæterum proinde puto ego, Hippocratem dixisse non simpliciter, sudor sine causa manifesta, sed sudor multus ex somno factus. Nimirum sudor fieri potest ex debilitate facultatis concentricis, aut ex corporis colliquatione ab igneo calore: tamen ille neque copiosus & abundè ex toto corpore fluens (hunc enim intelligo magnum vocari) neque post somnum magis fiet. Imò verò qui præ debilitate fit, non multus sed raris guttulis, granis milii similibus, prodit: qui per colliquationem non copiosus & fluens, sed crassus, pinguis, non adèd multus. Vterque somno magis sistitur, quàm promouetur: somnus enim facultates naturales roborat, & membra reficit. Igitur qui multus & ex somno, sine multo cibo aut potu, aut alia manifesta causa fit, non potest non nasci à multitudine, atque indigere euacuatione.

APHO. XLII.

Sudor multus frigidus aut calidus semper fluens, frigidus maiorem, calidus minorem significat morbum.

Vt cunq; sudor multus fluat semper per totum morbum

morbum, aut sæpe reperat, significat morbum, id est significat multam morbi causam, est que proinde malum signum. Frigidus verò & semper fluens, maiorem morbum significat, est que deterius signum quàm calidus semper fluens. Nam cum vterque significet multitudinem sucorum, frigidus valde contumaces ad coquendum, aut debilitatem innati calidi significat. Itaque hinc quoque, cum scilicet multus sudor & semper fluens maximè frigidus est, timor imminet, ne nõ possit durare facultas, donec morbus coquatur.

APHO. XL III.

Quæcunque febres non intermittentes, tertio die fortiores fiunt, periculosa. Quocunque autem modo intermiserint, significant periculum abesse.

Febrium perpetuarum, quæ tertio quoque die ingrauescunt, duplex est genus: alterum simplex, cuiusmodi tertiana continua, quam causum exquisitum esse alio loco monstrauimus: alterum compositum, cuiusmodi est semitertiana, quæ cõkursu quotidiana & tertianæ, cum ambæ aut altera continua est, conflatur. Vtrunque genus morbi est lethale. Nam de semitertianis. i. Epid.

Aphorismorum Hipp.

part. 3. ita scripsit idē Hippocrates: In febre quā semitertianam vocant, cum morbi eueniūt acuti, tum præter cæteras hæc est lethalis. Ardētes febres periculosas esse, magis constat quàm vt monstratione opus sit. Constat ergo, futilem esse quæstionem inter quosdā enarratorū, de quibus febribus sit hic aphorismus, an de semitertianis, an de ardentibus. Nam si utræq; sunt nō intermittentes, & tertio die ingrauescentes, & utræq; sunt periculosæ, de vtriusq; profectò intellexerit. Maximè cum vniuersim ab Hippocrate scriptū sit, quæcunq; febres non intermittētes, tertio die fortiores fiunt, periculosæ. Atqui quanquam tertio die ingrauescentes, sunt præ cæteris periculosæ, tamen febres nullæ earū quæ nunquā intermittunt, sunt omnino sine periculo. Nā ab ipso Hippocrate. 1. Epid. par. 3. ita scriptum est: Sunt autē acutissimi, maximi, grauissimi morbi, ac præ cæteris omnibus lethales, in cōtinua febre. Quo loco nullā cōtinuæ febris speciem nominauit, sed de continuis generatim dixit, eas esse periculosas. Quod hīc de omnibus non dixit apertè, sed de tertianis continuis apertè in prima parte aphorismi: de aliis febribus per insinuationē in secūda, dicēs, Quæ verò quocūque modo intermittunt, periculo carent: quasi quæ nullo modo intermittunt, non careant periculo. Nam iis quæ quouis modo intermittūt,

contra-

contrariæ sunt quæ nullo modo intermittunt: hæ sunt continuæ. Quare non valde probo enarrationem Galeni, putantis hanc etiam secundam partem aphorismi esse de solis tertianis, atque perinde esse atque si ita diceretur: Quæ verò tertianæ intermittunt, quouis modo intermittant, id est, siue multis siue paucis horis intermittant, periculo carent. Nam etsi tertianæ intermittentes sunt tutæ, non tamen illæ solùm sed & aliæ omnes intermittentes, utcumq; intermittant: siue inquam singulis diebus, siue vno, siue duobus interiectis. Quare illud, quæ verò quocumq; modo intermittit, de febribus generatim intelligitur, nõ de tertianis solùm. Nã præter dicta, ratio securitatis quã Galenus reddit, nõ est propria tertianis, sed communis omnibus intermittentibus: nimirum in omnibus perpetuis facultas perpetuo affligitur labore, nõ quam remittente, & putredo cõtingit in venis & arteriis magnis. In intermittentibus autem putrescunt succi extra vasa, & facultas potest in intermissionibus febris recreari. Igitur cum ratio sit omnibus communis, de omnibus quæ intermittunt debet intelligi hic sermo. Quod Galenus etiam intellexit (etsi hinc sentit aliter) ut cõstat ex commen. 5. tertix part. 1. Epid. quo ita scriptum reliquit: Febrium verò ad integritatem venientium, lethalem esse

Aphorismorum Hipp.

nullam, in aphorismis clarè docuit his verbis: Febres quę non intermittentes, tertio die ingrauescunt, sunt periculosę: quocunque autem modo intermiserint, periculum abesse significatur. Igitur quod tota hæc sententia continet, est, febres omnes intermittentes esse sine periculo: quę nullo modo intermittunt, nunquam sine periculo esse: in eis verò maximè periculosas esse, quę tertio die ingrauescunt, siue causi, siue semitertianę sint. Neque certè contrarium huic enarrationi est, quòd Hipp. quintanam pessimã vocet. Non enim eam simpliciter dixit perimere, sed cùm tabescentibus, aut iam tabidis superuenit. Hoc verò non est febrem esse per se lethalem, sed aliis intermittentibus deteriolem.

APHO. XLIIII.

Quibus febres diuturna, ijs vel tubercula vel dolores in articulos fiunt.

Ex diuturnis febribus crebrius fiunt abscessus, quàm ex acutis. Atque ex iis, quę quãuis à principio fietent acutę, prorrogantur, saluè affecto homine, vt in Prognostico dicitur, abscessus fiunt. Fieri verò abscessus in articulos sepius, probatum prius est. Hi abscessus faciunt dolores in articulis, aut oborti simul tuberculis circa illos, aut sine tuberculis: vel faciunt tu-
b ercu-

bercula sine articulorum doloribus. Tot enim modis potest abscedere humor in articulos, aut in partes circa articulos.

A P H O. XLV.

Quibus tubercula, vel dolores in articulos fiunt, hi multis cibis utuntur.

In quibusdam codicibus legitur ἐκ πυρετῶν μακρῶν γιγνόνται: id est, ex longis febribus, aut post longas febres fiunt: in aliis legitur solum, ἐκ πυρετῶν, id est, ex febribus, aut post febres. Multo vero magis probavi hanc lectionem, qua nihil tale habetur: quia reuera sunt verba illa inepte hic interiecta. Nam quod febres longe antecesserint, non solum non auget suspicionem ex multis cibis tubercula esse, sed etiam minuit. Nam si post febres longas tubercula fiunt, non est quod suspiceris cibum multum esse in causa, cum febres diurnae soleant tubercula afferre. Quin potius si ita diceretur, Si post febres non diurnas tubercula fiunt, cibus est in causa, melius diceretur: male ergo dicitur, ex diurnis febribus. Ferre melius possem ut diceretur, solum post febres: sed consentaneum esse magis puto, ut illa verba excludantur. Docet enim Hipp. modò, nihil aliud, quam multis, quibus febres quæ præcesserunt perfecte iudicatae sunt, ut nullos ab-

Aphorismorum Hipp.

scellus afferrent, fieri tamen abscessus ob cibos multos. Cognosces tubercula non sequi iudicationem morbi, sed malum victum: non vt Galenus innuit in cōmētario, si conualescentibus iā ex febribus fiūt (nā aph. 32. dixit ipsemet Hipp. Conualescentibus fiunt abscessus etiam sine errore venientes) sed si febre perfectē iudicata, aut declinante iam optimē, & elapso tempore quo solent ex febribus abscessus fieri, vtentibus præcipuē multo cibo, fiunt. Quare si hoc accidat, detrahemus quantitatem ciborum, iā hinc scientes eos esse abscessuū causam: atque curabimus semper, ne in declinationibus febrium multo cibo vtantur conualescentes, ne abscessus fiāt. Quod verò fieri soleant abscessus ex multis cibis, non est quòd mirère, cūm & recidiuas facere soleat nimia cibi copia.

APHO. XLVI.

Si rigor superuenit febre non deficiente, agro iam debili, lethale.

Ego vellē subaudiri, vbi dicitur febre nō deficiente, aut magnopere subleuata. Non enim si in ardēte febre rigor fit succeditq; sudor, qui febrem multū remittere fecit, quia non extinxit penitus, lethale iam est. Sed si rigor neq; tollit neq; subleuat febrē, magnitudinē morbi, tantam

tā vt nō possit à facultate sustineri, indicat: quod cū forti virtute, difficile iudiciū & longitudinē significaret: sed debili iā ægro, mortē significat.

APHO. XLVII.

Excreationes in febribus nō intermittētibus, liuidæ, cruētæ, fœtida, & biliosæ omnes mala. Si verò bene excernuntur, bonæ, & per deiectiones, & per vrinam. Si autem non euacuatur aliquid conferentiū ex his locis, malum.

Mentione facta triū euacuationum, excreationis, & deiectionis, & vrinæ, docet (quod de omni euacuationis genere intelligendū venit) euacuationes quę per se solēt esse malę, fieri tamē cū bene exeūt in febribus nō intermittētibus, bonas. Enumerationē etiā fecit liuidę, cruētę, fœtidę, & biliosę excreationis. Quę oīa genera excreationis mala esse, in Prognostico docuit (intelligit enim cruentam & biliosam synce-
ras, & fœtidam admodū, vt iniecta in carbones grauiter oleat) quin & in deiectionibus sunt hæ lethales, liuidæ inquam, cruentæ, fœtidæ, biliosę. Neque hę solū, sed etiam quę his ipsis coloribus variegatę sunt, & opimę. Vari-
gatę cum his intelliguntur. Opimę nō possunt

Aphorismorum Hipp.

bene exire: nam bene exire nihil aliud est quàm decretoriè excerni, post signa concoctionis satis copiosè, & cum bona tolerantia: eritque hoc idem melius multò, si in die decretorio fiat. Pinguedinem verò constat nunquam exire decretoriè. Hac de causa dixit Hippocrates, in febris non intermittentibus, quia scilicet in his expectantur iudicationes. Dicit in secunda parte aphorismi, Si autem non euacuetur aliquid conferentium ex his locis, malum. Id est, si autem non euacuatur quod euacuari confert, malum: quod dixit, vt opponens contrarium ei quod dixerat, si bene excernuntur. Sed cur non dixit, si verò malè excernatur? Vt intelligeremus, si ante signa concoctionis, & in die non decretorio, sine conferentia & tolerantia, ac denique non qualia euacuari oportet. Siquidem contraria his intelligebamus dici, si bene excernuntur: sed satis fuit hoc vnum dici, si nō quod oportet euacuetur. Non enim si omnia illa oportet accidere, vt bona excretio sit: omnia etiā abesse oportet, vt sit mala. Quia bonum quacunque in re, fit ex perfecta causa, malum ex imperfecta. Satis est ergo, quò mala euacuatio sit, si aliquid illorum absit: maximè, si non euacuetur quale oportet. Monstratum enim à me alibi est, euacuationem qualitate præter naturam, vtcūq; habeat in reliquis, esse malam. Galenus dicit,

cit, in quibusdam codicibus legi, Si aliquid eorū quæ iuuant, id est vtilia sunt, homini excernatur, malum. Ille putat lectionem primā esse meliorem, ego puto nihil interesse. Nam si non excernitur aliquid eorum quæ oportet euacuari, & omnino euacuatio aliqua fit, certè excernitur aliquid eorum quæ oportuit retineri.

APHO. XLVIII.

In febris non intermittentibus, si externa frigida fuerint, interna verò vrantur, & sitim habeant, lethale.

In Prognostico, in hanc ipsam sententiam ita scripsit: Si caput manus, ac pedes frigidi sint, vētre costisque calentibus, malum est. Quo loco apertè dicit Hippoc. quæ vocet hīc externa, & quæ interna: externa scilicet, caput, manus, ac pedes: interna, vētrem, & costas. Atque quod illic dixit aliquantò remissiùs, calentibus: hīc dicit, vrantur & sitim habeant: Qui casus non potest in febris perpetuis non esse lethalis. Dixit, in febris perpetuis, quia in intermittētibus per initia accessionum fit sine magno periculo. Sed in perpetuis est quoddam genus, quod lypiria febris nuncupatur, cui hoc accidens est patho-

Aphorismorum Hipp.

gnomonicū, quia habet cum maligna putredine inflammationem internam, eamq; magnā. Præter hanc nulli est proprium: fit tamen quibusdā acutarum febrium superueniens mortis signū, ob innati calidi extinctionē, cū vicini iam moti sunt. Vtroq; modo externum frigus est signū lethale. Nam cū est superueniēs, significat mortem: cū pathognomonicum, significat lethale passionem: nam typhiria lethalis morbus est.

A P H O. XLIX.

Si in febre non intermittente, labrum, aut supercilium, aut oculus, aut nasus peruertatur, si non videat, aut non audiat, iā debili corpore: quodcunque horum factū fuerit, propè est mors.

Hęc etiam sententia scripta est ab Hippo. in Prognostico, his verbis: Si autē peruersa fiat, aut liuida, aut pallida palpebra, vel labrum, vel nasus cum aliquo aliorū signorū, scire oportet morti proximū esse. Quod hīc dicit, Si non videat aut non audiat iā debili corpore, dixit in Prognostico, Cū aliquo aliorū signorū. Nā hęc magno pe re augēt fidē priorū, illis addita. Nā puerio labri supercilii, aut oculi, aut palpebrę, aut deniq; par
tis

tis alterius cuiuspiam, conuulsionem significat. Quod quidem in febribus perpetuis fiat, ex inanitione esse indicat: quod in facie fit, quæ cerebro vicina est, læsionē iam cerebri ostendit. Maximè si simul cum peruersione non videt, aut non audit. Igitur quodcumque illorum factum fuerit, id est quæcumque dictarum partium peruertatur, simul non vidente aut audiente homine, lethale est, quare debili iam ægro vicinam mortem indicabit.

A P H O. L.

Quando in febre nõ intermittente, difficultas spirandi fit & delirium, lethale.

De delirio perpetuo cum loqui intelligo: nam etsi vtcunque delirare malum est, quia mente constare bonum, non tamen statim lethale, si deliriū perpetuū non est. Sed neq; perpetuū sine febre perpetua, quale per melācholiā aut manīā accidit, est lethale. Perpetuū verò cum febre perpetua phrenitis est: quæ respirationē habet, aut magnam & raram, estq; exquisitè nūcupata phrenitis: aut paruam & crebram, atq; inæqualē, estq; ex inflāmatione septi transuersi: atq; vtraq; harū affectionū lethalis est. Nūquā ergo cū febre
perpetua

Aphorismorum Hipp.

perpetua & difficultate respirationis fit deliriū
perpetuum, sine mortis periculo.

APHO. LI.

In febribus abscessus, in primis iudicationibus non soluentes, longitudinē morbi significant.

Gal. tam putat esse facilem hunc aph. vt neq; commentatione illum velit prosequi: mihi verò videtur prioribus esse nihilo facilior. Nam difficile est intellectu, quas vocet primas iudicationes. Deinde, an iudicationes intelligat abscessuum ipsorum, an februm. Præterea, vbi legimus non soluētia, Græcè habetur $\mu\eta\lambda\upsilon\sigma\mu\epsilon\nu\alpha$: qđ verbū potest significare, aut quæ nō soluūt, aut quæ nō soluūtur. Vtrū verò magis cōgruat, nō est facile. Ego misis controuersis, quid hoc aph. sibi velit Hipp. breui dicā: Si febris abscessum facit, is verò abscessus in prima iudicatione, hoc est cū primū erūpit (nam ipsa abscessus eruptio est quædam febris iudicatio) non soluit febrem, longitudinē morbi significat. Vbi Hipp. dicit, non soluit, ego semper velim suppleri, aut magnopere sedat. Itaque si per febrem abscessus fit, febre neque soluta neque magnopere sedata, manifestum fit morbum fore longum. Quod
expe-

experimento est medicis omnibus compertissimum: & est perspicua causa. Nam abscessum fieri ardore perseverante, quid aliud est, quàm facultatem non posse ferre multitudinem excrementorum, nihil proficere tamen?

A P H O. LII.

Qui in febris, aut in alijs infirmitatibus volentes illachrymant, nihil absurdum: qui verò non volentes, magis absurdum.

Quòd cùm in prima parte dixisset, nihil absurdum, in secunda quasi comparatione facta dixit magis absurdum, nihil curo. Nam ita solemus loqui, nisi cùm ad nimis exactum volumus sermonem ducere. Sed quod ad sententiam attinet, hoc idem est scriptum in Prognostico ab Hipp. & à me ibidem in commentariis enarratum. Lachrymæ voluntariæ nihil mali indicant, quia ex causa manifesta illachrymant: quare neque si quis ex fumo, aut vento, aut acri aliquo vapore illachrymat, quicquam mali est. Sed si sine omni procatartica causa fit, magis absurdum. Sed hîc quoque Gal. intelligi vult, nisi ex peculiari oculorum malo, aut ophthalmia, aut ulcere fiat:

Aphorismorum Hipp.

fiat: ego intelligi etiam velim, nisi sint decreto-
ria signa, talia enim si signa concoctionis ante-
cesserunt, nihil mali indicant. Sed præter hæc,
contentricis in membris debilitatem significant
tales lachrymæ, sunt quæ; lethales.

APHO. LIII.

*Quibus circa dentes in febribus lento-
res nascuntur, vehementiores fiunt febres.*

Ex vaporibus qui à ventre & thorace ascen-
dunt, & iis quæ de capite destillant, & succis qui na-
turâ in ore cogeruntur, ardore siccatis, fiunt læta
quædam circa dentes. Itaque hæc ingentem febrē
significant. Quare merito medici per febres con-
templantur egrotantium ora: multa enim febris
signa illinc capiuntur, ut linguæ ariditas, asperi-
tas, color, & fitis, & lentores circa dentes.

APHO. LIIII.

*Quibus diu in febribus ardētibus tus-
ses siccæ leuiter irritantes, non valde siccic-
losæ sunt.*

Hipp. ipse. 6. Epid. par. 2. apertè explicuit hæc
sententiam: quare satius fuerit illius verba re-
ferre, quam enarrationem querere aliunde. Tussis
fes

ses (inquit) aride parùm irritates, in febris ardentibus, non secundùm rationem siticulosâ, neque linguæ valde torrefactæ, non à maligno, sed ab aëre. Constat autem: quâdo enim loquuntur, aut os hiat, tunc tussiant: quâdo nō loquuntur, neq; hiant, nō tussiant. Hęc illo loco. Ex quibus satis cōstat, quod hęc dicitur, nō valde siticulosâ, idē esse quod nō secundùm proportionem. Quasi diceret, qui in febris ardentibus habent tussim aridâ leuiter irritantē, minùs sitiūt q̄ pro magnitudine febris, etsi sitiāt nō nihil: nō enim possunt omnino nō sitire, nisi casu quodâ lethali, qui ardēte febre laborât. Cōstat quoq; Hipp. hęc nō loqui de tussi omni arida & leuiter irritate: nā si fit à destillatione biliosa & tenui (hec enim potest esse etiâ arida) nō est cur tollat sitim neq; si ab inflāmatione in initio cōsistente fit, vt à pleuritide. Loquitur tamē Hipp. de ea quæ nō fit à maligno, id est à malo succo aut inflāmatione, sed à vëto, hoc est ab intemperie frigida sine succo, quæ hausto frigido vëto excitari solet. Cuius signū est, q̄ cū loquuntur aut os aperiunt, tussiant: aliter nō tussiant. Si hęc tussis cū febre coniuncta est, multò minor tussis fit, quàm per febres ardētes solet: quia intēperies ipsa quæ tussim affert, sitim sedat & tussis ipsa leuiter irritat: idq; si diu durat, humorē cōuocat ad linguâ. Tussis verò quæ multū irritat, desiccatur & exasperatur
magis

Aphorismorum Hipp.

magis: quæ parùm durat, vtcunq; irriter, non potest sitim ardentis febris tollere.

A P H O. LV.

Febres in adenũ tumoribus omnes mala, præter diarias.

Diariæ febres fieri solent ex bubonibus, quæ nihil grauius significant, quàm bubones ipsi, eorum enim accidentia sunt. Tamẽ putridæ febres fieri possunt cum bubonibus trifariam, aut bubone ante febrem orto, aut orta febre ante bubonem, aut his simul ortis. Vtcunq; hoc fiat, timeri debet ea febris, quæ cùm non sit diaria, cum bubone vexat. Nam bubones fiunt natura expurgante viscera, emittenteq; sua excrementa ad partes laxas, eas maximè quæ visceri quod expurgatur vicinè sunt: vt ex hypochondriis ad inguina, ex thorace ad alas, ex capite ad collum. Si igitur facta per bubonem expurgatio, nõ potuit impedire quominus febris putrida superueniret, argumento est magnæ in visceribus redundantiæ excrementorum, Quod si iam febricitante homine fit bubo, febre neque cessante neque magnopere sedata, aut simul cum bubone febris oritur nõ diaria, euidenter constat praua & multa esse in principibus membris excremeta. Quare tales febres haberi debent malignè.

Febricitanti sudor superueniens, si febris non soluitur, malum: prorogatur enim morbus, & multum humorem significat.

Semper vbi ab Hipp. dicitur, nō soluitur, ego aut nō magnopere sedatur intelligo. Nam & sudorem qui febrem mitigat, commēdauit Hipp. in Prognostico. Sed qui neutrum facit, multo succo refertum esse corpus significat: quia non tam fit natura volente expellere, quā non potente retinere. Ergo si facultas interim non deficit, morbus erit longus.

Si ei qui à conuulsione aut distentione tenetur, febris superuenit, morbum soluit.

Non quancunque conuulsionem potest febris tollere, sed eam quæ à repletionem fit. Hic cōuulsionis nomine intelligere voluit Hippocrates eas conuulsionū species, quibus membra trahuntur præter naturam extra figuram naturalē, vt per contractionem & detractionem, quas Græci ἐμπεδύουσαν & ὀπίδύουσαν. Distentionem verò, quam τέτανον vocant, voluit nomina

Aphorismorum Hipp.

re seorsum, atq; proprio nomine: quia cū non mutet naturalem figuram, est obscurior quā dā conuulsionis forma. Sed hic aph. enarratus iam est cum. 26. secundæ.

A P H O. L V I I I.

Ei qui à febre tenetur, superueniente rigore, solutio.

Dictū prius est, si rigor superuenit febrī non deficienti. Non ergo omnis rigor superueniens febrī perpetuę (nam de hac est sermo) eā soluit: sed qui fit concocto iā morbo, & indicata prius crisi, & in die decretorio. Nā prius etiā dictū est, quibus in febrībus sexto die rigores fiunt, difficile est iudicium. Sed cū illa omnia quę dixi, adsunt, rigor perfectè iudicat: quare superueniente sudore, aut vomitu, aut deiectione, morbum soluit.

A P H O. L I X.

Tertiana exquisita iudicatur septē periodis, cū tardissimè.

Galenus finiens exquisitam tertianā, inquit: Exquisita tertiana erit, quę naturā suā purā synceramq; seruat. Seruat autem, vbi flauam bilem
habet

habet redundantem, & motam, & præterea tēpus estiuum, & locum tēpori similem, calidū videlicet ac siccum, & hominis ætatem & temperiem similem. Ego verò nollem in definitione exquisitæ tertianæ mentionē fieri temporis, aut regionis, aut temperamenti, sed solūm symptomatū: quæ ut cū non sunt exquisita, morbum non exquisitum, ita cū exquisita, exquisitum significāt. Nimirum tertiana febris est, quæ repetit tertio quoque die: hæc solet incipere à rigore, solet finiri breui, venireq; ad summum feruorē: tuncq; maximos celerrimos creberrimosq; habere solet pulsus præ aliis febribus, minū tamen inæquales quàm illæ. Solent etiam finiri ad puriorem intermissionē quàm alia. Quibus hæc accidēt exquisitè, erunt exquisitæ tertianæ: quæ scilicet à rigore magno incipiētes, citò plurimū cōparabunt ardoris, neq; ultra duodecim horas prorogabuntur, finienturq; perfectiūs quàm aliæ etiā eiusdē generis. Hæc ex sincera bile erūt, accidentq; plerunq; iuuenibus biliosis per æstātē. Possunt tamē fieri & per alia tempora, & in aliis naturis, & locis. Frustrā enim Hip. monuisset, in morbis minū periclitari, quorum naturæ ætati aut tēpori morbus congruit, quàm quibus secundū nihil horū, si nō possent fieri morbi non congruentes: falsoque dixisset priūs, morbos oēs omnibus tēporibus fieri posse. Certè vi-

Aphorismorum Hipp.

demus nonnunquam non tertianas solum, sed
causos etiam exquisitos extra æstatē: miramurq;
tunc multò magis, & deteriorem esse morbum
putamus. Tertianæ itaque febris est, quam dixi:
quam non ultra septem periodos (periodus est
tempus quod constat unico paroxysmo & inter
uallo) prorogari, quanquam tribus aut quatuor
aut quinque finiatur sæpe, experimento cogno
uit Hipp. ac post illum alii omnes. Rationi tamē
nō est aduersum, esse eam breuissimam, cū ex
succo calidissimo & tenuissimo procedat. Quē
morbum, celeritate acutum esse dico, etsi simpli
citer non sit, quia vacat periculo. Manifestum
etiam est, eum qui septem periodis integrè sol
uitur, quarto aut quinto habere summū vigorē.
Ita enim Hipp. ipse. 1. Epid. const. 2. describēs ter
tianas exquisitas, dicit: Bono ordine omnib⁹ his
à prima præhensione quatuor periodos, in septē
autem perfectè iudicabantur.

APHO. LX.

*Quibus in febribus aures obsurduerūt,
sanguis ex naribus fluens, aut aluus turba
ta, morbum soluit.*

Hic aph. cum. 28. huius particulę explicatus
est. Nā quod illic dixit biliosas deiectiones, hic
dicit

dicit aluum turbatam. Sanguinis è naribus illic non meminit, tamen meminit lib. de Morborũ iudicatione, loco quodam, quem ego illic produxi & explicui.

APHO. LXI.

Febricitantem nisi diebus imparibus reliquerit febris, reuerti solet.

Fides dierum decretoriorum hæc est, quòd timorem tollit recidiuæ. Quamquam multò certius est, nisi iudicatorio die febris reliquerit hominem, fore recidiuam, quàm, si die iudicatorio reliquerit, non fore. Etsi enim hoc quoque pollicetur diei natura, tamen multa alia possunt facere, vt quamquam die decretorio febris soluta sit, repetat. Cautè ergo satis dixit Hipp. nisi diebus decretoriis (hos enim intelligit nomine imparium) febris reliquerit, solet reuerti. Illud, solet reuerti, non significat non posse non reuerti, sed reuerti plerunq;. Sed cur decretorios intelligens, impares nominauerit, lib. 10. Contr. cap. 3. explicuimus.

APHO. LXII.

Quibus in febris morbi regij sunt ante septem dies, malum.

Aphorismorum Hipp.

A P H O. LXIII.

Quibus in febris septimo, vel nono, vel undecimo, vel quatuordecimo morbi regij fiunt, bonum: nisi dextrum hypochondrium durum fuerit: si autem non, non bonum.

Censui coniungendos hos duos aph. quia eadem est amborum sententia. Multi, quod Hipp. dicit hoc loco malum, nescio qua ratione ita acceperunt, ac si dixisset mortale, aut valde mortale. Atque proinde factum est, ut multi tentauerint hac in parte contradicere Hippocrati, dicentes multos eorum quibus hoc signum affuerit, non esse mortuos. Quasi verò non dicat Hipp. ipse, 1. Epid. part. 2. multos eorum qui cum febris ardentibus laboraret, morbos regios. 6. die habuerunt, sudore aut vrina aut deiectione liberatos esse. Quid ergo est quod modò dicit? Certè quod explicuimus. 10. Cont. cap. 9. morbum regium, qui fit ante diem iudicarium morbi, quocunque die iudicandus sit, esse malum: cum verò qui fit die iudicario morbi, bonum esse. Id verò non est regio morbo proprium, sed commune etiam cum omnibus abscessibus. Nominauit verò septimum loco exempli, ut decretoriorum præstantissimum, quò il-
lius

lius nomine intelligeretur dies decretorius. Itaque si in morbo exactè acutissimo, die quinto fieret morbus regius, non esset hac causa malus. Addit, Quibus septimo vel nono vel vndecimo vel quatuordecimo (hæc quoq; sunt exēpla dierū decretoriorū) id est, quib⁹ verò in die decretorio morbi fiunt, bonū. Nisi, inquit, dextrum hypochondrium durum fuerit. Si enim aliquo tali die fit morbus regius, coniectamus eum esse decretorium: cui coniecturæ detrahit durities dextri hypochondrii, quia ea durities significat subesse obstructionem hepatis. Obstructo tamen hepate, sine omni iudicatione fieri possit bilis distributio. Addit, si autem non (id est, si autem non fit septimo, nono, vndecimo, aut decimoquarto) non bonum: non enim censetur esse ex iudicatione, sed ex malo. Alia quæ ad horum enarrationem faciunt, loco citato ex *Controuersiarum* libro inuenies.

APHO. LXIII.

Quibus in febribus quotidie rigores sunt, quotidie febres soluuntur.

Rigoris nomen, proculdubio hîc dicitur latiusculè, de rigore scilicet horrore, & frigore: nō

Aphorismorum Hipp.

enim omnes intermittentes febres à rigore incipiunt, sed quædam ab horrore, aliæ à frigore solum. Atque, ut dicitur, Quibus in febribus rigores fiunt quotidie febres solvuntur, ita intelligi debet: quibus tertio, aut quarto quoque fiunt, tertio, aut quarto quoque die solvuntur. Denique illæ, quibus ex quibusvis intervallis ordine quodam, qui morbi motum proprium sequitur (hoc dico ob rigores quosdam inordinatos, qui in quibusdam etiam febrium continuarum fieri solent) rigores fiunt, intermittentes sunt, intermittuntque toties, quoties rigores fiunt: quare si quotidie fiunt, quotidie intermittunt. Quamquam non necesse est, eodem die quo à rigore incipit, febrem intermittere: fieri enim potest ut adeò producantur paroxyfimi singuli, ut quæ hodie incepit, cras solvatur. Solvetur tamè quotidie: hodie, quæ incepit heri: cras, quæ hodie: nudius tertius, quæ cras. Neque verò proinde opus est, ut quotidie fiat homo sine febre. Nam fieri potest, ut febris quotidiana sit in genere earum, quæ subintrantes appellantur: id est adeò productæ sint, ut secunda ingruat antequam prima finita sit. Potest etiam febris intermittens cum alia perpetua esse complicata, ut in hemitriteo vsuvenit. Atque utrunvis horum fiat, homo nunquam sine febre fiet, etsi ex quibusdam intervallis rigore corripiatur. Sed solvetur nihilo-

hilominus quoties rigor fiet, ea febris quæ cum rigore præhendit, et si maneat alia cum qua erat complicata, aut quæ anticipavit apprehendere. Itaque hinc cognosces, febrem intermittentem esse naturâ, et si homo nunquam sine febre sit, quodd scilicet cum rigore aut horrore aut frigore ex quibusdam interuallis redit. De causis quibus fiunt intermittentes febres, & cur hæc ex his, illæ ex illis interuallis fiant, lib. 5. Cont. diffusè satis scripsi.

A P H O. LXV.

In febribus circa ventrẽ vstio fortis, & morsus oris ventriculi, malum.

Quamquam morsus oris ventriculi in eo qui febre vacat, cum inappetentia & oris amaritudine & vertigine, maiorem copiam bilis confluentis ad ventriculum significet, quàm per febres, vt dictum est Com. 17. huius particule: tamen cum forti vstione circa ventrem non potest nisi in febribus non intermittentibus fieri, significatq; multam bilem, eamq; acerrimam circa ventriculum, & interni erysipelatis aut erysipelatis phlegmônis metum facit: proinde malum est. potest in acutis febribus fieri morsus oris ventriculi, signum decretorium: significabitq;

Aphorismorum Hipp.

vomitum instantem, non periculū aut mortē, ut dicitur in Prognostico. Tamen tunc non aderit illi vstio fortis, sed dolor capitis & suffusio, idq; per febrem non exitiosam, id est antecedentibus signis cōcoctionis. Ergo cū accidit morfus oris ventriculi cum forti vstione, timeri debet morbi exitus. Videturque illud, in febribus, per pleonasmum dictum, quia non potest is casus nisi in febribus fieri.

APHO. LXVI.

In febribus acutis conuulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum.

Accidere possunt febricitantibus febre perpetua, conuulsio, & dolor viscerū, aut alterutrū seorsum, aut ambo simul. Alterutrum fiat, est malum, quin & valde malum: ambo multò magis. Nam conuulsionem talem esse in febre, diximus in com. illius sententiæ, Melius est febrē in conuulsione fieri, quàm conuulsionem in febre. Dolor viscerum, aut ob ingentes in illis inflammationes fiet, aut ob solam intemperie. Intemperies quæ citra tumores possit dolores eosque fortes facere, & in visceribus quę nō sunt magno sensu prædita (viscera enim sunt internę partes, cuiusmodi cor, pulmo, hepar, lien, & renes)

non

nō potest nō esse maxima. De inflātionibus viscerum in Prognostico scripsit, in hypochondriis tumores duros & dolentes esse pessimos. Verissimè ergo dictum est ab Hipp. hoc loco, in febribus acutis conuulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum portendere. Sed nō video cur Galenus de solis febribus quę febres morbi sunt, neq; cū inflātionibus sunt, intelligi velit hęc sententiā. Nōne & in phrenitide est malum, conuulsiones fieri, & in omni alia inflātionem? Non (inquit Galenus) antiqui vocabant febres eas quę cū inflātionibus sunt. Cur ergo Galenus ipse. 7. apho. com. 12. inter febres ab antiquis vocatas refert lypiriam, quam constat esse cum interna inflammatione? Sed non oportet hęc hętere. Explicauimus aphorismum.

A P H O. L X V I I.

In febribus ex somnis timores, aut conuulsiones, malum.

Dictum prius est, vbi somnus laborem facit, lethale. Constat verò, vt timores & conuulsiones facere, quædā eorū quę in illa sententiā intelliguntur sint: nō tamen proinde dicit hęc Hipp. malum esse in febribus ex somnis terreri, & à conuulsione tentari, q̄ deterius sit q̄ hęc eadē sine somno

Aphorismorum Hipp.

somno pati . Hoc enim multo grauius esset : quandoquidem motus is, quem succi & vapores capiunt ad interna, facit vt terreatur mens & nerui tentetur. Quare nihil mirum, si is apparatus ad conuulsionē, qui per vigiliā nō appareat, appareat per somnū . Nā & citra febres , multi eorum qui iusto plus cibi ingesserunt, pueri maximè , terrentur & conuelluntur per somnum. Sed dixit hæc esse mala in somno, quo te moneret, vt hæc in eo obseruares : arguitur enim somno apparatus ad conuulsiones, qui per vigiliā nondum apparet. Neq; verò hoc in omnibus febris temporibus par periculum affert: sed in febris exacerbatione , minus : cū ea est maximè sedata, maius.

APHO. LXVIII.

In febris spiritus offendens, malū: cōuulsionem enim significat.

Nam si neq; lugenti neq; cogitabundo (nam hæc solent id facere) spiritus offendens fit, non aliter fit, quàm musculis thoracis patientibus motum conuulsium, qui via est ad conuulsionem.

APHO LXIX.

Quibus vrina crassa, grumosa, pauca, non sine febre, multitudo veniens ex his tenuis iuuat. Maximè autem tales veniunt, quibus à principio aut celeriter sedimentum habent.

Crassæ vrinæ sunt, quæ extremè sunt tales: has semper esse perturbatas, alibi diximus. Grumose sunt, quæ multos continēt grumos. Tales vrinæ fiunt, incipiētibus febribus pituitosis: nā crassities ex multitudine crassorum succorum cum lotio descendendum fit. Grumi fiunt, frustulis quibusdam pituitæ, calore febris siccatis: hęc tunc temporis pauce fiūt, quia natura eo tēpore est conuersa ad retinendum. Cùm verò iā coctus est succus, vrina apparet facta tenuior, cessante videlicet perturbatione. Proditque iam multa, natura conuersa ad euacuandum: iuuatque tantò plùs, quantò copiosius prodit: id quod in aliis omnibus criticis euacuationibus vsuuenit. Itaque hoc loco tenuis vrina dicitur, nō quæ reuerà talis est, ea enim non iuuat, sed quæ conturbationem concoctione deposuit. Hęc maximè fiunt in pituitosis febribus: in quibus etiam solēt vrinæ in principio (id est primo etiam die) aut celeriter (id est paulò pòst, sed intra principium vniuersale) habere sedimentum
 quo Idam

Aphorismorum Hipp.

quoddam fallax, quod non fit concoctione, sed descendentibus succis crudis. Hoc sedimentum imponere solet tyronibus & imperitis medicis: dignoscitur verò modo substantiæ, & ordine quo generatur, & ex aliis accidentibus: scilicet bonum sedimentum est leuius, & magis vnitum, compactumque, & pendens: fallax illud, asperum, dissolutum, hærens matulæ, ac residens. Fit etiam bonum, quia à natura, ordine quodam, ac suo tempore, scilicet post appendiculum, ut hoc post nubeculam, hæcque, emendata aliquatenus ipsa urine fusura secundum substantiam & colorem. Atque cum tale sedimentum fit, reliqua omnia signa indicant morbum ad summum vigorem peruenisse. Quare si sedimentum apparet, citius quam ut possit morbus ad summum vigorem peruenisse, aut antequam nubes aut appendiculum, nullatenusque emendata fusura, denique aliis omnibus signis indicantibus morbum adhuc in principio esse, constat id sedimentum esse fallax. Hoc loco mirè se exercent Antonius Musa, & Leonhartus Fuchsius, in diluenda quadam obiectione. Videtur enim (dicunt) Hippocrates contrarium prorsum iis que modò dicuntur, scripsisse lib. de Iudiciis, ubi hæc scripsit:

Εἰ ἐκ παχέων πάντεσσι λεπτὰ γίνονται οὖρα,
δ' ὀσκηρίτα καὶ ἀβέβαια τὰ τοιαῦτα.

Id est,

Id est, si ex crassis omnino tenues fiant vrinae, difficilis & inconstans sunt iudicii. Viruperat itaque (dicunt) Hippocrates tenues vrinas post crassas: quas hic dicit iuuare. Quærunt deinceps multas dilutiones, certantque de dilutionibus. Mihi verò illud vnũ dicendum modò est, illos certare de vmbra asini. Nã Hippocrates nihil tale dicit, quale illi referunt: sed ipsi ei imponunt detrahentes verba. Hic enim est totus Hippocratis locus: ἢν ἀρχόμενα οὐρα μὴ ὁμοία ἢ, ἀλλὰ γίνονται παχέαι ἐκ λεπτῶν, καὶ παντελῶς λεπτὰ, δύσχριτα: id est, si incipientes vrinae nō æquales sint, sed fiãt crassæ ex tenuib⁹, aut omnino tenues, difficilis iudicii. Vides, quàm longè alia, & aliorũ scripta sint hæc, ac illi referunt: vtque illi de nulla re cõtendant, sed de contradictione fictitia.

APHO. LXX.

Quibus in febribus vrinae perturbatae vt subiugaliũ, ijs dolores capitis aut adsunt aut aderunt.

Quò valde perturbatas vrinas significet, dicit perturbatas vt subiugaliũ. Hæ multis in febribus solèt fieri p̄ vniuersale principiũ, suntque notæ cõcoctionis cœptæ fieri, nõdũ tñ manifestæ.

Aphorismorum Hipp.

Verùm cùm nimirum prorogatur perturbatio, magis inquam quàm ut principii vniuersa = lis sit signum, aut cùm finito iam principio intè pestiuè apparet, aut aliquot diebus antequàm febricitet homo perturbata prodit, non iam principii, sed passionis nota fit: doloris inquam capitis, qui aut iam adest, aut aderit: flatu nimirum qui vrinam perturbat tentante caput. Sed hinc iam constat satis, et si hæc causa dolorem capitis semper ferè afferre soleat, non tamen dolorem capitis ab ea semper nasci. Sunt enim aliæ multæ causæ illius doloris, aut proprii in capite, aut per consensum cum alio membro, quæ non perturbant vrinas. Quare si talis vrina, ut diximus fiat, timere debes dolorem capitis, nisi iam ad sit. Non tamen si ad sit dolor, possis sine temeritate affirmare talem fore vrinam: neque si alius quicuis capitis morbus ad sit, ut lethargus, vertigo, aut epilepsia.

APHO. LXXI.

Quibus septimo die iudicium fit, ijs nubesculâ habet vrina quarto die rubeâ, & alia ex ratione.

Non si quarto die fiunt in vrina signa concoctionis, necesse est iudicationẽ fieri in septimo:
nam

nam potest aut nono aut vndecimo fieri, aut etiam. 14. Siquidem potest multis modis fieri motus illegitimus. Tamen si legitimus est, indicatum à me est alibi, tantum superesse ab eo die, quo primùm apparent signa manifestæ concoctionis, vsq; ad diem iudicationis, quântum à primo die ad illum vsq; tráfactum est. Cùm ergo à primo vsq; ad quartum diem tres tráfacti sint, si in quarto signa concoctionis primùm apparent, tres erunt à quarto tráfigendi vsq; ad tēpus iudicationis, quaræ septimo iudicatio fiet. Scripsit verò nubeculam rubeã, non quòd in omni febre incipiant signa concoctionis ab ea nubecula, sed quòd sæpe ab ea incipiant. Sed merito Hippocrates cùm dixerat, nubeculã habet quarto die rubeam, addidit, & alia ex ratione. Quia scilicet, etsi signa concoctionis quarto apparuerint, nisi reliqua euenerint ex ratione, id est secundùm eam celeritatem qua morbus incepit, fiet motus diuersus & constitutio illegitima, tardabitq; fortassè multò plùs iudicatio.

A P H O. LXXII.

Quibus vrina perspicua & albæ sunt, malæ: maximè in phreniticis si apparuerint.

Aphorismorum Hipp.

Alba & perspicua, aquæ sunt, & valde tenues: nam quæ cum crassitie albæ sunt, vt lacti aut puri similes, non sunt perspicuæ. Hæ indicant nullam accipere interiùs succos commutationem (nam obstructionem solam non facere veram tenuitatem, alibi monstratum est) id quod fit aqua statim ac epota est mixta, vt per diabetem: aut non ita, sed satis multò post potum. Vtrunque censet Galenus. 12. cap. 1. de Crisib. significare cruditatem: illud verò esse grauius, quandoquidem simul cum noxa commutantis facultatis, eius etiam quæ retinet debilitatem indicat. Alii verò aliter censent: grauius enim esse putant, post retentionem satis longam emitti incocta, quàm cum facta non est retentio. Nam quæ nõ retinentur, non possunt coqui, ne si facultas commutans habeat bene. Qui certè, vt alibi meminimus scripsisse, apertè probant, vrinam quæ sine læsione retentionis mingitur tenuis, grauius signum esse, quàm si non retenta talis prodiret. Nisi tamen hæc post illam fiat, nam ita mutationem in deterius significaret: vt si qui sine diabete emittebat albam & perspicuam, incipiat modò talem cum diabete emittere, certè grauius iam habet. Nam eousq; processit debilitas, vt supra concoctionem retentio etiam læsa sit. Itaq; Galenus vrinam statim mixtam, aquosam, grauiorem esse quàm si non statim mingeretur, falsò dixit:

dixit: aut tunc solùm intellexit, cùm aquosa statim micta, aquosę non statim mictę succedit. Vtcunque albę & perspicuę, male sunt: deteriores autem in pueris, quàm in adultis, vt in com. Prognostici docuimus. Quod ad morbos attinet, maximè male sunt in phreniticis, cùm in iis apparent: nam significat magnum raptum bilis ad caput. In aliis codicibus legitur, maximè in phreniticis apparent. Perperam tamen, nã magis apparent in hydrôpe, & diabete, & omnibus valde crudis morbis, quàm in phrenitide. Sed est vrina alba & perspicua, nota non phrenitidis, sed magnitudinis morbi, si in phrenitide fit.

APHO LXXIII.

Quibus hypochondria elata murmurant, dolore lumborum succedente, alui his humectantur: nisi flatus erumpat, aut vrinę multitudo procedat. In febribus autem hæc.

Cùm regio hypochôdriorũ intumescit murmuratq; , constat succum cum flatu eò loci redũ dare: qui, si dolor lumborum succedit, deorsum repit. Ergo aut erumpet per ventrem succus

Aphorismorum Hipp.

cum flatu, fietque deiectiones humida: aut flatus erumpet per ventrem, humorque descendet per vias urinæ, fietque multitudo urine & crepitus ventris: id quod in febribus fieri solet maxime. Quia febris succos crassos liquat & extenuat, flatusque dissolvit, & ita solvit dolorem omnem hypochondriorum citra inflammationem, ut aph. 4 o. sect. 6. dicitur.

APHO. LXXIIII.

Quibus spes est ad articulos abscessum fore, liberat ab abscessu urina multa, & crassa & alba facta: ut in febribus cum lassitudine quarto die incipit quibusdam fieri. Si autem & ex naribus sanguis profluat, & admodum citò soluitur.

In aliquibus codicibus legitur, καὶ ἄρα παχὺ: id est valde crassa: in aliis, καὶ παχὺ, id est, & crassa. Sed nihil refert: nam utcumque legatur sermo hic, intelligi debet non de crassa mediocriter, sed de valde crassa. Quibus in febribus expectari debeat abscessus ad articulos, dictum est ab Hippocrate aphorismis. 39. & 44. huius particulae, sed nunc quoque repetetur. Febres diuturnae, & febres cum lassitudine et si acutissimae sint, solent

solent abscessus facere: quia hæ nascuntur ex multis & crassis succis, quales solent facere abscessus. Febres habere possunt coniunctam lassitudinem, aut sponte factam, aut factam nimia exercitatione. Vtunque lassitudo adsit feбри, expectari debet abscessus: atque utunque debeat expectari, si nulla alia partis indicatio adsit, expectari debet ad articulos. Maximè tamè cum labor antecepsit lassitudinis sensum: quia articuli laborauerunt. Ergo, inquit, in iis febribus in quibus spes est fore abscessum (nam quod addit ad articulos, non eò dicit, quòd vrina crassa liberet ab abscessu ad articulos factò magis, quàm ad alias partes: sed quòd abscessus ad articulos fieri soleant) vrina multa & crassa (aut valde crassa) & alba facta, liberat ab abscessu, id est soluit morbum sine abscessu. Nam crassa & alba fit à succis crassis, tales verò sunt qui pariunt abscessus. Multa autem: quia omnis critica euacuatio, quò imperfecta non sit, multa esse debet. Tales vrinæ in diuturnis febribus, exacto principio, prorogataque febre fiunt: tamen in febribus cum lassitudine, ex multo & crasso sanguine (hoc genus solet esse continentium) quarto die nonnunquam fieri incipiunt, tolluntque ita quoque abscessus. Si tamè in his simul fluat de naribus sanguis, citò admodum perfectèque malù soluitur, atque sine omni abscessu. Quia scilicet

Aphorismorum Hipp.

vrinâ euacuantur succi, qui cum sanguine permisti illum reddebant crassum & grauē, vt lassitudinem pareret: per naros euacuatur sanguinis copia. Hinc apertè constat, non intelligi hoc loco alterum horum, vrinam inquam crassam, aut fluxum sanguinis liberare ab abscessu, sed ambo hæc perfectè liberare: quod in febribus acutis cum lassitudine, desideratur: nam in diurnis parùm refert sanguinem fluere è naribus. Locum hunc declarat alius ex. 6. Epid. part. 4. quo ita est scriptum: Vrina crassa alba, qualis amphigenis, in laboriosis, quarto die est cum incipit, & liberat ab abscessu. Si verò & supra hæc fluat sanguis è naribus, manifestè, & valde. Quidam transferunt, quartanis, enarrâtq; Hippocratem dicere, hæc in quartanis febribus fieri. Tamen illud verbum, incipit, quo in apho. vtitur, declarat eū non de quartanis, sed de quarto die dicere. Quorsum enim diceret, vt in quibusdam febribus quartanis cum lassitudine incipit fieri: ac non potius, sit? illud enim incipit, de quodam tempore dicitur.

APHO. LXXV.

Si sanguinem aut pus mingat, renum aut vesicæ exulcerationem significat.

Nō est simpliciter necesse, si sanguis aut pus mingitur, renū aut vesicæ exulcerationem esse, sed

se, sed quibusdam exceptionibus adhibitis. Neque hoc eò dicit Hippocrates, quòd non possint hæc aliter mingi, sed quòd prima coniectura ab exeuntibus semper fert ad partem ipsam unde exeunt: te verò oportet necessarias distinctiones supplere. Potest sanguis mingi nulla parte exulcerata, sed aut ob laxitatem viarum, aut debilitatem retentricis in renibus, aut ob redundantiam sanguinis toto corpore, aut ob vlcus in ipso cole. His exceptis, renū aut vesicæ aut vrererarum (nam has intelligi etiam censeo) significatur exulceratio. Cognoscitur redundantia propriis notis, & insuper si retenta est euacuatio alia consuetæ, vt menstrua, aut hæmorrhoides. Laxitas venæ ab vlcere separatur, indolentia: vlcus enim semper comitatur dolor: quare vlcus in ipso cole, dolor etiam loci illius indicat. Pus prodire potest aut ex vlcere colis, aut ex abscessu aliquo supra renes rupto, vt in gibba hepatis, aut pulmone: his exceptis, ex vlcere renum aut vesicæ prodit. Vlcus in cole, ex dolore eius loci apparere dixi: quin & ex modo quo pus exit, exit enim purum ac per se ante urinam. Abscessus in hepate aut pulmone ruptus, non potest latere: nam suppurationem antecedit inflammatio, inflammationum in illis visceribus, sunt propriæ notæ. Exceptis ergo iis quæ diximus, sanguinis, vel puris

Aphorismorum Hipp.

mictus, significat renum aut vesicæ vlcus. An renum, an vesicæ vlcus sit, locus dolens significabit, & modus permistionis: nam quò ex altiori loco prodit, eò magis misceretur vrinæ pus aut sanguis.

APHO. LXXVI.

Quibus in vrina crassa parua carunculae, & quadam vt capilli exeunt, his ex renibus excernuntur.

In Græcis codicibus legitur, parua carunculae vt capilli: tamen meritò Galenus non probat eam lectionem, quia carunculae nullae sunt capillis similes. Sed de duplici contentorum in vrinis genere hîc loquitur Hippocrates, quorum aliud frustulis quibusdam rubris caruncularum simile est, aliud capillis. Fieri possunt carunculis similia, aut exesione præcis carunculis è renibus, aut vstione sanguinis genitis grumis, carunculis similibus, descendentibusq; cum vrinis. Ea sanguinis vstio, aut in totis venis & arteriis fieri potest, aut in renibus. Verùm ita dignoscetur, an ex peculiari renum, an totius corporis affectu procedant: si vrina cotta bene est, corpus totum bene valet, quare si cum tali vrina hæc exeunt, malum peculiare
renum

renum est. Proinde ergo dixit Hippocrates, quibus in vrina crassa hæc exeūt, ex renibus exire. Intelligit nimirum nomine crassæ, coctam: hæc enim est Hippocratica phrasis. Non tamen si quæ cum vrina crassa exeunt, à renibus exeūt, statim quæ cum vrina tenui exeunt, non exeūt à renibus. Nam potest tenuis flaua vrina, corrodens carnes renum, id facere. Neque verò est quod mireris, hanc corruptionem renes pati: sunt enim glandulæ, quæ inter primum & secundum ventriculum renum sunt, admodum expositæ orosioni. Contigit mihi videre canis cuiusdam, quem dissecari feci, renem adeò corruptum, ut loco renis sola ea tunica quæ illum ambit, plena nigra quadam sanie, in qua tota caro resoluta erat, inueniretur: cum tamen nihil notatum dignum canis pati prius videretur. Quod Gal. in Com. huius sententiæ, negat se eum renum affectum vidisse, nihil miror: nam primo de locis patientibus fieri posse concedit. Capilli ex lento succo, quæ calor facit concretæ, nascuntur. Hos Gale. hoc loco in renibus generari docet: quanquam 6. de Locis patiētibus, in renibus generari posse negat, sed in venis. Sed ego ita intelligo. Lentos hos succos in solis renibus eam figuram comparare posse, ipsa illorum figura negat: tamē gigni possunt aut in venis aliis, aut in iis quæ veniunt à caua ad renes, quas cum instrumētis vrinæ nu-

Aphorismorum Hipp.

meramus. Atque hi qui à viis vrinæ figuram trahunt, possunt vstione concrefcere in renibus. Ergo hîc quoque, si cocta vrina est, peculiare malum est renum aut viarū vrinæ (hæc enim omnia intelligi vellem nomine renum) Si cocta non est, sine omni renū malo possit id fieri, ob totius corporis malum,

A P H O. LXXVII.

Quibus in vrina crassa furfuracea simul minguntur, his uestica laborat scabie.

Furfuris similia si ex toto corpore prodeunt, cariei quæ iam repit in partes solidas, indicium est: sed cùm citra id corporis malum prodeunt, sunt ex vesiça, quæ affectum similem intestinorum dysentericæ patitur. Sed satis constat, si ex toto corpore sit absumentis calor, non posse vrinam esse coctâ: si ergo cocta est, ex vesiça sunt furfures. De hoc contenti genere, in commentario Prognostici latiùs disputavi.

A P H O. LXXVIII.

Quicumq; sponte mingunt sanguinẽ, his in renibus venulæ ruptioẽ significat.

Cùm

Cùm nuper dixerit Hipp. si quis sanguinem mingat, renum aut velsicæ exulcerationē significari, modò distinguit vlcus renum & velsicæ. Quanquã id non satis exactè videbitur fortasse facere: nam ex velsica etiã videtur sanguis posse sponte fluere, rupta vena. ἀπὸ τ' αὐτομάτου enim apud Hipp. id est sponte, idem solet significare quod sine causa manifesta. Sed rectè censet hîc Gal. intelligi hoc debere de copioso fluxu repente facto: et si id nomine αὐτομάτου significari, nō est q̄ dicat. Ego etiã intelligo, nomine causæ manifestæ hîc intelligi, non externas solùm, vt casum, ictum, aut salrũ, aut potum cataridum, sed etiã suppressionē euacuationis consuetæ & necessariæ, atq; crîsim, si quando hæc sanguinis mictu fiat. Quibus positis constat, si mingitur sanguis, aut in renibus, aut velsica, aut aliis vrinæ instrumētis esse vlcus, aut laxitatē. Verùm nisi in renibus sit, nulla harũ causa facere possit copiosum repētinumq; mictũ sanguinis: velsicę enim venę paulò plus quàm capillares sunt. Sed neq; in renibus laxitas sola, nisi ob suppressam aliã euacuationem aut crîsim, faciet sanguinis euacuationem confertam. Non enim retentrix facultas adeò laxari feret, nisi expultrix vehemētiùs moueatur. Igitur si repente affatimq; ac sponte vt explicuimus, sanguis mingitur, ruptio est in renibus.

Aphorismorum Hipp.

APHO. LXXIX.

Quibus in vrina arenosa subsistunt, his vesica laborat calculo.

Arenæ calculum indicant: nam ex eadem materia sunt arenæ & calculi. Non tamen necesse est adesse calculum, mingentibus arenas: sed aut est calculi periculū, aut est iam calculus, aut fuit nuper estque in arenam dissolutus. Sed calculus non in vesica solū, vt Hippo. hīc videtur innuere, sed in renibus etiā potest generari. Proinde oportet te, cū arenulæ apparent, adhibere alias distinctiones, quò intelligas vbi calculus sit in renibus an in vesica (nam aliis in locis aut non potest lapis gigni, aut non mingentur a renæ ab eo decisæ.) Inter alias illa quoque erit non minima, quam Hipp. innuit, si arenulæ per totum diffusæ non statim subsidentes exeunt, in renibus est: si verò statim excernuntur crassæ multæ & subsistentes, in vesica.

APHO. LXXX.

Si sanguinem mingit, & grumos, & stranguriam habeat, & dolor incidat in hypogastrium, & in pubem, & interfæ-
mincum

mineum, ea quæ circa vesicam sunt laborant.

In quibusdã codicibus legitur, non περιναίον id est interfœmineum, sed περιτόναιον, desideraturq; nomē illud κτενά id est pubem. Tamen sunt corrupti: nam nomen pubis non inutiliter additur. Peritonœum verò nominatur preter rem: non enim magis continet vesicam quàm hypochondria. Hypogastrîū est regio inter umbilicū & pubem. Interfœmineum est inter podicem & membrum venereum. Vesica est sita in hypogastrio. Ad pubem oritur illius collum, quod tortuosum procedit per interfœmineū. Igitur si quis vesica aut eius collo vlceratus est, dolorē sentiet in hypogastrio, aut pene, aut interfœmineo. Si vlcus in ipsa vesica est, in hypogastrio: si in cervicis exortu, in pube: si in ipsa cervicis productione, in interfœmineo. Si per totā vesicā & cervicē veluti excoꝛiatio est protēsa, in his omnibus locis. Itaq; Hipp. hîc dicens, quæ circa vesicam sunt, vesicam ipsam & eius cervicem intelligit. Non tamen vt Gal. intelligit, renes etiam & vrinarios meatus: nō enim possunt hæc omnia quæ præsentî aph. dicuntur, significare vlcera renum, sed vesicæ solius. Atqui etsi verbo illo, laborant, vsus est, quod omne genus mali significat, tamen vlcerationem intelligit.

Aphorismorum Hipp.

vt ipsa signa indicant. Nam si quis mingit sanguinē, renum aut vesicę exulcerationē habere, prius dixit. Grumi tamē, iiq; magni (nā grumulos carūculis similes prodire ex renibus, prius diximus) ex vesica magis fiunt: siquidē ex vicino loco prodeūt, nō dissoluti neq; permisti. Sed et si sanguis, & grumi etiam ex renibus fieri possunt, tamē stranguria vesicę malum est, quod accedens aliis vlceris signis, vlcerationi vesicę imputandū est. Nimirū exulcerata vesica mordetur adedò, vt nō possit copiā vrinę expectare, quare guttatim demittit. Id verò multò clariùs significat, dolor si accedat dictis in locis: renum enim dolor, in lumborum posteriori parte magis sentitur: vteraturum, in ilibus obliquè. Itaq; docet hīc Hipp. agnoscere patientem locum & morbum, ab exeuntibus, sanguine & grumis: à proprio accidente, stranguria scilicet: à dolore: à situ, hypogastrio, pube, & interfœmineo.

APHO. LXXI.

Si sanguinē & pus minxerit, & squamas, & grauis odor sit, vesicę vlcus significat.

Hic quoque scribit signa vlceris vesicę, & foetidi etiam vlceris. Sanguinis & puris mictui, squa-

squamulæ & grauis odor accedentes (præterquod quoddam & ex modo exeundi cognoscitur) aut eorum alterum, significat vlcus vesicæ. Squamulæ, ex substantiæ proprietate: sunt nempe partes vesicæ ipsius. Odor grauis cum pure, significat vlcus esse sordidum. Fœtet verò multò magis pus, ex sordido vlcere vesicæ, quàm aliorum instrumentorum vrinæ: quia vrina suapte natura abundat semper sordidis excrementis, estque vicina recto intestino.

A P H O. LXXXII.

Quibus in vrinaria fistula tubercula nascuntur, his suppuratione & excretionne facta, solutio.

Tuberculi nomen hîc non de crudo tuberculo solum dicitur, sed generatim de tumore omni, qui possit suppurari. Neque verò putandum est hîc Hipp. dicere, solui tumorem in fistula vrinaria, si suppuret, & excernatur pus: nam id clarum est quàm vt dici deberet. Neque solum, si suppuret tumor excernaturque pus, solui stranguriam, aut ischuriam, si hanc facit: nam hoc quoque est apertum. Quid ergo? Monet chirurgum, vt quàm citissimè tuberculi eo loci obortitur curet suppurationem, & ruptionem, ne per longiorem discussionem periclitetur homo ab
vrinæ

Aphorismorum Hipp.

vrinę suppressione. Accedit humiditas loci, quę ad putrescentiam puris est accōmodatior, quàm ad dissipationem. Nec tamen contrariū est huic sententię, quod ab Hippo ipso dicitur. 9. cap. Prognostici, his verbis: Oedemata in ventre minùs faciunt abscessus, quàm quę in hypochōdriis, minimè verò quę infra vmbilicum. Nam eo loco explicuimus, non eò dici minimè suppurari, quòd crebriùs resoluantur: sed quòd crebriùs quàm supra vmbilicum, soleant indissoluti manere tumores. Cùm ergo in hac fistula properè curandum sit tumorem dissoluere, præproperè erit incumbendum suppurationi.

APHO. LXXXIII.

Vrina noctu multa facta, exiguam deiectionem significat.

Multa vrina, multū humoris traxisse hepar ab intestinis indicat: quod cùm fit, exiguum relictum est in intestinis: durefcet ergo aluus. Id verò noctu fieri solet: quia per somnum ventre neque sentiente, neq; ad deiectionem irritato, hepar trahere potest multum succi, arefacereq;. Eadem ratione, multa deiectio facit exiguam urinam.

APHO.

APHORISMORVM HIP-
POCRATIS, SECTIO
quinta.

APHO. I.

Conuulsio ex helleboro, lethalis.

Ex epoto pharmaco (non enim hoc de solo helleboro dicitur) non solum ea conuulsio fieri solet, quæ ex repletionem aut inanitionem fit (quæque propriè conuulsionem appellari alibi diximus) sed etiam, atque aded multò magis, ea quæ ex irritatione. Irritatis videlicet neruis, à fumis ascribis medicamèti aut succorum, patientibusq; per consensum cum ore ventriculi. Ex repletionem, non est verisimile conuulsionem fieri post pharmacum. Si ex inanitionem fit, casus est lethalis. Si ex irritationem solum, certè nõ sit lethalis, nisi maxima prorsum sit: ex qua veram iam conuulsionem timebimus. Nam si degustato pipere solent qui acris sensu sunt singultire, & epoto vino meraciori, conuulsione tentari, quæ paulò post soluitur sine magno malo: certè neque mirum est, neque lethale, à pharmaco instigatum ventriculum singultire, neque à fumis irritatos neruos alioqui excarnes & acris sensus, conuul-

Z siuè

Aphorismorum Hipp.

frue moueri. Quanquã possit ab irritatione incipere conuulsio, esseq; lethalis, quod pharmacum non irriter leuiter, sed siccans simul, producatuq; noxa plurimum. Nimirũ, vt quod à causa procatartica fit, nunquam solet graue esse, nisi ea causa ob apparatus quem inuenit, grauem aliquem fecerit affectũ (nam ita nihil mirũ est, procatarticam causam lethale morbu peperisse) ita conuulsio à pharmaco non sit lethalis, nisi pharmacũ magnam profum læsionẽ in neruorum genere fecerit. Quod agnosces, vt Hippo. ipse in Prognostico de talibus causis disputans dicit, ita scribens: Iudicatur verò talia per diẽ & noctẽ, si ob has causas euenerint. Itaq; si cõuulsio illa qua tentatur qui pharmacũ accepit, ob irritationem solam fiat, atque pharmacum interim nihil aliud grauius effecerit, intra diẽ & noctem cessabit cõuulsio, conquiescente expurgatione. Si verò conuulsio magna fiat, maximẽ si expurgatio magna facta sit, & dicto tempore non conquiescat, neque conquiescere incipiat, proculdubio est lethalis passio.

A P H O. II.

Ex ulcere conuulsio superueniens, lethale.

Duplici de causa potest conuulsio succedere vlceri (et si Gal. vnicam dixit) Altera, cum fit orto phlegmone circa vlcus, cum in neruum incidit: statim enim ac neruus inflamatur, ob acrimoniam sensus totus neruus ad radicem usque inflammationem contrahit, & couellitur. Quare timendum statim est, ne cerebrum trahatur ad copulationem, moriaturque homo conuulsus. Altera, cum fit couulsio aut nullo tumore circa vlcus orto, aut eo qui ortus erat euanescente. Atqui plerique eorum qui post vlcus couelluntur, hac causa id patiuntur. Nam vt. 65. aph. dicetur, quibus tumores in vlceribus apparent, raro couelluntur. Nihilominus, etsi raro couelluntur, couelluntur tamen lethaliter etiam cum tumore, cum is in neruum decumbit: sed sine tumore, crebrius, aut euanescente tumore, ac maiori cum periculo, succis scilicet ad interna recurreribus: qui cum in neruorum radices impingunt, conuulsiones, & mortis causa fiunt. Quare Hippoc. ipse hoc ipso libro dicit: Si in vulneribus prauis & magnis tumores non apparent, ingens est malum. Nimirum si a tergo sunt, conuulsiones accidunt: si in anterioribus, mania, aut dolores acuti lateris. Itaque conuulsio utcumque ex vlcere fiat, siue tumore apparente, siue non, lethalis est. Quare Hippocrates ipse lib. de Vulneribus capitis, in signis eorum qui morituri sunt, refert conuulsiones,

Aphorismorum Hipp.

quæ contrario in latere fiunt: si dextra pars capitis vulnerata est, sinistra corporis cōuellitur: si sinistra, dextra. Quod de ea cōuulsione intelligo, quæ euanescente è vulnere tumore cōmeanteq; succo in contrariū latus fit. Nā si præ inflāmatione neruorū prope vlcus fiet, profectò vulneratum latus conuelletur. Sed hoc illius loci est: ad præsentem illud vnum satis fit, quacunque ex causa fiat conuulsio post vulnus, minari magnū mortis periculum. Quare satis indoctè quidam ignorantes dictas causas, quibus conuulsio vulneri succedens lethalis fit, dicunt intelligi de vulnere à quo tantum sanguinis funditur, vt conuulsio ex inanitione fiat. Nam præter dicta, de fluxu sanguinis seorsum edisserit sequenti aphorismo, quo ita est scriptum.

A P H O. III.

Sanguine multo fluente, conuulsio aut singultus superueniens, malum.

Siue sanguis spōte profluat siue ex vulnere, verum est conuulsionem aut singultum succedentem esse malū. Nam tametsi causa procatartica ad curationem nihil facit, tamen ad dignotionem affectus facit: vt si multus sanguinis fluxus conuulsionem fecit, agnoscimus conuulsionem ex inanitione esse, quæ nunquam sine periculo

culo magno est. Singultus & conuulsio, vt alio aph. ab ipso Hip. dicitur, similes passiones sunt, atque à similibus causis fiunt: nam eodem modo mouetur ventriculus per singultum, quo nerui motus & muscoli per conuulsionē. Atq; hac sola causa singultus non est conuulsio, quòd non est instrumenti voluntarii motus: sed quod ad causas attinet, nihil differt.

APHO. IIII.

Ex superpurgatione conuulsio aut singultus succedens, malum.

Hic duplex iam causa sit, qua conuulsio fiat, & irritatio quam facit pharmacum, & superpurgatio. Quare multò clarius iam est, eam conuulsionem fieri non ex irritatione solùm, sed etiam ex inanitione: quare grauissima erit. Superpurgatio est expurgatio profusa, qua non solùm succi familiares pharmaco euacuantur, sed alii etiam, depositi à facultate ob nimiam irritationem.

APHO. V.

Si ebrius quispiam repente fiat mutus,

Aphorismorum Hipp.

conuulsus moritur, nisi cum febris corripiat, aut ad eam horam veniens qua solēt solui crapula, loquatur.

Non video cur Gal. hinc intelligat, mutos appellari solum eos qui fiunt apoplectici: neq; cur alii intelligant cathocos, alii virosq;. Nam etsi his morbis, & epilepsie, & caro, & syncopi, & præfocationi vteri cōmune symptoma est obmutescencia, atq; hos significās morbos dixit Hip. 4. de Ratione vict. in morb. acutis, fieri sine voce repente venarū interceptionē significat, tamen hinc de re lōgè alia differit. Quod vel ipsa autoris verba palàm faciūt: nam illic dicit, si sine alia magna causa fiat, excludēs causas manifestas: hinc vero de obmutescencia ex ebrietate loquitur. Itaq; mihi videtur ad huius sententię enarrationē, ne nominari quidem debere illas passiones: sed nosse, vinum magnopere solere tentare neruos, quia fumi illius tenues & acres, & irritant & penetrant neruos. Nonnunquā vapores irritāt solum, nequaquā penetrantes, aut etsi penetrent, sunt tamē tenues, quiq; facilè discutiuntur, faciuntq; tūc solum motus tremulos, & cōuulsivos: nonnunquā multi penetrāt iiq; crassi, qui cū discuti nō possint, veras cōuulsiones faciunt. In neruis, qui citissimè noxā quā à vino accipiunt

pro-

prodūt, sunt, qui motū linguæ deferūt, quia ex ipsa cerebri substātia procedūt cū septimo pari: ac proinde mouentium nulli sunt, qui cum tanta mollitie habeant tam conspicuū motū (oculorum enim motus nō est tam conspicuus) atque ita fit vt ebrii semper quidem balbutiant, non nūquā verò eouiq; procedat balbuties, vt ne loqui quidē iā possint: nō quidē solūm facti apoplectici, sed etiā vidētes audientesq; & mouētes corpora. His si ex vaporibus solūm, iisq; nō crassissimis obmutescētia pēdet, vox redibit, qua hora solet solui crapula: si non redit, cōstat maiore noxā esse, atq; aut crassissimos vapores, aut ipsum etiā vinū in nernos assumi: quare cōuulsione facta moriētur. Nisi tamē febris fiat: nam dictū est prius ab ipso Hipp. à cōuulsione aut distentione habito, febris succedēs soluit morbū. Neq; verò hoc dictū intellige, q̄ succedēs febris semper à cōuulsione liberet sed q̄ possit liberare

APHO. VI.

Quicumque à distentione capiuntur, quatuor diebus pereunt: si verò hos effugerint, sani fiunt.

Non omnis distētio, tetanus vocata Græcis, videtur mihi esse acuta, & periculosa: multæ

Aphorismorum Hipp.

enim producantur in plures dies, atque salubriter finiuntur. Sed distentiones quæ aut febris ardenti succedunt (hæ enim ut aliæ omnes conuulsiones, lethales sunt) aut prorsus sunt maximæ, ut cerebrum etiam metus sit ne statim afficiant (huiusmodi sunt quibus non ceruix sola, sed tota spina riget, estq; inflexilis) aut quæ cū magnis inflammationibus musculorum omnium adducentium & abducentium caput. Tunc enim & respiratio fit difficilior, & multò maior illius usus: ut per anginam. Igitur si distentio violentissima est, intra .4. dies iugulabit, aut declinare incipiet: si non declinans nõ iugulat, lentior est, ac minimè lethalis. Qualis ex catharris fieri solet, & causis aliis non lethalibus.

APHO. VII.

Epilepsia, quibus ante pubertatem fiunt, mutationem accipiunt. Quibus autem .25. anno fiunt, his magna ex parte commoriuntur.

Epilepsia ante pubertatem fiunt creberrimè, ob humiditatem cerebri: elapsa iuuentute rarò fiunt, & periculosiores sunt, quia cum ætate minùs cõgruunt. Quare quæ ante pubertatè fiunt,
muta-

mutatione ætatis sua sponte solvuntur, aliis citius, aliis tardiùs: omnibus tamen qui non vtuntur prauo victu, per adolescentiam, quæ à decimo quarto incipiens vsque ad vigesimũ quintum producitur. Si verò aut priùs facta epilepsia intra vigesimum quintum non soluitur, aut post. 25. fit, durat cum homine vsque ad mortẽ: illa, quia tanta est vt mutatione ætatis solui nõ potuerit: hæc, quia ætati est minimè congruens. Nec tamen hoc semper fit, sed magna ex parte. Nam quædam epilepsie sunt, quæ in iuuentute accedentes, inclinante ætate sedari possunt: vt quæ picrocholis ex bile, consentiente cerebro cum ventriculo fit, vt. 3. sect. com. 29. dixi.

APHO. VIII.

Quicumque pleuritici facti, in. 14. diebus non suprà purgantur, ijs in suppurationem mutatio fit.

Illud verbum, suprà purgantur, non significat hinc vomitionem vt in superioribus sententiis, sed excreationem: nam excreatione purgantur thoracis partes. Pleuritidis exquisitæ constitutio est. 14. dierum, vt & aliorum morborũ acutorum simpliciter. Cùm ergo morbi omnes qui prorogantur, id est ultra terminum suæ cõ-

Aphorismorum Hipp.

stitutionis producuntur, saluè affecto homine, vt alibi ab ipso Hippocrate dicitur, abscessus statim expectandus est: ita si inflammatio suo tēpore non soluitur cum resolutione, neque tamen hominem interimit, suppuratio expectanda. Quare à pleuritide non suo tempore per-purgata, expectāda est ea quæ antonomasticè à medicis suppuratio vocatur: per quam scilicet effunditur pus in thoracem. Hæc itaque est aphoristicę sententię ratio. Non tamen perpetuò pleuritis est. 14. dierum, est enim non raro. 7. atque nonnūquàm. 20. crebriùs tamē. 14. Anaxion profectò cūm pleuritide laboraret, decimo septimo cœpit pauca & concocta expuere, tamen liberatus est. 34. sine suppuratione. Sed rariùs ad eò producitur pleuritis: quod fortasse illi contigit, quia vt signa indicabant, pituitosa tenebatur pleuritide.

A P H O. IX.

Tabes fit maximè his ætatibus, à decimo octauo vsque ad trigesimum quintum.

Dictum est ab eodem Hippocrate priùs, iunioribus sanguinis sputiones & tabes. Quo loco nos indicauimus, cum iuniorum nomine intelligi-

telligere adolescentes, qui secundam illius ætatis partem agunt, & iuuenes. Quod hoc loco fit multò apertius, cùm numerum finiens autor ipse dicat, tabes fiunt à .18. ad .35. Cùm enim iuuentus à .25. incipiat, constat inter .18. & .35. iuuentutem & bonam partem adolescentiæ contineri. Atqui meritò hæ ætates patiuntur tabes, eas scilicet quæ ex pulmonis vlcere fiunt: adolescentes enim præ plethora, sæpe patiuntur rupturam vasis in thorace: iuuenes præ bilis copia, biliosas destillationes, & corrosionem. Igitur utrique patiuntur crebrò tabes, adolescentes ex ruptura, iuuenes ex corrosione. Neque tamen omnes tabis causæ his maximè fiunt, sed quæ diète sunt modò. Nam tabes ex suppuratione, illis fiunt maximè, quibus maximè fiunt suppurationes: iis scilicet, qui .35. annum supergressi iã sunt. Nam Hippocrates in Prognostico ita dicit: Magis autem oportet expectare fluxum sanguinis in iunioribus, quàm triginta quinque annorum: in senioribus autem suppurationem.

APHO. X.

Quicumque anginam effugiunt, his in pulmo-

Aphorismorum Hipp.

pulmonem vertitur, & 7. diebus moriuntur. Si verò hos effugiant, suppurati fiunt.

Quod dicitur, anginam effugiunt, ne intelli-
ge de iis qui liberantur: sed de iis, quibus, vt alio
loco dicitur, euanescent abscessus, & retroce-
dunt spues non excreato. Quibus ita accidit an-
ginam præter rationem euanescere, alium in lo-
cum constat raptum esse succum: quo ex loco
etsi possit aliò rari, tamen crebrius rapitur in
pulmonem ob rectitudinem & viciniam, quam
cum gutture habet pulmo. Rapto succo in pul-
monem fit peripneumonia, quæ breuioris con-
stitutionis est, quàm pleuritis, quia etsi à frigi-
diori succo plerunque fit, in loco tamen valde
calidiori, & cordi propiori, & per arterias &
venas magnas continuato. Proinde vt nuper di-
xerat, pleuriticum qui 14. diebus non perpur-
gatur, in suppurationem verti: ita modò dicit
peripneumonicum, nisi 7. diebus intereat, fieri
suppuratum. Nimirum peripneumonia duplo
acutior est, quàm pleuritis. Sed, quia vt est acu-
tior, ita est periculosior, & magis lethalis: illic di-
xit si 14. diebus non purgantur suprà: hîc, si nõ
moriuntur. Insinuans videlicet, pleuriticos plu-
res liberari quàm perire: peripneumonicos cõ-
trà perire plures, & eos quidem qui liberantur,
per suppurationem liberari. Etsi possit nonnun-
quam

quàm, perrarò tamen, fieri, vt peripneumonius breui ac sine suppuratione liberetur.

APHO. XI.

Ijs qui à tabe infestantur, si sputum quod extussiunt grauius oleat in carbones iniectum, & capilli à capite defluant, lethale.

Quòd iniectum in carbones oleat grauius, pessimi fœtoris indicium est: nam mediocrem fœtorem ignis solet extinguere. Pessimus fœtor sputi in tabe, malignam putredinem carnis pulmonis indicat. Quòd si vlcus malignum in externa parte, non aliter quàm ferro & igni curatur, quì possit curari in pulmone, parte adedò humida, & parata ad putrescendum, & adedò interna vt vix aliquid medicamèti, fracti viribus, possit in illà peruenire? Capilli à capite defluunt, aut facta nimia pororum amplitudine præ penuria alimentis, aut putrescentibus radicibus. Vtrunq; horù in phthisi est lethale: alterù enim summam iam extenuationem, alterum putredinem malignam significat, quæ in totum corpus iam serpit.

APHO. XII.

Aphorismorum Hipp.

Quibus phthificis capilli à capite defluunt, diarrhœa superueniente, moriuntur.

Dixit nuper, scetorem sputi & defluuium capillorum fieri, lethale: modò verò dicit, defluuium capillorum superueniente diarrhœa, non quidem lethale, sed moriuntur. Insinuans videlicet, profluuium ventris in his, non solùm significare, sed facere etiam mortem. Significat, quia ex debilitate nascitur: facit, quia debilitatem eousque auget, vt cum profluuiio moriantur. Atqui reliqua signa, sunt futuræ mortis: profluuium verò ventris post reliqua, imminentis iam iam.

A P H O. XIII.

Quicumque spumosum sanguinem spuit, his ex pulmone ea ipsa eductio fit.

Spuma plenus est semper pulmo, quia humidus est, & ingrediente ac egrediēte aëre semper agitur. Sanguis quoque quo abundat, est spumosus: quin & ipse pulmo velut ex spumoso sanguine concrecente factus. Meritò ergo cum spuitur sanguis spumosus, ducto argumento ab exeuntibus, coniectamus pulmonem malè affe-

lè affectum esse. Atque cum sint alia signa, quibus dignoscimus cruentū spurum, an è capite, an è pulmone, an è ventriculo veniat, nullū est hoc præstātius. Neq; certe aliud, quod per pleuritidem aut morbum alium talem, maiorem metum mali serpentis in pulmonem faciat.

APHO. XIII.

Atabe habito, diarrhœa superueniens, lethale.

Non tam breui imminentem mortem significat diarrhœa, nisi profluvium capitis præcesse rit. Proinde paulò antè dixit, moriuntur: modò dicit, lethale.

APHO. XV.

Quicumque ex pleuritide suppurati sunt, si suprâ purgentur in. 40. diebus, à qua ruptio fit, cessant: sin minus, in tabem mutantur.

Dictum priùs est, Pleuritidem nisi quadraginta diebus solvatur, suppurari: modò dicit, Rupta vomica, & effuso pure,
nisi

Aphorismorum Hipp.

nisi. 40. diebus expurgetur fieri tabem. Est verò expectandum tempus ruptionis, à tempore incipientis suppurationis. Neq; id tempus est in omnibus inflammationibus equale: nam quibusdam (vt ipsemet in Prognostico docet) rumpuntur vigesimo, quibusdam. 30. quibusdam. 40. quibusdam etiam. 60. Quòd citius aut tardius rumpantur, duplex causa est, acuties maior, & locus. Acuties, vt pleuritis in quibusdam citius, in quibusdam tardius, resoluitur, suppuratur, rumpitur, & expurgatur: locus, vt plerunque pleuritis tardius quàm pulmonia has mutationes recipit. Nam dictum prius est, pleuritidem 14. pulmoniam. 7. diebus, ad suppurationem mutationis initium capere. Ita meritò in pleuritide ruptio expectabitur. 40. in pulmonia. 20. diebus. Nam ipsa eadem temperies pulmonis, quæ facit ad celeriores resolutionem, faciet ad celeriores suppurationem. Atqui si. 40. diebus à facta ruptione potest sine tabe pleuritis expurgari, pulmonia solis. 20. possit: non quæ effuso iam pure temperies illa faciat ad celeriores expurgationem, sed quòd prior exulceratio quæ ex vomica superfuit, faciat ad celeriores putrescentiam pulmonis. Hinc satis constat, centum ferè dies posse pleuriticum transigere sine tabe: si post. 14. incipit suppurari, & post. 40. à die quo cæpit suppurari rumpitur, & per alios. 40. à die

die quo ruptio fit, expurgatur sine tabe. Initium suppurationis, & dies ruptionis quibus signis agnoscantur, docuit Hippocrates, & ego explicui in Prognostico.

APHO. XVI.

Calidū hac mala affert ijs qui nimis eo vtuntur, carniū effæmationem, neruorū debilitatē, mētis stuporē, fluxiones sanguinis, deliquia animi: hac, quibus mors.

Calidi nomen hoc loco non de quouis calido dici, neque quatenus calidum, constat: quandoquidē ignis contraria mala facit, nō hæc. Sed Hipp. ipse enarrator est, qui libello de Vsu humidorum, de aqua calida hæc dici declarauit. Itaque docet, balnei calidi nimiū vsum facere carniū effæmationem, hoc est, debilitatem, laxitatem, & mollitiem (tales enim sunt mulierū carnes) & neruorum imbecillitatem, & stuporem mentis. Hæc omnia facit laxando, dissoluendo, & humectando carnes, neruos, & ipsum cerebrum. Nam scimus adstrictionem omnibus mēbris præstare robur: quare laxatio omnibus præstat debilitatem. Durities quædam est ad firmitudinem motus, neruis mouentibus necessaria: ergo mollities facit impotentiam mouendi.

Aphorismorum Hipp.

Cerebri intemperies humida fatuitatē facit: igitur balneum calidum, si quis eo nimis utatur, faciet carnes molles, nervos debiles, sensus stupiditatem: atqui his crescentibus, paralytim. Sed præter hæc, facit fluxiones profusas sanguinis: facit enim laxitatem osculorum in venis, ac fortasse fuis succis rupturā quoq; aut in naso, aut palato, aut thorace, aut renib⁹, aut alibi. A nimis deliquia potest balneū facere, aut p fluxiones nimias sanguinis aut etiā sine his, dissipatis spiritib⁹, & laxato corpore. Quod dicitur, q̄ eo nimis utūtur, bifariā videtur posse intelligi: aut cū balneum nimis calidum est, aut cū in balneo moderato nimum moratur, aut illud sæpius repetunt. Vtrouis horum modorum, faciet balneum dictas noxas. Et si videtur Gal. huic enarrationi repugnare, ac docere, aquam nimis calidā non laxare, neq; humectare, sed vrere. Siquidem. 3. de Tuenda valetudine ita scripsit de calidæ perfusionibus: Quòd si iustò calidiores fiāt, calida quidē vis, sed non perinde humida: quippe horiere & densari eorum meatus cogūt, ita ut neque madescere ab humore extrā accedente possit. Cæterum si Gal. intelligit, non humectare aquam feruentissimam, eā quæ continet, sibi ipsi repugnat, qui aquam vim refrigerandi posse deponere, humectandi non posse, & elixa humida fieri. 1. de Simp. med. facul. affirmat. Si
quid

quid enim infunditur in feruentē aquā, elixatur: nō ergo vritur, aut siccescit, sed humescit, & laxum fit. Neq; verò est quòd dicat Gal. calorem anteuertere actionē humoris, ac proinde aquā feruentem et si humida sit, ex accidenti tamē sic care vrendo: nam ea passio quam aqua facit, elixatio est, nō assatio, aut frixio, aut vstio. Neque certè aqua potest vrendi vim concipere, vt oleum: aliter frigerentur res in aqua, vt in oleo, essetque passio similis, siue res in aqua feruente siue in oleo versarentur: non est tamen. Igitur aqua et si feruentissima sit, neque vstionem, neque adstrictionem facere potest: nisi medicamentosa aliqua aqua sit, vt lixiuium, aut aluminosa, aut salsa. Neque tamen tam æqualiter laxat & humectat feruentissima aqua, quàm quæ mitius feruet. Non quòd aqua ipsa in se ipsa vim igneam concipiat (id enim olei est) sed quòd exhalatio aliqua ignea per aquam permeet, partes quasdam vrens. Hinc fit, vt aqua quæ lento igne calet, melius equaliùsque elixet, quàm quæ vehementi: ceterùm vtraque elixat. Quare omne balneum calidum, nisi moderatè eo vtaris, si iam vrat præ calore, elixabit, sed inæqualiùs. Verùm nullus in tā feruentem aquā descendit, vt iam vrat. Quòd si violenter immitteretur, elixatus moreretur. Nō est itaq; quòd hinc interpreteris, calidum, id est tepidum.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XVII.

Frigidum conuulsiones, distentiones, denigrationes, & rigores febriles.

Frigidum conuulsiones facit: non nudum frigus, sed ut explicatum est, frigida infusio: hæc enim replet frigidis succis, prohibetque dissipari, contra ac calida. Frigus nudum concretiones facit, conuulsiones ex accidenti, prohibens excrementa pituitosa dissolui. Distentiones conuulsiones etiam sunt, referuntur autem per se, dicta prius causa. Denigrationes facit frigidum, extinguens partium naturalem calorem. Rigores facit frigus, mordens externas partes, & fugans calidum ad internas. Vocat hos rigores febriles, non quod semper fiant post eos rigores febres, sed quod tales sint, quales solent fieri per initia febrium. Nam nonnunquam post rigorem, qui ex frigido balneo fit, succedit febris, cum scilicet erat apparatus in corpore: nonnunquam sine febre soluitur rigor. Non enim ego puto ut Gal. latuisse Hippocratem fieri per osse rigorem, cui nulla febris succedat.

APHO. XVIII.

Frigidum inimicum ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medulla: calidum autem utile.

Mēbris omnibus exanguibus & frigidis, docet frigidum esse inimicum, & calidum amicū. Videtur tamen contrā habere: nam si de conseruatione sanitatis vis intelligi hanc sententiam, cū conseruatio similibus agatur, frigidum frigidis amicum esse videtur, non aduersum. Si de curatione morborum, cū calidiora calidioribus & frigidiora frigidioribus remedijs indigere in Arte medicinali Galenus doceat, videtur exanguia membra amare medicamenta frigida. Quod si qua ratione dicas, frigidum inimicum esse his membris, tamen videtur calidum nulla ratione esse vtile & amicum. Nam si memoria repetas mala quę à frigido, & quę à calido fieri dixit apho. 16. & 17. vix possis iudicare vtra sint grauiora. Videtur itaque sententiā hęc aphoristica habere probabiles obiectiones: tamē ita intelligitur. Membra hęc cū frigida sint, familiares habent frigidos morbos, quare à frigidis causis plerunque lædentur, & à calidis plerunque curabuntur: frigidis enim morbis plerunque egrotant, calidis rarò. Hinc fit, vt cū bene valēt hęc mēbra, à frigidis quàm à calidis causis citiùs ægrotare incipiāt: atq; cū iā ægrotāt, si quis in frigidorū vsu eū modū, quem natura partis & morbus exigit, excedat, citiùs transferantur ad contrarium lapsum, quàm si in vsu calidorum perinde peccet. Tot ergo modis, frigidis

Aphorismorum Hipp.

dis mēbris frigida inimica sunt, & calida amica. Et si profectò si ad æqualem frigoris gradū præter naturā, horū aliquod, & pars sanguinea peruenisset, minùs calido ad eā medicamento, utpote naturā frigidiorē vteremur. His accedit, quia horum pleraq; prædita sunt acri sensu, nō possunt ferre primū occursum actu frigidorū, utpote mordacē: quare et si affectus exigat medicamenta frigida, actu tamē ne frigida admonētur. Videbitur fortasse cūm dixerit ossa, frustrā dentes repetisse: ossa enim sunt dētes. Tamē nō fecit frustrā: dentes enim peculiāres noxas accipiunt à frigido, stuporem scilicet & dolorem. Quia soli dentes inter omnia ossa sentiunt, ob neruulos quos cū venulis & arteriola per radices accipiunt, instar vnguium. Nerui nomē hīc, de omni neruo & ligamentō & exangui membrana dicitur, et si multò plūs, insigniterque laudatur neruus sensus.

APHO. XIX.

Quæ refrigerata sunt, calfacere oportet: præter ea ex quibus sanguis fluit, aut est fluxurus.

Cūm quispiam simplici passione molestatur, ei sunt offerenda contraria: tamen si duplici, ac diuersa, ei quæ magis vrget subueniendū primò est,

est, quamvis interim ab alia parte aliquam læsionem fieri patiamur. Velut si cuiquam ex refrigerata parte fluit sanguis multus, sanguinis fluxio magis urgere solet. Quare etsi refrigeratis solùm partibus calida admouenda sunt, tamē si fluxio sanguinis accedit, quia ut apho. 23. dicitur frigidis sistitur, frigidis utē dum erit ut que dum sistatur, etsi interim particulæ intemperies crescat. Neq; solùm cùm fluit iam, sed cùm fluxus instat: nā quæ curationis facimus, præcautionis etiam gratia facere licet.

APHO. XX.

Ulceribus frigidum mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, denigrat, rigores febriles facit, convulsiones, & distentiones.

Occursus refrigerantis aëris, aut aquę, aut medicamenti, mordax est: quia frigidū cōstringendo per partes, mordicūs diuellit. Atque ut frigus maximum sanas etiam partes mordet, ita quod moderatius, mordet exulceratas: hæ enim mordētur facilius ob acriorē sensum, & nudatos neruulos. Acrimoniā atq; mordacitatē medicamentorū, argui citissimè in exulceratis par-

Aphorismorum Hipp.

riculis, docuit ipsemet Hipp. libe. de Alimento, his verbis : Dulce non dulce: dulce ad potentiã velut aqua, dulce ad gustum velut mel. Signa vtrorũq; , vlcera, oculi, & gustus. Itaq; vlceribus non sunt imponẽda medicamenta valde frigida acta, quia mordet. Frigidũ etiã cutem duram facit, & dolorem facit in suppurabilem. Id est, affectum qui dolorem facit, siue sit inflammatio, siue vlcus (nõ enim dolor ipse suppurabilis aut in suppurabilis est) facit crudiorẽ, duriorẽ, & scirrhosum, atq; ineptũ suppurari. Nam cùm suppuratio & resolutio calore agantur, meritò frigus facit cõtrariũ. Hinc fit, vt nimius vsus repetutiũ medicamentorũ, nisi quis tempestiuè se transferat ad resoluentia aut suppurantia, ex inflammatione scirrhus fiat, & ex erysipelate maculæ indelebiles in cute fiant. Nã denigrat etiã refrigeratio partes, extincto earum calore, aut concrescẽte sanguine. Rigores etiam facit vsus frigidi febriles, id est similes eis qui solent ante febres fieri, vt nuper erat dictum: maximè autem fiunt, cùm in vlcera infunditur. Conuulsiones quoq; ac distentiones facere, prius est dictũ.

APHO. XXI.

Est cùm in distentione sine vlcere, in iuvene bene carnosò, in estate media, frigida in;

da infusio reuocationem caloris facit: calor autem hac sanat.

Nihil magis aduersum per se est conuulsioni ex repletione (nam de hac disserit) quàm frigide infusio: est enim ea passio frigida. Tamè est nõnunquam, cùm eam sanat ex accidenti: non aliter quàm frigus hyemis facit, concoctiones in ventre copiosiores vt sint, etsi frigus concoctionem impedit per se. Caterùm causa quæ per accidens aliquid facit, semper refertur ad alias causas per se: vt frigus aëris, effluuium calidi vaporis cohibens, calidum copiosius esse interiùs facit. Ita infusio frigida, facit vt calidum refugiens interna petat: quod deinceps passiones frigidas, quæ interiùs sunt, sanat, idq; per se. Vnde manifestum fit, non satis firmam esse semper rationem illam agnoscendi speciem morbi & causam, à iuuuantibus & nocentibus, nisi quis sciat distinguere actiones per accidens, ab actionibus per se: nõ fit nonnunquam, vt morbus frigidus ab auxilio frigido, & calidus à calido tollatur, aut subleuetur. Quo pacto distinguantur, docet Gale. i de Simp. med. facultate, Sed nos explicemus aphorismum. Non potest infusio frigida conuulsionem sanare, quæ cum vlcere sit: nam cùm vlcera mordeat, faciet rigores & augebit motus conuulsiuos. Neq; verò in sene aut puero: nam se-

Aphorismorum Hipp.

nex frigidior, puer humidior & mollior est, quàm vt possit aquæ infusionem sine noxa sustinere. Neque in gracilibus admodùm neque in obesis: nam graciliũ neruis occurrit citò ipsa aqua, obesorum corpora sunt frigida. Igitur si quando infusio frigidæ conuulsionem soluet, id certè erit in distentione sine vlcere, in iuene bene carnoso, id est mediocris molis: neq; in hoc quidem, quouis in tempore tenrandum est, sed in calidissimo, vt æstate media. Nam cum tunc temporis multo calore æstuet corpus, potest impetum frigidi sustinere: aliis temporibus nõ potest sine periculo suffocationis, aut extinctionis

A P H O. XXII.

Calidum suppurationem faciens, non in omni vlcere, maximum signum est ad securitatem, cutem emollit, extenuat, dolorem mitigat: rigores, conuulsiones, distentiones sedat: eorum autem quæ in capite, grauitatem soluit. Plurimum autem confert ossium fracturis, maximè ijs quæ nudata sunt: horum verò maximè habentibus vlcera in capite: & quæcunque à frigore moriuntur, aut exulcerantur, & herpetibus

petibus exedētib⁹: sedi, pudendo, vtero, vesica. His calidū amicum, & iudicans: frigidū verò inimicum, & interimens.

Calida aqua suppurandi vim habet, quæ scilicet modicè est calida: habet enim cum calore modico coniunctā humiditatē: at qui pus infusione aquæ moueri bonū, magnū in vlcerib⁹ est signū securitatis. Nā vbi ea quæ suppurari oportet, suppurātur celeriter ac bene, nihil malè succedere potest. Nō tamē id in omni vlcere tētari debet, aut probari: sed in illis solūm quæ oportet suppurare, cuiusmodi quæ cōtusa, aut diuisa, dissectāve sunt, ac veluti cōminuta. Nā vt in his est curandū, vt q̄ citissimè suppurēt: ita in vlceribus simplicibus, & quæ sine cōtusione, aut tumore apto suppurari sunt, abstinendū est à suppurātibus, vt ē dūq; extergētib⁹, & siccātibus. At qui supputationē cū celerrimè vis facere, & sorditiē minùs times, oleo: cū aut nō tā celeriter, aut sorditiē simul times, aqua tepida, aut mulsā facies. Aqua calida cutē etiā sanā emollit, & extenuat: cū laxet, humectet, & dissoluat, si quid durum aut concretum est. His ipsis de causis, & quia calidum est nostrę naturę suauius, est aquæ infusio anodina & dolorem mitigans. Rigores, & conuulsiones sedat, præmissa cura totius cor-

Aphorismorum Hipp.

poris. Soluit capitis grauitates, in caput infusa: nisi in corpore sit multitudo excrementorū, quæ tracta possint replere, aut aliter malè caput afficere: sed & præter suppurationem, ad abluendum sordes & grumos sanguinis, & si quid tale in vlceribus hæsit, confert. Vlcera quæ in carno- sis partibus sunt, vino: tamen quæ in capite, aut articulis, aut fracturis ossium detectorū sunt, aqua tepida sunt abluenda. Nam in his vinum rigores facit, & conuulsiones: aqua contra ab omni dolore & mordicatione liberat. In hac sententiam Hipp. lib. de Vlceribus ita scripsit: Vlcera vniuersa nisi vino humectanda non sunt, si non in articulo fuerit vlcus. Ita hîc dicit: Aqua calida plurimum confert ossium fracturis, maxime iis quæ nudata sunt: horum verò maxime habentibus vlcera in capite. Itaq; ex ambobus locis colliges, in articulis & capite & omni ossè nudato, abstinendum à vino esse, atq; abluendum aqua (nisi tamen vulneratus neruus sit, in his enim aquæ calidæ infusionem merito timer Gal.) deinde si res ipsa cogat, suppurationem moliri: sin minus, siccare multum & sine mordacitate. Partibus etiam quæ à frigore denigratæ aut exulceratæ sunt, cōducit aqua calida: quare ad per- niones aut fissuras à frigore factas, nulla com- modior curatio est. Herpetibus etiam exeden- tibus confert fœtus aquæ, quia ex bile sincera ha-
bent

bent ortum, ac proinde diuicidinem afferente lauacro indigent. Sedi præterea, vtero, & pudendo, ac vesiçæ frigidum est inimicum, calidum amicû: nam & omnibus membris exanguib'. Quare indicatione sumpta à parte, et si his membris frigidum quodpiam medicamentum admoueri debeat, actu verò frigidum ne admoueatur.

APHO. XXIII.

In ijs frigido vti oportet, vnde sanguis fluit, aut fluxurus sit: nõ tamẽ super ipsa, sed circa ipsa vnde fluit: & omnes inflammationes, aut ardores, ad rubrũ aut sub-cruentum tendentes ex recenti sanguine, super has: nam super antiquas, nigrities facit: & erysipelas non vlceratum, nam super vlceratũ, ledit.

Frigidæ inspersio, fluxũ sanguinis restinguit: quia repercutit, & tardioris motus facit sanguinem. Non tamen debet inspergi in partẽ ipsam vnde fluit, maximè si exulcerata sit, sed circa illam: vt si ex naribus fluit, in fronte & sub men-

Aphorismorum Hipp.

to: si ex vteri ore, non quidem super ipso vtero (nam si id fiat, periculum prefocationis vteri imminet) sed prope inguina, & in cruribus. Confert etiam aqua frigida alia ratione, faciens scilicet rigorem aut horrorem quendam. Quare refugit innatum calidum, quod est spiritus & sanguis, ad viscera: atque ita sistitur fluxus sanguinis vndecunque fluat. Quo fit, vt immisis cruribus & brachiis repente in frigidam, fluxus e naribus sistatur: atque proinde repente atq; ignaro eo qui laborat, inaspera aqua, ad sistendum sanguinem multum facit. Atque frigida super inflammationes, & ardores rubros, hoc est erysipelata, infusa iuuat, dum adhuc ex recenti sanguine sunt: hoc est inter initia, id enim est tempus vtendi re percutientibus. Nam super antiquas inflammationes aut erysipelata, haec medicamenta laedunt. Nam qui nimius est in vsu re percutientium, neque tepestiue ab illis desistit, inflammationes reddit insuppurabiles, & ex erysipelate nigrities, & indelebiles maculas facit. Atqui quod de erysipelate refrigerando aquam dicimus, de non vlcero ratato intelligatur: nam vlcera frugida laeditur, qua parte exulceratum est.

APHO. XXIII.

*Frigida velut nix & glacies, pectori
inimie*

inimica, tusses mouentia, sanguinem fluere facientia, & destillationes afferentia.

Vfus potionis nimis frigidae, aut balnei, aut medicamentorum, cum multa alia mala afferat (nam vetriculo, vtero, vesicae, & partibus aliis exanguibus nocet) pectori tamen insigniter aduersus est. Tusses facit inanes, intemperie frigida laesa via spiritus. Nonnunquam etiam facit haemoptoicam passionem, hoc est cruentum sputum: nam vt alio aphorismo dicetur, frigidum frangit venas. Destillationes etiam e capite commouet, crudis succis pleno cerebro, & crebra tussi destillationem couocante. Hinc palam fit, quam stultè faciant, qui niue aut glacie curant semper refrigerandum potum, aut nitro, aut aliter: qui, nisi consuetudo inueterata ipsis auxilio esset, non pollent has & noxas alias innumeras effugere.

A P H O. XXV.

Tumores articulorum, & dolores sine vlcere, & podagricos dolores, & conuulsiones, horum plurima frigida multa superfusa leuat & minuit, & dolorem soluit: stupor autem mediocris dolorem soluit.

Quod

Aphorismorum Hipp.

Quòd quidem non loquatur de curatione legitima, sed de eo quòd aliquando ob urgentiam fit, vt nuper aph. 21. loquutus est, palàm faciunt illa vltima aphorismi verba: Stupor autem mediocris dolorè soluit. Videlicet non vtitur aqua hìc per se ad refrigerandum (omnes enim enumeratæ passiones sunt plerunque frigidæ, etsi nonnunquam calidæ esse possint) sed vt refrigeratione stuporem afferat, atque stupore indolentiam. Id quòd nunquam tentandũ esse, nisi cùm facultas non videtur posse doloris vehementiã ferre, vsquedum ea curatione legitima soluitur, ne tunc quidem vehementissimè sed moderatè stupefaciendum esse, apertè declatauit dicens: Stupor mediocris dolorè soluit. Quorsum enim dicit, mediocris? nonne maximus stupor maiorem indolentiam facit? Facit certè, sed vt significet, nunquam nisi moderato esse vtèdum. Proinde ego philonio vti censeo, quòd cum mediocri stupore scio esse frigoris moderati. Nam si frigida passio est quæ dolorem affert, proculdubio refrigeratione læditur: ea verò læsio non nisi cùm deuitari non potest, ferenda est. Maximus stupor nihil aliud facit, quàm pro acerbæ plenaque doloris, affert blandam ac sine dolore mortem. Igitur si passiones hæ à dolore nascuntur, atque cum maximo dolore, citiùs, audaciùsque accedemus ad stupefacientia: si verò à frigore

frigore vt plerunque solent, tunc quoq; aliquādo accedemus, cūm dolor ipse & cruciatus videbitur per sese vires dissoluere. Perinde facies in colico, aut cœliaco dolore, aut renum, aut denique alio quocunque acerbissimo. Tumores ergo dicit articulorum, & dolores, & podagricos dolores: quia dolores arthritici nonnūquā cum tumore, nonnūquā sine tumore fiūt. Cur dicat sine vlcere, scis, nisi oblitus es morderi vlcera à frigido.

APHO. XXVI.

Aqua quæ citò calefcit, & citò frigescit, leuissima est.

Aqua quæ citò calefcit, & calfacta citò frigescit, leuissima etiā est, & minimū habet pōderis. Atq; hæc tenuissima est: nā quia est tenuiū partiu, citò cōmutatur: atq; tenuiū partiu est, quia minimum habet terreę naturæ admistū: quare fit vt etiā sit leuissima, quæ tenuissima. Hæc minùs moratur in hypochōdriis, minùs grauat, celerius enim distribuitur, abitq; per sudorē, aut urinā. Neq; verò si tenuissima, statim optima, nisi accedant alia, vt scilicet omnis odoris & saporis sit expers. Qua causa puto aquā pluuiālē nō ad omnia esse optimā, sed ad quædā: nam etsi tenuissima plerūq; est, nā ex vaporibus recēns cō

b creta

Aphorismorum Hipp.

creta, tamen admistione exhalationum quarundam, & quia ex marina maxima ex parte ortum trahit, habet non nihil admistum vis salis, & ex tergentis. Ad quædam ergo erit optima, non tamē ad quotidianū vsum, cum sit medicamentosa.

APHO. XXVII.

Qui noctu bibere appetunt, ijs admodum sitientibus, si superdormierint, bonū.

Somnus humectando viscera, sitim tollit. Si tamē ea omnino sit maxima, neq; dormire sinit, neq; aliter q̄ potu frigide sedari potest. Quare quod dicit admodum sitientibus, intellige ac si dixisset, non omnino leuiter sitientibus.

APHO. XXVIII.

Suffitus aromatum, muliebria ducit: ad multa autem utilis esset, nisi gravitatē capitis faceret.

Suffitus aromatum muliebrem fluxum commouet, cum ob obstructionē osculorū, aut succorū crassitiem cohibitus est. Sed cōsideratione dignum est, Cur si suffitus mouet menstrua, cum quippiā odoriferū supponitur, tamē naribus

bus occurrens suavis odor, eas quę præfocatio-
 ne vteri laborât, suffocat magis? atq; cur si grat⁹
 odor suffocat, ingratus suffocationē tollit? An
 vterus sensu quodã odorũ præditus est, quo po-
 test iocũdos prosequi, & iniocundos auersari, vt
 videtur Platonis sententię consentaneum? An
 odor suppositus desubter, liquãdo, soluit vteri
 retractionem: desuper verò liquans ad inferna
 maiorē fluxionē commouet? An præ voluptate,
 tollit cerebro & nernis cõtentionē: vt cõtã odor
 ingratus irritat cerebrũ, quod cõcutiēs nervos,
 excutit à vëtre semē aut sanguinē, aut quicquid
 hæret, atq; causam præfocationis dissoluit? Cer-
 tē quęcũq; causa sit, suppressis mēstruis suppo-
 ni debent aromata effumãtia, nō vtcunq; admo-
 ueri. Neq; ad hoc solũ, sed ad multa alia suffi-
 tu vteremur (quicquid enim opõrteret aperire,
 secare, & siccare) nisi grauitas capitis quã statim
 facit, quia multa fumorũ copia intra cerebrũ in-
 spiratione tracta, illud replet, nos ab illius vsu
 deterreret.

APHO. XXIX.

*Vtero gerētes expurgare, si turget quar-
 to mēse et vsq; ad septimũ: minus verò has.
 Iuniora verò & seniora, cauere oportet.*

Nescio an casu, an consilio hic apho. repeta-

Aphorismorum Hipp.

tur, cum sit scriptus primus in quarta particu-
la: sed utcumque id habeat, non cenſeo iterum
enarrandum.

APHO. XXX.

*Mulieri grauida, à morbo aliquo acu-
to corripitur, lethale.*

Proximo aphorismo dictum est, non posse ge-
renti utero sine magno periculo expurgatione
fieri: dicitur sequenti, neque missionem sanguinis.
Ex quibus aperte fit, non posse eam acuto mor-
bo sine mortis magno periculo laborare: nullus
enim acutus morbus aliter, quam his auxiliis cu-
rari potest.

APHO. XXXI.

*Mulier grauida, sanguine misso ex vena,
abortit: et magis, si fœtus sit maior.*

Abortit mulier misso sanguine, quia fœtus
priuatur alimēto: constat verò tantò magis priua-
tum iri, quantò erit maior, nam eò indigebit plu-
ri. Itaque nullo tempore non debemus vereri mit-
tere sanguinem gerentibus utero: sed tantò ma-
gis, quantò erit maior fœtus. Verum hinc constat,
Hippocratem non hoc ita dicere, quasi o-
mnino

mnino nunquam sit prægnanti mittendus sanguis, sed quasi à missione sanguinis, causa prægnationis cauendum sit. Nam si omnino nunquam esset mittendus sanguis, nunquam esset plùs aut minùs cauendum, sed semper omnino. At verò si magis facit abortù, cùm foetus est maior, magis est abstinèdum à missione sanguinis, cùm foetus est maior: ergo minùs, cum foetus est minor. Non ergo semper omnino. Sed vt hunc aph. apertius intelligas, lege cap. 7. lib. 7. Cont.

APHO. XXXII.

Mulierì sanguinẽ euomentì, menstruis erumpentibus solutio.

Plerùq; fit mulieribus sanguinis vomitus, ob suppressas menstruas euacuationes: quare merito profluentibus mēstruis soluitur. Sed & quacunque ex causa sit vomitus concitatus, est admodum expediens reuulsio, & qua optima re-ctitudo seruatur, atque per regionem maximè conuenientem.

APHO. XXXIII.

Mulierì, deficientibus menstruis, sanguinem à naribus fluere, bonum.

Aphorismorum Hipp.

Mulieri cùm suppressa sunt menstrua, vnde-
cunq; fluere copiosè sanguinem, bonū est: nam
præseruat ab iis malis, quæ ex suppressione im-
pendebāt. Tamen ego mallem, ex hæmorrhoidi-
bus fluere aut ventre: nam hæc euacuationes, de-
clinante aut deriuato ad latera sanguine fiunt, il-
la retracto iam in partē cōtrariā. Nihilominus
sanguinem è naribus fluere, ob periculū præsens
bonū est, quo elapso licebit medico vti idoneis
auxiliis, vt sequenti mēse meliùs profluāt. Me-
minitq; vt arbitror, Hipp. fluxus sanguinis è na-
ribus hac in parte, nō vt optimi, sed vt maximè
consueti florentibus ætate: nam de his est ser-
mo. In iis enim quibus senectus iam vicina men-
strua abstulit, neq; est quòd moliaris, neq; quòd
expectes aliam euacuationem.

APHO. XXXIIII.

*Mulierigravida, si aluus nimium pro-
fluat, periculum abortus est.*

Vt cunq; mulier gravida euacuetur nimium,
sive hæc, sive illac, sive arte, sive sponte, priua-
tur alimento fœtus, estque periculum abortus.

APHO. XXXV.

Mulieri quæ hystericis tenetur, aut difficulter parit, superueniens sternutamentum, bonum.

Antonomaticè dicuntur hystericæ, quæ laborant vteri præfocatione: quæ mulieres, nō aliter ac difficulter parientes, siue mortuū iam fœtū, aut imbecillē nō possint emittere, siue secundinas, iuuantur magnopere sternutamētis: quæ si veniant sponte, bona signa & causæ sunt: si arte, bonæ causæ. Cōcutitur enim vterus cū cerebro, & concussione excutit fœtū, ac secundinas, aut semen, aut sanguinē cohibitū, aut discutit flatū. Eodē modo & nausæa ventriculi, ad præfocationem, & partū difficilē iuuant, & sternutatio tollit singultū. Nimirū cerebrū, ventriculus, & vterus, colligantiā magnā habent, cōcutiūturq; simul: quæ colligantiā est maximè in sexto pari neruorū cerebri. Cerebri cū ventriculo, omnibus nota est: colligantiā cerebri cū vasis seminariis, atque aded vtero, Andreas Vesalius nuper indicauit.

A P H O: XXXVI.

Mulier mensis decolores, neq; eodem tempore semper venientes, purgatione indigere significat.

Aphorismorum Hipp.

Rubrum oportet esse, vt alium etiam sanguinem, ita & eum qui singulis mensibus fluit mulieribus. In quo duplex indicium est, quo agnoscimus purgatione esse opus: primū, si decolores menses sunt, nam talia in corpore excrementa redundare intelligimus qualis color illorū est: alterum, si nō eodē tempore fluūt, nā hoc variā irritationem, quæ à variis excrementis fit, indicat. Neq; tamē vtrūq; erret à cōsuetō tēpore ea euacuatio, expurgandū est, sed cū ob excrementorum redundantiam, ac prauos succos accidit: id quod agnosces, si simul vt nō eodē tempore, ita decolores fiunt. Itaq; coniunctim legi hęc signa censeo. Nā si ob obstructiones à tēpore decurrēt, mittēdum erit sanguinem & aperiendū, expurgandū autem minimē.

APHO. XXXVII.

Mulierī grauida, si repente māmē graciles fiunt, abortit.

Vterum & mammas communi sanguine vti ad nutritionem, indicat anatome. Ergo gracilescētes sine causa māmē, significāt fœtū priuari alimento. Quare faciet abortū mulier, eādē ratione, qua misso sanguine.

APHO. XXXVIII.

Mu-

Mulieri grauida geminos habenti, si altera mamma gracilis fit, alterum abortit: atque si quidē dextra extenuatur, marem: si sinistra, fœminam.

Partes eiusdem lateris, omnes habent inuicē magnam rectitudinem, vt alio loco docuimus: ergo & dextra mamma cum dextra vteri parte, sinistra cum sinistra. Generantur verò, vt alio aphorismo dicitur, mares plerunque in dextra, fœminę in sinistra parte. Igitur si mulier geminos fert marem & fœminam, & mamma dextra extenuatur, maris; si sinistra, fœminæ alimentum deesse significatur. Sed qua causa quædam horum fiant, sequentibus commentariis explicabitur.

APHO. XXXIX.

Si mulier neq; prægnans neque enixa lac habet, huic menstrua defecerunt.

Lac fit in mammis ex sanguine: nã reuerà est nutrimentū proprium mammatum: ergo cùm alimentum in mammis redundat, lac colligitur vt emulgeri possit. Proinde in lactantibus, quia suctu puer trahit multum sanguinis, & in prægnantibus iam aliquot menses, quia ex suppressionibus

Aphorismorum Hipp.

tionibus menstruorum collectus est multus sanguis, lac fit. Si ergo ob redundantiam sanguinis in mammis prægnantes lac habent, & cum sine gravitate uteri sanguis ad mammæ regurgitauerit, ut cum aliis occasionibus menstrua supprimuntur, lac fiet: neq; his solum, sed & viris nonnunquam crassioribus & plenioribus solet fieri.

APHO XL.

Mulieribus quibus in mammis sanguis colligitur, furorem indicat.

Si mamme intumescunt mulieri, & pro lacte sanguis emulgetur, furor timeri debet: nisi forte (nam hoc addi vellem) intemperies quepiam vitæ naturalem ipsarum mammarum debilitaverit. Nam si vis commutandi in mammis debilis non est, tamen ex multo sanguine lac non fit, constat ineptum esse sanguinem ad commutandum, & ut lac fiat. Maximè verò incommutabilis est, qui atrabiliarius est: hic enim habet crassam, terream, & nigram substantiam, substantiæ lactis longè contrariam. Nam pituitosus non adeò ineptus est: biliosus tenuis & biliosum lac facit, non tamen incommutatam sanguinem. Ex raptu bilis atræ versus caput, meritò timeretur furor.

APHO. XLI.

Sive-

Si velis scire an conceperit mulier, cūm dormitura est, non incæni mulsam bibendam da. At si tormina illam corripuerint circa ventrem, cōcepit: si autem non, non concepit.

Mulsam crudā intelligi, meritò monet Gal. nam cocta non est flatuosa. Et cautā qua tormina his mulieribus fiūt, sūt flat⁹, qui fiūt ex mulsā, cruda maximè: cūm ex cœna plenus vēter est, neq; dissipatur, quia ab omni motu abstinēt mulier cūm in lecto iacet, neq; erūpit paulatim ob cōpressionē recti intestini, quam facit vteri tumor. Nā etsi recens fœtus est, tamē vterus secūdūm os compressus, aliis partibus, vicinā mēbra comprimit. Verūm ego non censeo tā firmū esse hoc indicium, si quis affirmando argumentetur, quā si negādo. Non enim (arbitror) si mulier post cœnam cūm cubitū tendit, cruda mulsā ingesta, tormina sentit, statim gerit vtero (nā multis etiam viris satis sit mulsā cruda ita pota ad tormina, maximè si alioqui solēt lumborum aut intestinorum dolore laborare, aut aliter imbecilles sūt) sed si mulier quæ crudam mulsam hoc modo bibit, nulla sentit tormina, non concepit. Quæ enim mulier posset pleno vtero, ex hoc potu, flatus non sentire?

Aphorismorum Hipp.

APHO. XLII.

Mulier quæ concepit, si marem cõcepit, bono colore est: si autem fœminam, malo.

Verisimile est eam quæ marem concepit, minùs excrementosam & calidiorem membris genitalibus esse, aliò qui fœminam concepisset. Ergo minùs maculata erit, & viuido colore, cùm facie, tum oculis.

APHO. XLIII.

Si mulieri grauida in vtero erysipelas fiat, lethale.

Si monstratum priùs est, omnem morbù acutum esse in grauidis lethalem, profectò multò magis lethalis sit morbus vteri acutus, cuius modi est erysipelas.

APHO. XLIIII.

Quæcunque præter naturã tenues cùm sint, in vtero habent, abortiunt secundo mēse, priùs quàm crassescant.

Quæ nimis tenues concipiunt, vix possunt retinere duos menses fœtum, neque retinentes
possunt

possunt crassescere: quare priùs abortiunt. Nimitum minus alimenti habent, quàm vt possit illis & foetui sufficere. Illarum ergo membra id sanguinis quod est, quoad possunt retinentia, faciunt ne foetus gignatur commodè: & foetus trahens, ne mulieris membra crassescant.

APHO. XLV.

Quaecunque mediocriter corpore habentes, secundo aut tertio mense abortiunt sine manifesta causa, his acetabula plena mucoris sunt, neque possunt præ pondere foetum continere, sed rumpuntur.

Quæ ultimis mensibus abortiunt, à siccitate acetabulorum solent periclitari, tam longè abest vt præ illorum mollitiæ abortiât: mediis mensibus acetabula sunt firmissima. Ergo eæ solùm quæ primis mensibus abortiunt, possunt id ob eam mollitiæ pati. Quam causam esse censeo, nisi tamè gracilis nimis aut obesa sit mulier: nam uterq; habitus posset id facere (de gracili modò dixerat, de obeso dicet statim) aut causa aliqua manifesta fecerit, vt casus, saltus, aut pharmacum, aut vehemens animi motus.

APHO. XLVI.

Quæcun-

Aphorismorum Hipp.

Quaecunq; praeter naturam crassa, nō concipiunt in vtero, his omētū os vteri cō-primur: & prius quā extenuētur, non cōcipiunt.

Libello de Sterilibus, multas causas sterilitatis refert Hipp. inter quas hāc quoq;, quōd scilicet nimia omenti crassities comprimit os vteri. Oportet vt extenuentur, quō concipiant.

APHO. XLVII.

Si vterus qua parte coxae adiacet, suppuratur, necesse est linamentum fieri.

Vterus nonnūquam suppurationem patitur, quē extrorsum rumpitur ad coxam, illi enim adiacet atq; est ligatus. Vlcus ergo quod ex suppuratione eo loci supererit, medicamēto qđ ex cetero lino excipiat, curari debet. Hoc etenim ad vlcera caua est idoneū, vt cauū filis repleatur: maximē in loco decliui, vt ita minū decidat medicamētū. Docet hoc ipsemet Hipp. lib. de Medicatrina, & chirurgi oēs vsu exploratū habēt.

APHO. XLVIII.

Fætus, mares quidem in dextris, fæmina verò in sinistris magis.

Latus dextrum sinistro calidius est, in locis supra septum tranuersum: quia arteria quæ in dextrum latus ex aorta secatur, duplo latior est, quàm quæ in sinistram. In locis infra septum, quia hepar est in hypochondrio dextro, & ren dexter calidior sinistro, quia altior & hepatis vicinior. Testiculus quoque dexter est calidior, quia minùs terosum sanguinem trahit vas seminarium dextrum, quod ex vena ipsa caua nascitur, quàm sinistrum quod ex vteretere. Ergo & dextra vteri pars, sinistra calidior est: merito ergo in ea mares concipiuntur.

APHO. XLIX.

Vt secunda procidant, sternutatorium naribus apponens, nares & os apprehendere.

Explicatum priùs est, qua causa, concussio cerebro vterus excutiat quod continet.

APHO. L.

Si mulieri mēstrua sistere volueris, cucurbitulam maximā sub mammis desige.

Nulla ex parte fieri potest reuulsio secūm

Aphorismorum Hipp.

maiolem rectitudinem, quàm ex màmis, ne in vterum influat. Quare ego non vnam eamque maximam solùm cucurbitulam affigi facio, sed duas etiam sub duabus mammis. Sed si quid impedit sub mammis affigi, hypochondriis affigo, nam hæc habent parem cum infernis & superioribus rectitudinem.

APHO. LI.

Quæ in vtero habent, his os vteri constrictum est.

Facultas retinendi constringit os vteri, post conceptum. Atqui hæc est apertissima nota conceptus: cuius cognoscendæ oportet obstetricæ esse peritissimam.

APHO. LII.

Si mulieri in vtero habenti lac multum ex mammis fluat, debilem esse fœtum significat: si verò solida mammae fuerint, magis sanum esse significat.

Si plus lactis effluit è mammis, quàm pro affectu & natura mulieris, constat debilem esse fœtum

fœtū, ac languidè trahere. Nam aliter non adeò redundaret in mammis alimentum.

APHO. LIII.

Quæcumq; corrupture sunt fœtus, his māmæ tenues fiunt: si verò rursum duræ fiant, dolor erit vel in māmīs vel in coxis, vel in genibus, vel in oculis, & non corrumpent.

Opponuntur vt contrariis duræ māmæ tenuibus: quia quæ tenues sunt, statim sunt laxæ & molles. Dictio illa rursum, duobus modis videtur posse accipi: vel vt significet rursum fieri duras eidem mulieri, cui prius sint factæ tenues: vel vt significet, vt ei quæ abortum factura est, fiunt tenues, ita contra duras fieri ei, quæ illos dolores sine abortu est perpeffura. Secundum hunc sensum videtur secutus Galenus, quem ego proinde primùm enarrabo. Dixerat prius, Quibus graciles māmæ fiunt, abortum faciunt: hîc dicit, Quæ abortum sunt facturæ, his graciles prius māmæ fiunt. Neque verò refert parùm, vtro dicatur modo. Hoc enim vltimum significat, omnibus ante abortum fieri māmās graciles: id quod experimento verum esse

Aphorismorum Hipp.

esse, sciunt mulieres omnes: neque solum ante abortum, sed etiam ante naturales partus. Nimirum quæcunque causa fecerit abortum, vndeunque confluunt, cum iam partus imminet, succi ad vterum: à mammis verò descendunt multò magis. Igitur iis quæ abortum facturæ sunt, fiunt mammæ graciles: contrà duræ fiunt & pleniores quàm pro affectu, quibus est futurus dolor in partem aliquam, vt oculos, coxas, genua, non autem abortus. Nam ex abundantia alimenti rariùs abortiunt: crebriùs ea redundantia decumbit ad coxas aut genua, cum quia articuli trique magni & laxi & in imis partibus sunt, cum etiam quia coxis alligatus est vterus, & genua coxis supposita & secundum reatitudinem vicina sunt. Oculos etiam ob viciniam mammarum fluxio, & multus vapor molestat. Hunc sensum est sequurus Galenus. Vi-
detur tamen alter quoque esse verus, & ver-
bis satis congruens. Nimirum ei quæ abortum factura est, dictis de causis mammæ gracilescunt. Si verò postquam graciles factæ erant, & cum abortum timeremus, rursus fiunt è gracilibus duræ, liberabitur ab abortu, tamen patietur dolores illos: atque tantò maior erit dolorum causa, quantò magis est redundantia illa repente facta in vacuis mammis, aut recursus humorum versus mammas. Tantò enim mi-
nùs

nus ferre potest membrum quodcunque pondus, quantò magis repente oneratur.

A P H O. LIIII.

Quibus os uteri durum est, his necesse est os uteri conuiuere.

In præcipuis causis sterilitatis naturalis, est durities naturalis oris uteri: facit enim conuiuere ac constringi illud, ut non possit accipere semen virile: quare non concipit. Docet idem Hippocrates libro de Steriliibus.

A P H O. LV.

Quacunque mulieres grauidæ à febribus capiuntur, & vehementer sine manifesta causa extenuantur, difficulter pariunt & cum periculo, aut abortum facientes periclitantur.

In aliquibus codicibus legitur, pro extenuantur, calefiunt. Galen⁹ priorē lectionē sequit: quā ego propterea versionem sum profecutus. Sed prior quoq; potest satis idoneū sensum reddere

Aphorismorum Hipp.

hunc scilicet: Mulieres grauidæ, quæ capiuntur à febris ardentibus, si ad legitimum pariendi tempus venerint, parient cum periculo: sin minus, cū periculo abortient, quia scilicet omnis acutus morbus in vtero gerente est lethalis. Est verò periphrasis, qua febris putrida ardēs significatur, febris per quam vehementer sine causa manifesta ardent. Nimirum per febrem diariam vehementer calefiunt febricitantes, sed ex causa manifesta: igitur quæ sine causa manifesta vehementer ardentes febres fiunt, in genere earum quæ propriè appellantur ardētes, sunt. Sed oportet vt aphorismum enarremus, vt scripsimus. Quod dicitur, à febris capiuntur, ne intellige à solis ardentibus, sed à quibusuis. Sed quod dicitur, sine manifesta causa, intellige ac si diceretur, plus quàm ratio postulat. Nam à quacunque febre, plus quàm ratio postulat extenuari, semper significat debilitatem, vt alio aphorismo dicebatur: debilis verò mulier cum periculo pariet, atque multò magis abortiet.

A P H O. L V I.

*A profluuio muliebri, si conuulsio,
& animi deliquium superueniat, ma-
lum.*

Aphorismo quarto dicebatur, Sanguine copioso fluente, conuulsio aut singultus superueniens, malum. Ergo à profluuio muliebri, conuulsio mala, nedum conuulsio cum animi deliquio.

APHO. LVII.

Si menstrua multum fluant, morbi accidunt: si non fluunt, ex utero morbi contingunt.

Omnes euacuationes naturales, & alia etiam quæ consuetæ iam sunt, utroque modo afferunt periculum, & cum non fluunt, & cum immodicè fluunt. Quin etiam iidem utroque modo morbi nonnunquam fiunt, velut à retentis aut fluentibus nimium mensuris aut hæmorrhoidibus, hydrops fit: quia suppressio suffocando, euacuatio dissipando, calorem hepatis debilitat.

APHO. LVIII.

Recto intestino inflammato, & utero inflammato, & renibus suppuratis, stillicidium vrinae superuenit: ab inflam-

Aphorismorum Hipp.

mato verò hepate, singultus superuenit.

Non ut signa pathognomonica scribit hæc, stillicidium inflammationis vteri, & intestini recti, & suppuratiōnis in renibus: singultum, inflammationis hepatis: sed ut superuenientia. Non enim quod semper superueniāt, sed quod soleant superuenire. Scilicet, non si in intestino recto, aut vtero est inflammatio, aut suppuratio in renibus, erit necessariò stillicidium vrinæ: sed si superuenit stillicidium his passionibus, malū est. Ita si inflammationi hepatis, singultus, malū est, ut apho. 17. septimæ dicitur: quo loco huius secundæ partis causam reddam. Inflammatio recti intestini aut vteri oris, maximè cum est magna, comprimit os vesicæ: quo fit, ut nō possit nisi guttatim vrinam emittere. Pus è renibus descendens, cum acre & malignum est, irritatione facit stillicidium, simile ei quod succedit ardori vrinæ,

APHO. LIX.

Si mulier non concipiat, velis autem scire, an conceptura sit, obuolvens vestibus, suffias desubter: atque si videbitur tibi odor

*odor penetrare per corpus in os & nares,
scias illam non per seipsam sterilem esse.*

Similem quandam causam explorandi, an mulier per seipsam sterilis sit, scripsit Hipocrates libro de Sterilibus, dicens: Caput allii integrum, depurgatum, ac derafum ad uterum apponat, & postridie videat, an per os oleat: si o-luerit, concipiet: sin minus, non. Huius causa est, quia penetrans odor, uterum neque durum, neque densum, sed satis rarum & perspirabilem esse indicat.

APHO. LX.

*Si mulier utero gerenti purgationes fluunt,
non potest fetus esse sanus.*

Non simpliciter dixit, debilem esse fetum si purgationes fluxerint: sed, si fluunt, ut ita significetur fluere satis copiose, & ordinatum suis temporibus. Nimirum, utcumque, fluere possunt sine magna noxa: tamen si copiose fluunt, debilissimus est fetus, atque ob debilitatem non trahit, ut cum multum lac effluit ex pragnante, diximus accidere.

APHO. LXI.

Aphorismorum Hipp.

Si mulieri purgationes non fluunt, neque horrore neque febre superueniente, fastidia autem illi accidunt, intellige hęc in utero habere.

Non possunt cessare purgationes menstruę, nisi morbi aut conceptus gratia: sed si neq; horror neq; febris superuenit, non videtur ob morbum cessare: quare eo intelligere possis, mulierem concepisse. Maximè si cū suppressione mēstruorum, non alio malo torqueatur quàm fastidiis ac nauzeis: hęc enim conceptus solius soboles est.

A P H O. LXII.

Quęcunq; frigidos & densos habēt uteros, non concipiunt. Et quęcūq; præhumidos habent uteros, non concipiunt: extinguitur enim ipsis semē. Et quęcunq; siccos magis, & vrentes: penuria enim alimenti corrumpitur semen. Quęcunq; verò ex utrisque temperiem habēt mediocrem, hæc fecundę sunt.

Mulæ causæ sterilitatis muliebris sunt, quædam in mala compositione vteri, quædam in mala temperie: de quibus hoc aph. disserit Hippo. docens, omnem intemperiem magnam afferre mulieri sterilitatem. Siue enim calida, siue frigida, siue humida, siue sicca mulier est, idque siue toto corpore, siue vtero solùm, quodcunq; horum vehementer est, sterilis est: atque multò magis, si horum duo habet, calorem dico aut frigus cum humore aut siccitate. Nam quæ ex vtriusq; coniugiis qualitatum, caloris inquam aut frigoris, atque humoris aut siccitatis, habent mediocrem temperiem, sunt fœcundæ. Non quòd temperatæ solùm, atque exactè mediocres, fœcundæ sint: sed quòd illæ solùm, quæ nullam intemperiem habent summam. Atqui etsi omnes intemperies eandem passionem faciunt, puta sterilitatem, non tamen omnes eodè modo. Quare non tantùm per enumerationem dixit Hipp. omnes intemperies facere sterilitatem, sed etiam explicat quibus modis singulæ faciant. Quæ frigidus & densos habent vteros, non concipiunt. Nimirum frigidus vterus non potest nõ esse densus, quare est ineptus ad conceptum. Etsi non hac ratione solùm, frigus cõceptum impedit, sed etiã per se: nimirum impedit omnes concoctiones, & naturales ortus. Quæcunque præhumidos habent vteros, non concipiunt, quia extingui-

Aphorismorum Hipp.

tur in eis semen, ut frumentum in palustri agro suffocatur: redundans enim humor, bonam elaborationem impedit, & putrescentiam facit. Accedit his, quod multus succi humor facit, ut semen non retineatur sed effluat. Et quæcunque siccos magis & vrentes, penuriã enim (inquit) alimenti semen corrumpitur. Non quidẽ hĩc cõiunctè dixit siccos & vrẽtes, quasi de cõposita intẽperie, sicca & calida, dicat: nõ etiã de simplicibus, calida solũm, & sicca solũm: sed quia ambas intẽperies putat eodẽ modo sterilitatẽ afferre, puta per penuriam alimenti. Nam cum vterus est nimis siccus, ac multò magis si tota mulier etiam est, non potest suggerere satis multum alimentum fœtui. Calidus etiam vterus vrens, absument semen, & alimentum. Sed cur nõ hĩc simpliciter dixit calidos, ut frigidos dixerat, sed vrẽtes? Certè ut vno nomine intemperiem significaret, & modum quo ea lædit: nimirum calor vteri facit sterilem, vrendo. Nam si moderatior calor sit, ut non vrat, atque is vteri peculiaris sit, non facit sterilem, sed etiam valde fœcundã mulierem. Dixi, atque is vteri peculiaris sit, quia calor totius corporis, citiùs potest sterilem facere, per vehementem dissipationem humorũ (quod in quibusdã viraginibus vsuuenit) quã peculiaris vteri, qui non facit, nisi iam vrat. Sed videtur, si tot sunt sterilitatis causæ, decepisse nos

nos Hippocrates nuper, cum diceret: Si odor penetrat per corpus in os & nares, scias illam non per seipsam sterilem esse. Nam etsi frigus & densitas possint impedire odorem, quominus penetret, tamen calor non videtur posse id facere. Certè satis ostendimus, ratò calore fieri mulierem sterilem, frigore verò frequenter. Non ergo malè fecit Hippocrates, qui id quod semper ferè fit, sequutus est: nam ita procedunt artes.

A P H O. LXIII.

Similiter autem & in viris: aut enim ob raritatem corporis, spiritus extrà ferunt, ut non possit emitti semen: aut ob densitatem, humidum non excernitur extrà: aut ob frigus, non incalescit, ut colligi possit in hoc loco: aut ob calorem hoc idem fit.

Multa scribit Gale. contra hanc sententiam, quam non legitimam Hippocratis esse, sed adulterinam, ac supposititiam putat. Prima obiectio est. Quandoquidem hic autor dicit, Similiter autem & in viris, debuisset statim referre eandem

Aphorismorum Hipp.

easdem infœcūditatis causas in viris, quas in fœminis retulerat. Quod tamen non facit: nam ob raritatem corporis non dixerat mulieres fieri aliquando steriles, ignoravit ergo propriam vocem. Deinde, ita scribens, Ob corporis raritatē spiritus extrā fertur, vt non possit emitti semen: apertē (inquit) innuit semen emitti nō à facultate naturali expellendi, sed impulsū ab spiritu: id verò est falsū. Præterea, Ob densitatē corporis humidum nō excernitur: si de alio humore dicit, sermo (ait) delirus est: si de semine, non debuit causari totius corporis densitatem, sed viarum seminis angustiam. Præterea, cū dicit, Ob frigus non incalescit, vt colligi possit in hoc loco: debuisset explicare, quem locum dicat. Est vltima obiectio. Ob frigus, dicit, non incalescit, vt colligi possit in hoc loco: & addit, ob calorem hoc idem fit: ergo affirmat ob calorem nō incalescere, quod est maximè absurdum. His obiectiōibus videtur sibi Gal. probasse orationem hanc partim non esse concinnam, partim esse deliram, partim absurdam, atq; proinde nō esse Hippocratis. Ego verò & obiectiōnes has posse dilui facillè puto, & sententiam posse pro Hippocratis dignitate declarari. Nam cur illud, similiter & in viris, ita declaretur: eisdē de causis viri fiunt infœcundi, quibus fœminæ: potius quàm ita, similiter accidit viros affici sterilitate

ac mulieres? Certè non video, cur non putetur hoc verbis illis significare: quibus ita enarratis, tenetur autor causas reddere virilis sterilitatis, non tamen easdem quas fœmineæ. Reddit ergo causas utrobique, ut solet Hipp. non omnes, sed quæ solent esse frequentissimæ omnium. At qui plerunque non eisdem de causis solent viri & mulieres steriles fieri: sed hæ, causis quas nuper retulit: illi, iis quas modò refert. Quanquam profectò possint ab omnibus causis utriusque pati: sequitur verò semper Hipp. id quod est frequens. Quod ut intelligas, considera, virorum qui impotes generandi sunt, quosdam omnino coire non posse, quòd ne erigant quidem: quosdam quòd cum erexerint, tamen cum iam iam ad mulierem accedunt, tumorem deponunt antequàm semen emittant: alios posse quidem coire, utpote erigentes, tamen nunquam semè demittere, neque tumorem nisi tardissimè deponere. Primos constat frigidos esse: secundos dicit vulgus hominū ligatos aut maleficiatos, putans ex superstitionosa causa fieri (id tamen fit, quòd viæ genitalium membrorum laxæ sint, aut spiritus tenuissimi, ut illis expirantibus antequàm semen erumpat, tumor membri subsidat, & illud non erumpat) tertios censeo habere aut semen crassius, aut vias angustiores, ut non possit erumpere. Igitur hos oportebit curare aperientibus &

Aphorismorum Hipp.

extenuantibus, secundos crassitudinem inducentibus & adstrictionem, primos calidis: Nam ut conceptio fiat, oportet semē calidum esse: atque cum animal irritatur ad coitum, venit spiritus copia ad virile membrum, quo intumescit, ut ita vię seminis ampliores fiant: sunt enim per sese maximē angustę, & semen non posset per eas exire. Si igitur aut omnino non intumescat, aut detumescat intempestiuē, vię constringentur & semen non erumpet. Non tamen proinde fit (ut Gale. argumentabatur) ut semen impulsu expellatur, ut quod reiicitur tussi: ac non potius constrictione, ut quod mingitur. Iam verò quòd dixit, ob densitatem humor non expellitur, minùs fuit arguendus. Non enim dicit ob corporis densitatem, sed ob densitatem: intellige tu, viarum seminis. Quòd si illā dictionē, corporis, repeti Galenus vult, tamen meminerit, iuxta placita Hippocratis semen de toto corpore decidi: quare id quoque erat Hippocratis placitis consentaneum. Quòd dicit, ut colligi possit in illo loco, non explicuit quo loco, tamen apertum erat intelligi quo loco colligi solet, in utero scilicet. Multò minùs, si dicit, ob calorē hoc idem fit, debes colligere ob calorem non incalcescit, sed ob calorem infœcūdi fiunt. Calor enim aliter facit viros infœcundos, ac frigus: scilicet, non aliter ac fœminas, vrens abstumensq; semē.

Igitur

Igitur ex dictis constat fortasse, sententiam hanc esse Hippocrate dignam & obiectiones indignas Galeno.

APHO. LXIII.

Lac dare quibus caput dolet, malum. Malum autem & febricitantibus, & quibus hypochondria sublimia murmurant, & sitientibus. Malum verò & quibus biliosa deiectiones in febribus biliosis sunt: & quibus multi sanguinis deiectione facta est. Verum confert tabidis, non valide admodum febricitantibus. Dare autem & in febribus longis debilibus, nullo dictorum signorum apparente, præter rationem verò extenuatis.

Lac est concoctionis non omnino facilis, & corruptionis facilis, tam ad putredinem nidorofam quàm ad aciditatē, est etiam flatuosum: tamen cum coctū est, bene satisq; multum nutrit, nā boni succi est & humidū. Serè participatione est extergens, & aluū modicè subducens. Hinc fit, vt quibusdā malis expediens sit, quibusdam ad-

Aphorismorum Hipp.

aduersum: quæ omnia ferè vnico hoc aphorismo Hippocrates colligit. Nã quia flatuosum est, caput replet, & tumorem hypochondriis præstat: quia faciliè putrescit, febres putridas auget: quia faciliè acefcit frigidis, epotum nocet. Ergo non immeritò putetur lædere eos, quibus dolet caput: nam si iis, quibus non dolet, dolorè capitis replendo solet facere, augebit profectò iis, quibus dolet. Maximè verò quibus dolorè fluxio fecit. Nam si ex calida & sicca intemperie sine humore quis doleat, non multùm lædetur læte: nisi dolor tantus iam sit vt fluxionem moueat, & dolori pristino causam nouam addat. Febricitantibus quoque est malum, febre scilicet putrida: nam hecicis expediens esse, statim dicet. Hypochondria elata & intumescencia, læsum iri flatuoso cibo, non est dubium. Neque minùs constat malum esse, si hypochondria murmurent: nam murmur fit, aut à flatu, aut ab humore permisto cum flatu. Malum etiam est lac sitientibus, non vtcunque, sed valde sitiētibus: nam tales aut admodùm biliosi sunt, aut magna tenentur febre. Bilefcit enim lac citò per febres, biliosas maximè: quare quibus in febribus biliosis biliosè deiectiones fiunt, admodùm lædet. Dixit Hippocrates, & quibus biliosè deiectiones in febribus biliosis: quia in deiectionibus biliosis, quæ sine febre putrida dysenteriam minantur,

tur, sæpe confert lactis vsus: non aliter quàm iu-
uare solet eos qui vrinę ardore laborant, attem-
perando scilicet succos, & mitiores faciendo.
Quod addit, & quibus multi sanguinis facta est
deterctio, Gale. non attingit commentatione: for-
tasse non habebatur in antiquis codicibus. Sed
vtrunque hoc habeat, hanc potest habere ra-
tionem: Multi sanguinis effusio refrigerat,
refrigeratis acescit lac statim. Enumeratis iis
quibus nocet lac, ad eos affectus quibus pro-
dest, se transfert Hippocrates dicens, lac confer-
re tabidis omnibus, maximè verò iis, qui ex pul-
mone capiunt initium tabis. Hos enim innuit
dicens, confert tabidis: antonomasticè enim ita
appellari ex pulmone arescentes, priùs monui-
mus. Causa verò qua tantopere his conuenit,
hec est. Cùm duæ passiones in his corporibus
conueniant, vlcus, & tabes, videtur admo-
dùm difficile rationem illas curandi inuenire,
quandoquidem vlcus petit siccantia, tabes hu-
meccantia. Lac tamen videtur citra noxã, virũ-
que malum posse curare, vlcus deterfione, ta-
bem nutritione & humeccatione. Quòd si hu-
meccatio vlcus lædere potest, id perexiguum:
quia cùm vlcerata pars valde humida sit, mi-
nùs siccantibus indiget: & id quidem potest e-
mendari, aut cibo quo vtuntur pecudes, aut
mulier, aut infusione herbæ alicuius siccioris,

Aphorismorum Hipp.

vt thymi, aut pulegii. Ad alia etiam vlcera vti-
mur lacte, vt ad vlcera veficæ, nifi fint fordida
admodum: nam vlcera modicè extergit, & acrimo-
niam excrementorum retundit. Ad oculos
quoque inflammatos aut palpebras benefacit,
ob partis illius acrem fenfum. Sed hæc, occasio-
ne eius tabis quæ à pulmone incipit, cõmemora-
uimus. Dicit: Confert tabidis, non valde admo-
dum febricitantibus. Quod fortaffe videbitur
superuacuum: nam tabidi omnes hectici funt,
& hectica femper eft exigua quædam febris:
quare nulli tabidi poffint valde admodum fe-
bricitare. Certè qui tabidus fit, non potest ad-
modum febrere, nifi cum febre hectica putri-
dam quoque coniunctam habeat: fed quia con-
iungi putrida cum hectica potest, & ea ita con-
iuncta vſus lactis erit noxius, dixit, tabidis non
valde admodum febricitantibus. Quod dixit,
valde admodum, non eft quòd temoretur: pe-
rinde eft ac fi, valde, aut admodum dixiffet: illa
eft verborum copia, & vbertas fermonis. Hecti-
cis omnibus etiã fine pulmonis vlcere vtile eſſe
lac, his verbis dixit: Dare autè oportet in febr-
ibus longis debilibus, & præter rationẽ extenua-
tis: nam februm hecticarum eſt descriptio hæc:
longè enim funt, non magne. Et extenuantur
ægrorantes præter rationem, id eſt, plùs quàm
pro febris magnitudinẽ: nam per febres lentas,
non

non heclicas tamen, lentè etiam secundùm febris rationem extenuantur corpora. Quod addit, nullo dictorum signorum apparente (id est, si neque caput dolet, neque elata sunt hypochondria, neque murmurant, neque valde sitiunt) censet Gal. superflue esse additum, cum prius dictum esset, illis omnibus lac nocere. Tamen mihi videtur, necessarium fuisse illud addere. Nam dictum quidem erat, in capitis dolore lac esse noxium, in hectica esse utile: tamen non erat dictum, cum ambo hæc accident, dolor & hectica, an dandum lac sit. Hoc igitur modo addidit, nec per hecticam febrem esse lac dandum, si quod illorum quæ dicta sunt, cum febre coniungatur.

APHO. LXV.

Quibuscunq; ex ulceribus tumores apparent, non valde conuellantur neq; insanunt: his autem euanescentibus repente, quibus à parte posteriori conuulsiones, & distentiones: quibus verò ab anteriori, furor, aut dolores lateris acuti, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubri fuerint tumores.

Aphorismorum Hipp.

Si in magnis vlceribus tumores fiunt, nihil mirum, nam vlcera sunt manifestę causę tumorum. Sed si nō fiunt, aut postquā facti fuerint euanescent repente, timeri debet recursus succorum in partem aliquam internam: atqui ex quacunque parte timeretur recursus in eam, cum qua habet rectitudinem. Partes posteriores omnes habent cum spinali medulla & occipite rectitudinem: anteriores, cum ipso cerebro & cū thorace & ventre. Igitur ex vulnere in aliqua partium posteriorum timeri debet conuulsio, hoc est enim symptoma motus: ex vulnere in anteriori, mania quę passio mentis est, aut pleuritis aut suppuratio, quę sunt thoracis passiones, nisi sanguis recurat ad ventrem & fiat dysenteria cruenta. Id quod maximē sperandū est, cū tumores qui euauerant, erant rubri & ex sanguine.

APHO. LXVI.

Si vñneribus prauis & fortibus tumores non superueniunt, magnum malum.

Magnitudo aut paruitas vlceris, longē aliud est à malitia aut contrario. Nam potest vlcus exiguum esse prauum, vt quod in neruo aut articulo acceptum est, aut alibi habet mala signa.

Magnum etiam potest esse vlcus, sine omni malitia. Tamen vtrunque, magnitudo inquam & malitia, causa est concitandi fluxionem & tumorem. Igitur si magnum & malum vlcus fuerit, & nulli tumores superueniant, admodum præter rationem est, quare magnum malum.

APHO. LXVII.

Molles boni, crudi verò mali.

Tumores intelligit molles esse bonos in vlceribus, crudos verò malos. Sed quorsum mollibus opponit crudos, ac non potius duros: aut cur crudis molles, ac non potius coctos? Certè cum crudos dicit, coctu difficiles intelligit: molles verò etsi crudi esse possint, tamen contumaces, & incoctiles non sunt, vt scirrhusi. Atqui quòd incoctiles dicimus, ne insupputabiles solum intellige, sed insuperabiles quacunque ratione: nam scirrhi ob duritiem suppurationem respuunt, & ob succorum crassitiem, respuunt resolutionem. Atqui morbi quicumque à natura vinci non possunt, incoctiles appellatur. Opposuit ergo molles crudis, innuens molles facilius quàm duros superari, ac proinde meliores esse. Aut certè nomen illud, molles, hinc non accipitur propriè pro eo quod cedit digitis, sed

Aphorismorum Hipp.

metaphoricè vt solet, pro eo quod non est contumax. Ita dicimus mollè morbū, eum qui cedit curationi: durū, contumacem, etsi ad tactū non pertineat. Erit ergo sensus, tumores qui curationi facilè cedunt, boni: erudi verò, id est insuperabiles, mali: eritq; opus deinde distinguere, qui sint faciles, qui difficiles soluta.

A P H O. L X V I I I.

Dolenti parte posteriori capitis, recta vena in fronte secta, prodest.

Quæ rectitudo obseruanda sit in missione sanguinis, atq; eam non esse vt quidam statuunt fibrarum, lib. 7. Contro. diffusè satis docuimus, vt non opus sit modò repetere quæ illic sunt pertractata. Dictum ibidem est, contrarietatem aliquam loci esse obseruandam, nisi cùm iam volumus ex ipsamet parte euacuare. Atque cùm locorum contrarietates quatuor sint, suprà & infra, dextrum & sinistrum, antè & retro, intro & extrà, reliquarum vsus in omnibus corporis partibus est: tamen eius cõtrarietatis quæ est antè & retro, in solo capite occurrit. Siquidè præter brachia & crura, in partibus capitis solum secatur vena commodè. Sed in capite obseruatur hæc contrarietas, velut in hoc exemplo: si dolor

dolor in occipite est, vena secta in frōte: si in syn-
cipite, scarificato occipite. Neq; verò hīc dicit, si
occiput dolet, secandam semper esse venā in frō-
te: nam multi dolores occipitis nulla sanguinis
missione egent. Sed quid est quod dicit, vena re-
cta in fronte secta: an est in fronte quædā recta,
quædam non recta, cum occipite? Certè si dolor
inclinat ad dextram aut sinistram occipitis par-
tes, ad dextrum aut sinistrum tempus secanda
vena est, quò dolor inclinauerit: si verò mediū
tenet occiput, in media fronte: atque hoc est re-
ctam in fronte secare venam. Multa ad hanc par-
tem spectantia, loco citato reperies.

APHO. LXIX.

*Rigores incipiunt, mulieribus quidem
à lumbis magis, & per spinalem medullā
in caput: viris autem, à posteriori parte ma-
gis quàm ab anteriori corporis, velut à cu-
bitis & femoribus. Sed cutis rara: indi-
cat autem hoc pilus.*

Nihil est quotidiano experimento magis cō-
firmatum, quàm quod hīc Hippocra. docet: vi-
delicet mulieres solere sentire rigores, velut

Aphorismorum Hipp.

incipientes à lumbis, & ascendentes per spinalem medullam versus occiput: vires verò in cubitis & femoribus sentire frigus ex rigore ante alias partes, & à parte corporis posteriori priùs quàm ab anteriori. Causa verò est hæc. Cùm articuli extremorum membrorum, & ipsa extrema membra absint longiùs à visceribus, frigidiora sunt reliquis partibus. Eadem ratione, regio lumborum frigidior est thorace & ventre. Pars posterior tota frigidior est anteriori, quia magnis ossibus à visceribus disita est: spinalis medulla & eius propagines cùm exangues sint, non possunt non esse frigida. Frigidis membris frigidum esse inimicum, dictum priùs est. Porro rigor passio est frigida, nam est fuga innati calidi: igitur inter alia mala, hoc quoque partes hæ patientur, quòd rigorem ante alias sentient, ante alias refrigeratæ. Lumborum regio cùm in omnibus hominibus frigida sit, tamen in mulieribus multò citiùs frigus sentit, ob vterum qui eo loco est, & frigidis passionibus tentatur sæpe. Quod dicit à posteriori parte magis quàm ab anteriori, velut à cubitis & femoribus, ne ita intelligas, ac si cubitum & femur, partium posteriorum exempla faciat: non enim sunt posteriores, sed extrema. Verum ita intellige ac si dicatur, velut ab exterioribus,

vt cubitis & femoribus, citiùs incipit rigor quàm ab interioribus: ita à posterioribus, quàm ab anterioribus. Interpret est ipsemet Hippocrates, qui. 6. de Morb. popularib. ita hanc ipsam sententiã scripsit: Rigores incipiunt, mulieribus quidem magis à lumbis & per dorsum & tunc ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis, quàm anteriore: horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis partibus, velut cubitis & femoribus. Igitur sermo Hippocratis ita decurrit, Quãdo quidẽ exteriora citiùs frigēt ex rigore, quàm interiora, posteriora quoq; rigebunt plùs quàm anteriora. Nam quòd exteriora ita afficiantur, non alia causa est, quàm quòd sunt interioribus frigidiora. Sed posteriora etiam sunt frigidiora anterioribus: quod ex cutis raritate constat, quę in anterioribus partibus maior quàm posterioribus est. Id rursus indicat pilus: non enim alia de causa pilus abundat magis anterioribus hominis partibus, quàm quòd anteriorum cutis rarior est. Sed cutis raritas est caloris soboles: calor enim laxat, frigus constringit. Igitur posteriora anterioribus frigidiora sunt: quare citiùs rigebunt.

APHO. LXX.

Qui quartanis laborat, non admodum

d s labo-

Aphorismorum Hipp.

laborant conuulsione: si autem laborauerint prius & deinde succedat, cessant.

Cum conuulsionem dicit, epilepsiam intelligit: causa verò qua id quod dicitur in hoc apho. contingit, hæc est. Epilepsia sæpe est ex melancholia, vt ab Hippocrate ipso in Epid. dictum est, vbi ita scripsit: Comitiales plerumq; fiunt melancholici. Si ergo epileptici fiunt plerumq; melancholici, plerumq; etiam liberabuntur superueniente quartana: in hanc enim insumptis melancholicis succis soluuntur alii omnes morbi melancholici. Si verò ex pituita epilepsia fit, non succedet quartana: ex pituita enim, vt alicubi monstrauimus, non potest melancholia fieri. Igitur qui cum laboraret epilepsia quartana correptus est, liberabitur ab epilepsia: non quòd necessario liberabitur (fortasse enim ne quartana quidem sufficiet) sed quòd ita sperandum sit. Qui quartanis laborant, pituitosa epilepsia non video cur non corripi possint, tamen ex melancholia non corripientur, quare non admodum corripientur. Nam quæ adultis superueniunt epilepsie, non admodum sunt ex pituita, sed ex melancholia plerumq;. Nescio quam aliam reddit Galenus causam, frigidam tamen & obscuram.

APHO LXXI.

Quibus

Quibus cutis obtenditur arida & dura, sine sudore moriuntur: quibus autem laxa & rara, cum sudore moriuntur.

Non si cui est cutis intenta & arida & dura, aut laxa & rara, statim morietur: sed si morituro est arida, sine sudore: si laxa & rara, cum sudore morietur.

A P H O. LXXII.

Ictericis, non admodum flatuosi sunt.

Bilis & flatus à contrariis causis fiūt: rarò ergo in eundem hominem incident ambo.

APHORISMORVM HIP-
POCRATIS, SECTIO
sexta.

A P H O. I.

I*N diuturnis leuitatibus intestinorū, superueniēs acidus ructus qui prius nō erat, signum bonum.*

Ructus acidus homini sano succedens, frigoris signum est: tamen succedens ei qui longa lienteria laborauit, significat incipientem iam

Aphorismorum Hipp.

calorem, quia per talem lieteriam erat adedè debilitatum iam calidum, vt ne aggredetur quidem commutare. Quare flatus, etsi acidus, eleuare, minoris perfrigerationis iam est, quàm omnino facere nihil.

APHO. II.

Quibus nares humidiores naturâ, & semen humidius, valetudinē habent morbosiore: quibus verò contraria, salubriorem.

Illa dictio, quibus verò contraria, aut quibus verò contrarium accidit, videtur dici ad illas, humidiores & humidius: vt sit sensus, quibus verò nares sicciiores, & semen siccius. Atqui illud quod de naribus & semine dicitur, nota esse videtur temperamenti humidi: non enim quòd nares & semen humida sint, erit morbosus homo, sed quia cui talia sunt, humidus est. Igitur & illud, quibus verò contraria, erit nota temperamenti sicci. Itaque erit sensus, humidos temperamento naturali, magis morbosos esse quàm siccos. Galenus intelligit, atque addit, humidos insalubriores esse, quia ad catarrhum & alias fluxiones huiusmodi, paratiores sunt quàm sicci. Videtur tamen vt humidos ad huiusmodi morbos

bos, ita siccos ad ardentis febres, & choleras, & phrenitides paratioris esse: quare nō video, cur probetur magis eorum conditio. Proinde ego duorum alterum intelligo, aut humidiores dici hīc excrementosos, siccos non excrementosos (qui non summè sicci profectō, sed bene tēperati sunt) aut illam dictionem, quibus verò contraria, non opponi dictioni humidiores, sed dictioni naturam. Eritq; sensus, his quibus nares humidiores, id est fluentes (ita dicebamus alios humiditas) & semen humidius, cū bene valēt, maius periculum habēt ægrotandi, quā si hæc non haberent, neque aded excrementosi forēt. Quibus verò contrā non per salutem sed post morbum aliquem hæc accidunt, non solūm nō est malum, sed etiam salubre, nam omnes evacuationes idoneæ post morbos, salubres sunt. Itaque ante morbum est signum futuri morbi, post morbum est signum bene soluendi. Hunc sensum puto esse genuinum loci: utpote quem Hippocrates ipse. 6. Epid. part. 6. expressit his verbis, quæ Græcè referam, quia à plerisque eorum narratōribus corrupta citantur: οἱσι ῥίνας ὑγρόταται φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρα, καὶ πλείον ὑγία νοσοῦσιν, οὗτοι νοσηλότερον. τὸσι πλείοσι δὲ οἱσιν ὑπὸ νόσου, τὰναντία. Id est, quibus nares humidiores naturā, & semen humidius, & plus,

Aphorismorum Hipp.

hi sanitatem habent morbosiore: plurimis autem quibus post morbum, contraria. Quibus verbis constat contineri dictum sensum.

APHO. III.

In diuturnis difficultatibus intestinorum, fastidia cibi, malum: si autem cū febre, deterius.

Si statim ac dysenteria incipit, fit fastidium, imputari debet alicui bili in ventriculum incidenti: si tamen cū à principio factum non sit, post diuturnam dysenteriam incipit, timeri iam debet ne ex maxima facultatis debilitate, aut sensus corruptione sit: quare malum est. Malum quoque est febrem fieri in dysenteria, nam indicat inflammationes in vlceribus: atque proinde deterius est, fastidium & febrem fieri à diuturna dysenteria, quàm solum fastidium, quia tunc est malum solutu difficilius. Nam quod in ventriculo est, consensus est, & non aliunde eius sublatio incipere debet, quàm à curatione eius affectionis quæ in intestinis primaria est: quæ cū consistit cum inflammationibus, difficilius curabitur, vt aliis etiam vlceribus vsuuenit. Sed etsi hæc vera sunt quàm maximè: non tamen proinde fastidium ipsum
per

per se grauius est signum cum febre, quàm sine febre: imo etiam leuius, nam minor causa (quæcunque ea sit) valebit cum febre fastidium facere, quàm sine febre. Sed multò aliud dictu est, fastidium cum febre grauius signum est, quàm fastidium sine febre: aut fastidium & febrem esse, multò est grauius, quàm fastidium solù. Atque hoc secundum est, quod hoc aphorif. dici intelligo.

APHO. IIII.

Ulceræ circumglabra, maligna.

Quia malignus luccus in particulam veniēs, corrumpit pilorum radices, hic verò etiam cicatricem obduci impedit.

APHO V.

Dolorum qui in costis & thorace & aliis partibus sunt, si valde differant considerandum.

Considerandum, inquit, an dolores valde differant. Nō quidē specie aut magnitudine, vt Galenus intelligit, id est an pūctorius, perforās, tendens, grauans, pulsans, aut mordens, vel an in quouis genere magnus an paruus: sed an valde differant secundum partes temporis.

Aphorismorum Hipp.

Vocat enim dolores qui non differunt, eos qui vnicum tonum habent, aut saltem non habent per periodos exacerbationes: differentes verò vocat eos qui paroxysmos habet & alternas exacerbationes, aut remissiones. Quod magnopere refert considerari: nam aliter cum sæpe pleuritis per periodos accidat, vsque adeo vt nonnunquam integras intermissiones faciat dolor diebus quietis, atque aliæ omnes fluxiones eodem modo, putabis affirmabisque iam hominẽ venisse ad declinationem, & dolor exacerbabitur denuo, ac fortasse etiam grauius. Hãc esse legitimam huius loci sententiã, intelliges ex alio Hippocratis loco. 6. Epid. quo ita est scriptum:

τῶν ὀδυνῶν καὶ ἐν πλευρῆσι καὶ στήθεϊ καὶ τοῖσιν ἄλλοισι τὰς ὥρας εἰ μὲγα διαφέρουσι καταμακτέον. ὅτι ὅταν βέλτιον ἴχουσιν, ἄνωθι κακίον ἴχουσιν, οὐχ ἀμαρτάνοντες. Id est, dolorũ qui in costis & thorace & aliis partibus sunt, tempora si valde differunt considerandum: quòd cum meliùs habeant, statim deterius habebunt, non errantes. Certè hæc, descriptio pulchra paroxysmorum consequentium proprium morbi mortuum, est: cum meliùs habeant, statim deterius habebunt, nihil errantes. Nam ob erratum in viẽtu aut curatione, potest morbus rursus ingrauescere, etiam in vniuersali declinatione: tamen

*modi autem in frequenter sine
hic apho. 6. ep. sect 7 13. —*

sine omni errore, non nisi cum proprius morbi motus talis est, diuersus scilicet & cum repetitionibus per periodos.

APHO. VI.

Vitia renum, & omnes circa vesicam dolores, difficilè sanantur senioribus.

Hæc mala difficilè sanantur senibus: atque eò difficiliùs, quò sunt seniores: ratione quadã communi, ea nimirum qua omnia alia mala, ob debilitatem inquam facultatũ omnium, quæ ea ætate accidit. Sed & propria quadã ratione: nimirum renes & quæ circa vesicã sunt partes, & vesica ipsa, plerunq; laborant redundantia succorũ crassorum & obstructionibus: quæ quàm maxime auget senium, quia & succi crassiores frigidioresq; fiunt, & viæ angustiores & duriores: quorum illud facit vt citiùs obstruantur, hoc vt difficiliùs laxentur, atque aperiantur. Quòd si vesicã vlcerationem patiat, vt solet, longè difficillimè curetur, ob soliditatem membri & durtiem accedentem ex ætate, cum debilitate facultatis nutriendi, qua ad vlcerum curationem in primis opus est.

APHO. VII.

Dolores & tumores circa ventrem fa-
c
cti,

Aphorismorum Hipp.

*Eti, sublimes leuiores, non sublimes autē
vehementiores.*

Sublimes vocat extimos & superficiem attingentes, non sublimes intimos: leuiores dicit mitiores & debiliores, siquidem his opponit vehementiores. Est verò hoc omnibus tumoribus & dolorificis passionibus commune, eò esse minus periculosos, quò sint exteriores.

APHO. VIII.

*Hydropicis, vlcera facta in corpore nõ
facilè sanantur.*

Hydropicis vlcera in corpore fieri solent, ruptis papulis, quæ ad cutem emergunt: sunt quæ in hoc malo primum signum, nam multam redūdātiā indicant. Sunt præterea curatu difficilia, quia aqua ipsa quæ vlcera facit, curari prohibet, & qualitate, quia est salsa & mordens, & substantia, quia vlcera indigent siccitate. Præterea partes ipsæ infeliciter nutriuntur, vt hac etiam causa sanari non possint.

APHO. IX.

Lata exanthemata, nõ valde pruriunt.

Hæc exanthemata habuisse quendam Simonem

nem nomine, sine multo pruritu. 6. Epid. dicit. Vocaturq; Græcis exanthemata, ut alio loco explicui, quæ in cute efflorescunt, ut maculæ, & pustulæ, & tumores quidam perexigui, qui ob exiguitatem tubercula non vocantur: cuiusmodi sunt vocati morbilli, & variolæ. In his tumoribus, qui magis in acumen ducti sunt, magis pruriunt: qui lati, minùs. Quia hi à frigidiori ac crassiori materia fiunt, ac proinde minùs mordente: & quia partes circa cutem minùs in acutum secant. Neq; tamen iidem tumores qui minùs pruriunt, sunt etiam facilioris curationis: imò verò magis contumaces, & concoctu difficiliore, talis enim est succus à quo fiunt. Hinc fit, ut variolæ minùs mordaces sint quàm morbilli, etsi tardius dissipentur: & inter ipsas variolas, quæ latiores sunt, quàm quæ acutiores.

A P H O. X.

Dolenti capite, & valde dolenti, pus, aut aqua, aut sanguis fluens per nares, aut per os, aut per aures, soluit morbum.

Maximi capitis dolores fiunt ex inflammatione, aut multa sanguinis vel crudorù succorù reddatia. Ex intemperie sola, & ex flatu, fiunt do-
 c 2 lores

Aphorismorum Hipp.

lores quidam, sed mitiores. Inflammatio si in sup-
purationē mutata sit, euacuato pure: sin minimū
euacuato sanguine soluitur. Sanguinis etiā ef-
fusio, sanguinis redundantia tollit, vt effusio
quæ redundantia succorū crudorū. Fiunt ve-
cōmodè hæ euacuationes per os, nares, aut au-
res: quia tria hæc emunctoria dedit natura ce-
bro. Igitur si illa per has regiones effluant, eu-
cuabuntur qualia oportet, per conuenientes
regiones: quare morbi solutio fiet.

APHO. XI.

*Melancholicis & renū malis, hæmo-
rroidas superuenire, bonum.*

Renū mala plerunq; ex crasso sanguine illa
repente fiūt, qualis etiā effunditur per hæmo-
rroidas, melancholia enim per has euacuatur
rè semper: meritò ergo censetur ea euacuati-
onis species melancholicis, & renum malis con-
gruens. Quidā vertunt, melancholicis & phre-
niticis: habent fortasse in suis codicibus
νεφριτικοῖσιν, φρενιτικοῖσιν. Neq; mirer Hippo-
cratem ita scripsisse: nā ille plerunq; utitur
mine phrenitidis, pro omni insania. Erit q; hæc
eadē sentētia cū vigesima prima huius particu-
læ, qua ita dicit: Maniacis, varicibus aut hæmo-
rroidibus succedentibus, insaniæ solutio.

APHO. XII.

*Ei qui ab hæmorrhoidibus sanatur diu-
turnis, si non seruetur vna, periculum est
ne hydrops aut tabes superueniat.*

Qui recens fluentibus hæmorrhoidibus labo-
rat, tutò potest ab omnibus curari, facta per artè
alia euacuatione pro hac, & emēdato victu. Ta-
men si diuturnæ iam sunt, constat melācholicā
esse homini naturā, aut ab ortu cōtractā, aut cō-
paratam malo victu. Quare nō poterit aliter cu-
rari, quàm emendata ea natura, trās lataq; ad po-
torem. Vt ergo reductio, non nisi paulatim ac
multo tēpore fieri potest, aut debet: ita hæmor-
rhoidarū curatio, non affatim omniumq; simul
sed per partes fieri debet, vna saltem seruata (nā
oportebit nonnunquam duas etiam seruare ali-
quandiu) vsquedum expurgatū iam corpus alia
ratione sit, & emendata temperies: vt tunc tem-
poris tutò, ea etiam quæ seruabatur curari pos-
sit (non enim tota vita illam vnicam seruari iu-
bet Hippocrates.) Nam aliter si corpore adhuc
sanguine melancholico pleno, aut adhuc gene-
rante multum, omnes hæmorrhoides suppressā-
tur, regurgitabit in hepar, & suffocando calidū
hydrôpē afferet: aut in pulmonē, afferetq; tabē.
Neque tamen hæc afferet necessariò, sed aut hæc
aut grauissima alia, vt furores, epilepsias, aut le-

Aphorismorum Hipp.

pram. Eâdem ratione qua hæmorrhoides, neq; abscessus, aut fistulæ, quibus diu iâ corpus expurgari consuevit, curari debent: nisi fortè multo antè tēpore habita cura corporis, ac mutato vitu. Quod Hippocrates ipse. 6. Epid. his verbis testatur: Hæmorrhoidas habentes, neq; pleuritide, neq; peripneumonia, neq; phagedena, neq; dothienis, neq; terebinthis laborât: fortasse autem neq; lepris, fortasse neq; aliis. Curati autè intempestiuè quidam, his non tardè capti sunt; & lethalia ita, & alii omnes abscessus, vt fistulæ, aliorum medela sunt. Huius orationis partes singulas, suo loco (Deo concedente) declarabimus. Sinistram quandam enarrationē huius aphorismi, quâ Aëtius docet, lib. 8. Contro. refutauimus, docuimusq; alia multa ad hunc locum facientia, quæ inde petent studiosi.

A P H O. XIIII.

Singultienti si sternutamenta superuenierint, tollunt singultum.

Dictum est suprâ, tam esse alligatos ventriculum & vterum cerebro, vt hoc concussio simul concuriantur, atq; concussione excutiât, si quid illis molestum hæret. Qua de causa vterus præfocatione laborans, sternutatione iuuatur: &

ventri-

ventriculus laborans singultu, non minùs: nimirũ vterq; excutit id quod sibi molestũ est. Hoc consiliũ secutus Plato in Cõuiuio, nomine Eri symachi medici, singultum terento spiritu, aut collutione multa fauciu, aut si his nõ cedat, sternutatione curari dicit. Nimirum si ob intemperiam frigidam singultit, cohibito spiritu: si ob mordentem acrimoniam, collutione faucium: si ob repletionem quampiam, sternutatione curabitur: ob inanitionẽ rarò fit, & curationẽ nõ admittit.

APHO. XIII.

Ei qui ab hydrõpe tenetur, aqua qua in venis est in ventrem fluente, solutio.

Per omnia hydrõpis genera, est sanguis per omnes venas & arterias serosus: totus enim sanguis talis generatur in hepate per ea mala. Cõfluẽte ergo aqua in vẽtrem, hoc est intestina, & factis aquosis deiectionib⁹ fiet solutio. Nã cùm mẽbrorũ natura valebit serũ qđ in venis est, per intestina excernere, bonã quoq; partẽ eius qđ inter ea & peritoneũ est, excernere poterit. Itaq; hæc iudicationis species (deiectiones inquam aqueæ) hydrõpi est expedientissima: atq; imitatione naturę facta, erit optima ratio curationis, pharmacum dare quod aquam extrahat.

APHO. XV.

Aphorismorum Hipp.

Lōgo alui profluuio laborāti, spēte superueniens vomitus, soluit ventris profluuiū.

Vt medicus facit eorū quę in partē aliquam fluunt, retractionē: ita natura facit cūm præuale re incipit, repulsionē. Vt cūm ex surditate facit deiectiones biliofas: ita etiam ex profluuio vētris, vomitū. Nimirū cūm intestina laborarent fluxione, potentis naturę indicium est, id quod intestina malè affecturum influebat, aliā in partē repellere. Quare expediens quoq; erit in huius mali curatione: siquidē in iis quę rectè sūt sponte, natura imitanda est, vomitum mouere.

APHO. XVI.

Ei qui à pleuritide aut peripneumonia tenetur, alui profluuiū succedere, malum.

A pleuritide aut peripneumonia teneri dicit, nō pleuriticū quęcūq; aut peripneumonicū: sed eū cui⁹ pleuritis aut peripneumonia, eou⁹sq; iā progressa est, vt per suppurationē tabidi facti sint. Nā tales, vt. 12. apho. superioris sectionis dictū est, superueniēte profluuio vētris moriuntur. Pleuritidis aut peripneumonię nondū superatę, non video cur nō possit esse profluuiū ventris iudicatoriū: siquidē lippitudo, quę inflammatio multò remotior ab intestinis est, profluuio ventris tollitur.

APHO. XVII.

*Ophthalmia laborantē, profluvio ven-
tris corripit, bonum.*

Ophthalmia, est inflammatio oculi & palpebrarum. Fit confluentibus biliosis succis sursum: qui in infernas partes, utpote ignobiliores & ad euacuationē cōparatas, vtiliter repelluntur à natura ipsa: qui & ab arte vtiliter retrahentur.

APHO. XVIII.

*Vesicam incisam esse, aut cerebrum,
aut cor, aut septum transversum, aut ali-
quod intestinum tenue, aut ventriculum,
aut iecur, lethale.*

Ratio quædam communis est, qua pleraq; horum magnum periculum afferunt vlcerata, quã proximo aphorismo quarundam partium exemplo exprimet: quòd scilicet partes solidæ nō coalescunt: nam vesica, cerebrum, & intestina, & vëtricus, sunt in partib⁹ solidis. Sed & præter hanc, sunt peculiare quædam rationes. Vesica præterquàm quòd est exanguis & dura, est semper excremento plena, quod curationē vlcis omnino impedit. Sed cùm ipso collo, aut

Aphorismorum Hipp.

non longè scissa est, curationem solet recipere, quia ea parte mollior, & carnosâ magis est: quare tunc est intelligendū lethale esse, incisam esse vesicam, cū longè à collo incisa est. Cerebrū nunquā vulneratur sine periculo, ob principatū magnū eius partis. Vsq; ad vētriculos vtriūsq; lateris vulnerari, omnino est desperatus casus. Altera parte hoc modo vulneratū, semel vidisse se iuuenē sanatū esse in Smyrna Ionix Gal. narrat, atq; rem fuisse monstro similē. Cordis dignitas vulnus non fert: sed si penetrans est, repente interimit: si nō penetrat, nō repente, sed excitata inflammatione. Septū trāsuersum diruptū curari nō potest, præter causam dictam, ob assiduum etiā motum. Neq; verò expectare potest ita affectum animal, priuatur enim respiratione, quia thorax quàm minimum trahit, vt dirupti folles. Intestina tenuia, præ omnibus difficulter curantur vulnerata: quia densiora sunt aliis, ac minus habent carnis, & syncerę bilis fluxionē magis patiuntur. Ventriculo dirupto, potum & cibum extrâ ferri, & in locum præter naturā impingere est necesse, reliquumq; neq; retineri neque coqui. Iecore vulnerato neq; omnino leuiter neq; quàm minimum, necesse est fluxū sanguinis magnū inter peritonēū & intestina fieri. Quare hæc omnia vulnerata, meritò habentur lethalia.

APHO. XIX.

Cùm os præcisum fuerit, aut cartilago, aut nervus, aut buccæ tenue, aut præputium, neque augetur, neque coalescit.

Nullę partes solidę, cùm ab eis præcisum quip piã est, augētur: aut cùm decisę sunt, coalescunt. Quod Hipp. docet modò, faciens omnium earum enumerationē: eę enim sunt, ossa, cartilagines, nerui, ligamēta, & mēbranę omnes. Modò ergo nomine nerui, vt multis aliis in locis, intelligit neruū, ligamēta, tendones, & mēbranas. Buccę partes tenues, quę ad labia sunt, cùm ad internā vsq; partem secantur, non coalescunt: quia non carne solùm, sed membranis quibusdã ex tendonibus cōstant. Præputiū quoq; eodē modo. De causa qua exāgues partes nō augetur aut coalescūt, disputatū est à me lib. 2. Cont. satis diffusè: modò satis sit hęc sententiã explicare. Coalescere possunt res, aut nulla substātia intercedente, sed per se se: aut intercedēte alia substātia. Vt cera coalescit cū cera, aut plūbum cum plumbo, nulla alia substātia intercedente quę conglutinet, sed illis ipsīs fuis & concrecentibus simul: ligna duo coalescunt, non ita, sed agglutinata cola, aut re alia lenta. Primo modo nullę res dure possunt concrecere, sed secundo hoc lapide

Aphorismorum Hipp.

etiã coalescere videmus . Igitur & in nostris partibus meritò ita fit. Molles scilicet verè ac per se coalescunt: solidæ nõ ita, sed genita inter partes substantia alia, vt ossa per vocatum callũ, cartilagine & mēbranæ per aliud quiddã callo respõdens proportione . Quòd ergo Hipp. negat eas partes scissas coalescere, primo modo intellige: nam secundo modo, vel fracta ossa firmari sæpe vidimus, nedum membranas . Sed illud quoq; constat, cùm in duritie causam huius rei collocauerimus, neq; in omnibus partibus, neque in omni natura, neq; in omni ætate esse parẽ difficultatẽ coalescēdi. Nã neq; omnes partes vocatę solide, sunt æquè durę, neq; in omni natura & ætate. Sed ossa semper cartilagine, & hæc ligamētis, hæc q; neruis duriora sunt: atq; hæc omnia in senibus q̄ iuuenibus, & his q̄ adolescētibus & pueris. Vsq; ad eò vt in senib⁹ vix horũ quippiã ratione aliqua possit coalescere, in puerulis ne ossa quidẽ ppriè coalescere mirũ sit: neq; enim invulnerũ curatione solũ, sed etiã naturaliter, crescũt & coalescũt ossa pueris. Crescũt quidẽ oĩa, coalescũt verò quedã, vt partes cranei, quę plures & maiores habent cõmissuras in pueris, quę procedente ætate, coalitu ossium, euanescent.

APHO. XX.

Si in vĕtrem præter naturam sanguis excidat

cidat, necesse est suppurari.

Neq; nomē ventris hīc dicitur de eo solūm, cui hanc appellationē peculiariter tribuere consueuimus: neq; verbum suppurari, de sola suppuratiōe. Sed ventrem vocat quodcunq; cauum: vt hac appellatione, vesiica, & vterus, & thorax, ventres sint, quin & ipsa arteriarū & venarū caua ventres sunt. Atque suppurari vocat modò, vtcūq; corrumpi. Itaq; perinde debes intelligere, ac si diceretur, si sanguis excidat in caua, quę illi sunt præter naturam, necesse est putrescere. Nimirum sunt sanguini ventres quidam secundū naturam: cuiusmodi venę, & arterię, & ventriculi cordis, & sinus quidam in meningibus cerebri: in his cōseruatur optimè, manetq; integer. Sed cū primū extra hæc naturalia vasa funditur, si bonus erat sanguis, cōcrescit ac cōcretus putrescit: si erat iam saniosus, sine concretione putrescit. Itaq; vtcunq; extra naturalia vasa contineatur, corrumpitur.

APHO. XXI.

Furentibus, varicibus aut hæmorrhoidibus succedentibus, furoris solutio.

Melancholicis omnibus, bonum esse hæmorrhoidas

Aphorismorum Hipp.

rhoidas fieri, prius docuit: furentes ex melâcho-
lia etiam fiunt, cū vstione tamē: ergo his quoq;
hæmorrhoides bonæ fuerint. Varicum est eæ-
dem ratio: nimirum vt hæmorrhoides crassi &
fæculenti sanguinis euacuatio est, ita varices ad
crura abscessus. Quare utrâque ratione libera-
tur à melancholicis passionibus cerebrum.

A P H O. XXII.

*Quæcunque rupta ex dorso in cubitū
descendunt, sectio venæ soluit.*

Dorsum Græcis $\nu\alpha\gamma\omega\nu$, est ea pars qua inter
spatulas spina continetur. Cubiti nomine, ad
multa vtuntur Latini. Nam & eam partem bra-
chii quæ est inter brachium & brachiale, vo-
cant cubitum: & posterius illius partis os (est
enim ea parte geminum) vnam scilicet: & præ-
ter hæc articulum cubiti, & processum poste-
riorem vlnæ, qui se in hunc articulum inserit.
Tamen Græcis non est idem nomen, quo si-
gnificentur hæc omnia: sed vocant $\tau\eta\chi\omega\nu$,
aut partem brachii, aut vnam: cubiti verò ar-
ticulum aut processum vlnæ, $\alpha\gamma\kappa\omega\nu\alpha$, quo no-
mine hîc Hippo. vtitur? Itaque cubitus hîc no-
bis, medium totius brachii articulū significat.

Rupta dicuntur, quæ continuitatem amiserunt: præterquam quòd in quibusdam partibus peculiaria nomina habent, vt in osse fracta, in carne aut aliis rupta. Sed ruptio non videtur ex dorso ad cubitum posse descendere: quid ergo est quòd dicitur? & quòd venæ sectio sanat? Certè duorum alterum, aut nomen illud dicitur de dolore per analogiam quandam: quasi ita dicatur, Si dolet dorsum vt ruptum aliquid illius esse videatur, & dolor in cubitum descendat: aut ita intelligi debet, Si quippiam reuerà in dorso ruptum sit, & ex ea ruptura dolor in cubitum descendat. Atque utcunque intelligatur, sententia erit vera: soluetur scilicet sectione venæ, non ruptio, sed dolor. Causa verò est huiusmodi. Sanguis qui in dolente parte redundat, aut ad dolentem partem conuocatur, inclinat ad cubitum per brachium: quare eo loco secta vena optimè euacuitur. Non enim ita intelligendum est, venæ sectionem quacunque parte factam, soluere dolorem: sed in ipsius cubiti venis. Nā quid interest in cubitum descendere dolorem aut non, vt sectione venæ sit opus, nisi ex hac parte in quam inclinat multitudo, facienda est? Sed hoc quoque videtur falsum: siquidem Gal. brachio aut crure laborante, nunquam ex eadem parte permittit sanguinem mitti: sed altero crurum laborate, ex

Aphorismorum Hipp.

reliquo: laborante brachio, ex crure. Quo ergo pacto nunc dicimus, descendente dolore ad cubitum, ex eodem cubito mittendum sanguinē? Certè quod Gale. dixit, intelligi debet de inflammationibus: hic autem dolor, de quo hic fit mentio, non ex inflammatione musculorū, sed ex plenitudine vasorum procedit. Atqui etsi ex inflammata particula non debet sanguis mitti, tamen ex plena mitti nihil prohibet.

APHO. XXIII.

Si metus, & mœstitia multo tempore perseverent, melancholicum est hoc.

Metus & mœstitia utcumq; perseverent multo tempore, est melancholicum: si sine causa manifesta perseverant, est signum melancholię: si cum causa manifesta, tamen est melācholię causa. Nam si quis mœret & timet sine omni occasione, hic proculdubid morbo melancholia laborat. Si ex manifesta occasione incepit timere & esse tristis, tamen neque animum neq; solatium tempestivè recipit, eam diuturnitate passionum animus imbecillitatem comparat, ut leuissimis de causis semper mœreat & timeat: atque ut facultates omnes naturales langueant, & multi crassi succi congerantur, & multæ obstructions

ctiones fiant, & multi turbulenti flatus, qui animum perturbēt. Itaque utcumq; metum & mœstitiam perseverare, est melancholicum, aut signum, aut causa. Cur melancholia metū & mœstitiam faciat, quinto lib. Cont. diximus.

A P H O. XXIII.

Si quod ex tenuioribus intestinis præcisum fuerit, non coalescit.

Hic aph. pars est decimi octavi, & 19.

A P H O. XXV.

Erysipelas exterius effusum, intro verti, non est bonum: ab interioribus verò foras, bonum.

Non erysipelas solum, sed tumorē quencunque præter naturam, ab externis intro verti, malum est: ab internis verò foras, bonum: quantò minus malum est, externas partes quàm internas malè affici. Nimirum internæ nobiliores sunt externis: & quæ interiùs sunt, minùs curationem admittunt, quàm quæ exterius. In hanc sententiã multa in Prognostico Hippo. & Gal. scribunt.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XXVI.

Quibus in ardentibus febribus tremores fiunt, insania soluit.

Si ardentibus febribus laborantes, tremore corripuntur, cum non antea tremere, profecto in nervos & eorum principium mali permutationem pati incipiunt. Non enim tremunt ut senes, neque ut alii, præ naturali debilitate: sed ut qui paralyti tectari incipiunt tremere solent, debilitatis artibus. Quod si succi in radicem nervorum impetum capiunt, & radix nervorum sensuum interiorum sedes prima est, merito tremor prænunciat insaniam in febribus ardentibus. Quod dicit, insania soluit, non satis proprie dicit, sed quasi ita diceret, tremor cessat succedente insania.

APHO. XXVII.

Quicumque suppurati aut hydropici vritur, aut secantur, fluente affatim pure, aut aqua, omnino intereunt.

Suppurati & hydropici, cum tentatis aliis auxiliis, nulla alia ratio curationis bene cedit, igne aut ferro secandi sunt, quod pus aut aqua effluat. Non tamen id temere faciendum, nec ita aperiendum, ut effluat affatim totus humor: non enim possunt

possunt diuturno iam malo debilitati, nisi exiguam, ac paulatim factam euacuationem tolerare. Nam etsi noxii succi est utraq; euacuatio, tamen ex thorace & ea regione quæ intra peritoneum est, non potest non copiosus spiritus expirare. Danda ergo est opera, ut ita sectio aut vltio fiat, ut paulatim fluat, non repente euacuetur. Quod ita fit, cum sectio non magna, neque secundum omnes partes, quæ peritoneo superpositæ sunt, eadem figura facta est, sed in musculis omnibus secundum suarum fibrarum rectitudinem: ita ut sectione exterioris nihil interior lædatur, sed sectione alia propria, quæ exteriori sectioni obliquè aptata sit. Itaque obliquè secto abdomine, effluit aqua, idq; paulatim. Vltio ne penetrans fiat, sed fistula quædam non penetrans, ac si res erigat plures fistulas, plures etiam fiant. Ex hoc loco argumentum capit Celsus, ad suadendum, copiosam euacuationem cum periculo fieri: satius est enim (inquit) primum leuare ægrum, deinde perpurgare, quàm simul omni vi effusa fortasse precipitare. Quod si in cura quoque aquæ, quæ inter cutem est ita respondet, quanto magis necesse est in sanguine respondeat.

APHO. XXVIII.

f. 1

Eunu.

Aphorismorum Hipp.

Eunuchi neq; podagra laborant, neque calui fiunt.

Eunuchi non sunt iidem qui spadones. Nam spadones sunt, quibus viæ seminis adeò inverteq; atq; inflexæ sunt, vt non possint illud emittere: eunuchi sunt, quibus secti, aut compressi attritiq; sunt testiculi. Hi quia venere non vtuntur, minùs tentatur podagra, q̄ reliqui homines. Nā et si multæ aliæ causæ podagræ esse possunt, tamen creberrimè fit ex immodica venere, quia venus laxat articulos, & innatū calidū debilitat: quare succos crudos cōgeri facit, & articulos ad fluxionē paratos. Non ergo hoc dictū ab Hipp. est, quòd eunuchi podagra laborare nō possint, sed q̄ rariùs laborent q̄ reliqui. Possunt enim laborare podagra, si eā habent hereditariā, aut si multū cibi & pot⁹ ingerūt: tamē quia reliqui ex his causis, & ex venere etiā, laborāt crebriùs q̄ hi. Quòd calui nō fiāt, Arist. etiā dixit. s. de Animal. generat. his verbis: Et eunuchus non fit caluus, q̄ in fœminā mutetur. Itaq; inquit eadē ratione id accidere eunuchis, qua mulieribus. Nimirū eorū corpora sūt humida, caluities verò accidit ob siccitatem. deficiente humore quo pilii nutriantur, & durescente siccataq; cute in sincipite ip̄ modū cicatricū: merito ergo eunuchi calui non fiunt.

APHO. XXIX.

Mulier podagra non laborat, nisi menstrua deficient.

Mulieres à plerisque malis liberat mēstrua illa euacuatio, ab iis maximè quæ ex redundantia initiū accipiunt, cuiusmodi podagra, aut chiragra (nomine enim podagræ, in his sententis omnē articulare morbū intelligi velim). Igitur si mēstrua deficiūt, aut nō satis copiosè fluunt, nihilominus quā viri eo morbo laborabūt: imò verò magis etiā, quā pluribus abundant excrementis; tamen dum fluent copiosè, liberè erunt ab eo malo. Quare ubi dicitur, nisi mēstrua deficient, intellige, aut minùs quàm expedit fluant: nam non omnino deficientibus, vidimus mulieres podagricas quasdam, quòd incontinenter cibis & potu vrantur, quasdam quòd id malum habeant hæreditarium.

APHO. XXX.

Puer podagra non laborat, ante vsum veneris.

Multi monachi laborāt podagra, qui venere nūquā vsi sunt. Quare quod dicitur, ante vsum veneris, intellige, ante tēpus quo solent incipere homines uti veneris: nā ab eo tēpore incipiūt

Aphorismorum Hipp.

multi fieri podagrici, etsi non utantur venere: quanquam multò magis, si ea utuntur immodicè. Sed non è solum, pueri podagra non tentantur, quòd venere non utuntur: sed etiam q̄ in si tam habent illam insensilem euacuationē, quæ nõ minùs eos à morbis liberat, q̄ menstrua mulieres. Itaque duas illas causas, quarum alteram in eunuchis, alteram in mulieribus esse dicebamus, pueri coniunxerunt, abstinentiam à venere, & euacuationem naturalem. Exacta pueritia, si veneri sese dedunt, utraq; deficit: sin minùs, deficit altera, euacuatio scilicet insensibilis. Quare ne ita quidem erunt ad eò liberi à podagra, q̄ per pueritiam, minùs tamen ea tentabuntur, q̄ si uteretur venere: atqui ne tentabuntur quidem fortasse, nisi hæreditariam habeant, aut sint voraces, vel vinosi.

A P H O. XXXI.

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut vena sectio, aut pharmacum soluit.

Plerisque doloribus oculorum, est meri potio aduersissima: fit tamè quibusdam etiã utilis. Atq; singula eorum quæ hic Hipp. comendat, eodem modo habent: nunc scilicet sunt utilia, nunc aduersa: quare non dicit ad omnes dolores hæc omnia

omnia esse vtilia, sed ad quosdam hoc, ad quosdā illud, ad alios aliud vtile esse. Nam aut dolorem excitat intemperies nuda, aut succus aliquis. Si intemperies, opus est fomento: calido, si frigus: frigido, si calor ea intēperies est. Si succus, aut is fluit adhuc corpore, aut cessauit iam fluere, toto corpore euacuato: si fluit adhuc, sanguinis missione aut pharmaco est opus, pro humoris natura. Si cessauit fluere, & totū corpus euacuatū iā est: aut id quod heret particulę est crassum, atq; iuuat potus vini: aut tenue & mordax, iuuatq; balneū. Quare null^o dolor oculorū sit, qui modo aliquo tali nō curetur: tamē hęc omnia null^o amat. Atq; potu vini, nō nisi circumspecta planē causa dolendi, atq; cautē admodū, vti suadeo.

A P H O. XXXII.

Balbi diarrhœa lōga maximè capitūtur.

Duplex est balburientiū gen^o, quidā nihil nisi cunctāter proferre possūt, possunt tamē proferre elemēta omnia: alii quæ difficilia prolatu sunt cuiusmodi. r. non possunt, sed alia pro aliis elementa proferunt, vt. l. pro r. Vtriq; horum fieri possunt vitio compositionis: primi, quia ligata est lingua palato inferno plūs fatis: alii ob lingue breuitatem, vt vix inter loquendum possit in palato firmari. Sed & sine vitio compositionis, possunt vtrique fieri: cunctābundi

Aphorismorum Hipp.

fiunt plerunque biliosi & sicci, qui celerius moventur animo & mente quam lingua. Balbi hinc quibus muscoli linguæ sunt laxi & infirmi, quare molles & humidi. Humidis verò humida est aluus plerunq;, ac sæpe fit præter naturã humida, & profluuiò laborans: nimirũ influxus multi humoris aluũ mouet, & intestinis facultas retinendi, præ humore crebrò debilitatur.

APHO. XXXIII.

Qui acidum eructant, non admodum sunt pleuritici.

Ructus acidi, ex frigore ventris nascuntur: quare ii quibus crebrò fiunt, succos generat frigidos & crassos. Ad tales ergo morbos parati sunt, quales ex talibus succis fiunt, vt ad colicos dolores. In pleuriticos rarò incidunt: nimirũ neque frigidi succi inflammationes facere, neque crassi, in tenuem membranam costarum imbibi possunt.

APHO. XXXIIII.

Quicũq; calui fiunt, ijs magnæ varices nõ fiunt: quibus verò caluis iã factis varices superuenerint, rursus hi fiunt capillari.

Qua-

Quatuor nomina sunt defluuii capillorum, *φλακρωσις*, id est, caluities: *μυδ' αρωσις*, id est, effluuium palpebrarum: *αλωπεκία*, id est defluuium ex capite & mento: *οφίασις*, id est per furculos similes serpētis vestigiis, defluuium capillorum. Atqui cūm hæc diuersa dicto modo sint nomina, tamen est cūm quoduis illorum pro aliis accipitur: velut in hac oratione, in qua calui dicuntur, non qui propriè tales sunt, sed quibus præter naturam capilli vndecunq; effluunt, ob morbum aliquem, cuius id symptoma propriū sit. Nam succedit effluuium capillorum multis morbis, quibus neque proprium neque familiare est: sed ob nimiam extenuationem, & profusam succorum euacuationem, laxatis nimium poris, & deficiente alimento capillorum. Propria tamen aut familiaris illis solum morbis est decidencia capillorum, qui ex maligna cacochymia fiunt, vt Gallicus morbus, & alopecia: putrescunt enim in his radices capillorum, ac proinde illi effluunt. His magnæ varices rarò fiunt, quia per eos morbos excrementa repunt ad caput, & sublimes partes, pilosas scilicet: varices verò fiunt per contrarium eorum impetū. Quare si cui ita laboranti, varices magnæ fiunt, renascētur capilli: quia factis excrementorū magno abscessu ad crura, pilosæ partes expurgabuntur.

Aporismorum Hipp.

APHO. XXXV.

Hydropicis tussim superuenire, malū.

Pleriq; hydropicorum moriuntur suffocati, cum aqua eatenus abūdat, vt septū transuersum iam comprimat, neq; moueri permittat. Tussis verò hydrōpi superueniens, ad hunc exitū via est, quia fit resudante iam per septum transuersum aqua in vias spiritus.

APHO. XXXVI.

Difficultatem vrinae, venae sectio soluit: secare autem internas.

Non ad omnē difficultatē vrinae, opus est secare venas, neq; hoc Hipp. dicit, sed aliud quiddā: videlicet, nonūquā ea difficultas curatur sectione venae, vt cum ex inflammatione, aut inflammationi simili affectu in collo vesicae nascitur. Atq; tunc quidē secare oportet, nō externas solum venulas, scarificata cute, sed internas aliquas & maiores venas. Non enim opus est eo casu, tenuem & serosum sanguinem, aut omnino modicè extrahere, sed crassum & satis copiosè: quare, non scarificata cute, sed sectis venis magnis, quo loco expedit, in talis scilicet. Itaque quod Hippocrates dicit, secare interiores, eò dixit, ne tu scarificatione cutis esses cōtentus: qđ non

non intelligens Galenus, negavit facile aphorismum esse Hippocratis.

A P H O. XXXVII.

Ei qui ab angina tenetur, tumorem fieri in ceruice, bonum.

Hippocrates ipse in Prognostico disserens de angine specieb⁹, ita scripsit: Angina grauisissima est, ac celerrimè interimit, quæcunque nec in ceruice, nec in faucibus cõspicuũ aliquid efficit. Pürimũ verò doloris infert, ac spirationis difficultatẽ, quæ non nisi recta ceruice trahitur: hæc enim & eodẽ die, & secundo, & tertio, & quart strangulat. Quæcunq; verò dolorẽ aliõqui similem infert, attollitur verò ac ruborem in faucibus efficit: admodũ exitiosa, sed paulò lögior quàm superior est, si rubor fuerit magnus. Si quibus fauces rubent, & ceruix, hæc diuturnior est: maximè verò ex ea seruantur, si ceruix ac pectus traxit ruborem. Hæc ille. Quibus aperte docet saluberrimam anginam esse, per quam tumor & rubor est in ceruice. Atque reddens causam dictis addit, nec erysipelas intro recurrit: nimirum cum in ceruice tumor fit, extorsum erupit malum: quod, vt. 25. huius sectionis dixit, bonum est.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XXXVIII.

*Quibus occulti cancri sunt, eos nō cura
re prestat: nam curati moriuntur citò, non
curati autem in longum tempus protra-
huntur.*

Cùm melancholia feruens in particulam aliquam incidit, cancerum facit. Ea cùm moderatius feruet, facit tumorem: cùm vehementer, facit vlceris: atque fit ita duplex species cancri, vlcerati, & non vlcerati. Non vlceratus est tumor durus, niger, cum dolore vehemēti, feruore nō aded magno: atque in carbunculo sunt circa tumorem venæ quædam nigre, tumidæ in modū varicum, similes cruribus & brachiis cancri fluvialis, vnde nomen cancri accepit. Vlceris serpit multum, exeditque profundius, carnē excessam, nunc nigram, nunc albam reddit. Incidere potest cæcer in partes omnes, tã internas quàm externas, sed in quasdam incidit sæpius: vt, inter externas, in mammas mulierum, in pudēda, in os, & buccas: inter internas, in vterum, & nō nunquam intestina, & velsicam. Hippocrates modò nō explicat, quos dicat occultos cæcos, & quos manifestos: sed duplex videtur esse posse enarratio. Aut vocat occultos cæcos partium internarum, manifestos externarum, siue exulcerati sint, siue sine vlcere: aut vocat occultos nō
vlcera.

vlceratos, manifestos vlceratos, siue internarū
 siue externarum partium sint. Quibusdam pla-
 cet illa enarratio, quibusdam hæc: atque ita ferū-
 tur in varias sententias de curatione cancrorū.
 Dicunt alii, cancrōs externarum partium qua-
 lescumque sint curari debere, cancrōs verò in-
 ternarum nūquam curari, sed placari solūm de-
 bere: alii dicunt, nullos internos neque exter-
 nos non vlceratos curari debere. Chirurgorum
 quidam sunt tam audaces, vt cancrōs omnes te-
 merè extrahere, secare, & vtere tērent: alii aded
 timidi, vt ab omnibus, hac vnica causa quòd cā-
 cri sint, abstineant, nisi sint vlcera: nam hæc o-
 mnes igni & ferro curant, idque meritò. Ego
 quod de re ipsa, & legitima aphorismi enarratio-
 ne sentio, breui dicam. Duplex esse potest ratio
 curationis, aut enim extrema adhibetur opera,
 vt radicitus extirpetur morbus: aut ea solūm cu-
 ra adhibetur, vt morbus non ingrauescat, & in-
 terim aliquantò mitior fiat. Hæc præseruatio
 quædam potius est, quàm curatio: illa est cura-
 tio propriè. Nullus est cancer cuius causa omni-
 no nihil agendum sit, nam ad internos etiam
 & externos omnes, instituendus saltem victus
 est, vt quàm minimè sit melancholicus: & qui-
 busdam temporibus, ineunte inquam vere &
 autumno, euacuandum corpus missione sangui-
 nis & expurgatione est, nisi quid aliud poten-

Aphorismorum Hipp.

tius obster. Ad partem etiam utendum est medicamentis mollibus, & dolorem sedantibus: itaque agendum aliquid est ad omnes caneros. Tamen ad internos, quos vocari oculos hinc intelligo, hoc solum agendum, radicitus curanda dum minimè. Ad externos, si exulcerati sunt, curatione utendum est, sectione & vstione, idque præ properè: si sine ulcere, non semper utendum curatione est, sed aliquando. Neque verò proinde putandum est, hoc esse in occultis, quod non curentur semper: imò verò putandum esse in manifestis, quod curentur aliquando: nam caneros oculos nunquam curandos, docet Hippocrates. Cancrorum non ulceratorum, qui neque ferro, neque igne, neque fortibus medicamentis tangendi sunt, duplex est genus. Quidam enim quia non poterunt extrahi sine manifesto periculo mortis: alii, quia sine medicamentis acerrimis & sine ferro solui poterunt, ferro aut igne curandi non sunt. Illi igitur solum sunt ita curandi, quos non est spes sola curatione totius corporis, & succo solani, & similibus aliis solutum iri: quosque extrahere poterimus integrè ac radicitus, haudquaquam sectis tam amplis vasis, ut nulla deinceps ratione, sanguinis fluxus susti possit.

APHO. XXXIX.

Con-

Conuulsio fit uel ex repletionem, uel inanitione: ita autem et singultus.

Conuulsio est contractio musculorū, & neruorū motus, à causa præter naturā: similis ei contractioni, quæ fit per voluntatem, aut à facultate partis. Hinc manifestum fit, non aliter posse conuelli, quàm per magnam repletionem aut inanitionē, quæ contrahat. Nam si ob irritationem aliquam sese membrum contrahit, aut concutit, ea certè non est conuulsio propriè, siquidè à facultate fit, sed conuulsioni similis passio. Singultus est passio eadē in ventriculi ore, quæ conuulsio in instrumentis motus, atque à similibus causis fit. Quare cùm ventriculus non se concutit ob irritationem aliquam, singultit, quia repletus aut exinanitus est.

APHO. XL.

Quibus dolor circa hypochōdrium fit, sine phlegmone, uel febris succedens soluit dolorem.

Nomine phlegmonis, hîc intelligitur omnis tumor ab humore calido, atque etiam ardor omnis, quæ phlogosin vocant. Si ergo citra hâc, in hypochondrio dolor fit, certè is fit à frigidis

Aphorismorum Hipp.

dis succis aut flatu. Hęc ambo febris tollit, aut liquatis humoribus, vt per vrinę vias fluāt, aut fugato & extenuato flatu, vt erumpat è ventre cum crepitu, atque ita soluit dolorem, vt apho. 73. quartę particulę, qui in hanc ipsam sententiam scriptus est, dixerat Hippocrates.

APHO XL I.

Quibus suppuratio aliqua cū sit in corpore, non innotescit, ijs ob crassitudinem vel puris, vel loci, non innotescit.

Duabus de causis dicit fieri, vt, et si factū pus sit in tumore aliquo, tamen non agnoscatur à chirurgo: aut quia curis particula densior est, atque proinde sensum tactus fallit: aut quia succus qui in pus est mutatus, crassus est, atque proinde parū emerit ad extimam partem. Oportet ergo chirurgum duo hęc animaduertere, quò minùs fallatur in puris agnitione.

APHO. XLII.

Intericis hepar durum fieri, malum.

Inflamatio hepatis, in morbis lethalibus est. Durities verò eius visceris, coniuncta cum morbo re-

bo regio, significat inflammationem: nam durities significat tumore in hepate esse, morbus regius significat redūdantiā succorū calidorū. Ergo ambo hæc significant tumore hepatis ex succis calidis: ea verò est inflammatio.

APHO. XLIII.

Quicūque lienosi à dysenteria corripuntur, ijs longa dysenteria facta, aut hydrops aut leuitas intestinorū succedit, & moriuntur.

Lienosi sunt, qui lienis duritie & obstructione magna ex longo tēpore laborāt. Illis si dysenteria succedat, neque maxima neque longissima, sed quę quantitati succorū morbum facientium respondere possit, & citò cesser: bona esse solet, & morbū soluere, euacuata causa: id quod apho. 48. huius sectionis audies. Si tamē dyten-
teria lōga fiat, ea iā nō tātūm euacuationis mali succi erit soboles, sed exulcerationis iā maximæ & debilitatis intestinorū: atq; per longā euacuationem, & per malum pristinum, nō poterit nō debilitari natiuus calor in hepate. Quare fiet hydrops, aut liēteria, aut vtrunq;: quæ non est verisimile, facultatem alioqui iam per morbum longum defatigatam, superaturam, sed magis

Aphorismorum Hipp.

futurum, vt homo moriatur. Itaque si cui lieno
fo dysenteriam videmus superuenire, inter sp̄e
& metum sumus: nam vtrunque euentum affer
re solet, solutionem aut mortem.

A P H O. XLIIII.

*Quibus ab stillicidio vrinae voluulus
superuenit, intra septem dies moriuntur:
nisi febre superueniente, vrina satis ef-
fluat.*

Tam stillicidium vrinae quàm voluulus, fieri
potest ex inflammatione, aut ex aliis rebus,
vt succis crassis, fœcibus duris, & arenis ob-
struentibus. Si ex inflammatione fiunt, nequa
quàm accedente febre possunt curari, neque fe-
bris mouebit admodum vrinam. Sed cum stili-
cidium euenit ob crassos & lentos succos, redū
dantibus plurimum talibus succis, aut in toto
corpore, aut in officinis concoctionū, fieri so-
let etiam voluulus. Verum cum vterque dolor
per se sit grauissimus, & vesicæ, & intestinorū
gracilium, nulla facultas adeo cōstans erit, vt am-
bos dolores ferre possit vltra septem dies: qua-
re intra id tēpus morietur, qui ita laborabit. Ni
si febris superueniat: nam febris extenuare, ac li-
quare poterit succos, & copiosè mouebit vrinā:

quare

quare soluere poterit eos morbos, non sine ratione. Quare nō video, cur Galenus tātā huius apho. difficultatem esse putet, vt quid sibi velit Hippocrates nescire fateatur.

APHO. XLV.

Vlcera quaecunque annua sunt, aut longiore tēpore durant, ijs abscedere os est necesse, & cicatrices cauas fieri.

Cū primūm vlcera diuturna esse incipiūt, corruptionis subiectarum partium suspiciōne faciunt: vsq; adeo, vt cū annua iā sint, ossa soleant esse putredine correpta. Quare cū primūm annum attigerint, chirurgi debēt ossa nudare, & explorare quo modo habeant: si quod osiculū extrahi oportet, facere: sin minus, deradere quod hiescere aut nigrescere cœperit. Quod cū factū fuerit, cōstat vlcus cū caua cicatrice curatum iri: nam os, aut frustulum ossis quod deest, non potest, vt prius dictū est, crescere. Neq; verò multa caro, cū ossi imponi debeat medicamēta siccissima, pullulabit. Quòd quidem quantò vlcera diuturniora sunt, tantò subiectarū partiū exesio magis debeat timeri, aperta ratione cōfirmatur: nimirum malignitas succorum est, quæ fouet vlcera, & durare facit.

Aphorismorum Hipp.

Quòd verò vno anno ossium caries fieri soleat, experimentum cum ratione confirmat, estque sententia doctrinalis: nam priùs quibusdam, seriùs aliis fiet.

APHO. XLVI.

Quicumque gibbi ex asthmate aut tussi sunt ante pubertatem, intereunt.

Non est legendum, ante pubertatem intereunt, qui gibbi fiunt ex asthmate aut tussi. Nam ut Galenus docet. 4. de Locis patièntibus, qui gibbi ad modum sunt, non solent esse longævi: ita tamen ut quadragesimum annum soleant attingere, ac nonnunquam excedere. Quare legendum censeo ut Galenus etiam legit, qui ante pubertatem fiunt gibbi ex asthmate aut tussi, intereunt: id est brevis vitæ sunt, non viuunt legitimum tempus, neque usque ad senectutem. Gibbi possunt bifariam fieri, aut ad extimam partem inflexa spina dorsum aut ad intimam, quod genus gibbi repanditas vocatur. Vtriusque horum contingat, angustus thorax fit: qua causa difficile habent illi homines respirationem, & brevis vitæ sunt. Sed si ante pubertatem fit, thorax cessat ab incremento: nihil enim magis expertum est, quam eorum ossa qui hanc spinæ lesionem patiuntur, ad thoracem quam

quàm minimùm crescere: atq; interim, cùm pu-
bertatē homo agat, pulmo & cor crescūt. Qua-
re comparant angustia summani thoracis: atq;
adèd maiorē multò, qui ante pubertatem ita læ-
duntur, quàm qui ea lapsa: ac proinde citiùs in-
tereunt. Sed neq; hi quidem tam citò interibūt,
si ex ic̄tu, aut casu, læsionē contraxerint, quàm
si ex asthma aut tussi. Nam asthma & tussis,
tunc solùm afferre possunt gibberum, cùm sūt,
asthma à tuberculis crudis & magnis, ortis ad
ligamenta vertebrarum, & iuxta vias spiritus:
tussis ab iis ipsis, non crudis omnino & duris;
sed ex quibus resudet aliquid, quod in pus mū-
tari possit. Nam tubercula illa retrahunt In-
trorsum vertebrae, & comprimunt vias spiritus:
quare simul faciunt, & asthma & gibberū. Si in
medio thoracis sunt oborta, lordosim faciūt: si
in partib⁹ sublimi & humili, gibberū. Igitur si ex
asthmate fuit contracta ea læsio, angustia quam
ipse gibberus facit, accedit ea quam sua mole fa-
ciunt tubercula: quare est maius periculū, quàm
si ex manifesta externaq; causa cœpisset malum.
Si ex tussi, hæc ipsa pericula habet quæ ex asth-
mate: atq; insuper, solent suppurari tubercula,
(quippe quæ minùs dura sunt) ac cum suppura-
tione & tæbe celerrimam afferre mortem.

APHO. XLVII.

g 3

Qui-

Aphorismorum Hipp.

Quibus venæ sectio aut expurgatio cōfert, his verno tēpore aut venā secare, aut expurgans medicamentum dare oportet.

Millies ab Hippocrate & à Galeno & aliis omnibus medicis dicitur, vernū tēpus curationi corporū maximè esse opportunū: atq; in primis, euacuationibus magnis. Nā cū id tempus sit temperie moderatissimum, & facultates in eo vigeant maximè, neque vires deficient, neque externa lædent corpus, aut alia ratione curationem interturbabunt. Constat tamen, non eò ab Hippocrate hoc dici, quòd aliis tēporibus hæc agenda non sint, si necessitas exigit, sed quòd hoc optimè fiant, quare crebrius & audaciùs. Atque si quis, aut sine morbo insaluber est, vt præcautione quibusdam temporibus indigeat, non curatione: aut ægrotat ad eò lentè, vt possit commoditatem temporis expectare, is vernum tempus expectet, ad mittendum sanguinē & expurgandum corpus.

APHO. XLVIII.

Lienosis difficultatem intestinorum superuenire, bonum.

Hic aphorismus, cum quadragesimo tertio enarratus est.

APHO.

Quicumque podagrici morbi fiunt, hi sedata inflammatione, in quadraginta diebus conquiescunt.

Quod de podagricis morbis dicitur, de doloribus omnium articulorum dictum intellige. Qui plerunque fiunt cum magno ardore, & dolore, & partium circumstantiũ tumore, itaque cum inflammatione. Quæ tamen inflammatio non decumbit in nervos & musculos, sed in ligamenta ossium: id quod duplici ratione cognoscas. Primò quòd dolor ipsorũ articulorũ esse videtur: deinde quòd convulsio illi malo nunquam succedit, quæ tamen si nervi aut musculi eo loci inflammarentur tanto cum dolore, creberrimè succederet. Igitur ligamentorũ, & membranarum quæ hærent ossibus, est ea inflammatio: in quibus partibus, quæ semel impacta sunt, difficilè dissipantur. Igitur ille affectus per se, utpote inflammatio, acutus sit, & gratia loci chronicus: quæ cum conveniant ambo, prodit morbus, acutus, non simpliciter, sed ex decidètia. Taliũ verò morborũ terminus ultimus, est quadagesimus dies: intra hos ergo solnetur inflammatio podagrica: nõ quadraginta diebus exactè, sed intra quadraginta. Idq; quan

Aphorismorum Hipp.

tum agitur in ipsa morbi & loci natura, si neq;
medicus neque ægrotans quicquam delinquat,
aut externorum quippiam obset.

APHO. L.

*Quibus cerebrū vulneratur, his neces-
se est febrē, & bilis vomitū superuenire.*

Vulnerato cerebro, cōcitur statim in eo in-
flammatiō, atque consentiente corde per com-
munes arterias, excitatur febris. Vomitus fit, cō-
sentiente ore ventriculi per communes nervos
sextæ coniugationis: bilis quidem, quia ea ut po-
te tenuior, ante alios succos ad os illud cōfluit.
Atqui vomitus solet statim ab accepto vulne-
re fieri, si ictus fuit magnus: febris rarò statim,
sed quarto aut septimo die. Neque verò solum
vulnus substantiæ cerebri potest hæc facere, sed
& vulnus membranarum: quia mēbranæ mul-
tis nervis sunt alligatæ cerebro: & ut nervorum
fibræ ex cerebro veniunt, ita indumēta quæ ha-
bent, veniunt ex menyngibus.

APHO. LI.

*Quibus bene valentibus dolores capitis
repēte accidunt, & statim sine voce fiunt,
& ster-*

Et stertunt, septem diebus intereunt: nisi eos febris apprehendat.

Quod dicitur, repente, intellige, non paulatim neque ex manifesta causa. Quare si non paulatim dolor fit, nō certè ex nuda intemperie fit: si non ex procatartica causa, ex confluxu aliquo in caput concitato fit. Cui si statim obmutescētia succedit, constat neruorum radices iam apprehendere. Igitur si post hęc stertor fieri, apoplexia est hic affectus, eaque non leuis: igitur intra terminum acutissimorum hominem interimet. Nisi (inquit) eos febris apprehendat: nam si apprehenderit, fortasse soluet apoplexiam dissipato flatu, & extenuata pituita. Neque verò puto febrem aded multum posse in iam graui affectu, vt suscitata febre statim confidendum sit de salute hominis: sed vt minus desperandū, quàm si nulla esset febris.

A P H O. LII.

Considerare autem oportet & suspensiones oculorum, in somnis. Si enim candidi aliquid videtur commissis palpebris, non ex profluuio veniris, aut expurgatio

Aphorismorum Hipp.

ne, prauum est signum, & lethale admodum.

Hæc ipsa sententia, eisdem verbis scripta est ab eodem Hippocrate in Prognostico, non longè à principio: quo loco enarrata satis est à me, vt non sit hîc opus enarratione noua.

A P H O. L I I I.

Desipientia, quæ cum risu fiunt, securiores: quæ verò cum sollicitudine, periculosiores.

Species desipientiæ, significat speciem passionis quæ in cerebro est, & succi qui eam facit: vt cū risu phrenitis, merâ inflâmentatione ex sanguine moderatissimo: cū sollicitudine, ex melâcholico sanguine. Quare mitior & securior desipientia ex risu est, vt sanguis etiam aliis succis est benignior.

A P H O. L I I I I.

In acutis passionibus quæ cū febre sunt, suspiria luctuosa, praua.

In acutis passionibus quæ cū febre sunt, idè est dictu, atque in febribus acutis. Suspiria luctuosa,

Atuosa, sunt quædam suspiria quæ pueris lugentibus solent accidere, cum volunt fletum sistere, neque possunt. Quod genus suspirii, est motus quidam conuulsiuus musculorum, qui mouent thoracem: talis verò motus, est conuulsionis initium. Quare in acutis febribus, maxime si delirare etiam ægrotantes cœperint, metum facit, ne homo cum conuulsione moriatur.

APHO. LV.

Podagrica vere & autumno mouetur plerunque.

Ver & autumnus semper excipiunt corpora plena malis succis: hic bile, illud pituita: nam hyems semper generat multum pituitæ, æstas bilis. Atqui etsi hyems pituitam congeri faciat, tamen frigore continentis aëris moueri prohibet: & æstas quamuis bilem gignat, sed per corporis habitum, extenuando, facit expirare. Ver accipit cacochymiam hyemis, & concretionem soluens motum ciet: autumnus excipit cacochymiam æstatis, & dissipationem cohibens, in internum corpus ciet motum. Meritò ergo utraq; tēpestate accidunt dolores podagrici, iis qui ad eos parati sunt: vere
tamen

Aphorismorum Hipp.

tamen fient ex pituita aut sanguine, autumno ex bile. Neq; est quòd videatur aduersum huc sententiæ, quod libro. i. de Natura hominis dicitur, Morborum qui vere fient, autumno solutionem expectari debere: & eorū qui autumno fiunt, expectati solutionem vere. Nam nihil repugnat, idem morbi genus contrariis temporibus oriri: siquidem ex contrariis naturâ succis oriri possunt. Nihilominus morbus qui quouis tempore cœperit, ad contrarium mutata aëris temperie soluetur.

APHO. LVI.

Melancholicis morbis in hæc periculosi decubitus, aut apoplexiam corporis, aut cōuulsionem, aut maniam, aut cætitatem significant.

Videtur verborum contextus nō satis aptus. Quidam illud relatiuum, in hæc, dicunt referre tempora, scilicet ver & autumnū: vt sensus sit, per hæc tempora, aut his temporibus periculosi decubitus sunt morbis melancholicis, in apoplexiâ, & cætera. Sed primū videtur illud, in hæc, longè aliud esse ac, per hæc: deinde neque ita est quod verbo illi, significant, suppositum reddat, vt dicunt grāmatici. Proinde ego censeo, supple si quædā, & ita explicari, vt prima illa pars, mor
bis

bis melancholicis in hæc periculosi decubitus, sit propositio dicendorum. Itaq; illud, hæc, refert sequētia: est q; hic sensus, Ex melancholicis morbis periculosi decubitus sunt in hæc, quæ dicam. Nimirum morbi melancholici significāt aut apoplexiam, aut epilepsiam (nam nomine conuulsionis, vniuersalem intelligit) aut maniam, aut cæcitatem. Quia scilicet ex melancholia fieri solet apoplexia, cum ad eam crescit in cerebro melācholicus succus, vt illud obstruat totum: epilepsia, cum non eatenus crescit, sed vt repleat cerebri ventriculos: mania, cum melancholia vritur: cæcitas, cum neque totum cerebrum, neq; eius vētres, sed opticos nervos replet solum. Ita etiam facere possit surditatem, si obturet auditorium porum: nam hæ omnes obstructions sunt. Vbi dicit, melancholicis morbis, ne intelligas omnes morbos qui ex melancholia succo fiunt, sed eum solum qui vocatur melancholia morbus: nam ex quartana non solum fieri non solent hæc, sed & cum facta sint solui, vt prius Hipp. ipse dixit.

APHO. LVII.

Apoplectici autem maximè fiunt, ea etate, qua est à quadragesimo ad sexagesimum annum.

Aphorismorum Hipp.

Non quicumque apoplectici fiunt hac ætate maximè (nam apoplexiam familiarem esse extreme senectuti, lib. 3. dixit) sed ii qui ex melancholia fiunt, à. 40. ad. 60. fiunt maximè: vt qui ex pituita sequentibus annis. Nam hæc ætas à. 40. ad 60. constat fine consistentiæ & principio senectutis, quibus temporibus maximè est consentaneum, melancholiam morbum in grauiores alios mutari. Quia vrgeret incipit melancholia à principio consistentiæ, veniet ergo ad tantum incrementum, vt grauiora mala iam pariat, non ante finem consistentiæ, & senectutis initium.

APHO. LVIII.

Si omentum exciderit, necesse est putrescere.

Si vlcerata ventris parte, excidunt intestina, aut aliquod aliud subiectorum corporum, reponi potest tutò. Tamen si omenti pars excidit, non reponi, sed secari debet: quia ob naturalem pinguedinem, statim ac occurrit aëri, concrefcit ac frigescit. Quibus verò innatum calidum extinguitur, putrescunt facilè.

APHO. LIX.

Qui

Quibus ischiade laborantibus excidit coxa, & rursus incidit, his mucii generantur.

Pulcherrimè hoc aphorismo & sequenti, docet passionis cuiusdam causam, & symptomata, & curationem. Cùm coxam decidere dicit, os femoris ex suo articulo decidere intelligit. Constat verò id os excidere, id est luxari, & rursus incidere id est reponi, laxitatis articuli indicium esse: ea non nisi ex laxitate ligamentorum fieri potest. Igitur patiuntur ligamenta passionem quandam similem paralyti neruorum, emolli-tionem scilicet à mucis, seu pituitosis, & muco similibus succis. Itaque cùm alicui post dolorem coxæ fit laxitas, indicio aperto est, dolorem cœpisse à pituitæ fluxione: quæ cùm creuerit, facit ligamentorum laxitatem.

APHO. LX.

Quibus diuturnâ ischiade laborantibus, coxa excidit, ijs extenuatur crus, & claudicant, nisi vrantur.

Hi quibus longus coxæ dolor, & luxatio, aut laxitas saltem, deinde fit, succedit extenuatio
cruris:

Aphorismorum Hipp.

cruris: quia exercitatione priuata languidior fit pars. Et clauditas, ob infirmitudinem motus: infirmus est enim motus eorum quæ aut omnino auulsa sunt, aut in laxissimo cardine versantur. Nisi (inquit) vratur. Quibus verbis insinuat curatione: nimirum hæc palsio curatur vstione partium circa articulum, quia vstio absumit mucos, & contrahit cutem, quæ contracta cōstringit ossa. Tamen hæc vstio nõ debet agi antequam totius corporis habita cura sit: neque tunc quidem acuto, sed plano obtusoq; ferro, vt curẽ solam contrahat, ligamenta siccet solùm. Neq; verò hæc de coxa sola debes intelligere, sed illius exemplo & de quouis alio articulo, præ humore laxo: quod ex Hippocrate ipso lib. de Articulis intelliges.

APHORISMORVM HIP- POCRATIS, SECTIO septima.

APHO. I.

Incutis morbis refrigeratio extremorum, malum.

Hic aphorismus, cum. 48. quarte particula enarratus est.

APHO.

APHO. II.

In osse agrotante caro liuida, malum.

Cùm læso osse liuescere incipit caro, timeri debet gangrena: quia extinctionis calidi, soboles est liuor.

APHO. III.

A vomitu singultus, & oculi rubri, malum.

Singultus potest fieri, ex repletionem, aut inanitionem, aut irritationem oris ventriculi. Si ex repletionem fit, aut irritationem, vomitu curatur: nisi impacta admodum sint quæ mordent aut irritant, vt cùm particula aliqua inflammata est. Si igitur post vomitum fit, inflammationem oris ventriculi significat, aut inanitionem. Si ex inanitionem, lethalis nihilominus quàm ex inflammationem est: sed accedente oculorum rubore, inflammationem significatur: quia ventriculo aut cerebro inflammatis, statim rubent oculi.

APHO. IIII.

A sudore horror, non bonum.

Malum etiam posset dicere: non solùm, non bonum. Nam sudor horrorem solet soluere, concalfacto æqualiter corpore, & euacuato excremento: si ergo malum quod solet curare, sudor facit,

Aphorismorum Hipp.

malū est. Proculdubio, si à sudore homo horre-
reincipit, exudatū est quod erat vile: mordax
excrementum non exudatū, sed agitatū solum

APHO. V.

*A furore dysenteria, vel hydrops, vel
alienatio maxima mentis, bonum.*

A furore dysenteria bona, non quęcunq; sed
quę fiet euacuata bile atra. Hydrops fit, abscedē
te atra bile à cerebro ad hypochondria, ibiq; ca-
lore suffocato. Alienatio maxima fit, cum vehe-
mēter mouetur atra bilis, cui motui succedere
solet, hęc aut illac euacuatio: nō aliter ac alii mor-
bi, cum iudicatur, ingrauescere videtur, deinde
solvuntur succedente euacuatione. Sed obiciēs,
nō posse esse dysenteria quę à bile atra fit, bonā:
siquidē 24. quartę sect. dictū est esse lethalem.
Sed scire licet, atrā bilē duobus modis posse par-
tis alicuius exulcerationē facere, aut in ipsa par-
te impactā, aut per partē aliūde perlabentē. Pri-
mo modo, omnis exulceratio ab atra bile cācer
est, qui in intestinis, est dysenteria lethalis. Secū-
do, nō est, sed dysenteria quędā, quę morbis me-
lancholicis salubriter succedit: vt atrę bili, quod
modo docet: & duritiei splenis, quod. 48. part.
6. docuit.

APHO.

In morbo longo, cibi fastidium, & syncera deiectiones, malum.

Cibi fastidium, non quodcunq; intelligit, sed maximū: quod in morbo acuto, ex calore & bile in vētriculo fieri potest: tamē in lōgo, qui semper fit à frigidis succis, nō nisi ex sensus extrema corruptione, aut maligna succorū putredine. Ergo, vt signū, deterius est fastidiū in lōgo, q̄ in acuto morbo: sed & vt causa, quia per maximū fastidiū, ne prudētissimi quidē homines possunt cibū capere, inedia verò aut valde tenuis victus, in lōgis semper est periculosus. Deiectiones syncerę, semper sunt malę: sed in longo morbo grauiore, quia à morbi lōgi cōditione longiūs absunt, nā lōgi fiunt ex succis variis. Varię ergo deiectiones, sunt illis familiares: syncerę, aduersę.

Ex multo potu rigor & desipientia, malum.

Desipientia ex multo vini potu (hunc enim potum intelligit) crebrò fieri solet, dicunturq; ita affecti ebrii. Sed si cum ebrietate rigor fit, metus est ne nō resipiscant, sed moriātur cōuulsi:

Aphorismorum Hipp.

quia vinū iam ingruere in nervos agnoscitur, utpote quos mordet. Quòd si hīc nomine rigo- ris, frigus solum externorum intelligatur, ut ple- rique intelligunt, tunc quoque merus est ne ho- mo moriatur suffocato calido innato. Nā quòd extrema refrigerata sint epoto multo vino, in- nati calidi oppressionem indicat.

APHO. VIII.

A tuberculi intrò rptione, exolutio, vomitus, & deliquium animi eueniunt.

Quāquam intrò dicit, in ventriculum tamē intelligit, ut indicant sequētia. Vomitus scilicet fit passione propria ventriculi: exolutio, aut de- liquium animi, cōsentiente corde. Exolutio est initium deliquii animi: nostri Hispani vocant, ahilamiento.

APHO. IX.

A fluxione sanguinis deliriū, aut etiā conuulsio, malum.

Conuulsionem lethalem esse à fluxu sangui- nis, docuit. 3. apho. quintæ sectionis. Sed & deli- rium dicit accidere modò, quod est aliquātò dif- ficilius. Verūm duobus modis videtur posse ob
pro-

profluuium sanguinis fieri delirium. Primum, facultate sentiēdi præ debilitate vacillante. Hoc deliriū timet hominū vulg^o ex missione sanguinis à vena cephalica: neq; verò est is timor omnino à ratione alienus, si aut intēpestiuè, aut omnino nimia euacuatio fiat. Alius modus est, cū atrabilis, quæ abundātia sanguinis attemperata erat, eius effusione facta est syncerior. Vt in iis, qui cū cerebri siccitate, sunt ad atrā bilē parati, qui nulla re indigebāt minùs q̄ euacuatione: humectatione enim & nutritione curantur, & seruantur.

APHO. X.

Ab ileo vomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut insania, malum.

Cū voluulus nō est leuis, vomitus citò succedit: singultus deinde: ingrauescente ampliùs morbo, insania & conuulsio. Vomitus & singultus, consentiente ore ventriculi cum intestinis gracilibus: conuulsio, consentientibus n̄eruis cū ore ventriculi: desipientia, cerebro consentiente cum hoc ipso ore ventriculi, aut cum affecto intestino: quod tunc fit maximè, cū inflammatio est quæ obstruit intestinū. Itaque cū quatuor hæc signa sunt superuenientia ileo, nō sunt æqualis periculi.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XI.

A pleuritide pulmonia, malum.

Tota ferè hac particula edisserit Hipp. de superuenire solitis, morbis aliis: atq; magna ex parte, cùm morbi ad malū tendunt. Quale hoc est, à pleuritide pulmonia malū. Neq; enim hîc de permutatione disputat, dicēs malū esse pro pleuritide fieri pulmonia, vt cessanti pleuritidi pulmonia succedat, sed de superueniēti. Nimirum malū est, eū qui sola pleuritide laborabat, incipere pulmonia etiā laborare. Dices, malū etiam esse eum qui laborabat sola pulmonia, modò fieri etiam pleuriticum, quantò est grauius duplici q̄ simplici morbo laborare: quare vt dixit, à pleuritide pulmonia malum, potuisse cōtrà dicere, à pulmonia pleuritis malū: quare videri vanā sententiā. Galenus respōdet, nō posse ex pulmonia pleuritidē fieri: quia cū pulmonia teneat spiritus viā, si tāta fluxio erit, vt pulmone nō capiatur, prius suffocabit, q̄ latera apprehendar. Ego his addo, et si, vt cūq; hāt pulmonia simul cū pleuritide, graui⁹ sit alterutro malo, tamē Hipp. facere modò quod solet semper: cōiungere in quā obseruationē cū ratione, docereq; ea quę fieri solita obseruauerat. Nimirū pleuritis lethalis plerūq; interimit accessione pulmonicę: pulmonia verò non accessione pleuritidis, sed aut ob-

turata via spiritus, aut succedente angina, aut phrenicide, aut succedente tabe.

APHO. XII.

Pulmonia phrenitis, malum.

Pulmonia, cum sit inflammatio pulmonis, emittere solet, cum est maxima aut maligna, multam fumorum copiam in cerebrum: qui tentant mentem, afferuntque delirium. Quin etiam, aliquando regurgitate succorum fluxione in cerebrum, inflammatio in eo excitatur, fitque phrenitis proprie vocata (quoniam haec rarius ob pulmonem naturam) aut lethargus, hicque crebro. Unde constat, hoc loco nomen phrenitidis non dici de proprie vocata, sed ut apud Hipp. solet, de omni morbo cum delirio: nam lethargicos etiam vocat phreniticos in Epidemias

APHO. XIII

Ex fortibus vstionibus, conuulsio aut tetanus, malum.

Siue vstiones fortes sint externae, a sole, pharmaco, aut igne: siue sint febres, aut inflammationes, conuulsio inde orta agnoscitur esse ex inani tione, quia tales causae longe absunt a replentibus & humectantibus.

APHO. XIII.

Aphorismorum Hipp.

Ex ictu capitis stupor aut desipientia, malum.

Si quis est ictus capite vtcunq;, siue inquã cū vlcere, siue cum sola cōtusione, magnus metus est, si stupor aut deliriū succedit: quia ambo hęc lęsi interiūs cerebri, signa sunt. Lędi aut potest, vel fracto craneo vsq; ad cerebrū, ac penetrante vulnere (quod fit nō rarò cute sana, aut non admodū vulnerata) vel etiã sine fractura ob solum capitis ictū, cōuocata ad caput fluxione, factoq; affectu pleuritidi simili. Quod nō est inopinabile fieri, in homine aliòqui ad eū affectū parato. Nam si tali solus calor solis, aut potus vini, solet eius affectus esse causa, quid mirū, ictum & dolorem capitis hoc idem facere? Quare non semper puto, si quis ictus capite obiit, compertum iam esse, fracturam internam fuisse.

APHO. XV.

Ex sanguinis sputo puris sputum, malum.

Si, qui multo iam tempore spuit sanguinem, pus incipit spuere, constat putrescere iã in pulmone vlcus: properareq; hęmoptoicam vocatã passionem, ad eum exitum quem solet habere, ad tabem inquam.

*A puris sputo, tabes & fluxus: cum ve-
rò sputum retinetur, moriuntur.*

Modum quo solet decurrere hæmoptoica passio, in iis qui ex ea moriuntur, persequitur Hippocrates. Ex sputo sanguinis, solet fieri sputum puris, ex hoc tabes: primùm cum multo fluxu, hoc est cum multa puris excreatione, deinde hæc quoque excreatio præ debilitate retinetur, & moriuntur. Galenus fluxus nomine, intelligit aut defluuium capillorum, aut fluxum ventris: quia (arbitror) Hipp. 12. quintæ dixerat, Quibus phthificis capilli à capite defluunt, diarhœa superueniente moriuntur. Sed illic fluxum ventris, extremum signum esse dixit: hîc verò non dicit fluxum vt extremum, sed vt cui aliud deterius, retentio inquam sputi, superueniat. Defluuium capillorum nõ satis propriè dicitur, tantùm ἡ ὄψις: proinde ex ipso contextu coniecto, fluxum dici spuitionem copiosam, vtpote cui velut contrarium opponitur sputi retentio.

*A iecoris inflammatione singultus,
malum.*

Aphorismorum Hipp.

Si causa inflammationis quæ in hepate est, singultus accidit, graue malum significatur: utpote quod potuit per consensum in ore ventriculi, conuulsuum morum facere. Possit tamen cum hepatis inflammatione, aliã ob causam homo singultire: ut si quid ingessit acre, aut mordax: aut flatus aliquis, vel pars cibi in ore ventriculi hæsit. Quas causas oportet cautè animaduvertere, ne quid deterius quàm par sit, incautè cogitemus, vel dicamus. Sed ex inflammatione esse, singultus perseverantiã cognosces: aliæ enim causæ prætereunt facilè.

A P H O. X V I I I.

Ex vigilia conuulsio aut insania, malũ.

Nulla ex re cõuulsio aut insania est bona. Sed ex vigilia nimia nasci solere hæc mala intellige, atque adedõ conuulsionem ex vigilia esse malam: quia cum ex siccante causa nascatur, constat ex siccitate esse. Dices, deterior esset conuulsio, si sine vigilia & omni alia causa manifesta fieret: quia causæ manifestæ tollunt vim præfagiis. Certè si conuulsio ex inanitione, fieret sine manifesta causa, periculosior esset: tamen si conuulsio simpliciter sine vigilia fieret, non adedõ magnum timorem faceret, quia verisimiliter putaretur ex repletionem esse, qui mor-

Sectio septima. 246

morbis per se est multò leuior. Sed ad hanc rem pertinentia multa diximus lib. 5. Insania ex vigilia fit, siccatò nimis cerebro, in iis qui sunt ad atram bilem parati: aut vsta bile flaua, in paratis ad phrenitidem.

APHO. XIX.

Ab ossis nudatione, erysipelas.

Rarò nudato osse fit in circunstante carne erysipelas: sed quantò rariùs, tantò deteriùs haberi debet cùm fit. Quare hìc subaudiri debet, malum: etsi in codicibus Græcis non sit scriptum.

APHO. XX.

Ab erysipelate, putredo, aut suppuratio.

Suppuratio apud Hippocratem multis in locis significat, non boni puris generationem, sed putrescentiam, velut in illo aphorismo: Si sanguis in ventrem præter naturã effunditur, necesse est suppurari. Hìc quoque nomen ita accipitur: nam erysipelas neque solò, neque verò potest, bene suppurari: sed nonnunquam cõputrescentibus carnibus profert quoddã virus.

Quod

Aphorismorum Hipp.

Quod ergo dicit, putredo aut suppuratio, eadem res est, etsi putredo auget significationem. Suppleri hinc quoque debet, malum: quia hæc est via ad gangrenam membri, cum nudato osse successit carniū erysipelas, & erysipelati putredo.

APHO. XXI.

A forti pulsu in vlceribus, fluxus sanguinis.

Malè hinc quidam legunt, malum. Nā hinc nō refert malum superueniens, sed signum decretorium: nimirum pulsum magnū in vlceribus, dicit significare, fore fluxum sanguinis alicunde. Haudquaquam dicit, an bonus an malus futurus fluxus sit: bonum tamen fore ex ipsa ratione intelligas. Eum solū, qui maximus conspicuusque sit, solet Hippocrates pulsum appellare: nunc verò etiam adiecit, fortem. Quòd in particula aliqua vlcerata, in qua non sentiebatur, sentiatur modò pulsus, duplici causa fit: & quòd pulsus est maior factus, & quòd partes circa vlcus magnam inflammationem habent. Pulsus factus maior, significat naturam moliri euacuationem (nam ante crises solet talis pulsus fieri) inflammatio partium significat, eam euacuationem fore sanguinis. Meritò ergo, cum circa
vlce-

ulceratam particulam sentitur pulsus, expectatur fluxus sanguinis de naribus, aut aliunde. Quæ fluxum constat plerunque fore bonum, utpote affectui congruentem.

APHO. XXII.

A dolore multi temporis partium circa ventrem, suppuratio.

Dolores ventris ex intemperie aliqua aut flaru, appositis idoneis medicamentis solui solent. Quare si talibus medicamentis vti simus, & dolor producat, suspicio est, subesse tumorem aliquem præter naturam, qui curationem impedit: atque eum non aptum ad resolutionem, (nam qui apti sunt, etiam sunt breues). Suppuratio ergo expectatur merito, cum dolor præter rationem producitur.

APHO. XXIII.

A deiectione sincera, dysenteria.

Quidam hinc addunt, malum: errant tamen, nam neque in Græcis codicibus habetur, neque id sententia desyderat. Non enim tam malum est fieri dysenterias post sinceras deiectiones, quam crebriò accidit: nimirum à biliosis atrabilia-

Aphorismorum Hipp.

riis aut falsis pituitosis, quia abraduntur exulceranturque intestina.

APHO. XXIII.

Ab ossis præcisione desipientia, si vacuū apprehenderit.

Capitis intelligit: & internum capitis, vacuū vocat. Et meritò quidem, quia cauum quoddã amplum intra craneum est, non omnino plenū: maius enim est cauū, quàm pro magnitudine cerebri, ut possit cerebrum liberè respirare, dilatatum & constrictum. Ergo inquit Hippocrates præcisioni cranei succedere desipientiam, si præcisio, interna capitis attigerit: itaque desipientia succedens, indicium est penetrantis præcisionis. Atque ne hoc & multa alia mala fiât, quæ læsis menyngibus, & cerebro, fieri solent, vtuntur chirurgi menyngophylace, cùm craneum secant.

APHO. XXV.

Ex medicamento potione conuulsio, lethale.

Medicamentum & medicari, apud Hippocratem dici antonomasticè de expurgatione, in multis

multis superiorum sententiarum animaduertimus. Est igitur hæc sententia eadem, quæ prima quinti libri erat.

APHO. XXVI.

Ad dolore forti circa ventrem, extremorum frigus, malum.

Si cum dolore circa ventrem est etiam ardor maximus, non malum solum est, sed lethale etiã: est enim febris typhica, nasciturque ex maxima inflammatione interna. Sed utcumque cum dolore forti, sit extremorum frigus, est malum: prope randumque est, dolorem demoliri. Quia non poterit homo diu ferre dolorem, qui adeo debilitat facultatem, & tam fortiter conuocat spiritus.

APHO. XXVII.

Mulieri vtero gerenti, si tenasmus succedat, facit abortum.

Assiduus conatus ad deiciendum, abortum facit, non immerito: quia iidem octo muscoli abdominis, quibus utimur ad exonerandum ventrem, comprimunt vesicã & vterum, utpote eodem loco locata membra: vterus enim est inter

inte-

Aphorismorum Hipp.

intestinum & vesicam. Quare qua ratione plerunque, cum desidemus ad deonerandum ventrem, mingimus: eadem, a sidua compressio ad cacandum, facit abortum.

APHO. XXVIII.

Cum os aut cartilago aut nervus præscinditur in corpore, neque crescit, neque coalescit.

Osis cartilaginis & nervi facta mentione, membrum quodcunque solidum intelligit. Præscindi vocat, siue pars aliqua talis integrè amputetur, siue scindatur: non crescere dicit, quòd neque semel amputata renascitur, neque detractione facta minor, crescit. Estque hoc omninò verum, partes solidas neque renasci, neque rursus crescere, neque verè coalescere. Soli dentes & ungues excipi debent: quorum, hi semper ferè, illi verò ineunte pueritia solùm renascuntur. Sed de dentium & unguium nutritione, dicta sunt aliis locis satis multa, & de natura eorum. Alia omnia quæ hæc enarratio desiderat, aphorismus decimus nonus superioris particule præcipuit.

APHO. XXIX.

Si ei

Si ei qui ab alba pituita tenetur, profluuium ventris superuenit forte, soluit morbum.

Alba pituita vocatur, aut leucophlegmatia, tertia hydrôpis species, qua totus corporis habitus est pituitosus. Huic diarrhœa, congruens admodum euacuatio est: fit enim laxata aluo à multa pituita, quæ ex toto corporis habitu confluxit. Ergo non sine ratione solet in eo affectu conferre, atque illum soluere.

APHO. XXX.

Quibus in diarrhœis spumosa deiectiones fiunt, iis ex capite hæc fluunt.

Duo membra sunt omnium maximè parata ad generandam spumam, pulmo, & cerebrum: quia ambo habent multum humoris, & multum flatus introrsum & extrorsum agitati, ob communem respirationem. Habent etiam multum calorem: pulmo, ob viciniam cordis: cerebrum, ob magnas arterias, quas accipit: ambo, ob assiduum motum. Cùm ergo spumose deiectiones fiunt, ex modo exeuntium coniectamus, à pulmone, aut capite in ventrem venisse. Sed pulmone non est ad ventrem via, su-

i perest

Aphorismorum Hipp.

perest, à capite fieri. Dices, non omnes destillationes à capite sunt spumosa. Cōcedo, sed neq; id affirmat Hippocrates, sed spumosas esse à capite. Adde, possunt aliunde spumosa fieri. Nō nego, sed erit id perrarum, à capite plerunque tales fient. Quare constat, & sententiam aphoristicam esse veram, & Galenum eam immeritò vituperasse.

A P H O. XXXI.

Quibus febricitantibus, in vrinis farinacea subsidentia fiunt, longam infirmitatem significant.

Farinaceam subsidentiam, in Prognostico annumeravit lethalibus: quomodo ergo nunc longitudinis morbi signū esse dicit? Certè signa omnia quæ significant lōgitudinē morbi, cū cōiunguntur cum morbo alioquin acuto, aut cum facultate debili, fiūt lethalia. Meritò ergo signū, quod hoc loco dicitur longitudinis morbi, in Prognostico, qđ de morbis acutis solūm est, dicitur lethale. Proinde rectè monet Gal. hoc sedimentum esse morbi longi, nisi contingat citò mori aegrum: vt Silenum, qui decimo tertio cum tali vrina obiit. Nimirum significant signa omnia longitudinis, egrum non liberandum